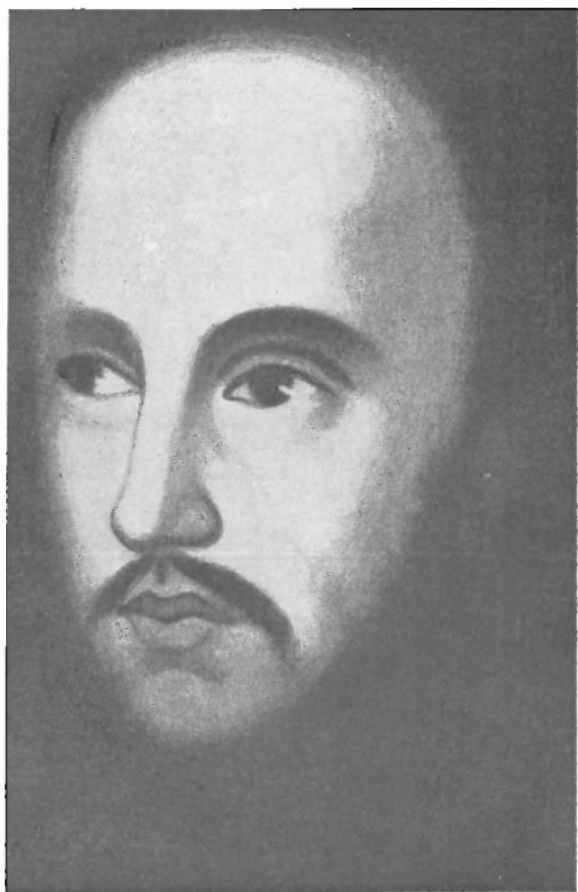


M I L O S R D N Í B R A T Ě Í

FR. BENEDIKT BOGAR

PRAHA 1934

Nákladem řádu · Tisklo Družstvo Vlast v Praze II-570



Sv. Jan z Boha, původce řádu.

M I L O S R D N Í B R A T Ě Í

Imprimatur:

Romae, 29. Septembris 1933.

*Fr. Faustinus Calvo,
Prior generalis.*

No. 13.971.

Nihil obstat:

*Joannes Schmid,
censor deputus.*

Imprimatur:

Pragae, die 23. Octobris 1933.

*Praelatus Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis.*

Řádové heslo:

Per corpus ad animam —

Tělem k duši.



Beatissime Pater.



Moderator Provinciae Czechoslovacae, Ordinis S. Ioa-
nis de Deo ad pedes S. V. provoluit humiliter implorat
Benedictionem Apostolicam
pro novo nobocomio Pragae condito.

G. pp. x

Zanedlouho bude řád Milosrdných bratří slaviti 400. výročí své činnosti. Bylo to 8. listopadu 1537, kdy sv. Jan z Boha, zakladatel řádu, kráčeje Granadou spatřil na dveřích jednoho domu nápis „Pronajme se chudým“. I vešel do něho, najal jej a položil v něm základ k svému proslavenému hospitálu, mateřskému to domu řádu, jenž se měl v krátkém čase rozšířiti po celém světě. Na území Československé republiky zavítal již 10. února 1605, kdy se usadil v chudičském hospitálu sv. Barbory ve Valticích na Moravě, jež však tehdy patřily k Dolním Rakousům. Tím dán počátek budoucí řádové provincii germánské, jež se v pozdějších dobách stěpila, až r. 1919 vznikla z její části provincie československá.

Jednak touha, přispěti něčím k oslavě 400letého jubilea, jednak potřeba, vložit do rukou řádových bratří českou knihu, z níž by čerpali vědomosti slavné historie svého řádu, podnítila toto dílo. — Československá provincie podobala se po svém ustavení novému domu, jemuž chybí vnitřní zařízení. Co její bratři jako příslušníci bývalé provincie rakousko-české měli k svému vzdělání, bylo téměř všechno německé. Bylo nutno pořizovati český životopis sv. Jana z Boha, překlad Pravidel sv. Augustina, řádových stanov a ceremoniálu a latinsko-českou řádovou modlitební knihu. Nyní přicházejí na řadu dějiny. K těmto se mohlo přikročiti později, poněvadž P. Jan z Boha Sobel již v r. 1892 vydal české řádové dějiny, k nimž mohli i bratři československé provincie z nouze sáhnouti. Pravím „z nouze“, poněvadž mnohé veledůležité části jim chybějí, takže obraz vývoje řádu z nich nevyniká.

Zpracování dějin, jež se tuto předkládají, bylo spojeno s nemalými obtížemi. Hlavní svízel naznačil již P. Rafael Meyer, řádový generál, ve svých Cenni biografici, str. 8. z r. 1925. „Není archivů, anebo jen velmi

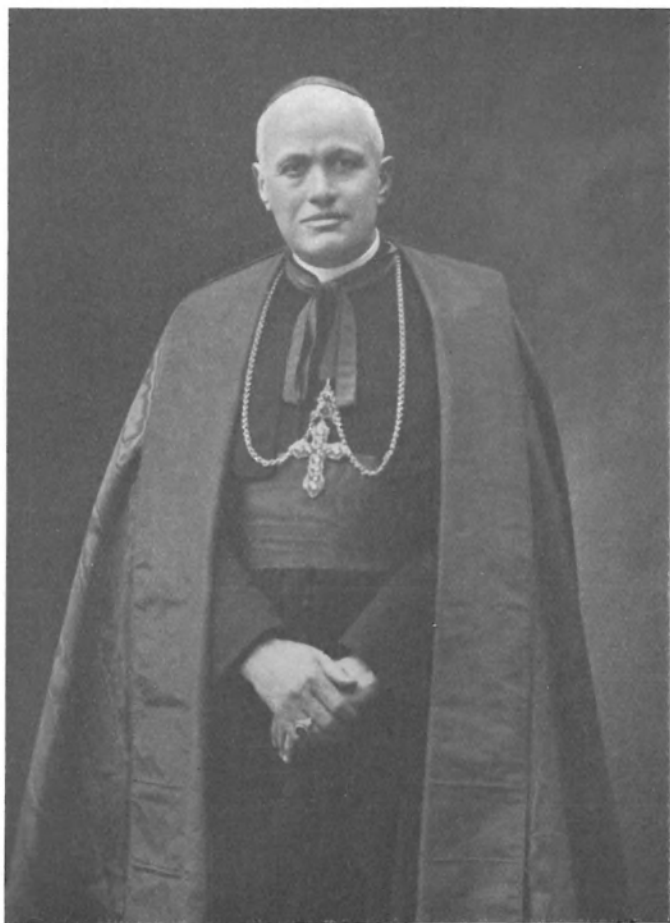
málo, a které jsou, obsahují omyly, rozpory a chyby . . . Řád býval často v cizích domech, a když je opouštěl, musil tam zanechat archiv, jenž se později ztratil . . . Těž někteří řeholní bratří bez vědomí vyšších představených zničili anebo prodali archivy, doklady a umělecké památky, jak se stalo v Římě 1810 a jinde.“ Některé archivy též shořely.

Další nesnáz spočívala v tom, že řádové dějiny nebyly, pokud autoru známo, ještě zpracovány způsobem, jaký se tuto podává, chyběla tudíž předloha, jež by mohla sloužiti za vzor. Bylo nutno probíjeti se k pravdě četným dopisováním různým osobám, jež měly přístup k pramenům, k archivům, a vyprošovat od nich výpisy. Nutno vzdáti díky za výpomoc předně P. Rafaeli Saucedovi, řádovému archiváři v Římě, Dru Václavu Vojtíškovovi, řediteli archivu hlav. města Prahy, Dru Ladislavu Klicmanovi, řediteli státního archivu, Janu Venckovi, faráři v Bijacovcích na Slovensku, Janu Foldynovi, faráři v Dobratčích, Dru Josefu Vraštilovi S. J., řediteli arcib. gymnasia v Bubenči, Blažejí Ráčkovi S. J., profesoru dějepisu na arcib. gymnasiu v Bubenči, profesoru Karlu Tinkovi, řediteli gymn. archivu ve Vysokém Mýtě, Dru Stanislavu Zélovi, arcib. sekretáři v Olomouci, P. Vítovi Hůlkovi, převoru a bibliotekáři na Strahově, Aloisi Jaškovi, katechetovi v Prostějově, všem převorům československé řádové provincie, zvláště však Dru Antonínu Pokornému, jenž pracuje o spise o starých českých špitálech a chudinské otázce v Čechách a jenž rád sděloval výsledky svých výzkumů autoru tohoto díla, jehož takřka spolupracovníkem je vsd. P. provinciál Veremund Tvrdý. Připomíná se, že jména papežů, kardinálů protektorů a generálů, jež jsou uvedena vzadu v seznamu, nejsou v rejstříku.

Nesnadný přístup k pramenům a přání, aby dílo nevzrostlo do velikých rozměrů, nutily leckde ke zkratkám, jež pozdější doba může doplniti.

V metropolitním konventě pražském na svátek sv. Václava 1933.

Autor.



Kardinál-protektor František Marchetti-Selvaggiani.

A.

N Á R Y S D Ě J I N C E L É H O Ř Á D U

1.

Zakladatel řádu.

Bezděčným zakladatelem hospitálského řádu, jež v našich krajích známe pod jménem *řád Milosrdných bratří*, jest Jan Ciudad, nazvaný pro svou lásku k Bohu a k lidem „Janem z Boha“.

Narodil se v Portugalsku, v městečku Monte Moro Nuevo r. 1495. Neobyčejná zbožnost, jež mu byla takřka vrozena, určovala celý jeho život. Když mu bylo osm let, opustil bez dovolení rodičů rodný dům, aby mohl prožívat skvělé náboženské slavnosti v Madridě, o nichž vykládal pocestný kněz, jenž byl jeho rodiči pohostinsky přijat. Pro slabé síly nemohl však hošík dojíti do jmenovaného města a zesláblý zůstal u Františka Mayoral, bohatého chovatele dobytka a statkáře v městě Oropeze.

Statkář se ujal hoča s láskou, a pozoruje jeho bystrost, dal jej cvičiti ve čtení, psaní a počtech a pečlivě vedl jej i nábožensky. Vypělý hoch převzal již ve 14 letech starost o pastvu stád. V Boží přírodě cítil se neobyčejně šťasten a mnoho se oddával modlitbám. Jsa znalý četby, oblíbil si životopisy svatých a získal si takových vědomostí a pravd náboženských, že lidé z blízka i z dáli ho vyhledávali, aby jim sděloval něco ze svých poznatků. Tehdy Jan se roznítil touhou následovati svaté v jejich chudobě, čistotě a poslušnosti.

Mayoral vážil si tak svého sluhy, jenž zatím postoupil na správce statku, že jej chtěl k němu připoutati navždy sňatkem se svou dcerou. Když svědomitý správce dostal v tom směru nabídku, podstoupil dlouhý a těžký duševní boj, ale zvítězil v něm a oznámil Mayoralovi svoje zdvořilé, avšak rozhodné — ne. Aby pak ušel dalšímu přemlouvání, opustil službu u statkáře a nastoupil službu vojenskou u svého krále Karla V., jenž válčil s Františkem I., králem francouzským. Bylo to v r. 1521, když Janovi bylo 26 let.

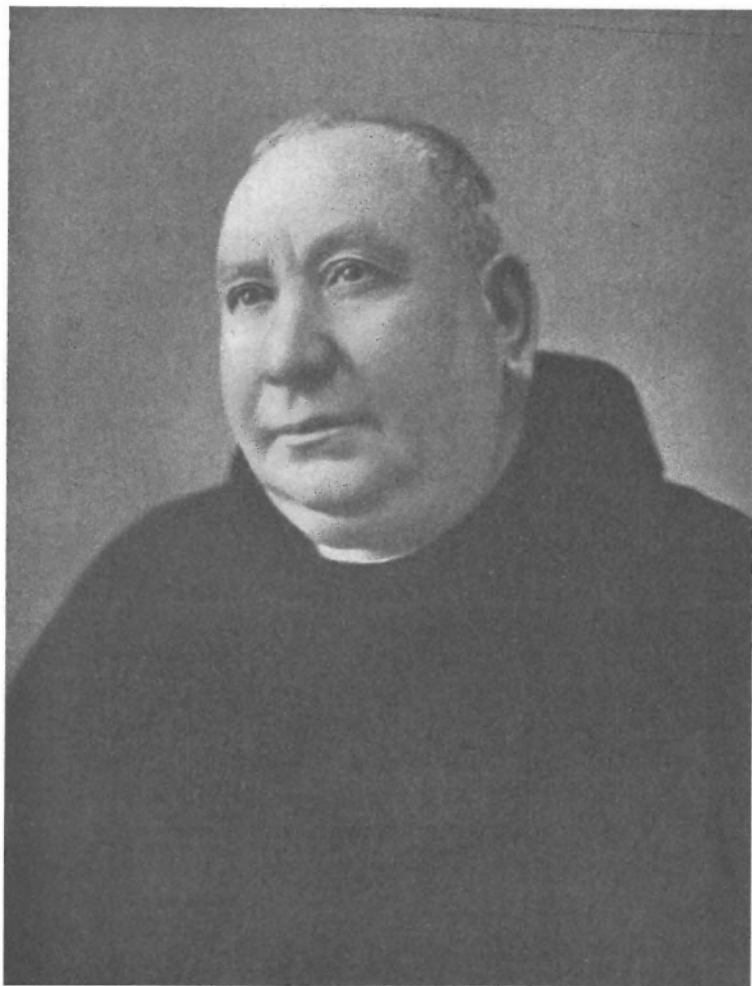
Stěští však Janovi na vojně nekvetlo, i vrátil se opět na starou službu,



Dům, v němž sv. Jan z Boha zemřel.

doufaje, že bude ušetřen nabídek, o nichž jsme se zmínili. Vskutku měl po několik roků pokoj. Zatím upevňoval se v životě náboženském a cítil v sobě čím dále tím silnější touhu, učiniti pro čest Boží něco neobyčejného.

Tehdy Karel V. sbíral vojáky, s nimiž by přispěl na pomoc svému bratru Ferdinandu I. proti Turkům, obléhajícím Vídeň (1529). A že v té době Mayoral přišel opět s přáním, aby Jan pojal jinou jeho dceru za manželku, rozhodl se přispěti svou silou na pomoc ohroženému křesťanství. Ale než dorazil k bojišti, byl uzavřen mír, a Jan vracel se do vlasti. Ubíral se Bavorskem, Porýním a Belgií, vsedl na loď a doplavil se do španělského přístavu La Coruña. Nemaje odtud daleko k sv. Jakubu z Kompostelly, nejslavnějšímu poutnímu místu španělskému, použil té příležitosti, odebral se tam a vykonal se zanícenou myslí své pobožnosti. Nato procházel Portugalsko směrem k jihu, navštívil na několik dní své rodné místo a jsa puzen neurčitou touhou, zvláštním způsobem Bohu sloužiti, ubíral se dále, až přišel do Ayamonte, kdež se dal do služeb v hospitéle a nějakou dobu ošetřoval nemocné. Příznačná jsou pro něho slova, jež promluvil k ošetřovatelům, když se s nimi loučil: „Nemohu pochopti, kterak na světě mohou býti lidé, kteří věnují peníze na koně, aby se s nimi mazlili, ale nepohnou se, aby přispěli ubožákům, kteří potřebují



*Nejdůst. řádový generál P. Faustin Calvo,
zvolený 1928.*

jejich pomoci.“ Chtěje pracovati na posílení křesťanství mezi muslimy, umínil si přelaviti se do Afriky.

V Gibraltaru sešel se s vypuzenou rodinou portugalského šlechtice Almeydy a odjel s ní do africké Ceuty. Tam celá rodina se roznemohla a Jan podle znalostí, jichž nabyl v hospitále ayamontském, ji ošetřoval, zcela se pro ni obětoval a pomohl jí ke zdraví. Tehdy starý šlechtic vystihl ducha Janova slovy: „Kdyby láska měla se ztratiti, v tobě, Jene, by se našla.“ Chtěje se odvděčiti, nabízel mu za ženu jednu ze svých čtyř dcer, což Jan ovšem s díky zamítl.

Ale pracovati na rozšíření křesťanství mezi muslimy nedovolil mu jeho zpovědník, ano, poručil mu, aby se vrátil do Španělska. Jan, jsa zvyklý poslouchati, odjel do Gibraltaru, a chtěje alespoň nějak k rozkvětu víry přispěti, zařídil si potulný obchod se zbožnými knihami a svatými obrazy. Na svých cestách s nimi přišel do Granady.

V městě tomto 20. ledna 1537 kázal blahoslavený Jan z Avily o lásce Boží, jevíci se v utrpení Páně, a ukazoval, kterak utrpením zhlazují se hříchy. V té chvíli byl Jan prodchnut zvláštním způsobem duchem Božím a zatoužil heroickou silou utrpením zhlazovati hříchy nejen své, nýbrž i cizí. Věděl, že si způsobí nejtrpčí svízele, bude-li považován za pomateného na duchu. I svěřil se jmenovanému blahoslavenci s úmyslem, odčiňovati takovým utrpením hříchy, a skutečně vystoupil jako pomatenec, jenž trýznil sám sebe. I dali se do něho lidé, tloukli ho a vsadili do blázince, kdež v tomto způsobu léčení se pokračovalo. Rány, jež dostával, nebolely ho tak jako bití, jež bylo nutno trpěti jeho spoluchovancům. Po 40 dnech navštívil ho blahoslav. Avila a poručil mu, aby již ustal v sebe-trýzni. Jan poslechl. Zůstal sice v ústavu dále, ale již jako sluha a ošetřovatel. Tehdy si umínil, bude-li to vůle Boží, že zařídí si svůj ústav a že v něm bude s láskou ošetřovati jak tělo, tak i duši nemocných.

Svůj úmysl též provedl a 8. listopadu 1537 najal si k tomu účelu dům. Tak našel to, po čem dlouho toužil, totiž hrdinský způsob sloužiti Ježíši Kristu v podobě nemocných. Chtěl plniti slova Spasitelova: „Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.“¹ Zamýšlel službou tělesnou získati duše ošetřovaných Kristu, čímž razil řádové heslo: Per corpus ad animam — tělem k duši.

Město Granada, oceňujíc činnost Janovu, zakoupilo 1544 a darovalo mu mnohem větší dům, ježž on ještě rozšířil. Do svého hospitálu přijímal nemocné, ať byli kteréhokoliv náboženství nebo kteréhokoliv národnosti. Brzy se k němu přidali pomocníci Antonín Martin, Petr Ve-

¹ Mat. 25, 40.

lasko, Šimon Avila, Dominik Piola, Jan Garcia a jiní, jež on slovem i příkladem vedl k životu svatému a k obětavému ošetřování nemocných.

Jan z Boha nezamýšlel založiti řád ošetřovatelů nemocných. Myšlenka ta byla z lidu. Biskup Šebestian Ramireza, chtěje Jana přinutiti, aby chodil ve slušném obleku, jež by nebylo lze nutným darovati, oděl jej v roucho, jaké nosili řeholníci. Jan pak do téhož roucha směl obléci i své pomocníky. Tak připadlo se na myšlenku, že by ošetřovatelé Bratrstva Janova mohli tvořiti náboženský řád.

Toho však se dosáhlo až po smrti zakladatelově.

Jan z Boha zemřel 8. března 1550. Město Granada vystrojilo mu pohřeb nádhery královské.

Jan vedl život svatý, třebaže ne v každé době stejně horlivě. Nelze dokázati, že by v některém čase žil hříšně. On sice sám se nazýval hříšníkem, ale to tehdy bylo zvykem lidí svatých. První jeho životopisci nevytýkají mu nic povážlivého. Pozdější názor na dočasnou jeho velikou hříšnost je výplodem fantasie.

2.

První Bratrské hospitály.

Po smrti svatého Jana z Boha vzrůstalo se jeho Bratrstvo velmi utěšeně. Dům v r. 1544 koupený nestačil již zvýšené hospitálské činnosti. Proto Antonín Martin, jenž převzal po sv. Janu z Boha vedení Bratrstva, přeložil r. 1551 ústav na místo, kde až dosud stojí. Rok nato postoupil správu Janu Garciovi a odebral se do Madridu, kdež založil nový hospitál. Tam zemřel 24. prosince 1553 v pověsti svatosti.

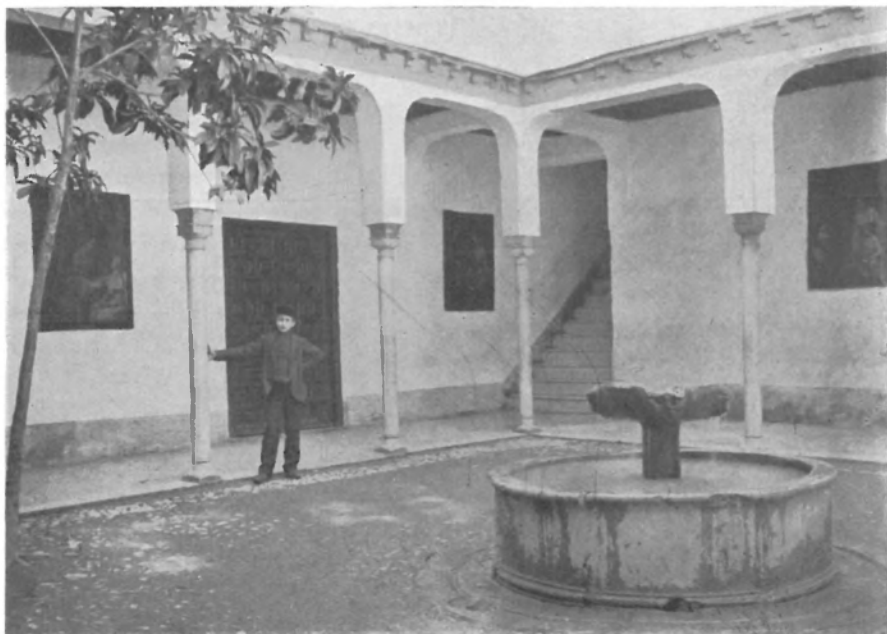
Jan Garcia vedl Bratrstvo od r. 1552 do r. 1565. V r. 1555 přijal za členy Bratrstva pět jeho slavných rozšiřovatelů. Byli to: Rodrigo de Sigença, Šebestián Arias, Petr Sorianus, Melchior de Regibus a Fructuosus od sv. Petra. Po Garciovi stál v čele Bratrstva Rodrigo de Sigença až do r. 1568. Po něm následoval Melchior de Regibus až do r. 1570. Do doby jeho správy spadá vzpoura muslimských Maurů. Za něho čítalo Bratrstvo již devět hospitálů: Mimo Granadu a Madrid měla hospitály tato města: Lucéna (1565), Jerez de la Frontera (1568), Utrera (1568), Gibraltar (1569), Sevilla (1570), Kordóba (1570). Bulla z 1. I. 1572 uvádí ještě hospitál v Toledě. V roce 1570 opět zvolen za hlavu Bratrstva Rodrigo de Sigença a zůstal jí až do své smrti r. 1586.

Válka s Maury.

K vyniknutí Bratrstva nemálo přispěla poslední válka s Maury r. 1568 až 1571. Maurové r. 711 pod vůdcem Tarikem vtrhli ze severní Afriky do Španělska a porazivše křesťanská vojska u Jerez dela Frontera, zmocnili se v krátké době Pyrenejského poloostrova kromě hornatých krajů severních. Otružili a stateční horalé nejen se ubránili, nýbrž později též tiskli Maury zpět k jihu. Boje o svobodu Španělska trvaly však téměř 800 let. Teprve r. 1491 učiněn panství maurskému ve Španělsku konec dobytím Granady. Za dlouhých let maurské nadvlády křesťanství v jižním Španělsku téměř úplně vymizelo. Španělští vladařové opanovavše Granadsko, snažili se maurskou národnost a muslimské náboženství tam vymýtit, proti čemuž se muslimové bránili všemi prostředky.

Poslední vzpouru podnítily výnosy Filipa II. proti Maurům, jež byly vyhlášeny 4. ledna 1567. Četná maurská poselstva prosila krále, aby výnosy odvolal, zmohla však jen tolik, že výkon jejich odložen na rok 1568.

Nádvoří domu, v němž sv. Jan z Boha zemřel:



Maurové počali tedy potají připravovati vzpouru. Výbor spiklenců vypravil posly k tureckému sultánu Selímu II., k alžírskému panovníku Hasanovi a k marockému vladaři s prosbou o pomoc. Na straně španělské v možnost vzpoury se nevěřilo a nic se proti ní nekonalo.

K zajištění svého podniku zneužili Maurové též hospitálského bratrstva sv. Lazara. Toto skládalo se z muslimů na oko pokřtěných a založilo si hospitál před branou granadskou. Jeho správce P. Romanus vymohl mu právo sbíratí almužny po celé říši. Sběrači procházeli Španělsko a pod pláštíkem, že vyprošují almužny pro hospitál, shromažďovali prostředky na vzpouru. Tak i křesťané nevědomky připravovali povstání maurské.

Když počínání Maurů stávalo se podezřelým, nařídil jim Don Inigo de Mendoza, místodržitel granadský, aby vydali zbraně.² Tyto však jakož i veliké zásoby potravin byly ukryty ve slujích a jeskyních, na něž pochoří jižního Španělska je bohato. V dubnu 1568 sáhli Maurové v hornaté krajině Alpujarras ke zbraní. Nemohli však doufatí v úspěch, pokud se chovali zdržlivě jejich souvěrci v granadském předměstí Albaicinu a v Granadě. V září i tito na popud horalů odhodlali se k brannému odporu. Za hlavního vůdce povstání si zvolili Dona Ferdinanda Muleia, 22letého potomka starých chalífů granadských, jenž se prohlásil za krále granadského, což znamenalo španělského.

Štěstí však spiklencům nepřálo. Don Inigo de Mendoza připravil jim krutou porážku. Sám Mulei se stěží zachránil na věčně zasněžených vrcholech Sierry Nevady. Teprve z jara r. 1569 přiklonilo se vítězství k zbraním spiklenců. Zavinila to bezstarostnost španělských vůdců, nedbalost v zásobování, nevypáčení žoldu a z toho nekázeň vojska a neochota k boji. Zdálo se, že Mulei, jež podporovali severoafričtí muslimové a částečně i Turci, zmocní se španělského jihu a dosáhne cíle vzpoury. Aby se předešlo tomu neštěstí, hledán pro vojsko španělské nový vůdce a nalezen v Donu Juanu d'Austria, nevlastním bratru Filipa II., jenž byl stejně mladý a chrabrý jako jeho odpůrce. Ale král, nedůvěřuje jeho mládí, podrobil jej radě velitelů, kteří však jen mařili jeho podniky, takže věci špěly stále k horšímu. Jediné, co Don Juan d'Austria zlepšil, bylo zásobování, vypláčení žoldu, výcvik a kázeň mužstva.

Poněvadž žárliví velitelé Donu Juanu d'Austria jen překáželi, pozá-

² Dějiny poslední vzpoury maurské rozvádějí se zde proto šířeji, poněvadž stojí v úzkém vztahu k Bratrstvu Janovu. — S rodinami de Mendoza a de Sessy stýkal se sv. Jan z Boha v posledních letech svého života velmi důvěrně. Na první své větší cestě za almužnami bydlil delší dobu v paláci vévody de Sessy a pro jeho manželku Marii de Mendoza napsal dva vzdělávací listy. Na druhé velké cestě sběračské bydlil v Toledě u Eleonory de Mendoza a ve Valadolide u staré paní de Mendoza, matky předešlé Marie. Rody tyto jej za živa velmi podporovaly a po smrti jeho se k němu utíkaly jako ke světcí.

EN EL AÑO DE MDCCCXVII
SE FUNDÓ POR LOS PADRES
SAN JUAN DE DIOS.
FUNDÓ EN REYA CABA SU PRIMER HOSPITAL
AL EXMO AYUNTAMIENTO DE GUANAJAY
ACORDO LA COLACIÓN DE ESTA LÁPIDA PARA
COMEMORAR TAN NOTABLE HECHO.
1818.

23

níka. Když pak Rodrigo byl opět zvolen r. 1570 za představeného, vystřídal jej v samaritánské službě vojenské Petr Sorianus, jenž dříve rovněž býval královským důstojníkem.

Don Juan slibu dostál a do tří měsíců dobyl hlavního hnízda povstalců. Sám osobně zúčastnil se boje, v němž byl i vážně zraněn. Zlomiv hlavní oporu povstalců, přenechal další vedení války vévodovi de Sessy a sám připravoval se k podniku ještě obtížnějšímu, k válce s Turky. Jmenovaný vévoda musil ještě přes rok bojovati, nežli potlačil vzpouru úplně. Všecky boje byly kruté a na žádné straně se nešetřilo protivníků. Členové Bratrstva Janova měli příležitost osvědčiti jak ošetřovatelskou dovednost, tak i vojenskou statečnost. Vskutku nadějí do sebe kladených neklamali.

4.

První vyznamenání Bratrstva Janova.

Členové Bratrstva Jana z Boha získali si za vzpoury maurské při ošetřování raněných a nemocných vojinů takových zásluh, že sám Don Juan d'Austria podal o nich pochvalnou zprávu papeži Piu V. a požádal jej o povýšení Bratrstva na náboženský řád. Granadský převor Rodrigo de Siguencia byv vybídnut, aby za tím účelem pracoval, poslal do Říma ony bratry, kteří si mezi ošetřovateli získali největších zásluh, totiž Petra Soriana a Šebestiána Ariase. Výsledkem doporučení Juanova byla bulla Pia V. „Salvatoris nostri“ z 8. srpna 1571. Její obsah:

Spasitele našeho jsouce byt nehodným náměstkem, obíráme se stále myšlenkami, kterak bychom podporovali všechny ústavy, jež zbožnost lidu založila k pomoci ubohým nemocným a ke vzrůstu zbožnosti, a všemožně pečujeme, aby se zachovaly na budoucí časy. I věřící povzbuzujeme odpustky k podpoře takových ústavů a uvažujeme, kterak bychom tyto před zlem ochránili a k rozkvětu jim pomáhali.

Dověděli jsme se tedy, že kdysi v Granadě Jan z Boha vykonal mnoho dobrého a že z almužen založil slavný hospital nazvaný „Hospital De Juan de Dios“. Tento po jeho smrti byl přeložen pod týmž jménem za hradby granadské. Jeho nástupci jej vedou podle příkladu Janova ve stejně zbožném duchu a se stejnou svědomitostí. V tomto hospitálu je 250 chudých nemocných, všemi druhy nemocí postižených. V městě Granadě a v celém království španělském není ústavu, v němž by se prokazovalo tolik lásky. To ročně vyžaduje 10.000 dukátů, jež bratří jmenovaného hospitálu sbírají almužnami od věřících. V poslední válce granadské bratří prokázali mnoho dobrých skutků křesťanským vojinům, snášeje

jim lůžka, léky, předkládající nemocné a raněné lékařům, je dobře ošetřující a vždy s velikou láskou a ze všech sil je vším potřebným opatřující a vojska v bojích stále následující. Ve jmenovaném hospitálu bratří z lásky k Bohu, bez platu a bez odměny ošetřují chudé nemocné, neboť jejich ústav je zřízen zvláště pro chudé nemocné, kteří jsou tam uzdravováni nejen z neduhů tělesných, nýbrž i duševních.

A proto dovolujeme, aby bratří tohoto hospitálu volili si kteréhokoli kněze, ať světského nebo řádového, za zpovědníka a tento aby směl bratřím, sluhům a nemocným ústavu odpouštětí všechny hříchy, byť sebevětší.



*Portál
hospitálu
granadského.*

Aby jmenovaný hospital a chrám jeho požíval náležité úcty, udělujeme všem na každý den, v němž přijdou do onoho chrámu a v něm se pomodlí, nebo navštíví nemocné, kolikrát-tolikrát 100 dní a v zasvěcené svátky 200 dní odpustků, jež mohou býti přiděleny i duším v očistci. Dvakrát pak do roka, ve dny, jež určí bratři, kolikrát-tolikrát 7 let a 7 quadragen odpustků, jež lze rovněž přidělit duším v očistci. Toto však udělujeme jen na 5 let.

Mimo to dovolujeme jak nemocným a chudým, tak i správcům, ředitelům, představeným, zřízcům, bratřím, sluhům a jiným osobám onoho hospitalu přijímati všechny svátosti od kněží a kaplanů onoho hospitalu.

Jmenovaní kněží, i ti, kteří tam přijdou, smějí v onom hospitále, v jeho chrámě nebo kapli mše sv. a jiné bohoslužebné úkony, jak zpívané, tak tiché, veřejně konati a při těchto i při jiných příležitostech smí se zvoniti. Dovolujeme i za doby interdiktu, třeba Apoštolskou Stolicí uloženého, i za jakéhokoliv upuštění od služeb Božích, ústavním kněžím pohřbívati mrtvoly uvedených osob na posvátném místě. Za přítomnosti mrtvoly smí se i v této době sloužit mše sv. ve jmenovaném chrámě nebo kapli a věřící mohou se jí zúčastniti.

Dále udělujeme těm, kdož by hospital obdarovali nějakým prádlem, 100 dní, je-li to v den sváteční, 200 dní odpustků, splní-li též ostatní podmínky.

Nad to vyjímáme hospital a jeho vedoucí osoby navždy z pravomoci farářů nebo beneficiátů, farností nebo farních kostelů vzhledem k účtům a příspěvkům z almužen, darů, obětí, legátů a jiných zbožných podpor, jež křesťané dají na onen hospital nebo na jeho chrám, na oltáře a kaple, pakli ovšem faráři tam nic nedělají a když hospital má svého kněze, jenž přislужuje svátostmi všem, kdož v něm bydlí. Prohlašujeme navždy, že jmenované almužny a příjmy mají zcela sloužit k vydržování nemocných hospitalu.

Dovolujeme, aby se odnesly některé ostatky z kláštera u Tří pramenů a z kaple zvané „Nebeské schody“ do hospitalu granadského, a těm, kdož při jejich vystavení vykonají pobožnost, udělujeme 100 dní a ve svátky oněch světců 200 dní odpustků, zřízcům pak hospitalním vždy dvakrát tolik.

Biskupům v Kordóbě a v Kádizu ukládáme povinnost, aby se postarali o uvedení této bully ve všeobecnou známost.

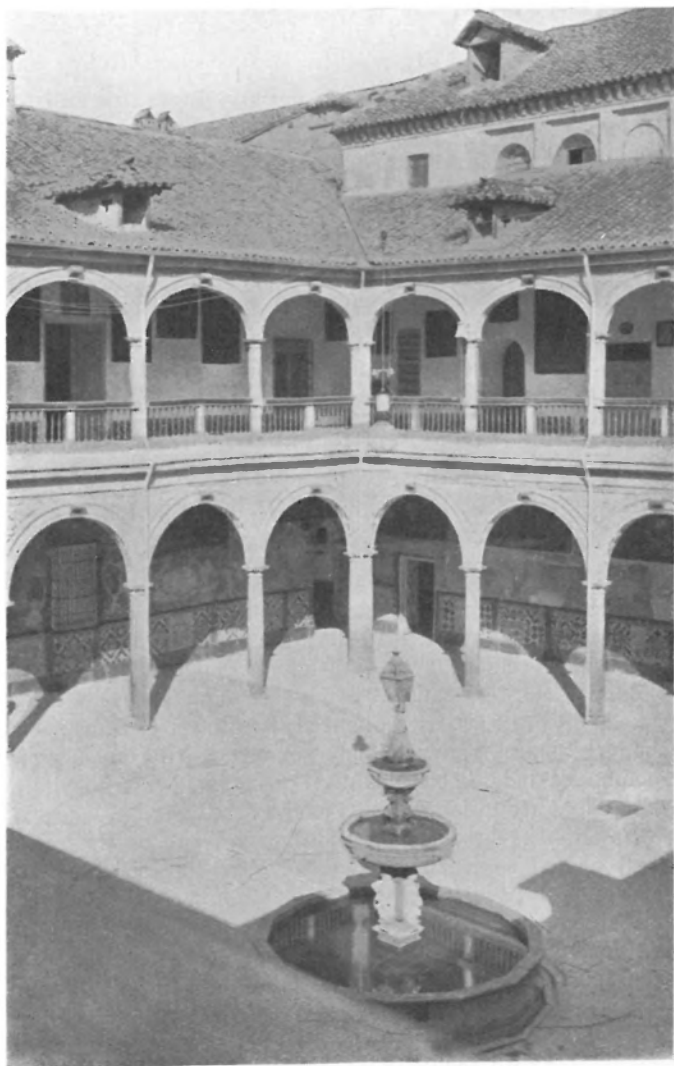
5.

Papežské schválení Bratrstva Jana z Boha.

Vyjednávání o povýšení Bratrstva Jana z Boha na náboženský řád bylo na čas přerušeno válkou s Turky. Výbojný sultán Selím II. odnímal křesťanským vladařům kraj za krajem k veliké škodě křesťanství. V poslední době napadal města a ostrovy, náležející benátské republice. Papež Pius V. snažil se křesťanské vladaře sjednotiti v obranný spolek, zvaný „Svatá Liga“, ale podařilo se mu pro něj získati jen Benátčany, Španěly a některé

drobné státy italské. Spojenci proti loďstvu tureckému vypravili dohromady asi 225 lodí, nad nimiž nejvyšší velení svěřeno Donu Juanu d'Austria. Papežské loďstvo vedl kníže Colonna, velitelem loďstva španělského byl Don di Pietra Persica. Loďstva shromažďovala se v úžině Messinské.

Jako za vzpoury maurské, tak i nyní prosil Don Juan Rodriga de Siguencia, představeného Bratrstva Janova v Granadě, aby mu přidělil některé bratry za ošetřovatele raněných a nemocných vojáků. Žádosti jeho



*Nádvoří
granadského
konventu.*

bylo opět vyhověno a k účelu tomu určeno více bratří. Za představeného jim dán Petr Sorianus. Sorianus a Šeb. Arias dleli v Římě, a proto oba odpluli s papežským loďstvem. Koncem září spojená loďstva vyjela z Messinské úžiny a 7. října 1571 srazila se u Lepanta při zálivu Korintském se značně silnější mocí tureckou. V nastalém prudkém boji bylo loďstvo turecké téměř úplně zničeno. Tehdy bratří opět se ukázali i dovednými i neohroženými ošetřovateli. Ba Petr Sorianus zasáhl i činně do boje: s křížem v ruce vrhl se do bitevní vřavy, čímž roznítil obhájce své lodi k největší statečnosti. Šlechtic Colonna a vévoda Persica pouze jemu připočetli záchranu lodi.

Poněvadž se zvýšily zásluhy Bratrstva, přibýlo i naděje na jeho povýšení na řeholní řád. Po bitvě u Lepanta vrátili se bratří Petr Sorianus a Šebastian Arias k svaté Stolicí do Říma, aby v tom směru dále vyjednávali. Sám Don Juan předvedl je před papeže Pia V. a líčil mu jejich zásluhy. Stejně pochvalně mluvili před svatým Otcem šlechticové Colonna a Persica. Oba zvláště vyzvedli hrdinnost Petra Soriana, za niž Pius V. slíbil mu hodnost kardinálskou.

Zatím se v jižním Španělsku obecné věci značně zhoršily. Poslední válkou granadskou kraj byl zpustošen a ochuzen. Práce schopní Maurové násilně přestěhováni do jiných končin aneb prodáni za otroky. Co zůstalo doma, bylo jen neduživé stáří. Chudých a nemocných v granadském hospitéle přibýlo a náklady na jejich vydržování stoupily. Rodrigo de Siguença podal o tom zprávu papeži Piu V. Ovocem jejím byla papežská bulla „Licet ex debito“ z 1. ledna 1572,³ již se Bratrstvu dostává papežského schválení a udělují se mu zase nové milosti.

Její obsah:

Ačkoli z povinnosti máme pečovati o zdar všech zbožných ústavů, přece se sluší, abychom měli zvláště na zřeteli prospěch hospitálů.

V žádosti milého syna Rodriga de Siguença, představeného hospitálu Jana z Boha v městě Granadě, podává se nám zpráva, že je tam kromě představeného 18 bratří, kteří z almužny, jež sbírají pro hospitál, živí a léčí 400 i více chudých, starců, nevyléčitelně nemocných i na mysli pomatených, což si žádá ročního nákladu 16.000 dukátů. Počet chudásů v hospitále vzrostl pro granadskou válku proti Maurům z minulého roku.

Na almužnách seběže se však méně, ačkoli bratří se stejnou, ano větší horlivostí obětují se službám chudásů. Vzrostla však i zloba lidí, z nichž někteří laikové, odloživše bázeň Boží, oblékli se v oděv zvaný capotto z látky sayal, jak jej nosí bratří v Granadě, Madridě, Kordóbě, Toledě a Lucéně, kdež si zřídili hospitály. Oni laici sbírají almužny ke zlým účelům⁴ na újmu chudých, kteří jsou chováni ve jmenovaných hospitálech.

³ Někteří uvádějí 1. leden 1571.

⁴ Na vzpouru Maurů a později též k osobnímu prospěchu.

Poněvadž pak dotčený Rodrigo žádá: 1. aby pro odstranění podvodů mohli bratři v nynějších i budoucích hospitálech nositi přes oděv capotto škapulíř z látky sayal, jenž by sahal až po kolena, čímž by se lišili od těch, kdož nejsou z jejich Bratrstva; 2. aby v nynějších i budoucích hospitálech byl ze spolubratří jeden kněz, jenž by nosil podobný oděv, sloužil mše svaté, posluhoval bratřím a nemocným sv. svátostmi a vzdělával je v zachovávání Božích přikázání; 3. aby směli sbíratí almužny nejen v městech, v nichž stojí hospitály, nýbrž i v jejich diecésích nebo zemích, ovšem s dovolením biskupovým:

tedy my, kteří toužíme Kristovým chudým pomáhati, chtějice Rodriga a jeho spolubratry podporovati v záslužné a chvalitebné činnosti, dovolujeme:

1. Rodrigovi a všem nynějším i budoucím bratřím nositi přes oděv capotto škapulíř, sahající po kolena, z látky sayal, s podmínkou, že budou žíti podle pravidel sv. Augustina;⁵

⁵ Aurelius Augustinus narodil se r. 354 v numidské Tagastě v severní Africe. Otec Patricius byl pohan, jenž se dal rok před smrtí pokřtít, matka Monika byla horlivou křesťankou. Vzdělání nabyl v Tagastě, Madaře a Karthagině. Na studiích, nedbaje křesťanských zásad, jež mu matka vstúpila, hověl hršířným náklonnostem, což se mu usnadňovalo tím, že nebyl ještě pokřtěn. Otec, neváže špatného života synova, radoval se nad jeho pronikavým úspěchem ve studiích, matka však pro něho plakala, za něho se modlila, k přijetí křtu jej měla, ale marně; Augustin naopak přichytil se sekty manichejců, kteří se sice vynášeli pravým poznáním Boha, ale vedli nemravný život. Po studiích otevřel si v Tagastě školu, v níž vzdělával rozum žáků, srdce jejich však pustošil zlým příkladem. Nechtěje poslouchati napomínek a nářků matčiných, odešel do Karthaginy, kdež na vysokých školách učil řečnictví a právníckým vědám. Ovdovělá matka, pečlivá o něho, nastěhovala se k němu, a když tajně odjel do Říma a později do Milána, i tam jej vyhledala, aby mu vedla domácnost a nad ním bděla. V Římě začal studovati spisy filosofů skeptických, učících, že pravdy nelze poznati, čímž k poblouzení mravnímu přistupoval u něho zmatek rozumu. V boji s vášněmi tržil sice vždy větší porážky, ale cítil z nich i stejně velké zahanbení. Křesťanské svědomí, jež v něm v mládí vypěstila matka, nedalo se utlumiti a pudilo jej k dobrému. V boji se zlem hledal posily v četbě ušlechtilých pohanských filosofů Platona, Plotina a Cicerona, listů sv. Pavla a konečně i v modlitbě. Poslouchával pilně též kázání biskupa milánského sv. Ambrože, s počátku jen aby se vzdělával v řečnictví, později však, aby prospíval v pravdě a v dobrém životě. Blahodárný vliv měl na něho styk se starým, zbožným knězem Simplicianem. Poslední překážku milosti Boží odstranil krajan Pontianus, císařský úředník, zbožný křesťan, jenž navštívil Augustina, vykládal o zbožném životě sv. Antonina a jeho druhů na poušti egyptské. Po jeho odchodu zvolal Augustin k příteli Alypiovi: „Co se děje? Co tu slyšíme? Naučení prospívají v dokonalosti a uchracujíce království Kristovo, otvírají si bránu nebes! A my se všemi svými vědami válíme se v rozkoších a marnostech. Proč váháme a nenásledujeme jich?“ A již neváhal; dal se zapsati mezi katechumeny a na Bílou sobotu r. 387 přijal křest z rukou sv. Ambrože. Hned nato se vrátil se všemi svými do Afriky. Ale když zemřela mu matka, v Ostii nedaleko Říma, zůstal ještě půl druhého roku v tomto městě, aby se věnoval hlubšímu studiu křesťanství. Opustiv koncem r. 389 Itálii, usadil se i s přáteli na rodném statečku v Tagastě, kdež všichni žili po klášterním způsobu. R. 391 zavítal ke krátkému pobytu do Hippo. Když však přijal tam na přání křesťanů svátost kněžství, byl přinucen se tam usaditi. Tam jej následovali též jeho přátelé. — R. 395 vysvěcen na biskupa a po smrti hipponského ordinaria Valeria r. 396 povýšen na diecéšního biskupa. Společnost, shromážděnou ve svém domě, převedl do biskupské residence, v níž usadil i městské kněze. Všichni zřekli se dobrovolně pozemských statků, žili v čistotě, trvali v bratrské svornosti



*Sv. Otec Pius V. odevzdává Marku Antonínu Colonnovi
lepantskou korouhev.*

2. v každém hospitálu smí býti jeden bratr knězem, jenž by nosil roucho podobné, z těžé látky, ale delší a volnější a důstojnosti kněžské přiměřenější, jak je jednou provždy zavede biskup;⁶

3. pro všechny časy dovolujeme bratřím sbíratí almužny nejen v městech, v nichž stojí hospitály, nýbrž i v jejich okresech, diecésích a provinciích.

Kněze, představeného i bratry navždy podřizujeme pravomoci a návštěj místního biskupa, jemuž, ale nikomu jinému, musí jednou za rok skládati účty.

Bratřím navždy zakazujeme pod trestem vyšší exkomunikace, do níž se upadne samým skutkem, přijaté roucho odložití nebo je někomu půjčiti bez svolení všech bratří hospitálu.

Zapovídáme komukoliv mimo místního biskupa zasahovati do správy nynějších i budoucích hospitálů anebo obtěžovati jejich správce, a to i v tom případě, kdyby ony osoby dotyčné hospitály zbudovaly neb je rozšířily.

Přikazujeme biskupům granadskému, almerijskému a kordóbskému, aby se postarali o provádění této bully a přestupníky její trestali.

Z bull „Salvatoris nostri“ a „Licet ex debito“ poznáváme, že papež Pius V. nepovýšil sice Bratrstva Jana z Boha na řád, ale tím, že mu udělil nejvyšší úchvalu a mnohé milosti, povýšení ono připravil pro nejbližší dobu.

a lásce, jídali u společného stolu, konali pod vedením biskupovým společné modlitby, vše podle pravidel, jež sepsal sv. Augustín. Slavný tento biskup napsal veliké množství děl, pro jejichž hlubokou moudrost byl zařazen mezi čtyři západní učitele církve. Zemřel r. 430 a pochován ve stoličním chrámu Páně. Třetího měsíce po jeho smrti zmocnili se Hippona sponení Vandalové a Alanové za vedení krále Gensericha, když zaplavili již Maroko a Alžírsko. Ač všechno zpusťovali, hrobu světce ušetřili. Po smrti Genserichově vypuzení biskupové vzali s sebou tělo sv. Augustina, jež uložili v Kalarisu na ostrově Sardinii. Když r. 755 obsadili ostrov muslimští Saraceni, vykoupil nábožný král longobardský tělo světce a dal je odnésti do města Pavia, kdež odpočívá dosud.

Pospolitý život podle určitých pravidel, jak je upravil sv. Augustin, utvářil se v Egyptě v polovici třetího století po Kristu, když mnoho křesťanů prchlo před pronásledovateli na poušť a stalo se poustevníky (eremity). První se připomíná sv. Pavel Thebský (nar. r. 228). Později mezi poustevníky přišel sv. Antonín (nar. 251), jenž je roztrošené shromáždil a žil s nimi v jakési poustevnícké mužské obci podle určitých pravidel. Bydleli ojedinele ve svých domcích (monachoi, mniši, ojedineři). Sv. Pachomius (nar. 292) sdružil je ještě úžeji v jednom velikém domě, ohrazeném zdi (claustrum, klášter, klášternici). Napsal první pravidla života řeholního (regula, řehole, pravidla). Sv. Basil (nar. 317) přenesl život klášterní do Palestiny a Malé Asie a sepsal nová pravidla (řeholi) a dal vznik řeholi basilianů. Sv. Augustin svou řeholi stal se zakladatelem Bosých augustiniánů, podobně sv. Benedikt (nar. 480) benediktinů, sv. Dominik (nar. 1170) dominikánů, sv. František Assiský (nar. 1182) františkánů, sv. Ignác z Loyoly (nar. 1491) jesuitů atd. Jednotlivé řády pravidla (řeholi) doplňovaly, každý podle svého účelu a druhu, z čehož povstaly stanovy (konstituce). Pravidla určují duchovní základy, stanovy přihlížejí k úřední výstavbě a správě řádu.

⁶ Bratři kongregace italské nosili roucho barvy popelavé, bratři kongregace španělské barvy hnědé. Rehoř XIII. r. 1578 nařídil nosit kapuci okrouhlou na rozdíl od kapuce řádu kapucínů, jež jest do hrotu protáhlá. Kongregace řeholníků 11. září 1722 předepsala oděv soukenný barvy černé.

Rozšíření Bratrstva do Italie, Nizozemska a Ameriky 1572—1586.

Papežské schválení dodalo hospitálskému Bratrstvu Jana z Boha nemalé vážnosti a úcty. Lidumilná jeho činnost, zvláště za válek, ukázala jeho význam pro stát. Proto nejen vrchnosti církevní, nýbrž i státní pomáhaly mu ke vzrůstu. Zvláště Don Juan d'Austria byl mocným jeho příznivcem. Kam sahala říše španělská, tam se i Bratrstvo Jana z Boha usazovalo. V době té patřilo k říši španělské i vévodství milánské, království neapolské, Sardinie, Nizozemsko a takřka celá střední a jižní Amerika, část severní Ameriky, ostrovy Filipinské a od 1580—1640 též království portugalské s Brasilíí, Afrikou, Indií a ostrovy tichomořskými, čímž se rozšíření Bratrstva velmi usnadnilo.

Bulla Řehoře XIII. „*In super eminenti*“ z 28. dubna 1576 činí zmínku o nově přibylém hospitéle v Seville a o některých v Americe. Ve jmenované bulle schvaluje papež všechny milosti udělené Piem V. hospitálu granadskému a přenáší je na všechny Bratrské hospitály tehdejší i budoucí.

V témže roce 1576 usadili se bratři v Nizozemsku. Vzal je tam s sebou Don Juan d'Austria, jenž spravoval tuto zemi od r. 1576 až do 1578, kdy zemřel na mor. Představený bratři nizozemských Šebastian Arias založil 8 hospitálů⁷ a r. 1581 nakažen morem při ošetřování nemocných zemřel v pověsti svatosti.

Slavný druh Šebastiana Ariase Petr Sorianus působil v království neapolském. Odebral se tam na přání Dona Juana, místokráte neapolského, již v r. 1572 a s jeho pomocí založil v Neapoli⁸ hospitál, první to ústav bratři Jana z Boha v Italii. V těch letech Karel Boromejský, svatě paměti kardinál v Miláně, seznámil se jakožto poddaný španělský s hospitálským Bratrstvem Janovým, a poznáv jeho blahodárnou činnost, poradil papeži Řehoři XIII., aby je povolal do Říma. Proto tento světec pokládá se za prvního ochránce (protektora) Bratrstva.⁹ Přišel tedy Petr Sorianus

⁷ Podle Mikuláše Avagnale 9 hospitálů.

⁸ Podle Avagnale Arias to byl, jenž pomocí Dona Juana založil hospitál v Neapoli a v Miláně.

⁹ Nebyl jím sice podle právního podkladu (de jure), ale podle svých skutků (de facto). Breve Benedikta XIII. z 4. července 1724.

do Věčného města, kde r. 1581 najal na Kamenném náměstí opuštěný sirotčinec a zřídil v něm hospitál, do něhož povolal bratry ze Španělska. Ale ústav brzy nestačil, a proto roku 1584 zakoupil a k účelům hospitálních přizpůsobil opuštěný klášter benediktinek i s kostelem sv. Jana Kalybity na ostrově Tiberském. Římský konvent stal se kolébkou kongregace italské a sídlem generálního představeného. V téže době zařídil Petr Sorianus hospitály v Perugii a v Miláně.

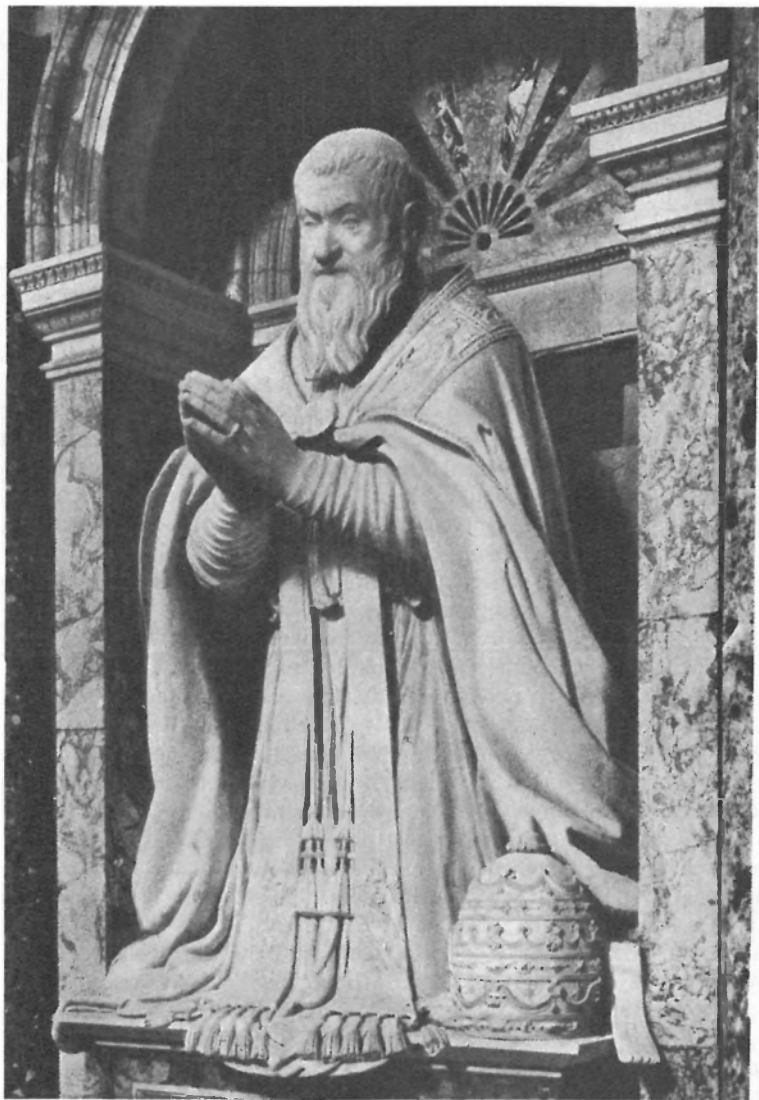
7.

Povýšení Bratrstva Janova na náboženský řád.

V letech od r. 1572 členové Bratrstva skládali již tři podstatné sliby: dobrovolné chudoby, ustavičné čistoty a stálé poslušnosti duchovního představeného, k nimž přidávali zvláštní slib: stálého ošetřování nemocných. Činili to na základě bully Pia V. „*Lubricum vitae genus*“ ze 17. listopadu 1568, v níž jmenovaný papež kárá ony družiny, jichž členové žijí pospolu, nosí řeholní roucho, podle zevnějšku zdají se řeholníky, avšak neskládají řeholních slibů. Prikazuje jim tedy, aby do 24 hodin od chvíle, kdy se jim oznámí tato bulla, prohlásili, zdali chtějí skládati sliby, či ne. Kdo žil v kongregaci déle nežli rok a zdráhal by se složit sliby, měl býti zbaven řeholního roucha a z kláštera propuštěn. Proto mnozí historikové jsou toho názoru, že když Pius V. 1. ledna 1572 dovolil bratrům nositi řeholní roucho, dal jim též svolení ke skládání slibů a že tudíž již tehdy povýšil hospitálské Bratrstvo Jana z Boha na pravý a vlastní náboženský řád. V tom smyslu se vyjádřila i Kongregace obřadů 14. dubna 1742. Jisto však jest, že formálně bylo Bratrstvo povýšeno na náboženský řád teprve bullou Sixta V. „*Etsi pro debito*“ z 1. října 1586. Toho mínění je i slavný dějepisec Ludvík Pastor i řádový generál Rafael Meyer a hlavně breve Pia XI. z 20. července 1926. Zmíněná bulla vydána na prosbu Bratrstva, jež si přálo, aby tomu, co se již zavedlo skutkem, dostalo se i právního podkladu.

Obsah bully „*Etsi pro debito*“:

Třeba z povinnosti máme se starati o všechny věřící, zvláště pak o náboženské řády, přece více musíme pečovati o nové náboženské kongregace, jež jako mladé sazeničky nutno zalévat, aby zapustily kořeny a přinesly hojně ovoce.



Sv. Otec Sixtus V. (1585—1590).

Již náš předchůdce papež Pius V., byv zpraven představeným hospitálu Jana z Boha v Granadě, že ve Španělsku jsou v jistých vyjmenovaných městech stejné hospitály, jejichž bratři poslouchají představeného, dovolil jim nositi zvláštní oděv, mít jednoho z bratří knězem, zachovávat pravidla sv. Augustina (atd.). Jak nám bylo nedávno sděleno, jest oněch hospitálů 18, nejen ve Španělsku, nýbrž i v Itálii a snad též v jiných zemích. I počet bratří z Božího pozhnutí velmi vzrostl a denně stoupá k velikému duchovnímu užtku věřících, zvláště pak nemocných, kteří se k nim utíkají a docházejí u nich laskavého přijetí a pečlivého ošetření. Věřící, vidouce takovou činnost, rádi přispívají na ni almužnami. Tyto milosrdné skutky lze viděti též v tomto našem Městě v hospitále sv. Jana Kalybity na ostrově Tiberském.

Přemnozí tito bratři, žijící podle pravidel sv. Augustina, skládají tři podstatné sliby, k nimž přidávají čtvrtý — ošetřování chudých nemocných — ale nemají generálního představeného, jenž by řídil všechny hospitály a bratry, a též postrádají stanov přiměřených svému účelu. Proto se převelmi sluší, aby ti, kdož jsou spojení stejným šatem, jménem a milosrdnou prací, nebyli řízeni nestejným pořádkem, každý podle svého hospitálu, nýbrž aby byli uvedeni v pravou, bohumilou a řeholním osobám nejlépe odpovídající jednotu, pod nejlepší a stejnou řeholní kázní, kterou by předepsal společný souhlas a jednomyslný duch. Sami bratři usoudili, že k správnému ustavení a svatému udržení jejich společnosti velmi prospěje, budou-li též oni ustaveni v jednu družinu podle vzoru jiných řádně zavedených řeholních kongregací. Za tím účelem prosí, aby co nejdříve byla svolána jejich první generální kapitola, další pak generální kapitoly aby jednou provždy byly stanoveny na určitý den. Na těch má se voliti generální představený a celý řád opatrovatí vlastními a nejlepšími stanovami. Vyvolili si pak jako místo nejpříhodnější pro kapitoly hospitál sv. Jana Kalybity.

My tedy jejich úmysl co nejvíce v Pánu doporučujeme, všechny hospitály zvané podle Jana z Boha, jak v Itálii, tak v jiných zemích, i v zaalpských a zámořských, jak nynější, tak budoucí, jako různé, rozdělené údy v jedno tělo spojujeme podle vzoru jiných schválených mnišských nebo řeholních kongregací a z nich, takto sjednocených, svou apoštolskou mocí tímto listem navždy tvoříme a zřizujeme jedno sdružení zvané „Bratři Jana z Boha“. A již nyní oznamujeme na květen příštího roku generální kapitolu všech řečených bratří, jež se bude konati v hospitále sv. Jana Kalybity. Prikazujeme tedy z moci poslušnosti, aby z každého domu přišli k ní dva bratři anebo alespoň jeden, a to i z toho domu, kde se sliby ještě neskládají, jen když tam členové nosí předepsaný oděv a nazývají se „Bratři Jana z Boha“.

Každému, buď si jakékoli důstojnosti, zapovídáme překážeti jim na cestě do tohoto Města. Ano nařizujeme biskupům, v jejichž městě nebo diecési jsou tyto hospitály, aby se postarali, by se bratři sem dostavili do udané lhůty.

Bratřím pak dáváme moc, aby na generální kapitole promluvili o pravidlech, podle nichž je každý hospitál dosud řízen, aby, co méně vhodného, odstranili, a co nejlepšího, zavedli. Dále, aby na základě evangelické a apoštolské nauky, svatých kánonů, předpisů všeobecných církevních sněmů, podání sv. Otců a podle stanov řádů již schválených ustanovili všechno, co by sloužilo k dobré správě jmenovaných hospitálů a co by podporovalo zbožný život a dobrou kázeň bratří. Též aby navždy pořídili pravidla, předpisy, zvyky a stánovy, jak každého hospitálu, tak i celé své družiny, i aby stanovili tresty pro přestup-

níky. Také dovolujeme, aby celou kongregaci rozdělili podle potřeby ve více provincií, které však budou podřízeny generálnímu představenému. Rovněž, aby zvolili na vhodnou dobu generála i jiné představené bratří, hospitálů a všech řeholníků celé kongregace anebo jednotlivých provincií.

Generální kapitole a představeným, kteří se na ní zvolí, nařizujeme a dáváme plnou moc, a to takovou, jakou mají představení a visitátoři jiných řádů řeholních, totiž aby v době svého úřadu často visitovali hospitály, aby bratry, zřízence i představené, hlavu i údy, přidržovali k nápravě života a všechno zařizovali a prováděli, co by uznali za potřebné. Prohlašujeme, že stanovy a předpisy dané na této kapitole, vážnost a pravomoc generálního představeného, který se na ní zvolí, budou se vztahovati též na ony hospitály a bratry, z nichž by nikdo nechtěl anebo nemohl se dostavit ke generální kapitole. Kdyby i z mnohých hospitálů bratří nepřišli, přece přítomní mohou pravoplatně kapitolu slaviti a všechno, co by na ní ustanovili, bude platiti tak, jako by se svorně na tom usnesli všichni členové celé družiny.

Tímto však nechceme biskupům ničeho ubírat z jejich moci nad hospitály a nad bratřimi, kterou mají vyhrazenu listem našeho předchůdce Pia V.

Z uvedeného obsahu jasně poznáváme, že teprve touto bullou bylo Bratrstvo Jana z Boha povýšeno na pravý a vlastní řeholní řád, jak to potvrzuje i výše uvedené breve Pia XI. z 20. července 1926.

8.

První generální kapitola — první řádový generál.

První generální kapitola řádu „Bratří Jana z Boha“ nedopadla podle přání Sixta V.

Ač se bulla „Etsi pro debito“ oznámila ve všech bratrských hospitálech a třebaže Petr Sorianus, jenž byl tehdy představeným u sv. Jana Kalibity, pozval všechny domy ke kapitole, přece některé nevyslaly k ní zástupců. Omlouvaly se sice velkou vzdáleností od Říma a nákladností cesty, ale pozdější události odhalily též jiné příčiny. Shromáždění Otcové čekali přes měsíc květen 1587, a když nemohli se již nadíti příchodu dalších účastníků, vyžádali si od Sixta V. prodloužení lhůty ke slavení kapitoly. Jmenovaný papež učinil tak bullou „Cum nos cuncta“ z 20. června 1587. Téhož dne zahájili přítomní zástupcové generální kapitolu, která trvala do 29. června.

Z 13 hospitálů španělských (k devíti výše jmenovaným přibýly hospitály v městech Medina Sidonia 1578, San Lucas de Barrameda 1585, Ca-

brese 1586 a Martin 1587) zavítalo k ní sedm, z hospitálů italských pět účastníků.¹⁰

Při této ustavující generální kapitole, jíž předsedal místovikář papežský Julius, biskup abruzzský, zvolen za generálního představeného P. P e t r S o r i a n u s a za generálního prokurátora Jan Mendez. Řád rozdělen na dvě provincie: italskou a španělskou. Provinciálem a visitátorem italským zvolen P. Jakub Ximenes, provinciálem a visitátorem španělským P. Baltazar Peccador. Shromáždění Otcové se usnesli na některých člancích stanov, podle nichž se pozdější generální kapitoly měly pravidelně konávat každého třetího roku v měsíci listopadu. Všechna usnesení této kapitoly potvrdil ústně papež Sixtus V.

První řádový generál netěšil se však dlouho svému úřadu; zemřel 18. srpna 1588, když visitoval konvent v Perugii. Povýšení na hodnost kardiálskou se nedočkal, třebaš kníže Colonna nadšenou řečí velebil jeho zásluhy při pohřbu Pia V., jenž zesnul 1. května 1572.

9.

První těžké doby řádu.

Všem řádům bylo s počátku těžce se probíjeti a přestáti „dětské“ nemoci, které mnohdy ohrožovaly jejich život. Ani hospitálský řád sv. Jana z Boha nezůstal jich ušetřen.

První potíže se ukázaly při ustavující generální kapitole, když jí neobslalo šest¹¹ španělských hospitálů. Další nepříjemnosti vystoupily po smrti prvního řádového generála.

Podle osnovy stanov měla správa řádu po generálově smrti přejíti na provinciála té provincie, ve které generál zemřel. Provinciál pak měl po šesti měsících svolati generální kapitolu, na níž by se zvolil nový generál.

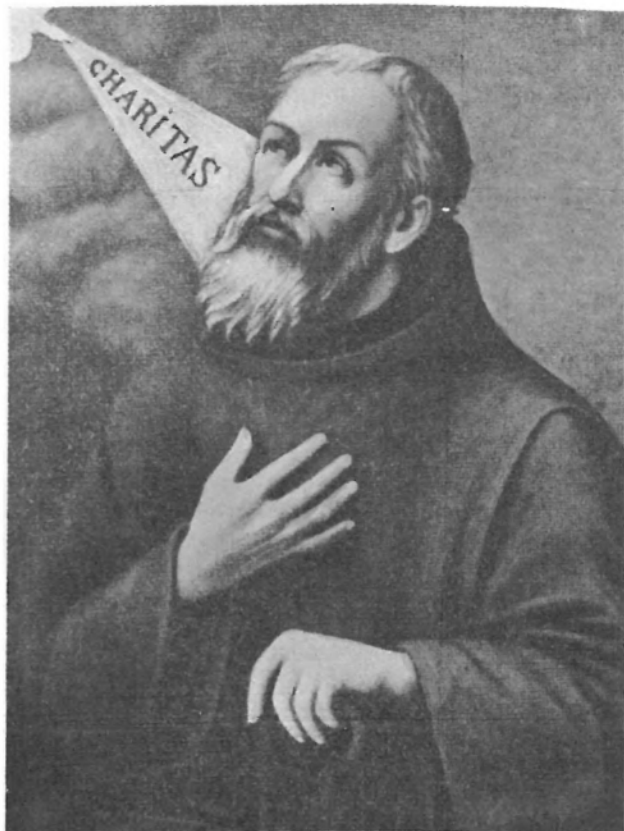
Po smrti Petra Soriana, jenž zesnul v Itálii, měl se tedy ujmouti vedení řádu P. Jakub Ximenes, provinciál italský. Místo něho vidíme však v čele Bratrstva P. Jakuba della Croce. Někteří míní, že hlavou řádu byl P. Jan Mendez, neboť P. Jakub Ximenes prý se vzdal svých úřadů.

Jakub della Croce svolal tedy generální kapitolu na březen 1589. Za řádového generála byl při ní zvolen P. Jan Mendez. Shromáždění Otcové

¹⁰ Govea 5. vyd. uvádí pouze 12 španělských hospitálů.

¹¹ Dle některých autorů pět.

*P. Petr Sorianus,
první řádový
generál.*



vypracovali též řádové stanovy, které byly koncem toho roku i vytištěny, ale nedosáhly církevní úchvaly. Ač to jistě řádu nebylo ke cti, přece neznamenal to papežské nepřízně. Sixtus V. až do své smrti lnul k Bratrstvu Jana z Boha a též jeho nástupce Rehoř XIV. choval k němu náklonnost. Dokázal to brevem „Cum Romanum“ z 19. dubna 1591 a brevem „Cupientes“ z 8. května téhož roku. Posledně jmenovaný papež věděl že mnoho mocných osobností pohlíží nevraživě na nový řád a usiluje o jeho zkázu, a proto uznal za nutno jej chrániti. Biskupové španělsí totiž předvídali, že vynětí řádu Bratrstva Jana z Boha z jejich pravomoci nedá na sebe dlouho čekati. Pečliví, aby ve své duchovní moci nebyli omezováni, ale také bedliví práv farářů a jejich hmotného blaha, aby totiž ve svých příjmech nebyli zkracováni — a snad toto více padalo na váhu nežli ono — žádali Filipa II., aby se přičinil o zrušení bully „Etsi pro debito“.

Jak tato bulla zasáhla v duchovní moc biskupů a ještě více v práva farářů a v jejich hmotné poměry, osvětluje bulla Klementa VIII. „In ter

cetera“ z 15. října 1600, poslaná arcibiskupu toledskému, děkanu katedrálního chrámu v Toledě a většímu opatu kolegiálního chrámu v Alkale.

Její obsah:

Když Petr Delgado řídil hospital Antonína Martina v Madridě a Alfons de la Puebla spravoval faru u sv. Šebestiana, povstal mezi nimi soudní spor pro dary, jež věřící obětovali hospitalnímu chrámu, pro zpívané, tiché a votivní mše svaté, jež se v něm sloužily, pro hodinky večerní i jitřní a pro jiné úkony bohoslužebné, jež se tam konaly. Sporné strany se shodly a notář sepsal o tom veřejnou listinu. Ale tato obapólná úmluva nebyla předložena ke schválení Apoštolské Stolicí. Petr Delgado a bratří necitili se tedy úmluvou vázání. Proto ředitel fary Alfons znova podal žalobu k arcibiskupu toledskému,¹² ale před vyřízením sporu zemřel. Nástupce Alfonsův Jeronym Suarez de Peralta vedl při dále a zmohl, že arcibiskup rozhodl v jeho prospěch. Ale převor a bratří odvolali se k Apoštolské Stolicí, jež svěčila záležitost auditoru papežského soudního dvora. Zatím zemřel i druhý farář Suarez a po něm nastoupil Jan František Cabrera. Po převorovi Petrovi pak zvolen František Lopéz. Nástupci vidouce, jak útraty soudní vzrůstají, při zastavili a prohlásili, že přistoupí na smír, jak jej upraví svatá Stolice. My tedy ustanovujeme toto:

Jan František Cabrera, správce fary u sv. Šebestiana, musí ustoupiti. Výsady udělené svatou Stolicí hospitalu a bratřím jsou v plné platnosti a musí je zachovávat Jan František i jeho nástupci. Bratří mohou ve svém hospitalním chrámě sloužiti konventní mše sv., zpívané i tiché i votivní, a konati neb nechat konati všechny úkony bohoslužebné ve prospěch hospitalu. Smějí svobodně pochovávat ty, kdož zemřeli v jejich hospitále, bez vměšování faráře u sv. Šebestiana. Zemřel-li někdo mimo hospital a má býti pochován v hospitále neb v hospitalním chrámě, farní kněz ho doprovodí až k jmenovanému chrámu, a přenechav další obřady hospitalnímu kněžstvu, ustoupí. Farář pak dostane čtvrtinu štolového poplatku. Všechny dary a oběti, jež se dávají hospitalnímu chrámu, patří zcela a bez výhrady jemu.

Tomuto rozhodnutí udělujeme nezrušitelnou platnost.

Tento případ jistě mluví za stero jiných. Proto není divu, že farní duchovenstvo žehralo na řád Bratří Jana z Boha a že žádalo své biskupy o pomoc. Tito se svého duchovenstva ujímali a naléhali na krále, aby se přičinil o zrušení bully „Etsi pro debito“.

Podle rukopisné řádové kroniky (kniha IV. § 17) skutečně opřel se Filip II. této bulle. Dne 30. května 1587 psal svému vyslanci v Římě, hraběti Olivarovi, aby vše podnikl, by přivedl papeže k jejímu odvolání nebo odročení. Jako důvody zákroku králova se uvádějí tyto domněnky:

1. Hospitalní bratří vždy se dobře chovali, dokud byli podřízeni biskupům. Jestli se někteří provinili, bývali propuštěni bez pohoršení, poněvadž nesložili slibů.

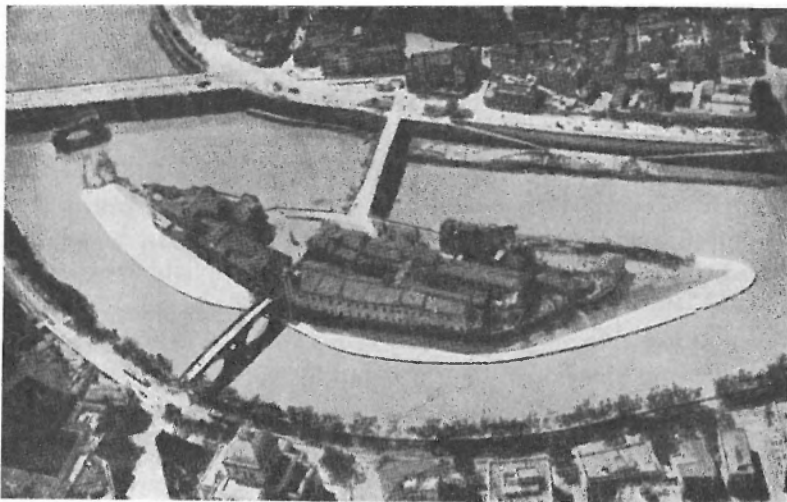
¹² Madrid patřil do arcidiecése toledské.

2. Bratři přinášeli mnoho užitku, poněvadž hleděli si pouze ošetřování nemocných.

3. Kdyby byli povýšeni na řeholní řád, zatoužili by po hodnostech, mařili by čas snahou po vzdělání a zanedbávali by přední svůj úkol.

4. Peníze chudých utráceli by na cestách do Říma a jinam.

5. Konečně Španělsko má řeholních řádů hojně, je tudíž nevhodno zaváděti nové.



Konvent římský z první doby 1584.

Olivares konal podle vůle královny, co mohl, ale bez výsledku; Sixtus V. trval na provedení své bully. Stejně Olivares nevzdal se naděje ve zdar svých snah. Podle řádové kroniky (kniha VI. § 10) nastoupil však k cíli cestu jinou, již pokládal za účinnější. Dopisem z 13. července 1587 oznámil svému králi, že provedení díla svěřil alexandrijskému kardinálu Michalu Bonellimu. Biskup tento k důstojnosti kardinálské byl navržen Filipem II. a proto zavázán, aby pracoval u svaté Stolice podle jeho přání.

Filip II. odpověděl na dopis vyslancův 13. listopadu 1587 v tomto smyslu: Viděl jsem Váš dopis z 13. července, v němž mi oznamujete, že jste doporučil jeho Svatosti, by odvolal, co učinil pro bratry Jana z Boha, a že jste uznal za lepší přenést svůj úkol na kardinála alexandrijského. Pokračujte pilně v tom, co jste začal na můj rozkaz, a obnovte mou žádost na jeho Svatost, aby odvolal breve, jímž z oněch domů zřizuje řád, poněvadž do mých království se nehodí. Ať uváží důvody uvedené v mém pa-

mčtním spise, jež podepsal Petr Capata, tajemník mé rady. Bude-li třeba, můžete zdůrazniti kardinálu alexandrijskému, že jemu jsem svěřil tento úkol. Ať tedy svým způsobem přivede jeho Svatost, by přiklonil se k tomu, co vy jste začal mým jménem.

Kardinál Michal Bonelli, jsa předsedou nově zřízené Kongregace pro církevní nápravu, měl možnost s papežem často se stýkati a na něho působiti. Nicméně ani on nemohl ho pohnouti, aby vyhověl přání krále španělského. Ano Řehoř XIV. všechna tato osídla rázem zpřetrhal. Učinil to jmenovanými již brevy „Cum Romanum“ a „Cupientes“.

Prvním brevem potvrdil hospitálu sv. Jana Kalybity a jiným jemu podřízeným hospitálům všechna práva, výsady, odpustky a duchovní milosti, udělené Piem V., Řehořem XIII. a Sixtem V. Mimo to dal jim práva, výsady, odpustky a duchovní milosti, udělené hospitálu sv. Ducha v Římě a jiným tamějším hospitálům, jejichž členové nebyli z Bratrstva Janova.

Generálnímu představenému Bratrstva Janova udělil právo podřídití hospitálnímu domu sv. Jana Kalybity všechny tehdejší i budoucí hospitály téhož Bratrstva a na všechny přenéstí stejné výsady, odpustky a milosti.

Mimo tyto duchovní výsady dal jim též hmotné výhody, jež záležely v osvobození od církevních daní a desátků. Největší však milost prokázal jim tím, že hospitály, jejich bratry a jejich movité jmění vymanil z pravomoci biskupů a podřídil je přímo Apoštolské Stolicy, jak to již Mikuláš V. vyhradil hospitálu sv. Ducha bullou z 1. února r. 1455.¹³

Ze jmenované bully zřejmě vysvítá snaha Řehoře XIV. zachovati jednotu řádu Bratrstva Jana z Boha pod společným generálem u sv. Jana Kalybity. Řádové hospitály, jež by mu nebyly podřízeny, neměly býti účastny výsad, práv, odpustků a milostí, uvedených v bulle.

Druhým brevem, adresovaným papežskému vikáři Jeronymu Rusticuccimu, ustanovil tohoto kardinála protektorem řádu.

Obsah breve „Cupientes“:

Zádajíce kongregaci Bratří Jana z Boha, kteří v Římě i jinde konají s velikou pokorou a láskou skutky hospitality k příkladu a vzdělání věřících, dáti vhodného ochránce (protektora) u Nás a u Apoštolské Stolicy, v němž by měla jmenovaná kongregace ve svých potřebách snadnější přístup k římským papežům a

¹³ V pozdějších bullách, jež papežové vydali v těžkých dobách, zvláště za válek s Turky, zatížili všechno církevní jmění 2% daní z čistých příjmů. Ani hospitály Bratrstva Janova nebyly z této daně vyňaty. Mezi příliš horlivými výběřci dani a hospitály povstávaly často spory o výši čistého příjmu. Spory tyto rozhodovali papežové pravidelně v prospěch jmenovaných hospitálů a často hrozili pokutami těm, kdož by v nemístné horlivosti při vybírání desátků se nemírnili.

rychlé vyřízení svých záležitostí, o své újmě, ze své znalosti a z plnosti své moci ustanovujeme Tě ochráncem této kongregace a udělujeme Ti jak vážnost, moc a čest, tak i břemena, jaká mají jiní ochráncové podobných kongregací a řádů.

Představenému a bratřím jmenované kongregace nařizujeme, aby Tebe a Tvé nástupce v úřadě papežského vikáře přijali a uznali jako své ochránce, aby v mezích Tvé pravomoci Tě poslouchali a ve svých záležitostech se obraceli na Tebe a na Tvé nástupce.

Tebe pak v Pánu napomínáme, abys jmenovanou kongregaci tak chránil, by představený a bratří Tvou pomoc denně pocítovali, z ní stále větší užitek a v dílech svých větší úspěch pozorovali, Ty pak abys mimo naši pochvalu mohl dosáhnouti též odměny v nebesích.

Kardinál vikář mívá vícekrát za měsíc audience u papeže, při nichž může snadno zmíniti se o záležitostech řádových. V době uprázdnění jeho kardinátu nebo za jeho nepřítomnosti zastoupí jej kardinál místovikář. Kardinál protektor dostal též právo předsedati generálním kapitolám nebo jim určovati předsedu. Základ k této jeho pravomoci položil Sixtus V. Tím, že určil místovikáře Julia, biskupa abruzzského, předsedou první kapitoly z r. 1587, dal popud, aby kardinál vikář nebo místovikář předsedali i všem budoucím generálním kapitolám a též aby chránili a podporovali řád Jana z Boha.

Řehoř XIV. brzy po vydání těchto brev zemřel. Jeho smrtí se poměry náhle změnily v neprospěch řádu.

10.

Řád Bratří Jana z Boha „zrušen“.

Všechny prostředky, jež papež Řehoř XIV. stanovil na ochranu Bratří Jana z Boha, nedovedly jich zachrániti před úklady mocných nepřátel, kteří využili příznivé sobě doby.

Dne 30. ledna 1592 byl zvolen za papeže Klement VIII., 2. února posvěcen na biskupa a 9. února korunován. Dni tyto bývají vždy dny radosti a velkých slavností, které téměř nedopouštějí vážné práce. V těchto dnech předložili odpůrci hospitálského řádu Jana z Boha, jak se zdá, sepsané již breve, jímž se jmenovaný řád snižuje na hospitálské Bratrstvo, jakým byl před vládou Sixta V. Papež měl breve pouze podepsati. Klement VIII. nevěda, že zprávy v breve podané nezakládají se na pravdě,

podpisu neodepřel a dne 13. února vydal smutné breve „Ex omni-bus“.

Jeho obsah:

Ze všech skutků křesťanské lásky, jež se podle našeho názoru nejvíce Kristu líbily, jsou skutky, jež pomáhají chudým nemocným křesťanům.

Pius V., náš předchůdce, dověděl se od představeného hospitálu Jana z Boha v Granadě, že se v tamějším hospitálu a v jiných, podle něho zřízených, koná tato služba, a dovolil bratřím nositi řeholní šat a sbíratí almužny s podmínkou, že budou žítí podle pravidel sv. Augustína a poslouchati svého biskupa, a nařídil jim jednou v roce vydati ze své činnosti počet svému biskupovi.

Potom Sixtus V. seznal, že mnozí bratří skládají tři podstatné sliby, k nimž přidávají čtvrtý, stran ošetřování nemocných, ale že nemají generála ani stanov ani společného způsobu života. Proto sjednotil všechny hospitály zvané podle Jana z Boha, jak v Itálii, tak i v jiných zemích, i v zaalpských, a zřídil z nich jednu kongregaci, zvanou „Bratří Jana z Boha“, a oznámil jim na měsíc květen příštího roku generální kapitulu v hospitálu sv. Jana Kalybity. Při této měli shromáždění bratří provésti ustavení provincií, volbu generála a jiné potřebné věci.

My však jsme se nedávno dověděli, že skoro všichni bratří jsou z nízké třídy lidí, nevzdělaní, písma neznalí a chudí. Dále bylo nám řečeno, že kdyby bratří neskládali slibů a byli podřízeni biskupům, že by žili klidněji a pokorněji a že by provinili mohli býti propuštěni bez pohoršení. Bratří prý bývali dříve chudým, kteří se k nim utíkali, k velikému prospěchu, a dokud neměli jiných povinností mimo ošetřování nemocných, mohli býti snadno a správně řízeni místními biskupy.

Dále byli jsme zpraveni, kdyby tito bratří měli takové zřízení, jako mají jiné řeholní kongregace, a kdyby byli poddáni jedné hlavě čili generálovi, že by si nutně, jak učí zkušenost, osvojili jiný způsob života a že by, opomíjejíce ošetřování Kristových chudých, zcela se věnovali snaze o knižní vzdělání a přizpůsobili se osobám jiných řádů, které ne bez velkých výdajů a rozptýlení mysli musí cestovati k volbě generálů. Dále, že by se bratří musili zaplétati do stálých sporů a rozepří, při nichž se ztravuje majetek chudých.

My tedy starajíce se o rychlé odstranění těchto obtíží a na radu našich kardinálů, ustanovených pro záležitosti řeholníků, jimž Sixtus V. světil tuto záležitost, navždy stanovíme a nařizujeme:

Všichni bratří vcelku i jednotlivě musí býti zcela poddáni místním biskupům. Z hospitálů, v nichž složili sliby, nesmějí býti odstraňováni, leč pro nepolepšitelnost a z rozkazu biskupů, jimž ony hospitály budou podřízeny. Ani nesmějí býti překládáni z hospitálu do hospitálu, leč opět s dovolením biskupů. Poroučíme tedy, ať příště skládají pouze slib ošetřování nemocných.

To nařizujeme, aniž nám mohly býti na závadu předešlé listy a jakákoliv ustanovení a nařízení Apoštolská neb jakékoliv jiné překážky.

Toto breve nazývá se „rušicím“. Jméno však nevystihuje správně věci. Bratrstvo Jana z Boha nebylo jím zrušeno, tak jako byl na př. kdysi zrušen rytířský řád templářů, nýbrž bylo jen v prvotní svůj stav sesazeno.

Ponížení toto stalo se však na podkladě nepravdivých udání a klamných předpokladů.

Nepravdou bylo, že členové řádu vzešli téměř všichni z nízkého rodu, že byli nevzdělaní a písma neznalí. V době „rušícího“ breve žili Michal de Regibus, Baltazar de Herrera, Ondřej Garcia, Fructuosus od sv. Petra, Pavel Gallo, Gabriel Ferrara, Jan Kř. Cassinetti a mnozí jiní (jež uvádí řádové bullarium), kteří pocházeli z rodů šlechtických a zámožných. A ještě více jich vynikalo učeností a mnozí dosáhli universitních hodností. Konečně samo pozdější papežské breve z r. 1596 tvrdí, že mnoho bratří zabývalo se r. 1592 studiemi a usilovalo o kněžství. Tedy nejen mnoho bratří bylo znalých písma, nýbrž i dokonale vzdělaných. A že většinou pocházeli z chudých vrstev, nemohlo býti řádu na příhanu. Vždyť jiné řády, církví schválené, byly tak chudé, že žily jen z almužen a nazývaly se řády „žebra-vými“. Chudoba je spíše řeholníku ke cti nežli k hanbě. Konečně pozdější události dokázaly, že klamnými byly též předpoklady, že by bratří, neskládající slibů, ošetřovali nemocné lépe. Poněvadž tedy uvedené „rušící“ breve spočívalo na nepravdivých zprávách a klamných předpokladech, dospělo k nesprávným závěrům.

Je pochopitelné, že P. Jan Mendez, generál řádu tak málo váženého, nemohl prorazit s obranou svých bratří, kdyžte ani kardinál Rusticucci, jejich protektor, nic nesvedl proti tak mocným odpůrcům. Poněvadž převládla domněnka, že Bratrstvo Jana z Boha lépe by spravovali biskupové nežli jeho generálové, vzdal se Mendez svého úřadu, odjel do Španělska, své vlasti, kdež ukončila smrt jeho utrpení.

Zatím bojovala pro řád jen pravda, a ta ovšem brzy zvítězila.

11.

První obrat k lepšímu.

Klement VIII., vydávaje breve „Ex omnibus“, jistě se nenadál, že to, co mělo Bratrstvu pomoci k rozkvětu, uvede je na pokraj záhuby. Ze jmenovaného breve vyplynulo tolik zla, že papež, jehož smysl pro pravdu a poctivost je všeobecně znám, neváhal rychle chybu svou napravit. Ale mluvíce o rubu breve, nemůžeme se nezmíniti též o jeho lici, a tím bylo rychlé rozšíření Bratrstva Janova, zvláště v Itálii. Snad jinochové opravdu viděli v breve zmírnění povinností členů Bratrstva, že do něho

vstupovali v počtu nebývalém. Jestliže r. 1587 měli bratří Jana z Boha v Itálii 5 hospitálů, čítali jich po 9 letech 29. Ale platila asi o nich slova prorokova „rozmnožil jsi lid, ale nerozmnožil jsi radosti“.¹⁴ Z hojnosti členů a množství hospitálů netěšili se ani představení Bratrstva ani vrchní hlavy církevní. Kázeň a zbožnost bratří ochabla, a tím klesla i svědomitost v ošetřování nemocných. Do členů vnikal duch světský. A nejhorší bylo, že mizela naděje v nápravu, neboť chyběla vrchní hybná síla, generál a jeho autorita. Celé zřízení octlo se na šikmé ploše a špelo k zániku. Toho však nemohl dopustiti ani kardinál protektor Rusticucci ani papež Klement VIII. Papež s nápravou opravdu si pospíšil a již 9. září 1596 vydal za tím účelem slavné breve „*Romani Pontificis*“.

Obsah:

Římského papeže prozřetelnost, poohlédnuvši se po stavu mužských společností, zvláště oněch, jež konají milosrdné skutky ošetřování nemocných, z části mění pro jejich zachování, co dříve nařídila ze spravedlivých důvodů, radí-li to časové okolnosti a uznává-li se to v Pánu za lepší.

Naši předchůdci udělili kongregaci Jana z Boha různé výsady zvláště, aby měla vrchního představeného, jenž by ji řídil, aby byla vyňata z pravomoci biskupů,¹⁵ aby její bratří skládali sliby a aby někteří dali se světití na kněze. My však na počátku svého velekněžství byli jsme zpraveni, že bratří pozvolna ustupují od svého původního určení, zanedbávajíce ošetřování nemocných. Mnozí totiž věnují se prý studiím a dávají se světití na kněze, aby se vyhnuli hospitálními pracím. Z těchto tedy a jiných ještě důvodů po zralé úvaze a na radu kardinálů vydali jsme 13. února 1592 list, jímž se ruší jmenované milosti.

Během času však jsme se přesvědčili, že domy a hospitály jmenované kongregace uvedeným listem utrpěly a denně trpí veliké úhony a škody, neboť brevem byly od sebe odděleny a zbaveny vedení pod jednou vrchní hlavou, jež by je přivedla k prvotnímu způsobu činnosti a je v něm udržela. Snadno se může stát, nedá-li se jim jedna společná správa, že se celá kongregace zcela zhroutí a zanikne. My tedy chtějíce zachovati tuto kongregaci, o níž jsme slyšeli, že je velmi užitečná chudým nemocným, na přímlovu Jeronyma Rusticucciho, našeho milého syna a ochránce jmenované kongregace, činíme ji účastnu všech výsad a milostí, jež jí udělili kteříkoliv římsktí papežové, naši předchůdci, zvláště Pius V., Řehoř XIII., a Sixtus V. Jsme však i pamětlivi svého předešlého listu, a proto, ač udělujeme této kongregaci všechny milosti a výsady, přece vyjímáme možnost skládati sliby, přijímati svátost svěcení kněžstva a vynětí z pravomoci biskupů a chceme, aby jim byla poddána, jak jsme v předešlém listě naznačili.

Dovolujeme však italským bratřím jmenované kongregace skládati do rukou místního biskupa nebo jejich představeného slib ošetřování nemocných.

Převorové jednotlivých domů nebo hospitálů v Itálii smějí si v hospitálním do-

¹⁴ Isaiáš 9, 3.

¹⁵ Stalo se to bullou Řehoře XIV. „Cum Romanum“, jíž se hospitálům Bratrstva Jana z Boha udělily výsady hospitálu Sv. Ducha. Tento byl totiž vyňat z moci biskupovy a podřízen přímo sv. Stoliči.



Konvent římský u sv. Jana Kalybity až do r. 1932.

mě sv. Jana Kalybity při tajném hlasování většinou hlasů voliti na 6 let vrchního představeného, jenž však nemůže býti volen na druhé přímo následující šestiletí.

Těž ať si tam zvolí týmž způsobem 2 rádce a 2 visitátory, jejichž úřad, jakož i jednotlivých převorů, trvá nepřetržitě pouze 3 léta, takže nemohou býti po druhé zvoleni a schváleni, pokud se jejich úřad na 3 léta nepřerušil.

Vrchní představený mējž právo visitovati všechny hospitály a domy v Itálii, přesazovati bratry s místa na místo, neposlušné napominati, kárati a trestati, i stanoviti podle konstitucí způsob správy. Místnímu biskupu však vyhrazujeme svrchovanost a právo dozoru, moc kárati a trestati tytéž bratry, zvláště při těžkých provinách, ale tajně a obezřetně, aby kongregaci uchránil hanby.

Dovolujeme bratřím této kongregace zakládati se svolením biskupovým hospitály a sbíratí na ně všude a v každém čase a bez jakékoliv překážky almužny.

Dále dovolujeme, aby jako dosud nosili hábit se škapulířem a kapucí, jiným však, kdož nejsou z jejich kongregace, zakazujeme tento oděv pod trestem podle úsudku místního biskupa.

Vrchnímu představenému dáváme moc, aby spolu se svými rádci a s dovořením biskupovým ze závažných příčin propustil nepolepšitelného bratra, čímž se tento rozvazuje ze slibu hospitality.

Nedovolujeme, aby se bratři této kongregace stávali kněžími ani aby dosahovali vyšších svěcení.

Konečně dáváme svolení, aby vrchní představený s rádci a visitátory shodli se o způsobu volby nebo změny činovníků, o přijímání bratří do kongregace, o jejich vlastnostech, jen když to nejsou kněží nebo manželé, o době jejich přípuštění ke slibu hospitality, o způsobu správy jak po strážce duchovní, tak

hmotné, o stanovách, předpisech a nařízeních, směřujících k dobrému vedení a řízení hospitálů v Itálii a jejich bratří, též aby směli stanovy měnit, opravovat, doplňovat a přizpůsobovat, jak se jim uzná za dobré, jen když opravené stanovy dosáhnou schválení Našeho a Svaté Stolice.

Podle tohoto breve sešlo se 25. listopadu 1596 u sv. Jana Kalybity 29 převorů hospitálů italských (španělstí nebyli pozváni), jeden rada a jeden visitátor ke generální kapitole, jíž předsedal kardinál protektor Rusticucci. Shromáždění Otcové zvolili si za generálního představeného konventů italských P. Pavla Gallo, dosavadního představeného u sv. Jana Kalybity, a vypracovali si stanovy, jež papež písemně schválil 1. ledna r. 1597.

Na této kapitole zřízena též nová provincie — totiž neapolská.

Zjev, že breve nápadně mlčí o hospitálech a bratřích španělských a že neshromažďuje jich pod společnou hlavu, nasvědčuje, že „rušící“ breve z r. 1592 opravdu bylo podníceno ze Španělska. Nicméně i španělským bratřím Klement VIII. projevil brzy svou přízeň, jakož jsme poznali z výše uvedeného breve „Inter cetera“ z r. 1600.

12.

Osamostatnění kongregace španělské a další celkové zlepšení.

Neblahé breve Klementa VIII. „Ex omnibus“ ani ve Španělsku nepřineslo lepšího ovoce než v Itálii. Ba tím více škod tam způsobilo, čím déle zůstávalo v platnosti. Zla tato nebyla neznáma ani Klementu VIII. ani ochránci řádu kardinálu Rusticuccimu a konečně ani jeho nástupci v úřadě protektora kardinálu vikáři Kamilu Borghesovi. Vikář upřímně přilnul ke svému chráněnci a toužil, aby jej přivedl k bývalé slávě. Když pak r. 1605 zvolen byl za papeže (je to Pavel V.), měl i svrchovanou moc nápravu provést. Nicméně čekal na podnět odtud, odkud vzešlo zlo. A vskutku vinu otcovu snažil se napravit syn. Filip III., král španělský, podal prosbu k Pavlu V., aby dopřál též Bratrstvu španělskému oněch milostí, jež papež Klement VIII. udělil bratřím italským. Papež jistě se zadostučiněním uvítal tuto prosbu a s radostí vydal 12. dubna 1608 breve „*Piorum virorum*“.

Obsah:



Koronovace papeže Pavla V.

Vidouce veliké škody, jež vzešly Bratrstvu Jana z Boha z breve „Ex omnibus“, zatoužili jsme zachovati je před zkázou. Proto udělujeme bratřím španělským tatáž práva, jakým se těší Bratrstvo italské. Představení hospitálů španělských smějí si zvoliti svého generála a své visitátory, jimž přísluší tatáž moc, jaká dána generálu a visitátorům kongregace italské. Smějí si vypracovati stanovy, mají je papeži předložiti ke schválení a mohou je v budoucnosti s dovolením Apoštolské Stolicе měniti.

Dne 20. října 1608 zasedli tedy představení všech hospitálů španělských ke generální kapitole v Madridě, na níž si zvolili za prvního generála Petra Egyptiaco (Egyptského) a vypracovali stanovy.

Od té doby Bratrstvo Jana z Boha rozděleno ve dvě samostatné a na sobě nezávislé kongregace: italskou a španělskou. Tímto zařízením vyhovělo se i požadavku breve „Ex omnibus“, že bratří španělští, majíce blíže ke svým generálním kapitolám do Madridu, nemusili utráceti mnoho peněz a mařiti čas cestami do vzdáleného Říma.

Ale Pavel V. uznal za nutno kongregaci španělské o to více přispěti ku pomoci, oč hlouběji upadla v kázni a duchovním životě tím, že pomocná ruka nabídla se jí opožděně. Proto jí udělil nejen práva, jímž se těšila kongregace italská od r. 1596, nýbrž i výsady, které tehdy byly výslovně odepřeny bratřím italským. Brevem „Cum si cut accepimus“, vydaným rovněž 12. dubna 1608, pověřil totiž svého nuncia u vlády španělské úkolem, seznati stav hospitálů Jana z Boha v královstvích španělských, a kde to uzná potřebno, tam dovoliti, aby dva z bratří se dali posvětit na kněze, by nemocným se sloužilo nejen v ohledu tělesném, nýbrž i duchovním, a všem, bratřím i jiným, aby se podával chléb slova Božího a dobrého příkladu.

Ale když tuto výsadu obnovil kongregaci španělské, nemohl jí odepřiti kongregaci italské. Proto již následujícího roku 1. července na prosbu protektora řádu Jeronyma Panfiliho a řádového generála Augustina Kyrieleisona vydal breve „Inter alias“, jímž bratřím italským dovolil, aby v každém hospitále měli jednoho kněze ze svých členů.

Výtah ze jmenovaného breve:

Mezi jinými starostmi Našeho pastýřského úřadu vyniká zvláště péče, aby nemocní křesťané byli obcerstvováni nejen tělesnými pokrmy, nýbrž síleni i duchovní stravou.

Nedávno nám vyložil generální vikář jménem bratří kongregace Jana z Boha, že všechny domy zmíněné kongregace trpí veliké nesnáze i škody z toho, že náš předchůdce Klement VIII. zakázal listem z 9. září 1596 bratřím jmenované kongregace přístup ke kněžství. Vydržovati světské kněze, kteří by nemocné zpovídali, jim svátostmi přísluhovali a duše umírajících všemohoucímu Bohu doporučovali, je totiž velmi nákladné.¹⁶ A co horšího: když tito kněží odslouží mši svatou, zdržují se větší část dne a celé noci mimo hospitál k převeliké škodě pro duše chudasů.

My tedy na žádost protektorovu a na prosbu bratří uvedené kongregace dovolujeme, aby v každém hospitále jeden bratr směl přijmouti na titul hospitalů vyšší svěcení a kněžství od místního neb jiného biskupa s podmínkou, že složil

¹⁶ Bulla „Salvatoris nostri“ jen tehdy zbraňovala faráři neb jinému světskému knězi bráti příspěvek z almužen na chrám, kapli nebo hospitál, jestli tam nic nedělali.

potřebné zkoušky, že je vhodným k tomu úřadu, bez kánonických překážek a že před šesti roky přijal řeholi.¹⁷

Vysvěcení však nemějte ve jmenované kongregaci žádné jiné povinnosti, úřadu nebo správy kromě sloužení mše svaté a udílení svátostí. Kdyby však pro své viny vysvěcen byl někdo z nich z roucha jmenované kongregace, samým skutkem a bez jakéhokoliv prohlášení zbaven jest vykonávání kněžských úkonů.¹⁸

13.

Španělské Bratrstvo Jana z Boha opět povýšeno na řeholní společnost. Jeho stanovy schváleny.

Jako každé zdravé tělo vzpírá se nemoci, a je-li jí napadeno, bojuje proti ní, tak i Bratrstvo Jana z Boha hledalo prostředky proti záhubě, jež mu hrozila z breve „Ex omnibus“. Jestli svaté paměti papež Pius V., chtěje zachovati společnost, nosící řeholní roucho, poručil jim bullo „Lubricum vitae genus“ ze 17. listopadu 1568 skládati tři podstatné řeholní sliby, tedy bratří ve Španělsku, vidouce, že jest život jejich kongregace ohrožen, takřka pudově se drželi této záchrany. Znajíce příčiny, které podnítily vydání bully Klementa VIII., v málokterém hospitále se jí přidržovali, nýbrž mnozí, dávající přednost jmenované bulle Pia V. před brevem Klementa VIII., skládali sliby jako dříve. Ale že přece někteří nechtěli jednati proti výslovnému zákazu papeže posledně jmenovaného, povstaly v kongregaci takřka dvě kasty bratří odlišných názorů, čímž společný život a řízení členů a hospitálů se znesnadňovalo. Aby tyto obtíže odstranil, podal první generál španělský Petr Egyptiacus k papeži Pavlu V., jehož ochrany a lásky Bratrstvo tolik zakusilo, prosbu, aby všichni bratří směli skládati tři podstatné sliby a přidávati k nim čtvrtý slib, ošetřování nemocných. Jmenovaný papež přivolil k tomu brevem „Romanus Pontifex“ ze 7. července 1611.

Jeho obsah:

¹⁷ Papež Innocenc XIII. dekretem z 30. července 1721 dovolil bratřím provincie germánské přijmouti svěcení kněžství již po 3 letech professe.

¹⁸ Bullarium Ordinis k tomu podotýká: „Kdyby kněží chtěli konati nemocným též skutky tělesného milosrdenství, byli by hodni pochvaly a dávali by dobrý příklad; ale tyto skutky nemohou se od nich požadovati, jako by k nim byli zavázáni.

Římský papež má povinnost starati se o dobrý stav řeholí, kongregací, hospitálů a jiných zbožných ústavů. Proto musí někdy výnosy svých předchůdců schvalovati, jindy zase měniti a opravovati, jak toho vyžadují časové okolnosti.

Naši předchůdce, vidouce velmi užitečnou působnost kongregace Jana z Boha, obdařili ji některými výsadami, milostmi a odpustky, aby jí pomohli k rychlému rozšíření. Byli to zvláště Pius V. a Sixtus V. (Vykládá se, co učinili pro jmenovanou kongregaci.)

Potom však Klement VIII. obmezil její výsady. (Uvádí se obsah breve „Ex omnibus“.)

Petr, vrchní představený kongregace španělské, podal nám však zprávu, že breve Klementovo provádělo se jen v málokterých hospitálech španělských a že mnozí bratři skládali jako dříve tři podstatné řeholní sliby, k nimž přidávali čtvrtý slib ošetřování nemocných, a že tak činí až posud. Přesvědčili se, že jest jim to užitečnější a prospěšnější a k řízení bratří a hospitálů vhodnější. Rovněž poznali ze zkušenosti, že jiní bratři, kteří ošetřují nemocné a řídí se jen podle pravidel sv. Augustina, horlivěji by se věnovali ošetrovatelskému povolání, kdyby též jim dovolila Apoštolská Stolice složit podstatné sliby, neboť by se jimi více odloučili od světa a připoutali ke svému povolání.

My tedy, kteří podobné milosrdné, záslužné a bohumilé skutky ze svého pastýřského úřadu rádi podporujeme, na radu tří kardinálů, jimž jsme dali záležitost tuto prozkoumati, jsme nakloněni prosbě jmenovaného Petra. Proto z plnosti své moci tímto navždy stanovíme a nařizujeme, aby ode dneška po všechny budoucí časy bratři hospitálů španělských, kteří jsou již přes rok členy jejich kongregace, ihned, ti pak, kdož do ní teprve vstoupí, po uplynulém zkušebním roce skládali slavným způsobem do rukou svých představených, podle svatých kánonů a předpisů sněmu tridentského tři sliby, totiž chudoby, čistoty a poslušnosti, k nimž by přidávali čtvrtý slib ošetřování nemocných.

Prohlašujeme, že osoby, které po uplynutí zkušebního roku složí slavným způsobem jmenované sliby, jsou vlastními a pravými řeholníky (Religiosi) a že za takové mají býti považováni všemi věřícími křesťany. Řehole těchto hospitálních bratří je tedy pravá a vlastní řehole a jako taková budiž započítána mezi ostatní řehole katolické církve.

Představeným těchto hospitálů není však dovoleno připouštěti k obláčce a k slibům více osob, nežli kolik jest jich třeba k ošetřování jejich nemocných.

Dovolujeme, aby v každém z těchto hospitálů ve královstvích španělských byli napříště dva kněží, kteří by slyšeli zpovědi jak nemocných, tak bratří a zřízenců, jim přísluhovali nejsvětější svátosti oltární, svatým pomazáním a slovem Božím a jim předcházeli dobrým příkladem.

Všecky hospitály, jejich bratry a představené i vyššího představeného a kohokoliv jiného, jenž dlí v těchto hospitálech, necháváme v podřízenosti a pod pravomocí a visitací a kázní místního biskupa. Musí předkládati biskupovi účty ze všech statků movitých i nemovitých, odváděti desátky, prvotiny, novotiny a jakákoliv obvyklá a zavedená břemena biskupům, klášterům, domům, kapitolám, jiným hospitálům, správčům farních kostelů, osobám a místům, pokud nejsou od nich osvobozeni Apoštolskou výsadou¹⁹ nebo zákonitým promlčením.

¹⁹ Řádu Bratří Jana z Boha dostalo se těchto výsad osvobozovacích od Pia V. a Řehoře XIII. a proto i po vydání tohoto breve byl vyňat ze všech uvedených poplatků.

Napříště pak nebudou osvobozováni od poddanosti biskupům ani od desátků, prvotín, novotín a jakýchkoli břemen, byť i promlčením sebedelším.

Jestliže v hospitálech nebo jiných místech přestala se vykonávat hospitalita, biskupové mohou je zaujmouti a svěřiti správě jiných, třeba i světských osob, a to tak, že místa ona již nikdy nepřipadnou bývalé kongregaci.

Právům kolegií nebo jakýchkoliv osob, pokud je mají nad jmenovanými hospitály, jejich majetky a osobami, též z důvodů kaplanství neb jiných beneficií, z nadací nebo jiných důvodů, nechceme tímto nic ani v nejmenším prohlásiti na újmu.²⁰

Rád, tímto brevem schválený a potvrzený, nemohl zůstávati beze stanov. Již brevem „Piorum virorum“ z 12. dubna 1608 vybídl Pavel V. generála a převory španělské kongregace, aby si vypracovali stanovy přiměřené svému účelu. Jmenovaní tak učinili na první generální kapitole 20. října 1608. V dokonalé shodě sepsali stanovy, všichni je podepsali a podali papeži ke schválení. Že však o tři roky pozdější breve „Romanus Pontifex“ postavilo Bratrstvo Jana z Boha na základ pravé a vlastní řehole, bylo nutno sotva vyhotovené stanovy přepracovati. V tom přispěla Bratrstvu sama římská Kurie ku pomoci. Nové stanovy pak schválil Pavel V. brevem „Ineffabilis“ ze 6. srpna 1611.

Výtah z něho:

Nevypravitelná prozřetelnost Boží vnuká Nám, co činiti ke vzrůstu křesťanského milosrdenství a lásky.

Listem z 12. dubna 1608 jsme dovolili vyššímu představenému a převorům španělské kongregace Bratří Jana z Boha, aby si vypracovali stanovy, je napříště měnili a upravovali, s podmínkou, že si vyžádají jejich schválení Apoštolskou Stolicí.

Vyšší představený a převorové všech hospitálů jmenované kongregace vypracovali si tedy na generální kapitole v úplné svornosti společné stanovy, všichni je podepsali a vyšší představený Petr Aegyptiacus osobně přišel k nám s prosbou, bychom je schválili. Uznávajíce milosrdný a zbožný účel jmenované kongregace a záslušnou její činnost a jsouce nakloněni řečené prosbě, předložili jsme opět ony stanovy některým kardinálům, vynikajícím vědou, zbožností a moudrostí. Tito je prohlédli, něco zlepšili, něco vynechali a něco přidali a potom je přinesli k Nám se zprávou, že přepracované stanovy nijak neodporují svatým kánonům ani usnesením tridentským ani Apoštolským ustanovením a že se zcela shodují s řádovým účelem.

My tedy tímto listem jmenované stanovy schvalujeme, potvrzujeme a prohlašujeme je za pevné a neporušitelné. A kdyby přece vykazovaly nějaký nedostatek, doplníme je.

Konečně chceme, aby bratří jmenované kongregace, kteří již dokončili svůj zkušební rok, ale nesložili dosud slavných slibů, napříště skládali je podle těchto stanov.

²⁰ Breve toto vrhá zcela jasné světlo na jednu z příčin zrušení řádu r. 1592.

Italské bratrstvo Jana z Boha opět povýšeno na řeholní společnost. — Jeho stanovy schváleny.

Je přirozeno, že opětné povýšení španělské kongregace Bratří Jana z Boha na řád a schválení jejich stanov nemohlo se omezit na říši španělskou, nýbrž musilo se též rozšířit na kongregaci italskou, zvláště když v poslední době doznala velikého zmohutnění.

Již v r. 1601 za Pavla Gallo, třetího řádového generála, usadili se bratři v Paříži a nato brzy i v jiných městech francouzských. Roku 1605 za Augustina Kyrieleisona přešli Alpy do krajín severnějších, jimž se říkalo v Itálii Germanie, a založili hospitál ve Valticích. Roku 1614 usadili se za generála Gabriela Longo ve Vídni a roku následujícího ve Štyrském Hradci. Byly to první hospitály v Rakousku. V téže době dostali se Bratři do Polska: v r. 1609 do Krakova a r. 1611 do Zebrzydowic. V samotné Itálii pak Bratrstvo se tak rozmohlo, že v r. 1616 bylo rozděleno na čtyři provincie: římskou (1587), neapolskou (1596), lombardskou (1605) a sicilskou (1613), které čítaly 41 hospitálních domů.²¹

V důsledku takového rozvoje mohl se Gabriel Longo odvážit prosby k Pavlu V. o povýšení italského Bratrstva na řád. Poněvadž pak nebylo pochybnosti, že papež prosbě ochotně vyhově, upravoval jmenovaný generál již předem dosavadní stanovy, aby vyhovovaly změněným poměrům. Zajisté můžeme se domnívat, že nedávno schválené stanovy kongregace španělské v mnohém ohledu sloužily Bratrům italským za podklad.

Na generální kapitulu, jež se zahájila 24. dubna 1616, přinesl P. Gabriel Longo nové řádové stanovy. Jeho nástupce v úřadě P. Ambrož Perego dal je tam 28. dubna přečísti a posouditi kapitolářům. Všichni účastníci je schválili a opatřili svými podpisy.

Jména čtyřiceti osmi podepsaných osvětlují zároveň rozšíření řádu v Itálii a jeho stav v jiných zemích. Na prvním místě jsou podepsáni generál Ambrož Perego a exgenerál Gabriel Longo. Na druhém místě stojí jména generálních rádců: Petr Zuchinello, první poradce a převor u sv. Jana Kalybity, a Ondřej Checheri, poradce a prokurátor. — Po nich čtou se jména provinciálů: Jan Kassián Borggetti, dříve provinciál, nyní převor v Beneventě, Januar del Cece, dříve provinciál provincie lombardské, nyní převor neapolský, a Filip Martinez, dříve pro-

²¹ Rafael Meyer v Cenni biografici uvádí jejich provinciály jménem.



*Řádový generál
Augustin
Kyrieieison
1602—1605.*

vinciál neapolský. — Pak se poznamenali čtyři provinciálové: Tomáš Bottini, provinciál provincie římské, Rafael Pisano, provinciál lombardský a převor turínský, Nuncius Spera, provinciál neapolský, a Bartoloměj Fuentes, provinciál sicilský a převor palermský. — Řadu vyšších představených uzavírá František Barbavara, generální vikář království polského a převor perugijský. — Po nich následuje 36 převorů z těchto měst: Korneto, Veletri, Florencie, Livorno, Lanciano, Akvilea, Piombino, Milán, Cesena, Kremona, Bologna, Monbasilio, Troia, Foggia, Taranto, Barletta, Sancta Agata, Muliterno, Tito, Korigliano, Kosenza, Rossano, Oktaviano, Bovino, Morano, Salerno, Messina, Sirakusy, Lentín; Kaltagirone, Traina, Termini, Polizzi, Kaltavisseta, Bovino,²² Paříž.

Podpisy přivádějí k některým zajímavým poznatkům. Z toho, že chybí jména provinciálů nebo vikářů francouzského a germánského, je zjevno, že provincie francouzská a germánská ještě nebyly ustaveny. Podivno, že mezi účastníky nenalézáme převora valtického, vídeňského, štyrsko-hradeckého, krakovského a zebrzydowického. Ze by jejich převorové nepřijeli pro vzdálenost cesty, těžko tvrdit, když se jednalo o věc neobyčejně důležitou, která do Říma přivedla

²² Dvě různá Bovina.

převora pařížského, jenž měl dále do Říma než převorové rakouští. Polské konventy byly zastoupeny alespoň svým generálním vikářem, ale germánské nikým, což tím více udivuje, kdyžť P. Jan Kř. Savonantius (Cassinetti) a P. Gabriel Ferrara byli rozenými Italy.

Vskutku papež Pavel V. nemeškal předloženým prosbám vyhověti. Nejdlíže povýšil Bratrstvo italské na řád brevem „*Romanus Pontifex*“ z 13. února 1617. Den tento jistě úmyslně volil, aby to, co 13. únor 1592 pokazil, 13. únor 1617 napravil.

Obsah breve:

Římský papež to, co jeho předchůdcové zařídili u řeholí, kongregací a hospitálů, částečně potvrzuje a částečně ze spravedlivých příčin ruší, jak toho okolnosti vyžadují.

(Vyloživ, co Pius V., Řehoř XIII., Sixtus V., Řehoř XIV. a Klement VIII. zařídili stran kongregace Bratří Jana z Boha a co on učinil pro ni, pokračuje:)

Nedávno naši milí synové, vyšší představený, radové, provinciálové a převorové kongregace italské Nám vyložili, že by prospělo kongregaci a sloužilo k šťastnějšímu jejímu řízení i k většímu blahu nemocných, kdyby bratří byli připoštěni ke třem podstatným slibům, k nimž by přidávali čtvrtý, ošetřování nemocných. My tedy, kteří rádi podporujeme takové milosrdné skutky a bohumilé zásluhy, chtějíce vyhověti zbožné prosbě vyššího bratra, rádců, provinciálů a převorů, svěřili jsme tuto záležitost kardinálům svaté římské církve, vykladatelům to sněmu tridentského, aby ji prozkoumali a nám o ní podali zprávu. Nyní tedy na jejich radu a z plnosti své apoštolské moci tímto listem navždy stanovíme a nařizujeme, aby všichni, kdož by příště do jmenované kongregace vstoupili, po ukončeném zkušebním roce podle předpisů svatých kánonů a nařízení sněmu tridentského buď slavně skládali do rukou představeného tři podstatné sliby, poslušnosti, čistoty a chudoby jakož i slib ošetřování nemocných, anebo aby jmenovanou kongregaci opustili. Kdož však již v této kongregaci jsou, nesmějí nijak býti nuceni ke jmenovaným slibům, nýbrž ať si volí, buď je složiti nebo zůstatí jen při slibu ošetřování nemocných. Ti pak, kdož po uplynulém zkušebním roce slavně složili čtyři jmenované sliby, jsou pravými a vlastními *religiosy* (*Religiosi*) a pravými a vlastními řeholníky (*Regulares*), za takové mají býti všemi věřícími považováni a jako takoví přijímáni. Tato kongregace je tudíž pravý a vlastní řeholní řád (*Religio*) pod pravidly sv. Augustina a jako řád musí býti bez jakéhokoli předsudku započtena mezi ostatní řády katolické církve. Tento řád i hospitály, a to nejen nyní v Itálii, Francii, Germanii a Polsku, nýbrž i budoucí, jež jsou pod pravomocí vyššího bratra, musí stále zůstatí pod pravomocí místního biskupa, ale tak, že při tom pravomoc řádového protektora a vyššího bratra zůstane nedotčena.

Dále prohlašujeme, že úřad rádců, kteří byli zvoleni na poslední generální kapitole nebo kteří se na pozdější zvolí, trvá po šest let. Tito však po uplynutí šestiletí nemohou býti opět zvoleni ihned, nýbrž až po druhém šestiletí.

Za dva měsíce po tomto povýšení italských Bratří Jana z Boha na pravý a vlastní řád potvrdil papež Pavel V. výše zmíněné stanovy. Učinil

tak brevem „E a q u a e“ z 15. dubna 1617. Jeho obsah shoduje se s oním brevem, jímž schválil stanovy kongregace španělské. Římské stanovy byly téhož roku v Apoštolské tiskárně v Římě vytištěny a rozeslány konventům. Zůstaly pak v platnosti až do r. 1926, kdy řádový generál P. Rafael Meyer pořídil podle nového církevního kodexu nové řádové stanovy, jež schválil sv. Otec Pius XI. a jež roku následujícího různé národnosti si přeložily do mateřských jazyků.²³

15.

Milosti, udělené řádu, vyvrcholují vynětím z pravomoci biskupské.

Již breve „Romanus Pontifex“ z 13. února 1617 naznačilo, že pravomoc biskupova narazila někdy na pravomoc řádového generála. Vysvítá to ze slov, že řád Bratří Jana z Boha zůstává sice pod pravomocí biskupskou, ale tak, že nijak tím nesmí býti dotčena pravomoc řádového protektora ani řádového vyššího bratra. Ano, docházelo často k srážkám, čímž řád trpěl. Jak španělská, tak též italská řádová kongregace toužila tudíž uniknouti mravním a hmotným škodám, jež vznikaly z neshod mezi vysokými představenými. Oba generálové přednesli v tom směru stížnosti u papeže a prosili o pomoc. Této se jim na přímluvu Františka de Castro, španělského vyslance u sv. Stolice, brzy dostalo brevem Pavla V. „R o m a n u s P o n t i f e x“ z 16. března 1619. Bylo to již čtvrté breve tohoto papeže, jež začínalo slovy Romanus Pontifex. Stejný název čtyř brev naznačoval, že se ve všech jedná o jednu a touž věc: o navrácení práv, odňatých řádu listinou z 13. února 1592.

Obsah breve:

Pavel V. zmíniv se v úvodě, kterak kongregace Jana z Boha byla do církve uvedena a Apoštolskou Stolicí schválena, kterak se podivuhodným způsobem přispěním Božím rozšířila po různých dílech světa a přemnohé hospitály založila, do nichž bylo přijato nespočetné množství chudásů obojího pohlaví, vykládá, jakými milostmi ji obdařil Sixtus V., jak se k ní zachoval Klement VIII., a obšírněji rozvádí, co on pro ni učinil předcházejícími brevy.

„Nedávno však jsme byli zpraveni“ — pokračuje — „že někteří místní biskupové pod záminkou poslušnosti, k níž jsou zavázáni španělští i italští bratři, nejen

²³ Stanovy, r. 1617 vytištěné, jsou v archivu pražského konventu.

osobují si příliš mnoho práv v řízení hospitálů, v udílení církevních svátostí, v přijímání a propouštění nemocných, ve vydáních a příjmech a v řeholní kázni, nýbrž že si navykli uplatňovati svou pravomoc i v řízení soukromého života bratří, ano, ve všech případech: Vybírají představené, kněze nebo kaplany, ustanovují lékaře a chirurgy, úředníky a zřizence k vedení hospitálů, přijímají novice a vůbec určují všechno, co se vztahuje k řeholní kázni a k řízení bratří a co podle řeholních stanov, Apoštolskou Stolicí schválených, patří v obor pravomoci řádových představených, čímž ruší klid bratří. Tímto jednáním se zlehčuje vážnost představených jmenovaného řádu, vyprchává kázeň z této řeholní společnosti a hospitály a bratří trpí nemalé nepříjemnosti a škody po stránce duchovní i hmotné. Podle zpráv nám podaných je tudíž nutno, aby se tak mnohým a velikým svízělům čelilo nějakým vhodným a úspěšným prostředkem.

My tedy chtějme, aby byla odstraněna každá nesnáze a mýlka, ze svého popudu, nikoliv na žádost představených řeceného řádu nebo na naléhání jakékoliv osoby, nýbrž pouze z naší úvahy a vědomosti, přece však podle úsudku kardinálů, představených Kongregace biskupů a řeholníků, jimž jsme svěřili tuto záležitost, aby ji prozkoumali a nám o ní svůj náhled podali, navždy vyjímáme, uvolňujeme a osvobozujeme kongregaci Jana z Boha a všechny její domy a představené, vyššího bratra, bratry, osoby a zřizence, jak v Itálii, tak i ve Španělsku i v jiných dílech světa, nynější i budoucí, z visitace, kárného řízení a poslušnosti místních biskupů, takže řeholníci kongregace Jana z Boha budou se řídit pouze svými řeholními předpisy. To však stanovíme bez újmy svatých kánonů, nařízení sněmu tridentského, jakož i našich a jiných římských papežů, jež byla dána ve prospěch místních biskupů, z kterýchžto nařízení nechceme ničeho ubíratí, ba chceme je v jejich platnosti zachovati.

Proto přísně prohlašujeme, že kongregace Jana z Boha je ve věcech výše jmenovaných navždy vyňata z pravomoci místních biskupů, byť se stkvěli i hodností kardinálskou. Důrazně jim tedy nařizujeme, aby se nevměšovali do záležitostí, jež se týkají řeholní kázně a řeholních stanov, vyjímajíc případy vyhrazené svatými kánony, sněmem tridentským a papežskými listy.

Nařizujeme bratru našemu biskupu ostijskému, našemu nunciovi u vlády španělské a generálnímu auditoru u našeho soudního dvora, aby to, co zde uvedeno, slavně oznámili, a kdykoliv bude třeba, zakročili ve prospěch kongregace Jana z Boha, jejího vyššího bratra, jejích představených a bratří, aby nedopustili, by místní biskupové je nějak proti znění tohoto listu obtěžovali, znepokojovali a jim překáželi, — aby každého, kdo by proti tomu jednal nebo se vzpíral, stíhali církevními tresty i peněžními pokutami a jinými prostředky práva a činu, — aby nepřipouštěli odvolání k naší Stoli, a bude-li kdo nezákonný skutek opakovati, aby zvyšovali tresty a pokuty a případně si vyžádali i pomoc světského ramene.“

Toto breve odňalo jen natolik biskupům právo podrobovati řád jejich dohledu, nakoľik stanovy jeho správu svěřily řádovým představeným. Konventy a osoby řeholní unikly jím sice téměř úplně biskupské visitaci, nikoli však hospitály. Ale i tu práva biskupů byla omezována. Tak breve Urbana VIII., nástupce to Pavla V. „*Exponi nobis*“ z 11. dubna 1624 a druhé téhož jména ze 14. dubna 1624 zapovídá biskupům bráti ně-

jaké poplatky za prohlížení hospitálských účtů a za visitace hospitálů. Konečně breve „Sacrosanctum“ téhož papeže z 20. června 1624 úplně vyňalo domy a osoby řádové z pravomoci biskupů a podřídilo je přímo papeži. Také potvrdilo znovu všechny výsady, jež kteříkoliv papežové udělili Bratrstvu Jana z Boha, a výslovně obdařilo je výsadami řádů žebravých (františkánů, dominikánů, minoritů, kapucínů), jež předešli papežové věcně dali Bratrstvu již dříve.

Bratrstvo Jana z Boha, zbavené brevem „Ex omnibus“ své základny, zmítalo se sem a tam jako magnetická střílka, vyřinutá ze svého směru. Třicet let zápasilo o práva, jež mu dali papežové Pius V., Řehoř XIII., Sixtus V. a Řehoř XIV. a jež mu odňal Klement VIII., špatně zpraven nepříteli řádu. Mnohdykrát, jak jsme poznali, běželo již o život Bratrstva Janova. Bohumilá jeho činnost nedala mu však zaniknouti. Konečně dosáhnuvši zadostučinění, šlo klidně k dalšímu vnějšímu i vnitřnímu rozvoji.

Rozkvět kongregace španělské.

Jak sahala říše španělská do čtyř dílů světa, tak ve všech zakotvil Hospitálský řád sv. Jana z Boha. V evropských částech říše utvořil na generální kapitole v Madridě r. 1620 dvě provincie: andaluzskou a kastilskou. Prvním provinciálem oné zvolen kněz Alfons de la Concepcion, této P. Emanuel Montero. Z a n d a l u z s k é provincie byl nejstarším hospitálním konventem hospital granadský, otevřený r. 1537 sv. Janem z Boha. Podle řádového schematismu vydaného v Římě r. 1685 čítala tato provincie. tohoto roku 29 hospitálů, 298 bratří a 929 lůžek.

Základ k provincii kastilské dal hospital v Madridě, zbudovaný r. 1552 Antonínem Martinem. Podle výše uvedeného schematismu měla provincie tato r. 1685: 12 hospitálů, 192 bratří a 537 lůžek.

Na generální kapitole slavené v Madridě rozdělena 9. února 1738 provincie andaluzská na granadskou a sevilskou. Tehdy čítala granadská provincie 20 konventů a 225 řeholníků, sevilská provincie 19 konventů a 230 řeholníků a kastilská provincie 21 konventů a 206 řeholníků.

Nizozemské hospitály založené Šebestiánem Ariasem s pomocí Dona Juana d'Austria neměly dlouhého trvání. V severovýchodních krajích zanikly za krvavých vzpour protestantů proti katolické vládě španělské, jež vedly k osamostatnění Nizozemska r. 1579. V jihozápadních končinách katolických (v Belgii), jež zůstaly věrně španělské vládě, udržely se déle, ale i ty konečně nepřízní poměrů zašly. V bouřlivých těch dobách, jež trvaly až do míru vestfálského 1648, mnozí bratří podstoupili tam pro svou víru mučednickou smrt. Zvláště se uvádějí Aegidius de Cassar a Galanus z Alexandrie, umučení 1586. U Mikuláše Avagnale připomínají se belgické (flanderské) hospitály ještě v r. 1636, nelze však bezpečně dokázat jejich jsoucnost.²⁴

²⁴ Podle F. Mik. Avagnale čítal řád r. 1636 třináct provincií, z nichž 6 bylo v Itálii.

Kongregace španělská se rozšířila brzy i do mimoevropských dílů světa. Po objevení Ameriky Španělem Křištofem Kolumbem r. 1492 zmocnila se Španělů i Portugalů živelná touha odkrývat i probadat neznámé končiny země. Loďstvo jejich křižovalo moře všemi směry a vydávalo se na předaleké cesty. Oba národové obsazovali zámořské kraje a zakládali nová města. S domorodými národy musili se ovšem ustavičně srážeti. Boje vyžadovaly stálých ošetřovatelů pro vojsko a námořnictvo, ambulancí, lazaretů a nemocnic na pobřežích i ve vnitrozemí. Tak členové Hospitálského řádu sv. Jana z Boha se dostali do zámořských krajín. Bulla „In supereminenti“ z r. 1576 tvrdí, že řád byl usedlý v Americe. Bratři působili asi jen v pohyblivých lazaretech. Pevně se tam usadili až 1596.

V tom roce bratr Frant. Hernandez s pěti jinými bratřími přijel na válečném španělském loďstvu do Nové Kartageny v Kolumbii (Terra Ferma), kdež zřídil první řádový hospital a položil základ k provincii, jež zřízena 1620. Prvním generálním komisařem jmenován František Lopéz, jenž zemřel v pověsti svatosti.

Řádový chrám v Granadě.

Kolumbijská provincie — dosud jediná v Americe — sdružovala též konventy mexické, peruánské a chilské. Do Mexika přišli bratři pod vedením Křištofa de Muños r. 1604. Do Peru zavítali s Františkem Lopézem v čele r. 1606 a zbudovali hospital v Límě, do státu Chile r. 1616, kdež se usadili ve stejnojmenném městě. Hospitalní konventy těchto zemí odloučeny od provincie kolumbijské r. 1633, kdy za generála P. Ferdinanda de Montaos Amerika rozdělena na tři provincie se třemi generálními komisaři. Prvním generálním komisařem provincie peru-chilské zvolen Petr de Corpas, provincie mexické Jan příjímím Povero. Jeho nástupce Josef Medrano, muž velmi na-



daný, ale stejně ctižádostivý, pokusil se později vytrhnouti americké hospitály z pravomoci španělského generála a sebe vyhlásiti za jejich hlavu, což však se mu nepovedlo.

Do Asie, a to na ostrovy Filipínské, dostali se bratři r. 1618, kdy zřídili lazaret v Manille a jiné přechodné útulky na pobřeží čínském, jež stály pod pravomocí kolumbijského generálního komisaře až do r. 1633 a od tohoto roku přiděleny k provincii mexické. Ale 20. února 1641 P. Josef Medrano pro velikou vzdálenost Mexika od Filipín svěřil jejich správu svému zástupci Ondřeji Reboglio, jemuž udělil celou svou pravomoc. Tak tomu bylo i za jejich nástupců. Ač provincie filipínská nebyla nikdy kanonicky zřízena, přece pro samosprávu byla považována za provincii. První její konvent, v pravém slova smyslu, zřídil jmenovaný Ondřej Reboglio roku 1643. Provincie, chudá na hospitály a bratry, byla bohata na mučedníky.

Španělští bratři pracovali též v Africe; již r. 1617 král Filip III. vzdal jim za to díky, zvláště Františku Hernandezovi.

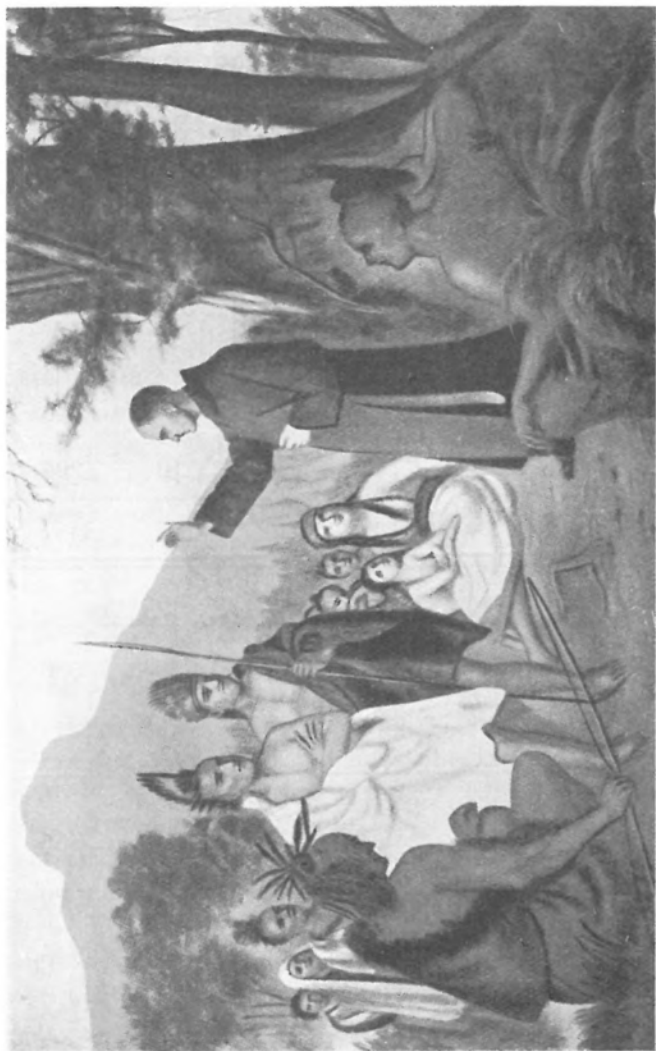
Do Portugalska, ačkoli bylo vlastí sv. Jana z Boha, dostali se jeho duchovní synové teprve r. 1624, kdy se usadili v Lisaboně a následujícího roku v rodišti světcově. Provincii utvořili při dvanácté generální kapitole za generalátu P. Františka Estremiana 3. května 1671. Prvním provinciálem ustanoven P. Štěpán de Silva.

Přední Indie a hospitály africké tvořily samostatnou provincii, jejíž generální komisař sídlil v Goa (na západním pobřeží Přední Indie). Již r. 1612 bratři působili na východním pobřeží africkém v Mozambiku.

V Brasilii založen první hospitální konvent r. 1724 v Pernambuku, r. 1740 v Baia, r. 1759 v Rio de Janeiro. Hospitály v Přední Indii, Africe a Brasilii nevyvíjely se uspokojivě; některé z nich zašly. Statistika z roku 1781 uvádí hospitály jmenovaných zemí spojeny v jednu provincii.

Bratří kongregace španělské věnovali se nejen obsluze nemocných, nýbrž i misiím. Na př. ctihodný sluha Boží P. Cyprian de la Nada, syn knížečí, hlásal evangelium mexickým Chichimekům a spojil je v městě Monte Rey ve velkou náboženskou obec. Zemřel 4. ledna 1614 (neb 1612).

Mnozí bratři vydobyli si koruny mučednické.



Fr. Cyprian de la Nada káže evangelium indiánským Chichimekům.

Přehled kongregace španělské.

Č.	P r o v i n c i e	P o č e t		
		hospi- tálů	lůžek	bratří
a) Z r. 1685.				
1	andaluzská	29	929	298
2	kastilská	12	537	192
3	kolumbijská	11	372	68
4	mexická	21	532	197
5	peru-chilská	20	720	280
6	filipinská	2	156	22
7	portugalská	10	206	115
Celkem		105	3452	1172
b) z r. 1800.				
1	andaluzská sv. Jana z Boha	20	680	189
2	kastilská sv. Jana z Boha	20	541	186
3	sevilská P. M. Míru	19	397	180
4	kolumbijská sv. Bernarda	12	366	78
5	mexická sv. Ducha	37	1079	280
6	peru-chilská sv. Rafaela	19	746	232
7	filipinská	4	158	32
8	portugalská sv. Jana z Boha	17	326	132
9	brazilsko-indická sv. Jana z Boha	8	266	47
Celkem		156	4559	1356

Rozkvět kongregace italské.

Třebaže za vlády papeže Klementa VIII. dolehly na řád velmi kruté útrapy, neboť ponížen na sbor hospitálských bratří, jakým byl po schválení Piem V., přece vzrůstal a mohutněl. Šlechetný generální představený P. Pavel Gallo, jenž prožíval nejmutednější doby nepřízně, dočkal se radosti, že za něho rozšířilo se Bratrstvo do Francie.

Princezna Marie z rodu Medičů, vládnoucího ve Florencii, ubírajíc se do Paříže k svatbě s Jindřichem IV., vzala s sebou s dovolením nastávajícího manžela několik členů konventu florenckého. Hlavou jejich byl Jan Bonelli, jenž s pomocí královských manželů zřídil v Paříži řádový hospitál nazvaný „Charité-Láska“. Členové tohoto ústavu jmenováni „Frères de la Charité — Bratří lásky“. Rád ve Francii rychle vzrůstal a věrojatně roku 1616 byl zřízen v provincii, již spravoval generální vikář. V r. 1685 čítala 21 hospitálních konventů s 642 lůžky a 203 bratřími. Před rokem 1790 měla ve Francii 32 a v zámořských osadách francouzských 7 hospitálů.

Za doby svého ponížení překročilo Bratrstvo Alpy též směrem severním a usadilo se roku 1605 v městečku dolnorakouskem Valticích (Feldsberg). Stalo se to za čtvrtého generála P. Augustina Kyrieleisona. Uvedl je tam Karel I. z Liechtenšteina, majitel valtického panství. Jsa vyslancem císaře Rudolfa II. u papežského dvora, seznámil se s římskými členy Bratrstva, kteří mu v jeho paláci ošetřovali služebnictvo onemocnělé nakažlivou a nebezpečnou zimnicí. Dozor nad ošetřujícími

*Zadní strana pražského konventu
z r. 1635.*



bratřími měl P. Jan Kř. Savonantius (Cassinetti), řádový kněz, muž vysoce nadaný. Tohoto tedy a jiné ještě bratry vzal s sebou do svého residenčního města, kdež jim odevzdal do správy nepatrný špitál sv. Barbory. Později přišel za nimi P. Gabriel Ferrara, výtečný profesor chirurgie, proslavený svou dovedností a svými lékařskými spisy, jenž osvědčil se též jako výborný organisátor. Roku 1614 zařídil špitál ve Vídni, roku 1615 ve Štyrském Hradci, před r. 1620 v Praze a jiné jinde. Tak vznikla pravděpodobně r. 1616



řádová provincie GERMÁNSKA s P. Gabrielem Ferrarou, jako generálním vikářem, v čele, kteráž r. 1685 čítala 7 hospitálních konventů: ve Valticích, Vídni, Štyrském Hradci, Praze, Neuburku, Terstu a Budapešti. Lůžek měla pouze 152, bratří 92.

V době svého ponížení uvedeno Bratrstvo též do Polska. Florencký kupec Valerián Montelupi, usazený v Krakově, založil tam ještě s jinými kupci vlašskými hospitál a požádal u generalátu v Římě o několik členů Bratrstva. I byl tam r. 1609 poslán s několika bratřími P. František Barbavara, jenž ústav zařídil. Hospitál došel biskupského schválení r. 1615. Příkladu vlašských kupců následoval hejtman krakovský hrabě Mikuláš Zebrzydowski, který rovněž požádal v Římě o členy Bratrstva pro hospitál, jež zřídil r. 1611 ze svého zámku jižně od Krakova v nynějších Zebrzydovicích. Tak vznikla asi r. 1616 provincie polsko-litavská, již stál v čele jmenovaný František Barbavara, jako gen. vikář, která se rychle rozmá-

hala a podle uvedeného schematismu v r. 1685 čítala 13 hospitálů se 156 bratřími a 194 lůžky. Vynikala zbožností a zaníceností pro náboženství katolické, jehož pravdu dotvrdili mnozí její členové mučednickou smrtí. Byli to bratři: Norbert, Hippolit, Anselm, Eustach a 18 jiných, kteří byli usmrceni v Lowiči, Lublíně a Varšavě r. 1655²⁵ od pravoslavných Rusů, protestantských Švédů a Uhrů, poněvadž nechtěli se znova dát pokřtíti podle jejich obřadu. Hrdinství těchto bratří, o němž podal polsko-litevský provinciál zprávu celému řádu, vyvolalo v něm oprávněný obdiv. Provincie polsko-litevská za doby svého největšího rozkvětu čítala 16 hospitálních konventů.

Italie, jež v době ponížení dodala bratry provinciím francouzské, germánské a polské, byla na členy opravdu bohata. Počet jejich ještě více vzrůstal po r. 1617, kdy řád obnoven. Záhy zřízeny v Itálii čtyry provincie: římská 1587, neapolská 1596 (první provinciál František Lorenzo), lombardská 1605 (první provinciál Ambrož Perego) a sicilská 1613 (první provinciál Ondřej Chareri). Jmenovaný řádový schematismus z r. 1685 již jich uvádí šest: římskou se 14 hospitály, 148 bratřími a 270 lůž-

²⁵ Podle nápisu na starém obraze událo se to r. 1656.

Ctih. bratři Norbert, Hippolit, Anselm, Eustach a 20 jiných, kteří v konventech polských byli roku 1655 povražděni bludaři švédskými a rozkolnými Rusy.



ky — lombardskou se 7 hospitálů, 78 bratřími a 92 lůžky — neapolskou s 11 hospitálů, 102 bratřími a 163 lůžky — bariskou se 14 hospitálů, 85 bratřími a 114 lůžky — sicilskou s 15 hospitálů, 146 bratřími a 213 lůžky — a sardinskou s 5 hospitálů, 36 bratřími a 140 lůžky. Posledně jmenovanou provincii se všemi pěti hospitály založil jediný muž, Justus de Sancta Maria, pocházející z vévodského rodu de Estráda. Zemřel v pověsti svatosti.

Poslední provincie, která povstala v tomto období rozkvětu, byla provincie bavorská. Když původní provincie germánská dosáhla počtu 32 hospitálů, jež pro jejich vzdálenost nebylo lze jednomu provinciálu spravovati, utvořena na přání císaře Josefa II. z hospitálů, ležících mimo území rakouské, provincie bavorská, do níž patřilo 8 hospitálních konventů v katolických zemích německých; čítaly 186 lůžek. Provincie ustavena na mezikapitole v Praze 22. července 1781 za provinciála Ferdinanda Schustera. Zřízením této provincie končí se první doba rozkvětu a začíná období velikého úpadku řádu.

Přehled kongregace italské z r. 1685.

Č.	P r o v i n c i e	P o č e t		
		hospi- tálů	lůžek	bratří
1	římská	14	270	148
2	neapolská	11	163	102
3	lombardská	7	92	78
4	sicilská	15	213	146
5	bariská ²⁶	14	114	85
6	sardinská	5	140	36
7	francouzská	21	642	203
8	germánská	7	152	92
9	polská	13	194	156
Celkem		107	1980	1046

²⁶ Pojmenovaná podle města Bari.

Duchovní příčiny úpadku řádu.

Smutné této době lépe porozumíme, předešleme-li několik slov o duchovních proudech, které pronikly Evropou v sedmnáctém a osmnáctém století. Volnější protestantské názory na víru, jež nezůstaly zcela bez vítězství, zavedení starých pohanských spisovatelů do škol (humanismus) a nové poznatky přírodní budovaly nové cesty k poznání. V Anglii se tvrdilo, že k poznání pravdy lze dospět jen cestou zkušenosti (empirismus). Poněvadž pravdy nadpřirozené vymykají se empirii, byly zamítnuty. Jelikož však nějaké náboženství musí býti, pokusili se někteří, ovšem marně, založiti náboženství přirozené a mravouku rovněž takovou. Herbert z Cherbury (narozen 1648) hlásal, že třeba věřiti jen těmto pravdám: 1. Jest Bůh. 2. Nutno jej uctívati, a to ctností a zbožností. 3. Nutno hříchů litovati a život polepšovati. Ale ani toto „přirozené“ náboženství neobešlo se bez pravdy nadpřirozené, neboť učilo ještě čtvrté pravdě, že totiž po smrti nastane odplata. Náboženství toto nazváno „deismus“ (Deus = Bůh). Našlo se hojně spisovatelů a filosofů, kteří toto učení hlásali nízkým i vznešeným stavům. V r. 1717 založen v Londýně i tajný spolek tak zvaných Zednářů, který si obral za účel těmto zásadám dopomáhati k vítězství.

Po jiné cestě, ale k stejnému cíli, ubírali se spisovatelé a filosofové ve Francii. Tito učili, že jediným pramenem poznání je rozum (racionalisté) a čeho nelze jím poznati (pravdy nadpřirozené), tomu že není třeba věřiti. V čele filosofů francouzských, kteří touto cestou dospěli až k popření Boha, stáli Montesquieu, Rousseau, Voltaire a Diderot, žijící v 18. století. V Německu budovali racionalistickou filosofii Kant a Leibnitz, ale nedospěli k strohým závěrům francouzským.

Poněvadž všechna vyznání, zvláště pak katolická církev, stavěly se těmto bludným snahám na odpor, pokoušeli se stoupenci jmenovaných směrů

založiti nové národní nebo státní církve anebo alespoň oslabovati vliv Říma na lidstvo.

Nejmocnějším zastáncem těchto snah, byť méně výstředních, byl císař Josef II. (1780—1790). Kdežto ve Francii přijímaly se zásady nejpríkřejší, v říši Josefa II. klonili se tak zvaní „osvícenci“ k mírnějším názorům. K dočasnému vítězství pomohly oběma směrům neblahé společenské poměry.

Bylo to na jedné straně veliké bohatství, hromadící se v několika rukou, a na druhé straně chudoba, zachvacující lid v jeho celku. K prvním, dle domnění šťastným lidem, náležely předně panující dvory, pak šlechta a konečně duchovenstvo.

Vrchnosti nebyly si vědomy povinností, jež jim ukládá čtvrté přikázání Boží, pomáhati totiž poddaným k blahu časnému, nýbrž usuzovaly, že jen poddaní mají povinnost onu vůči nim. Robotami, k nimž lid přidržovaly, vybíráním daní a poplatků a útliskem chudých pomáhaly si k blahobytu a rozmařilému životu.

Církevní vrchnosti nakládaly s poddanými sice mírně — známo bylo přísloví: pod berlou se dobře slouží — ale jejich bohatství budovalo závist a jim samým škodilo. Blahobyt, v němž řeholníci žili, překážel povinné snaze po dokonalosti, rušil kázeň a ztěžoval plnění řeholních slibů. Nad to nevěrecké proudy vnikaly za samy brány klášterů a duchovních domů. Známo bylo smutně proslulé „osvícenské“ duchovenstvo. Nenávist k takovému kleru působila, že se ochotně přijímaly nevěrecké zásady. Blížila se doba, kdy kletba zlých nauk a špatných příkladů měla dozrát v činy.

19.

Státy proti řádu.

Císař Josef II., vedený voltairiánsky smýšlejícím kancléřem Kaunicem a sám nevěreckou filosofií načichlý, vydal různé výnosy, jimiž církev těžce poškozoval. I Hospitálský řád sv. Jana z Boha zle postihl nařízením ze dne 26. března 1781, podle něhož měly všechny výnosy a rozkazy papeže a cizostátních duchovních představených podléhati císařskému schválení. Jelikož jmenovaní představení odepřeli se podrobiti, museli se svými podrženy přerušiti styky. Za generalátu P. Jana Kř. Poreny (1790 až 1796) oloupeny o vrchní vedení generálovo provincie rakouská, ba-

vorská, polská, lombardská, toskánská, neapolská a sicilská, čímž řeholní kázeň velmi trpěla.

Opačným zjevem doby této jest, že Hospitálský řád sv. Jana z Boha v Portugalsku podal žádost k římskému generálu P. Benediktu Romoli-mu o připojení k větvi italské, čemuž vyhověno 24. března 1804. Správně generálově nekladly se v Portugalsku překážky.

Hůř dopadly řády rozjímavé. Kláštery jejich, pokud se nemohly vykázati „všeobecně užitečnou činností“, byly zrušeny a majetek byl zabrán pro Náboženskou matici. Tak zaniklo v Rakousku přemnoho klášterů. V jiných státech nevedlo se církvi lépe.²⁷

Ale nejvíc trpěla církev ve Francii. Tam roztrpčenost lidu proti vládařskému rodu, šlechtě a duchovenstvu propukla ve velkou a dlouho trvající revoluci (1789—1794). Všichni, proti nimž hněv lidu byl obrácen, těžce pykali. Rod královský navždy zbaven trůnu i statků — prohlášena republika. Ludvík XVI. a jeho manželka Marie Antonie uvězněni a stati. Církev katolická zrušena. Zakládána nová církev na zásadách „rozumového poznání“. Všecko, co stálo na podkladě katolickém, bylo odstraněno: předně náboženské řády, tudíž i Hospitálský řád sv. Jana z Boha (1790).

Tak vzala za své francouzská provincie, jež pro vlast a chudý lid vykonala tolik dobrého. Kdo nepřisahal na novou ústavu, trestán zabráním majetku, žalářem, případně i smrtí. To dělo se ve jménu „volnosti, rovnosti, bratrství“, hesla, jež vztyčila revoluce. Jak brzy se utiskovaní změnili v utiskovatele!

Ve válkách a vnitrostátních převratech, jež způsobila francouzská revoluce a její ideové názory, zanikly i mnohé mimofrancouzské konventy, ba celé řádové provincie. Nejprve vzaly za své čtyři západní domy provincie b a v o r s k é (Münster, Manheim, Bruchsal, Deidesheim). Dvěma hospitálům (Mnichov a Neuburk) učinil konec sněm v Řezně r. 1803, jenž je prohlásil za majetek světský, což později schválil i bavorský král. Bratří sice směli zůstat v hospitálech, ale byli pokládáni za laiky, noviců tudíž přijímati nemohli. Roku 1809 královským reskriptem zrušeno sídlo provinciála v Mnichově. Pozůstalé dva konventy v Pruském Slezsku (ve Vratislavi a Novém Městě) žádaly, aby byly připojeny opět k provincii rakouské. Když pak byly se svou prosbou zamítnuty, prohlásily se za samostatnou provincii, k jejímuž církevně platnému zřízení nemohlo však při-

²⁷ Počet zaniklých klášterů neudává se stejně. Knöpfler: *Lehrbuch der Kirchengeschichte*, str. 683 uvádí neurčitou číslici „přes 600“. Ráček „*Československé dějiny*“, str. 573 píše: „Na začátku vlády Josefovy bylo prý v podunajských zemích 2163 klášterů. Císař jich zrušil asi polovici.“

jíti, poněvadž spojení s římským generalátem a Apoštolskou Stolicí bylo přerušeno.

Stejně ke škodě řádu vyvíjely se poměry v Itálii. Jak byla tehdy tato země rozdělena ve více menších států, tak všechny utkaly se válečně s novou republikou francouzskou. Nejdříve se dalo s ní v zápas království savojsko-sardinské, jehož princové měli za manželky princezny potupného královského rodu francouzského. Po něm zasáhl v boj rod habsburský, z něhož pocházela státá královna Marie Antonie a jenž vládl též v severní Itálii a poboční linií v Toskánsku. Nato v ohni války octl se papežský stát, poněvadž jeho vladaři, papežové, zavrhlí všechno, co francouzská republika zařídila proti církvi. Ani království neapolské nezůstalo ušetřeno litice válečné. Napoleon, mocný císař Francie, vyšlý z revoluce, obsadil Itálii a zaváděl tam zákony francouzské. Řády zrušeny. Členové Hospitálského řádu sv. Jana z Boha musili 15. června r. 1810 sléci řádové roucho. Generální vikář P. Alois Marcucci dosáhl však toho, že mohli zůstat v hospitálech jako svěští ošetřovatelé. Neblahý tento stav na štěstí netrval dlouho. Po pádu Napoleonově r. 1814 obnoveny v Itálii bývalé poměry.

Španělsko a Portugalsko odolávaly dosti dlouho zlému duchu času. Nicméně přece jím byly zachváceny a revolucím se neubránily. Vlády, vyšlé z bouří, prohlásily i zde náboženské řády za zrušený: v r. 1834 v Portugalsku a v r. 1835 ve Španělsku. Portugalsko mělo v té době 17 hospitálů řádových v Evropě a 8 v zámořských osadách. Španělsko čítalo v Evropě 79 řádových hospitálů, v Kolumbii 18, v Peru a Chile 23 a v Mexiku 40. Kolik to lidumilného díla zničeno jen proto, že se nesrovnávalo s pochybnými názory některých lidí! Před úmrtím r. 1850 oznamoval P. Josef Buenos, poslední generál větve španělské, P. Benediktu Vernovi, generálu větve italské, zánik řádu v krajích podřízených své správě a zároveň přednášel prosbu o jeho obnovení. Mohl míti naději, že se prosba jeho splní, poněvadž bratřím, jako svěským ošetřovatelům, byl dovolen pobyt v nemocnicích a dosti jich ještě v uvedeném roce žilo.²⁸

I polsko-litevská provincie hynula od času, kdy byla odříznuta od své hlavy. V jejích částech rakouských nepřál jí duch josefinský, v částech pruských a ruských hůře ještě stíhala ji zaujatost protestantská a zášť pravoslavná. Hospitál za hospitém slábl a zanikal. Tak vzaly za své konventy v Lowiczi, Vilně, Lucku, Gdaňsku, Lublíně, Novogrodsku, Zamošči, Rakově, Lvově, Přemyšlu, Varšavě, Minsku, Grodně a ve Vysokém Litevsku. Konvent zebřidovský, na kratičký čas též opuštěný, zachránil

²⁸ Bullarium Ordinis klade jeho smrt na 11. březen 1849, Cenni biografici na r. 1859, což je chybné obojí.

se tím, že se již r. 1800 připojil k provincii rakouské, a konvent krakovský unikl záhubě podobným způsobem r. 1865. Tím vzala za své provincie polsko-litevská.

Ze zlepšených řádových poměrů v Itálii po pádu Napoleonově nebylo dlouhé radosti. Rozdrobenou zemi zachvátila touha po spojení pod jednou panující hlavou. Když papež Pius IX. odmítl postavit se v čelo těmto snahám, podjal se toho úkolu rod savoysko-sardinský. To vedlo k zarpuťilým bojům s dosavadními držiteli moci, tudíž i s papežským státem. Nepřízeň národa, jenž spojení si přál, a hněv rodu savoysko-sardinského se obracely proti církvi. Mimo jiná příkoří jevila se jejich nenávist rušením klášterů. Hospitálský řád sv. Jana z Boha sice ponechán při své činnosti, a to z téhož důvodu jako v Rakousku, ale když vášně boje se stupňovaly, pocítil to také: ve všech územích, jichž se zmocnil král savoysko-sardinský Viktor Emanuel, prohlášeny roku 1866 hospitály za státní majetek. Po dobytí Říma r. 1870 zabrán státem i slavný mateřinec větve italské u sv. Jana Kalybity, k jehož správě ustanoven vládní komisař. Bratří sice mohli v zabraných domech působiti jako členové řádu, přece však mnohé z nich dobrovolně opustili, nechtějíce býti ve svém domě cizinci. Tak zanikla provincie toskánská, po r. 1850 sardinská, po r. 1856 sicilská a po r. 1895 neapolská.

Zřejmo, že to byly v první řadě zevnější příčiny, jež přivodily tento žalostný úpadek. Řád násilně státní mocí potlačovaný anebo ve svém rozvoji obmezovaný, nemoha se volně vyvíjeti, hynul.

Ale ani vnitřních příčin úpadku nelze přehlížeti. Těmito byly ochablost života náboženského, úpadek řeholní kázně, nedostatek živé víry a nedbalé zachovávání řeholních slibů, následek to odloučení od nejvyšší řádové hlavy a ovoce racionalistických názorů, vnikajících za fortny klášterní.

Do světové války 1914.

Věk, jenž viděl veliké ponížení řádů, byl též svědkem jejich povýšení. Strany znepřátelené — státy a církve — se smiřovaly na základě vzájemných úmluv, což vedlo k novému rozkvětu řádů, zvláště, když do těchto opět vnikal pravý řeholní duch.

Hospitálský řád sv. Jana z Boha nejdříve se pozvedl ve Francii. Napoleon poznal, že člověk v ohledu náboženském snadněji boří, než buduje, a že se v tom smutně uplatňuje přísloví: Kolik hlav, tolik smyslů. „Rozum“ zklamal. Proto první císař francouzský opět uváděl církve do jejich práv. Ještě rychleji se v tom díle pokračovalo po jeho pádu. Náboženské řády byly opět zaváděny.

Již r. 1809 pokoušeli se zbylí členové Hospitálského řádu sv. Jana z Boha shromáždit se v jednotu, ale pro nepřítelství doby neprovedli svého záměru. Teprve r. 1819 Jan z Boha de Magallon jej uskutečnil. Po matce pocházel z Německa. Za revoluce francouzské prchl s rodiči do vlasti matčiny a stal se pážetem na berlínském dvoře. Když vlny revoluce opadly, vrátil se do Francie a vstoupil do vojska Napoleonova, v němž dospěl k hodnosti štábního důstojníka. Zanechav dráhy vojenské, sdružil kolem sebe 11 civilních ošetřovatelů a oblékl s nimi řeholní roucho. Tři z nich zavedl do Říma, kdež s ním prodělávali noviciát a r. 1823 skládali sliby do rukou generála P. Pellegriniho. Jeden — P. Pautard — byl vysvěcen na kněze a jmenován novicmistrem. P. Magallon byl ustanoven generálním komisařem nastávající provincie. Noviciát zřízen nejprve v Salon u Marseille, pak přenesen do Montbrison (Loir) a konečně do Lyonu. Po zřízení těchto tří hospitálních konventů ustavena provincie 1824; provinciálem jmenován P. Magallon.

Provincie, jejíž zrušení v r. 1790 nebylo církví uznáno, pokračovala ve své činnosti, a byvši spojena se svou hlavou a zreformována podle zásad

společenství majetku, rychle špěla k novému rozmachu. V roce 1932 měla 13 hospitálních domů s 274 členy a 5710 lůžky. Jeden z těchto hospitálů je v Belgii a jeden v Kanadě. Provinciál sídlí v Lyoně.

Jako po roce 1790 zlé poměry na levém břehu Rýna měly vliv na vývin událostí na jeho pravém břehu, tak i zlepšený stav církevní onde pomáhal církvi k vítězství zde. Poslední žijící bratr Hospitálského řádu v Bavorsku, Eberhardus Hake, zatoužil i tu řád znova obživiti. Když mladší bratři po prohlášení hospitálských domů za veřejný majetek konventy opustili, staří členové zůstali a nejdéle se udrželi v domě neuburkském, jenž se stal hospitálem městským. Na opětovné prosby výše jmenovaného bratra ke králi Ludvíku I., jež svou přímluvou podporovala též městská rada, konvent neuburkský, byl obnoven královským dekretem ze dne 21. května 1831. Bratři do nového konventu přišli z Vídně. Láska Boží, jež se ujímá dobrého díla, uvedla do něho Františka Markmüllera, 39letého kněze a faráře.

Již jako student vynikal zbožností a čistotou života, kterou osvětluje malá příhoda z jeho mladého věku. Jako student filosofie umýval se zrána na dvoře u pumpy. Dcera bohatého pána domu, v němž bydlel, jednoho dne v téže chvíli objevila se u pumpy a rovněž dne následujícího. Mladý student pochopil, co to znamená. Třetího dne, když dcera opět přišla, nápadně počal před ní umývat umrlčí lebku, již míval před sebou při modlitbách. Dívka vícekrát nepřišla. Stejně bezúhonně a svatě žil jako kněz. Znal jedinou touhu: obětovati se pro Boha a bližní.

Stav se členem řádu, založil osm hospitálních konventů, vymohl r. 1851 zřízení provincie bavorské, podřídil ji vedení generálovu a stal se prvním jejím provinciálem. — Provincie bavorská špěla rychle k rozkvětu. Roku 1932 čítala 18 hospitálních domů se 335 bratřími a 3771 lůžky. Provinciál sídlí v Neuburku nad Dunajem.

Dobrého příkladu bavorského hned následovaly čtyři konventy pruskoslezské. Na radu výtečného biskupa vratislavského Melichara z Diepenbrocku podřídily se r. 1852 pravomoci římského generála a následujícího roku byly prohlášeny za provincii. Tak bývalá provincie bavorská z r. 1781 utvořila provincie dvě. Nový čilý život rozproudil se žilami nové provincie prusko-slezské, zbavené kazů „osvěcenského“ ducha a postavené na základ společenství (komunismu). Počet domů i bratří rychle vzrůstal. Ač v r. 1922 musila odstoupiti 2 konventy nově zřízené provincii polské, přece v r. 1932 mohla se vykázati 10 hospitálními konventy s 218 bratřími a 1176 lůžky. Provinciál bydlí ve Vratislavi.

Rovněž i provincie rakouská se štěpila, a to tím více, oč počtem konventů předstihovala provincie německé. Vyvíjejíc se za podmínek poměrně nejprázdnivějších, dosáhla v r. 1856 vysokého čísla 29 hospitálů se 447

bratřími a 1089 lůžky. Správa její přesahovala síly jednoho provinciála. Proto požádán pražský kardinál Schwarzenberg — neboť do té doby nevstoupila provincie ve spojení s generálem — aby vymohl na sv. Stolicí její rozdělení. I byly od ní r. 1856 odloučeny hospitály uherské, z nichž utvořena provincie uherská, ke které přiděleno 13 hospitálních konventů se 161 bratřími a 730 lůžky. Provinciál si zvolil sídlo v Budapešti. Tehdy provincie rakouská dostala — zajisté vlivem českého kardinála — název „rakousko-česká“.

Ale obě tyto provincie, počtem hospitálních domů silné, zůstávaly pozadu v životě řeholním. Duch „osvícenský“, jenž nebral stránku duchovní vážně, zakořenil se v nich více než v jiných současných provinciích. Proto svatá Stolica vyňala r. 1859 konvent štyrsko-hradecký z pravomoci rakousko-českého provinciála, aby ze jmenovaného konventu vytvořila kolébku nové provincie štyrské, zreformované. Přípravné práce k tomu cíli svěřeny P. Zikmundu Schmiedovi, knězi a novicmistrovi, jenž měl vychovati potřebný dorost. Bůh žehnal ušlechtilým snahám. V roce 1875 čítaly se již 4 zreformované hospitální konventy, takže v roce 1878 mohla se z nich utvořit provincie. Prvním provinciálem se stal P. Kassian Maria Gasser, pozdější dlouholetý generál. V roce 1932 měla štyrská provincie 6 hospitálních konventů, z nichž jeden v Nazaretě, se 72 bratřími a 750 lůžky. Sídlem provinciála je Štyrský Hradec.

Když duch řeholní kázně a zbožného života pronikl provincií francouzskou a když provanul i provincií štyrskou, nemohla se mu uzavírat ani provincie rakousko-česká. Tu se ujal velikého úkolu duchovní obnovy rázný i moudrý provinciál P. Jan Sobel, jenž ji šťastně provedl, třeba se mu kladly v cestu různé překážky.

Proudý nového řádového života, rozlévajícího se Evropou, vnikly záhy též do Španělska. Poslední generál kongregace španělské, P. Josef Buenos, oznamuje P. Benediktu Vernóvi, generálu kongregace italské, zánik řádu ve Španělsku, prosil jej o jeho nové uvedení do této říše. K úkolu tomu přikročil P. Jan Maria Alfieri. Při svém povýšení na řádového generála byl papežem Piem IX. požádán, aby hleděl splnit prosbu Buenovu. P. Alfieri pověřil roku 1868 tím úkolem řádového novokněze z Milána P. Benedikta Menniho. Tento odjel dříve do Francie, kdež seznamoval se s životem, položeným na základ úplného společenství. V roce následujícím s velkou námahou shromáždil ve Španělsku několik starých bratří z let předrevolučních a umístil je v malém hospitálním konventě v Barceloně. Noví kandidáti prodělávali noviciát ve Francii, odkudž se po zkušební lhůtě vraceli do Španělska. Jak přibývalo bratří, tak rostl počet konventů, až r. 1884 zřízena provincie. Jejím prvním

provinciálem byl zvolen zasloužilý P. Menni, v kteréžto hodnosti setrval 18 let. V r. 1911 jmenován řádovým generálem. Provincie, podřízená římskému generálu, rychle se rozmáhala a rozšiřovala se též do Portugalska a do Ameriky. Roku 1901 převzali bratři novou nemocnici v Guadaljara v Mexiku, kterou zbožné paní vybudovaly a nabídly řádu. Roku 1920 vyzvala vláda kolumbijská řád, aby převzal vedení ústavu choromyslných v Bogotě. Provincie nazvána proto španělsko-americkou.

Do posledních dob předstihla provincie španělsko-americká ve vzrůstu všechny ostatní řádové provincie. Roku 1932 se honosila 26 hospitálními domy, 435 bratřími a 6025 lůžky. Sídlem provinciálovým je Ciempozuelos u Madridu.

Též v Itálii se poměry zlepšily, ač ne tolik jako v jiných zemích. Tam stát pokládá zabrané konventy až dosud za svůj majetek. Řádu patří jen tolik, kolik si od státu zpět koupil či nově si pořídil. S počátku dům nově zřízený nebo od státu zpět koupený nemohl ani býti podle zákona připsán řádu, nýbrž jednotlivým bratřím jako soukromým osobám. I mateřinec kongregace italské u sv. Jana Kalybity, neměl-li na potupu řádu zůstatí v cizích rukou, musil býti r. 1893 s přispěním všech provincií od státu vykoupen. V roce 1932 měla provincie římská 4 hospitální konventy, z nichž 2 patřily státu, 2 řádu. Pracovalo v nich 51 bratří u 267 lůžek.

Provinciál sídlí v Perugii. — Lépe se vyvíjela provincie lombardsko-benátská, která v roce 1932 měla 11 hospitálních konventů — 8 řádových a 3 státní — s 95 bratřími a 1645 lůžky. Sídlo provincíala je v Miláně.

21.

Po světové válce 1918.

Ještě k mohutnějšímu vzrůstu dospěl řád po světové válce.

Ve všech řádových hospitálech států, zachvácených litící válečnou, docházeli ranění a nemocní vojáci pečlivého ošetřování. Nejen konvent může se vykámati pochvalným uznáním s vysokých míst vojenských. Po válce doznal řád velikých změn, a to nejen zevních, nýbrž i vnitřních. Zevní změny záležely v rozdělení provincií starých a v utvoření nových,

případně delegatur; vnitřní změny záležejí ve zdokonalení hospitality, jež se vyvinula na nebývalý stupeň.

Jak se změnila hranice států, tak se jim přizpůsobily řádové provincie.

Nejstarší provincie ve střední Evropě, provincie rakouská, omezena na hospitály téhož státu. Jsou to hospitální konventy ve Vídni II., Vídni XIII., Linci a Kritzenndorfu. Na území burgenlandském, jež odstoupily Uhry ve prospěch Rakouska, získala hospitál v Eisenstadte. Nově zřízeny krásné hospitály v Salcburku a v Schärdinku a značně rozšířen hospitál v Linci. V roce 1932 čítala provincie rakouská 7 hospitálních konventů se 112 bratřími a 775 lůžky. Sídlem provinciálovým zůstala Vídeň.

Ve státech nově utvořených nejdříve se ustavila řádová provincie v Československu (5. prosince 1919). Přípravné práce k jejímu zřízení prováděl P. Jonáš Caletka, převor prostějovský. V historických zemích připadly k ní 3 hospitální konventy v Čechách (Praha, Nové Město nad Metují a Kuks), 4 na Moravě (Prostějov, Brno, Letovice a Vizovice) a 1 ve Slezsku (Těšín). S územím odtrženým od Uher se dostaly 3 hospitální konventy (Spišské Podhradí, Bratislava a Skalice) a s proučkem země Dolních Rakous, jež postoupilo Rakousko, 1 hospitální konvent, Valtice. Tak se tato kolébka celého řádu ve střední Evropě octla v provincii československé. Hlasovacími listky, jež poslány generální kurií, zvolen a 20. prosince 1919 týměž úřadem potvrzen prvním provinciálem P. Veremund Tvrdý, převor valtický, jenž řídí loďku mladé provincie zkušenou rukou až dosud. Roku 1921 konvent těšínský byl odstoupen provincii polské. Všechny hospitální konventy došly od roku 1920 velkého povznesení. V Praze zásluhou moudrého převora P. Apolináře Hrabala v r. 1924—1927 postavena a zařízena nová nemocnice, ve Valticích přičiněním převora P. Josue Šalamouna a jeho předchůdce P. Bertína Ellnera nemocnice značně rozšířena (1931), totéž se stalo v Brně zásluhou P. Longina Horáka a P. Turibia Veselého a v Letovicích působením poslední jmenovaného a P. K. Bureše. V r. 1931—1933 činěny přípravy pro stavbu nové nemocnice ve Skalici na Slovensku. V roce 1932 čítala provincie československá 11 hospitálních domů se 118 bratřími a 1252 lůžky. Začátkem roku 1934 bylo bratří 128. Sídlem provinciálovým je Praha.

Roku 1922 utvořena na územích, jež připadla mírovými smlouvami Polsku, provincie polská. S územím, odstoupeným Rakousko-Uherskem a později Československem, dostalo se provincii 3 konventů (Krakov, Zebřidovice a Těšín) a s krajem, odloučeným od Pruského Slezska, 2 konventů (Katovice-Bogučice a Marišín-Piaski). Provincie sama si v posledních letech zřídila 3 konventy (Ivonic, Vilno a Lodž-Chojny)

a nyní čítá 8 hospitálních konventů s 128 bratřími a 740 lůžky. Provinciál sídlí v Bogučicích.

V roce 1928 byla ustavena delegatura jugoslávská z konventu, odstoupeného provincií štyrskou, a ze dvou konventů později zbudovaných. V roce 1932 čítala 3 hospitální konventy s 29 bratřími a 126 lůžky. Správu vede generální delegát.

Téhož roku utvořena provincie portugalská z konventů, založených (kromě jednoho) po roce 1924. V roce 1932 měla 5 hospitálů, 101 bratra a 583 lůžek. Sídlem provinciálovým je Telhal (Sintra) u Lissabonu.

Nejposléze r. 1930 byla zřízena delegatura irsko-anglická. Patří do ní 3 hospitální konventy s 31 bratřími a 181 lůžky. Spravuje ji generální delegát. V r. 1923 zavedena sice též delegatura rumunská, ale ponechána pod správou uherského provinciála.

Srovnáme-li první dobu rozkvětu z času před r. 1790 s dobou rozkvětu druhého, musíme této dáti přednost před onou. Za prvního rozkvětu čítal řád více hospitálních konventů i bratří, ale méně lůžek. Nad to zařízení hospitálů bylo ubohé. Nyní má řád sice méně hospitálů, ale mnohem větších, namnoze zcela moderních a dobře vybavených.

22.

Nejd. P. Faustin Calvo, řádový generál.

Od 29. dubna 1928 spravuje řád nejd. P. Faustin Calvo. Narodil se 15. února 1864 v Castromucho (kraj Palencia, Španělsko). Do řádu vstoupil 8. července 1883, do noviciátu byl přijat 15. října t. r., jednoduché sliby složil 6. ledna 1885, slavné 25. července 1890.

Brzy se stal převorem v ústavě mrzáčků v Barceloně. Roku 1892 poslán do Madridu, kdež zbudoval ústav sv. Rafaela pro mrzáčky. Roku 1895 ustanoven lékárníkem v Nazaretě, kdež působil 12 let. V té době podnikl velikou cestu po své vlasti, aby sbíral almužny pro stavbu nového hospitálního konventu a kostela v Nazaretě, kterézto plány se jeho přičiněním uskutečnily. Pro tyto zásluhy udělil mu generál P. Kassian Gasser titul „čestného převora“ v Jerez de la Frontera. Roku 1907 se vrátil do Španělska, ale v následujícím roce byl poslán jako provinciální delegát do Mexika a ustanoven převorem v Zapopan. Roku 1911 povolán opět do

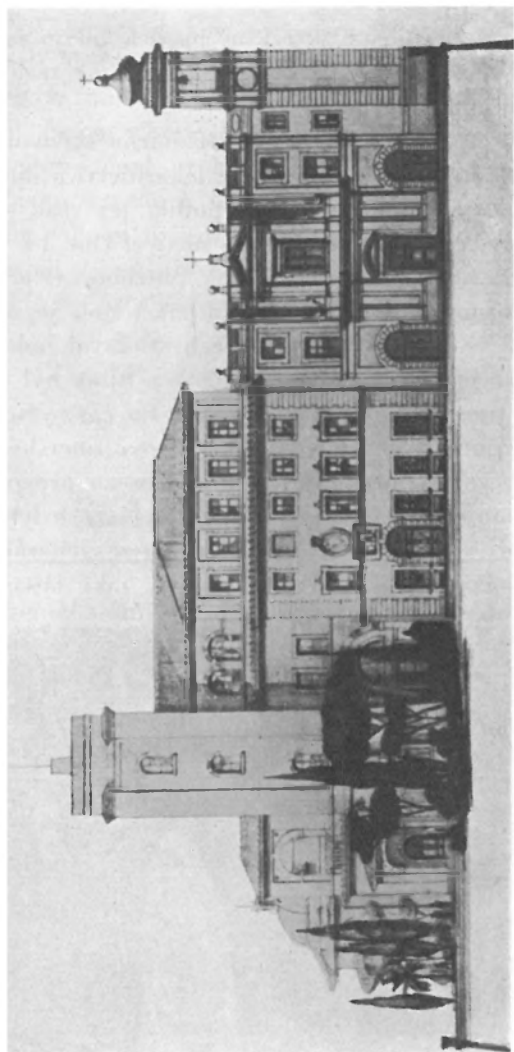
vlasti, zvolen provinciálním radou a ustanoven převorem v Madridu, v kteréž hodnosti setrval až do r. 1918, kdy byl zvolen prvním provinciálním radou a poslán za převora do Pampelony. Roku 1921 ustanoven prvním převorem v Santurce (Bilbao), ale již následujícího roku přeložen v téže hodnosti do města Cholula, kdež založil nový hospitální konvent, a jmenován po druhé provinciálním delegátem pro Mexiko. Roku 1925 spravoval jako provinciál provincii španělsko-americkou.

Cinnost ndp. P. Faustina Calvo byla vždy neobyčejná, jak to dokazují veliké stavby, jež provedl v Madridě, Barceloně a Mexiku. Za svého provincialátu dosáhl pro řád dvou velikých úspěchů: znova získal dům, v němž zemřel sv. Jan z Boha, a založil hospitální konvent v Jerez de la Frontera, do jehož nové kaple dal přenést ostatky blahosl. Jana Grande. Jako generál pilně visitoval řád, zvláště s velikými námahami projížděl neobyčejně rozsáhlé a obtížné vzdálenosti mezi konventy americkými. Při té příležitosti vyzvedl ostatky ctih. Františka Camácho v kostele dominikánek v Lima a dal je přenést do katedrálního chrámu. Jakmile se ujal úřadu generála, ihned povzbudil bratry všech národností, aby vydávali časopis, jímž by lid seznamovali se svým řádem. Na tento podnět založili

bratří španělští rozsáhlý měsíčník „Caridad y ciencia“ a bratří němečtí časopis „Misericordia“. Nejdůležitějším dílem korunoval njd. P. generál své snahy, když za svého generalátu přestavěl zastaralý konvent sv. Jana Kalybity v budovu monumentální a moderní.



*Ctihodný bratr
František Camácho.*



Římský konvent sv. Jana Kalybity, přestavěný generálem P. Faustinem Calvo.

Vdp. P. Narcis Durchschein.

K řádovým hodnostářům, kteří, ač patří k jiným provinciím, přilnuli k provincii československé a získali si o ni veliké zásluhy, patří též výše uvedený kněz.

Narodil se 15. dubna 1866 ve Weissenhornu v Bavorsku. Ukončiv příslušná gymnasiální studia, věnoval se lékárnictví a dosáhl hodnosti magistra farmacie. Upřímná zbožnost pudila jej však ze světa do řádu, v němž byl 25. března 1890 přijat za novice. Dne 14. června 1891 složil sliby časné a 14. října 1894 sliby věčné. Službou byl přidělen do lékárny.

Ale jako zbožnost uvedla jej do řádu, tak v řadě jej nutkala dosáhnouti hodnosti kněžské. V pokročilých letech studoval bohosloví a 8. dubna 1905 přijal svěcení. V r. 1912 na žádost z Říma byl poslán do lékárny vatikánské a jmenován jejím ředitelem. Po čas světové války žil v ní jako ředitel-zajatec a do konventu na ostrově tiberském mohl se dostat jen v krytém voze. Roku 1919 byv zvolen za převora, odebral se do přiděleného konventu v Bavořech, ale již po třech letech navrátil se do Říma, když při volbách r. 1922 byl zvolen za generálního prokurátora. Volby tyto ukázaly ještě jiným způsobem, jaké lásce a úctě se těšil u



*Sv. Otec
Pius XI. roz-
mlouvá vsd.
P. Narcisem
Durchschei-
nem.*

bratří: když se po volbě generálních definitorů prohlížely volební lístky bavorských voličů, jež zaslány podle tehdejších stanov z Bavor do Říma, zjistilo se, že zvolen též bavorským provinciálem. Dav přednost hodnosti dříve nabyté, zůstal v Římě, kdež opět ustanoven ředitelem vatikánské lékárny. Obě důležitá důstojenství zastává až dosud. Z moci úřadu ředitelského má často příležitost stýkati se se sv. Otcem, jakož naznačuje též přiložený obrázek. Z moci hodnosti prokurátorské vyjednává ve významných záležitostech řádových se sv. Stolicí a za nepřítomnosti P. generála spravuje řád. Nejen v tomto smyslu, že totiž pracuje u nejvyšší církevní instance, nýbrž i jinak prokázal československé provincii neoceřitelné služby. Z lásky, kterou k ní chová, chtěl v r. 1928 předsedati v Praze provinčním volbám místo P. generála. P. Narcis Durchschein může býti podle zásluh o československou provincii přidružen k nezapomenutelným generálům Castellettimu a Meyerovi.

24.

Řádové stanovy.

Sv. Jan z Boha neměl v úmyslu zakládati duchovní řád, nemohl tedy pomyslit na vypracování řádových stanov. Poněvadž však zařídil nemocnici a Bratrstvo k ošetřování nemocných, postaral se o pravidla, podle nichž nutno postupovati při denní práci u nemocných, při denních modlitbách a jiných úkonech Bratrstva. Pravidla tato před svou smrtí ještě jednou prohlédl, svým jménem podepsal a odevzdal svému nástupci Antonínu Martinovi.

Po jeho smrti — jak dí breve papeže Pia XI. z 20. července 1926 — bratří pravidla ona doplnili, aby na jejich základě mohlo státi Bratrstvo, ať by jeho členové žili ve Španělsku nebo mimo ně.

Když pak Družina bratří Jana z Boha byla papežem Piem V. schválena jako náboženské Bratrstvo, vidělo se nutno postavit je na bezpečnou půdu osvědčených již pravidel. Jmenovaný sv. Otec vyhlédl k tomu účelu Pravidla svatého Augustina. Tato ovšem mohla stačiti jen do té chvíle, než Bratrstvo bylo povýšeno na řád.

Jakmile se Bratrstvu dostalo cti náboženského řádu a tím pevného společenského semknutí, bylo mu třeba řádových stanov, jelikož žádný spolek nemůže ani dojíti schválení ani se udržeti ani činnost vyvinouti bez

stanov přiměřených svému účelu. Pokus o jejich vytyčení se udál na první generální kapitole 20.—29. června 1587 a na druhé generální kapitole začátkem března 1589. Ač stanovy tyto měly určité nedostatky, přece byly koncem téhož roku vytištěny. Po 13. únoru 1592, když řád sesazen na stupeň prvotního Bratrstva, přestala nutnost propracovati stanovy k vyšší dokonalosti.

Jakmile však bremem „*Romanus Pontifex*“ ze dne 7. července 1611 bylo Bratrstvo ve Španělsku povýšeno na vlastní náboženský řád, vypracovalo si přiměřené stanovy, jež došly papežské úchvaly 6. srpna 1611. Poněvadž stejného vyznamenání dostalo se pak i Bratrstvu italskému, nastala též jemu potřeba pospíchati s vypracováním potřebných stanov. To se stalo na dubnové generální kapitole r. 1616. Tam chyby, vytčené stanovám z r. 1589, byly odstraněny, nedostatky doplněny a stanovy jako uspokojivé podepsány 24. dubna 1616 řádovým generálem P. Ambrosiem Perego a všemi účastníky kapitoly. Po nějaké ještě úpravě došly papežského schválení 15. dubna r. 1617 a pak po menších doplňcích vytištěny.

Ale během let vidělo se správcům řádu sv. Jana z Boha nutným, aby se stanovy více přizpůsobily novým dobám. Vnesli proto do nich některé změny, vyžádavše si k tomu svolení Apoštolské Stolicе. Nové úpravy provedli P. Ambrož Gallego (27. I. 1659) a zvláště P. Josef Maria Trinchese (7. V. 1713), který se proslavil svými reformami.

Většího přepracování stanovám se dostalo v období, kdy se jednalo o znovuzavedení řádu do Španělska a o podřízení provincie španělské pod pravomoc římského generála. Již v r. 1862 vyzval papež Pius IX., aby se stanovy italské přizpůsobily též poměrům španělským. Poněvadž však poměry tyto se značně lišily od středoevropských, práce pokračovala velmi pozvolna a skončila se teprve r. 1885. Papež Lev XIII. schválil přepracované stanovy prozatímně na pět let, a když se osvědčily, udělil jim r. 1890 schválení definitivní.

Konečně, když byl papežem Benediktem XV. prohlášen nový Kodex kánonického práva, bylo znovu nutno stanovy přizpůsobiti novým předpisům. Řádový generál P. Rafael Meyer požádán Apoštolskou Stolicí, aby vypracoval stanovy shodující se s Kodexem. Práce jmenovaného velmi učeného muže došla 20. července 1926 schválení papežem Piem XI.

Do těchto nových stanov vnesena první změna 16. dubna 1932, kdy Kongregace řeholníků na žádost generála P. Faustina Calvo a provinciálů dovolila prodloužiti dobu čekatelství na jeden rok.

Blahoslavený Jan Grande a jiní bratři, zemřelí v pověsti svatosti.

Kromě sv. Jana z Boha dostalo se pocty oltáře též blahoslavenému Janu Grandovi.

Jan Grande, podle příjmení, jež si sám dal, všeobecně nazývaný „Hříšníkem“, narodil se v Karmoně v Andalusii (r. 1546). Již v útlém věku chlapeckém zřejmě projevoval neobyčejnou svatost. Na hošíkovi vynikala podivuhodná čistota ducha, pokorné smýšlení o sobě a o svých věcech, obzvláštní přichylnost k Bohu a vřelá láska k chudým. V patnáctém roce věku svého začal se z vůle rodičů učit obchodu. Ale málo později, roznícen touhou po křesťanské dokonalosti, opustiv obchod, rodný kraj a všechno potřebné, odebral se do poustevny blízko města Marcheny. Tam se oddal své touze po modlitbě a v nitru si horoucně žádal útrap. Mezitím sužovala jej těžká starost, co by měl činiti později. Když mnoho o tom přemýšlel, Bůh, jenž všecko moudře řídí, pozvolna mu zjevoval, co chce od něho. Nejprve položil mu v cestu dva chudé nemocné, aby je ošetřoval. Nato jej odvedl do veřejného chorobince v Jerez. Pak to zařídil tak, že Jan ve jmenovaném městě zbudoval od základů novou nemocnici a že se k němu připojilo několik druhů. Konečně jej napomenul, aby to, co podnikl k dobru nemocných, ozdobil zásluhou poslušnosti, když by vstoupil do nového řádu sv. Jana z Boha.

Kdo by vyličil slovy, s jakou bystrostí Jan uposlechl volání Božího? Přikvapil se svými druhy do Granady, kdež přijali řeholní roucho řádu Janova a připojili se k němu slavným slibem. Opustiv jedenkrát všechny věci, chtěl jich z největší zbožnosti postrádati navždy. Jeho čistota zdála se býti téměř hodna andělů. Aby ji zachránil před dáblskými a ženskými úklady, došel zvláštní pomoci Bohorodičky, sv. Jana Evangelisty a sv. Anežky, panny a mučednice, jimž ve vroucích modlitbách doporučoval svou nevinnost. Poslušnosti dával přednost přede všemi ctnostmi. Aby se umrtvoval, od mladosti používal provazců, řetězů a zíněného roucha. Když vstoupil do řádu, spokojoval se prostou stravou, a to skrovnou, ba několik dní v týdně zcela se postíval, spánku si dopřával málo, a to na holé zemi nebo na tvrdých prknech. Pohany a potupy rád a vesel snášel a často žádal odpustění od těch, kdož na něm spáchali křivdu, jako by to učinili jeho vinou. Boha uctíval s živou věrou, pevnou nadějí a vřelou láskou, stále se modlil a zvláště rád rozjímal o tajemstvích narození a utrpení

Páně a o Nejsv. Svátosti, při čemž často upadal do sladkých a podivných vytržení.

Jsa pln Boha, nemohl ho neviděti a nemilovati ve svých nemocných, zvláště když byl ustanoven správcem nemocnic jerezkých. A proto rozkoší mu bylo dům od domu vyprošovati almužny pro nemocné, nositi je na svých rukou, stláti jim lůžka, léčiti jejich rány, i nejošklivější, a dlíti při nich všech sám jediný. Rozšiřuje svou starost i mimo nemocnice, poskytoval pomoci vězňům, ohroženým dívkám, vdovám, sirotkům a jakýmkoliv chudákům, pečuje o ně nejen po stránce tělesné, nýbrž i duševní, takže mnohé z bahna hříchu vyvedl a pohnul ke snaze o věčnou blaženost. Když se v Jerez rozmohl pro drahotu poživatin krutý hlad, denně posiloval hladové chlebem, jehož zásoby bývaly na jeho přímlovu často zázračně rozmnožovány. A na tom nebylo dosti: neboť když později obec hubilo větší ještě zlo, totiž hrozný mor, jenž velmi zmenšil počet obyvatel, Jan tolik a tak velikých věcí vykonal pro bratry, že činy jeho zdály se zázračnými. A tato láska, jež tolik v Janovi způsobila k úlevě občanů, získala mu věčnou korunu. Stížen smrtelnou nemocí, pokorně a téhož dne, který předpověděl, 3. června r. 1600, v 54. roce věku svého zaměnil světské útrapy za věčné radosti. Hrob, ježž si přál míti neslavným, naopak Bůh chtěl učiniti slavným, a toho, ježž za živa vyvýšil, po smrti oslavil mnohými zázraky. Proto papež Pius IX. listem, vydaným ve formě breve 1. října 1852, prohlásil jej za blahoslaveného a dovolil, aby v den úmrtí v chrámech jeho řádu mohlo býti čteno officium a mše k počtě blahoslavencově.²⁹ Nyní se jedná o jeho svatořečení.

Naději na brzkou počtu oltáře má ctihodný bratr František Camacho.

Narodil se r. 1630 v Jerez de la Frontera, působišti předešlého blahoslavence. Vstoupil k vojsku a vyznamenal se při obléhání města Leridy tou měrou, že mu dáno příjmení „Statečný“. Později pro nějakou domnělou vinu měl býti oběšen, v rozhodném však okamžiku zjistila se jeho nevina. Odjel do Ameriky, ale na cestě onemocněl a byl dopraven do hospitálu Milosrdných bratrů v Nové Kartageně. Uzdraviv se, byl jmenován vojenským inspektorem. Jako vysoký důstojník poznal ve službě mnoho amerických krajů a měst. Vedl sice život hříšný, ale touha po mravní dokonalosti nikdy ho neopustila, až jej uvedla do řádu Milosrdných bratrů v městě Líma r. 1663. Složiv sliby 4. X. 1664, zcela se obětoval službě Boží a ubohých nemocných. Zázraky a hrdinské ctnosti doprovázely jeho život, který se ukončil 23. prosince 1698. Papež Lev XIII. uznal

²⁹ Vzato z Breviáře.

1. ledna 1881 jeho ctnosti za „hrdin-ské“. Jedná se o jeho blahořečení. Jeho ostatky byly přeneseny 6. května 1930 z kostela dominikánek do katedrálního chrámu.

I jiní bratři, částečně zmínění, zemřeli v pověsti svatosti. Památka jejich koná se podle ročního postupu v tyto dny:

4. ledna: Cyprian de la Nada. Zemřel r. 1614 nebo 1612 v Guadalajara.

12. ledna: Šimon z Avily, třetí druh sv. Jana z Boha. Zemřel 1584.

15. ledna: Gabriel Ferrara, zakladatel germánské provincie. Zemřel ve Vídni 1627.

25. ledna: Dominik Piola, čtvrtý druh sv. Jana z Bo-

ha. Rozdal své veliké jmění. Zemřel jako prostý sběratel almužen r. 1574.

27. ledna: Petr, zvaný „Hříšník menší“. Zemřel 1580.

1. února: Petr, jenž si dal jméno „Hříšník větší“. Byl slavným kazatelem v Madridě. Založil několik hospitalů. Roku 1579 vstoupil do Bratrstva sv. Jana z Boha.

6. března: Petr de Medina, lékař. Zemřel v Granadě 1632.

12. března: Egid de Cassar a Galanus de Alexandria.

28. března: Jan Garcia, pátý druh sv. Jana z Boha. Zemřel 1569.



Blahoslavený Jan Grande.

29. března: Bertin Schuster, nar. 24. července 1839. Z úcty k sv. Josefu, svému křestnímu patronu, vyučil se tesařství, jež provozoval až do svého 28. roku. Pracoval pro chudé za nejnepatrnější mzdu. Říkával: „Člověk je povinen pracovati, i když nedostane mzdy.“ Tuto zásadu uskutečnil v řádě, do něhož vstoupil po skončené službě vojenské r. 1866. Obětoval se tak chudým nemocným a dostoupil takového stupně dokonalosti křesťanské, že za svého života považován byl za světce. Uctíval zvláště umučení Páně a bolesti Panny Marie. Zasluby své věnoval duším v očistci. Zemřel na Velký pátek 29. března 1907 v Reichenbachu v Horní Falci.

20. dubna: Rodrigo de Siguença.

1. května: Richard Pampuri, nar. 2. srpna 1897 v Trivolzio u Pavie. Po brzké smrti zámožných rodičů, kteří jej vedli ke zbožnosti, pokračoval v jeho dobré výchově strýc se strany matčiny. Skončiv gymnasiální studia, věnoval se medicíně. Na universitě hlásil se veřejně k víře a stal se vůdcem katolických studentů. Za světové války konal svědomitě službu v polní nemocnici a připravoval se ke zkouškám, takže hned po válce dosáhl s vyznamenáním doktorátu a byl jmenován obecním lékařem v Morimondo. Tam se věnoval zvláště chudým nemocným a katolické mládeži, již vedl k eucharistickému Kristu. Zatoužil státi se misionářem, poněvadž však tělesná slabost překazila splnění touhy, přijal předsednictví ve spolku pro hmotnou a duchovní podporu bližních. Seznav se s jistým ideálním knězem milánským, dal se jím získati pro řád Milosrdných bratří, v němž se mohl jako lékař dobře uplatniti. Nastoupil v červnu 1927 kandidaturu v Miláně, noviciát prodělal v Brescii a v říjnu 1928 skládal časné sliby. Hořel-li láskou k Bohu a bližnímu již ve světě, vzplanul jí ještě více v řádě, až se zcela jí stravoval, jak o tom svědčila jeho zbožnost, jež se projevovala i při práci, jeho neúmorná činnost lékařská a jeho písemné poznámky, jež po sobě zanechal. Tato zápalná oběť sv. lásky dohasla na zemi 1. května 1930.

10. května: Šebastian Arias.

20. května: Petr Velasko, druhý druh sv. Jana z Boha. Zemřel jako veliký kajcíník 1567.

2. června: Metoděj Krejčířík, nar. 4. července 1860 v Brodce u Přerova, fara Citov. Do řádu vstoupil r. 1876 ve Štyrském Hradci, kdež nemocní a on lnuli k sobě celým srdcem. Dvacet let v hodnosti podlékaře prožil v Tanturu u Betléma, kdež jej Arabové nazývali „milým, dobrým otcem“. Poslední léta strávil v Kainbachu ve Štyrsku; byl vyznamenán zlatým záslužným křížem s korunou a titulem „čestného převora“. Všem bratřím zářil příkladem neobyčejné skromnosti a prostoty,

svědomitosti, střídmosti a hlavně dětinné zbožnosti. Zemřel 2. VI. 1923.

3. června: Jan Peccator grande (Jan Hříšník veliký) a Jan Hříšník menší, synovec onoho.

26. června: Konstantin Craemer, nar. 29. září 1878 v Memmingen, syn vrchního zemského soudního rady. Studoval 7 let gymnasium, pak hudební akademii. Pro krční chorobu přešel na studium obchodního a směnečného práva a několik roků byl učitelem obchodu. Vstoupiv v r. 1913 v Reichenbachu do řádu, vynikl nade všechny zbožností a ctností. Uctíval zvláště Božské Srdce. Po 7 letech obětavého řeholního života zemřel v Neuburku na Dunaji 26. června 1920 v pověsti svatosti.

18. července: Eusebius Vítek — „náš milý Pater“ — narodil se 31. července 1866 ve Skutči v Čechách. V letech 1879—1884 studoval 5 tříd gymnasiálních v Litomyšli, v následujících třech dokončil gymnasium ve Vysokém Mýtě, kdež maturoval 1. července 1887. Vstoupiv do řádu v Praze, přijal tam 18. října t. r. řeholní roucho a složil jednoduché sliby 21. března 1889. Dne 28. září 1892 přesazen z Prahy jako asistent u nemocných do Gorice, kdež 25. prosince 1893 složil slavné sliby. Vystudovav tamtéž bohosloví a vysvěcen byv na kněze 13. července 1897, byl poslán 31. července za konventního kněze do Zebřidovic, odtamtud 20. listopadu 1897 do Vídně, pak 12. června 1898 do Valtic a konečně 24. října 1898 v hodnosti konventního kněze a podpřevora do Gorice, kdež 18. července 1899 zemřel. Podle úsudku spolubratří „byl to kněz podle Srdce Božího“. Ač vynikal neobyčejně všemi ctnostmi, přece zvláště se stkvěl trpělivostí a pokorou. Často bylo slyšati touhu bratří: „Přál bych si mít alespoň stý díl ctností P. Eusebia.“ Za poslední nemoci připravoval se v preludech na mši svatou, kterou slouží nyní na oltáři nebeském.

20. července: Michal Romero, umučen r. 1646 v Tunja, Kolumbie.

28.—30. července: Bratří Norbert, Anselm, Hippolit a Eustach a 18 bratří, umučených v Polsku r. 1656. — Španělská provincie klade jejich smrt na 1. listopad.

18. srpna: P. Petr Sorianus.

23. prosince: František Camácho.

24. prosince: Antonín Martin, první druh sv. Jana z Boha.

Ještě mnoho jiných bratří umřelo v pověsti svatosti, jejichž datum úmrtí zatím se nezjistilo. Jsou to mučedníci v Chile: Bernard Lugonez: přivázán ke stromu a upálen. Řehoř Mejija: přivázán ke stromu a šípy prostrílen.

V Brasilii, stát la Santa Fé: Jesus Arana, František Esforcia a Fr. Sebestián. Byli povražděni r. 1636 při službě u nemocných od holandských pirátů, kteří napřed zničili španělské ochranné loďstvo.

V Kolumbii: Jakub de San Juan a Antonín Almazan, umučeni v Bogotě od domorodců r. 1637.

Na Filipínách: Antonín de Santiago r. 1715 v Bulacánu, Vavřinec Gomez v Iliocosu r. 1725 a Antonín Guemez v Bulacánu r. 1731, prostřílení šípy.

26.

Řádový znak (erb).

Erb jako dědičný znak rodů vznikl ve středověku, kdy účastníci šlechtických turnajů volili různé znaky na přilbách nebo na štítech, aby se při úplném zakuklení od sebe rozeznávali. Znaky ty se pak v rodech dědičně udržovaly. Později též papežové, církevní hodnostáři a duchovní řády volili a dosud namnoze si volí znaky, jimiž chtěli nebo chtějí naznačiti svůj původ nebo program své činnosti. Řád Milosrdných bratří, který vznikl v Granadě, dal si do znaku granátové jablko s boku nakrojené, nahoře opatřené korunkou, z níž vyčnívá kříž. Původ znaku opředla pozdější doba touto líbeznou legendou:



Jan z Boha zatížen balíkem knih a obrazů vyšel z Gibraltaru do sousedních obcí, ne aby tam dobyl časného zisku, nýbrž aby vzdělával obyvatele a získával duše pro Boha.

Rozjímaje o věčných pravdách, dohnal malé dítě, jež touž cestou kráčelo a svou neobyčejnou krásou a nápadnou chudobou vzbudilo jeho pozornost. Bylo boso, s hlavou nepokrytou, vysazeno žáru slunečnímu; jen chudé obnošené šaty zakrývaly jeho nahotu. Jan nemohl předejít, aniž dítě pozdravil a otázal se, čím je a kam se ubírá... „Milé dítě“ — ptal se — „kam jdeš? Ztratilo jsi se matičce?“

Dítě odvětilo: „Neztratilo jsem se, neboť vím velmi dobře, kam jdu.“ „Ale proč jdeš boso? Tyto nožky jsou pro takovou cestu?“ — „Proč mi nedáš obuv?“ — namítlo dítě.

V této nevinné výčitce viděla duše Janova, která přetékala přirozeným milosrdenstvím, zcela spravedlivou prosbu malého, podle jeho mínění zbloudilého poutníčka, i složil své břímě na zem a již zouval své sandály a nabízel je hošíčkovi, který si je neprodleně obul. Ale když zpozoroval, že jsou mu jen na obtíž, zul a vrátil je Janovi, řka: „Tvá obuv se pro mne nehodí.“ Jan byl bez sebe. Ono tajemné dítě ho okouzlo, srdce mu docela vzalo. „Milé dítě, můj bratříčku, rozedereš si docela své nožičky. Nehodí-li se ti má obuv, budou se ti hoditi moje záda.“ Jak to řekl, sehnul se, pokud mohl, a vzal na sebe přesladké břímě, Ježíška.

S tímto dvojnásobným břemenem, dítěte a obchodního balíku, kráčel Jan čerstvě vpřed, aniž pomýšlel na to, že by se ho měl zbaviti. Když byl již hodně znaven, dítě laskavě stíralo mu svými rukama pot, jenž stékal mu s čela. Vtom Jan spatřil nedaleko cesty pramen. Hned pomyslel, že si sedne do stínu stromu, a okamžik si odpočine, aby opět nabyl sil. Sdělávaje své břemeno, řekl dítěti: „Můj malý a milý bratříčku, prosím tě, dovol mi, abych tě na okamžik sdělal, neboť chci se občerstviti tímto pramenem, a pak hned půjdeme dále.“ Dítě s tím souhlasilo. Ale sotva pokročil k prameni, zaslechl, že ho kdosi volá. I ohlédl se a spatřil Jezulátko plné slávy a vznešenosti. Ukazovalo mu s boku nakrojené granátové jablko, z něhož vyčníval zářící kříž, a pravilo mu: „Jene z Boha, Granada bude tvým křížem!“ Nato zmizelo a nechalo služebníka Božího v ustrnutí a v úžase.

Jan zůstal krátkou dobu ponořen do rozjímání toho podivného zázraku a řekl si jako kdysi učedníci z Emaus: „Zdali srdce mé nehořelo ve mně, když Ježíš mluvil ke mně? Nebudil v mém nitru jakousi tuchu své božské přítomnosti? Jisto jest, že má duše lpěla na jeho rtech, poněvadž pouze on má slova věčného života.“

Toto zjevení má více nežli tajemný význam. Jablko granátové je plod uvnitř plný jader a na vrchu má korunku. Světští spisovatelé pokládají je za obraz vznešenosti, ale v Písmě svatém bývá znakem Božské lásky. Kříž, jenž ční z jablka granátového, představuje obětavého ducha, který vzniká z lásky. Láska a kříž jsou nerozlučnými druhy. Milovati znamená se obětovati.

A. Některé výsady papežské.

Předcházející řádky uvedly mnohé výsady, jež papežové udělili Hospitálskému řádu Jana z Boha. Tuto ještě učiníme o nich a o jiných zmínku.

1. Sv. Otec Pius V. brevem „*Salvatoris*“ ze dne 8. srpna 1571 prohlásil, že hospitální ústavy Bratrstva sv. Jana z Boha nepodléhají pravomoci místního faráře vzhledem k udílení svátostí, přijímání almužen, obět-ních darů a legátů a pohřbívání těch, kdož zemřeli ve jmenovaných hospi-tálech. Totéž znova potvrdil Řehoř XIII. brevem „*In supereminenti*“ 28. IV. 1576.

Papež Pavel V. brevem „*Inter alias*“ z 1. VII. 1609 dovolil řádu, aby sám si ustanovoval kněze, kteří by vykonávali bohoslužbu a shora zmíněné úkony. Kněží však musí býti approbováni diecézním biskupem.

Papež Benedikt XIV. brevem „*Credita nobis*“ z 5. X. 1745 dovolil duchovním správcům hospitálních ústavů, ať jsou to kněží řádoví či ne, vykonávati všechny farářské úkony (křtít, sezdávat, pochovávat) pro vše-chny, kdož bydlí v ohradě hospitálních ústavů a chrámů. Brevem „*Etsi cuncta*“ z 11. ledna 1758 znova zdůraznil právo pochovávat lidi, kteří ze-mřeli v řádových ústavech.

Právo křtít, sezdávat, pochovávat bez vyprošování delegací bylo po vy-dání nového Kodexu znova potvrzeno při valném zasedání ve vatikán-ském paláci 9. ledna 1926. — Ve výše uvedeném breve z 5. X. 1745 sv. Otec Benedikt XIV. prohlašuje, že práva zde jmenovaná vždy pape-žové hájili, když byla někým napadána. A tak tomu bylo až dosud.

Papež Pius IX. dovolil dne 10. ledna 1856 staršímu řádovému knězi světití pro řádové chrámy posvátné nádoby, pro něž se nevyžaduje ma-zání svatými oleji. Lev XIII. dovolil řádovým kněžím sloužití 2 hodiny před úsvitem mši svatou, nešpory a kompletář modlití se před polednem a matutinum a laudy hned po poledni.

2. Výsady vzhledem na řádové svátky:

a) Sv. Jan z Boha. — Urban VIII. prohlásil brevem z 21. září 1630 Ja-na z Boha za blahoslaveného a dovolil k jeho cti sloužití mši svatou a čísti officium. Innocenc XII. bullou z 15. VII. 1691 prohlásil Jana z Boha za svatého. (Obřad svatořečení vykonán Alexandrem VIII. již 16. X. 1690.)

Klement XI. dekretem ze 4. V. 1714 rozšířil svátek sv. Jana z Boha na celou církev.



Alexander VIII. přijímá dary při svatořečení sv. Jana z Boha a čtyř jiných světců.

Innocenc XIII. dekretem z 24. I. 1722 dal řádu dovolení jednou týdně ve volný den sloužiti mši sv. a čísti votivní officium ke cti sv. Jana z Boha. Dne 25. IV. t. r. prohlásil svátek sv. Jana z Boha za dvojitý svátek (duplex) pro celou církev. Dne 11. VIII. 1723 dovolil řádu světiti svátek přenesení ostatků sv. Jana z Boha. Klement XII. dekretem z 11. IX. 1739 dal řádovým kněžím zvláštní mešní a breviární formulář sv. Jana z Boha s obřadem dvojitého svátku první třídy.

Benedikt XIV. bullou „Inter varia“ z 19. ledna 1749 dal řádu ve Španělsku na den sv. Jana z Boha moc uděleti věřícím apoštolské požehnání, s nímž jsou spojeny plnomocné odpustky, kteréž právo papež Pius X. bullou z 28. srpna 1903 rozšířil na všechny řádové kostely a veřejné kaple. Onen papež brevem z 16. IX. 1752 udělil oltářům sv. Jana z Boha privilegium altaris.

Rehoř XVI. brevem z 26. IV. 1834 dovolil řádovým členům v konfiteor jmenovati sv. Jana z Boha. — Jindy schválil mešní prefaci k jeho cti.

Lev XIII. dekretem z 27. května 1886 prohlásil sv. Jana z Boha a Kamila de Lellis za patrona nemocných a nemocnic a zařadil jeho jméno do litanie za umírající. — Benedikt XV. povýšil chrám sv. Jana z Boha v Granadě na menší basiliku. — Pius XI. 23. III. 1927 dovolil v litanii ke všem svatým, jež se říkají při slibech, jmenovati sv. Jana z Boha. 28. VIII. 1930 prohlásil sv. Jana z Boha a sv. Kamilla de Lellis za patrona ošetřovatelů nemocných.

b) Blahoslavený Jan Grande: — Pius IX. brevem z 1. října 1852 prohlásil jmenovaného blahoslaveným. — 1. září 1853 stanovil mešní a breviární formulář pro kněze a chrámy řádu Milosrdných bratří.

c) Sv. Rafael, archanděl. — Klement XII. dal 27. července 1737 plnomocné odpustky na tento svátek. Dne 22. června 1739 rozšířil je na celou oktávu.

d) Nejblahoslavenější Maria Panna. — Pius VI. dekretem z 9. června 1787 dal řádu svátek P. Marie Matky dobré rady jako duplex maius (světí se 26. dubna).

3. Jiné milosti: — Papež Innocenc XII. brevem z 20. V. 1693 prohlásil, že Hospitálský řád sv. Jana z Boha není povinen zúčastňovati se veřejných procesí a že nemůže k tomu býti nucen.

Benedikt XV. dovolil 12. VIII. 1915 oblátům skládati v nebezpečí smrti sliby, aby dosáhli plnomocných odpustků, jež jsou spojeny se skládáním slibů.

B. Některé výnosy generálů.

P. Angelicus Rampolla (zvolen 8. V. 1639) nařídil, aby se po každé společné pobožnosti říkalo: Sub tuum praesidium.

P. Antonín Cozza (zvolen 22. IV. 1730) poručil, aby se svátek Ochrany P. Marie v 3. neděli listopadovou slavil co nejvíce.

P. Petr Deidda (zvolen 3. IV. 1856) přísně zapověděl přijmouti do řádu toho, kdo byl již, třeba krátkou dobu, v jiném řádě.

P. Jan Maria Alfieri dal v r. 1872 zapsati řád do Apoštolátu modlitby.

28.

Souhrn odpustků, udělených Hospitálskému řádu sv. Jana z Boha.

(Podle Bullarium Ordinis z r. 1905.)

I.

Odpustky plnomocné, udělené řádovým bratřím.³⁰

1. V den, kdy kanonicky obdrželi roucho řádu sv. Jana z Boha. (Pavel V., breve „Romanus Pontifex“, 23. V. 1606.)

2. Novicům v den, kdy po kanonickém noviciátě složili sliby. (Týž, breve jako výše.)

3. Bratřím v první den generální kapitoly. (Týž, uvedené breve.)

4. Bratřím, vysvěceným na kněze, v den první mše svaté, i bratřím, kteří jsou jí přítomni. (Týž, uvedené breve „Romanus Pontifex“.)

5. Bratřím, kteří uvolnění představenými od svých prací, po deset dní zůstanou ve své cele anebo vyhýbajíce se styku s jinými, věnují se duchovní četbě a jiným zbožným úkonům, jež spojují s rozjímáním tajemství víry, Božích dobrodiní, čtyř posledních věcí, utrpení Pána našeho Ježíše Krista a s jinými zbožnými cvičeními, modlitbami střelnými nebo ústními, jestli se oddávají rozjímavým modlitbám alespoň dvě hodiny za dne a za noci. (Totéž uvedené breve.)

³⁰ Podmínky: sv. zpověď, sv. přijímání, návštěva řádového chrámu a v něm modlitby na úmysl sv. Otce, 6krát Otčenáš, 6krát Zdrávas a 6krát Sláva Otcí.

6. Bratřím, kteří jsou představenými poslání, pro překážky na cestách nebo pro nebezpečí od nevěřících nemohou se zpovídati, jen když s pravou lítostí ústně nebo v duchu vysloví jméno Ježíš. (Breve „Cum certas“, 19. II. 1607.)

7. Bratřím, kteří nemohou se zpovídati a k sv. přijímání přistoupiti, v hodinku smrti ústně, a nelze-li ani to, alespoň v duchu vysloví jméno Ježíš. (Totéž breve.)³¹

Odpustky neplnomocné, udělené řádovým bratřím.

a) Pět roků a pět kvadragen v ten den, kdy před oltářem svého chrámu, anebo jsou-li představenými poslání na cesty, před kterýmkoli oltářem se pomodlí 5krát Otčenáš a 5krát Zdravas. (Breve „Romanus Pontifex“.)

b) Tři roků a tři kvadragen, jestli se při kající kapitole obviňovali ze svých chyb a cvičili se v ctnostech. (Totéž breve.)

II.

Plnomocné odpustky

pro řádové bratry, nemocné v řádových hospitálech a pro věřící obojího pohlaví.³²

1. Na přednostní (čili titulární) svátek řádového chrámu, případně nemocniční kaple. (Innocenc XI., breve „Ad augendam“ z 26. I. 1681.)

2. Na svátek nejsv. Srdce Ježíšova. (Lev XIII. „Ex rescripto“ sv. Kongregace odpust. z 17. VI. 1903.)

3. V pondělí velikonoční. (Pius X., 24. II. 1904.)

Na svátky Neposkvr. Početí, Narození, Zvěstování, Očišťování a Nanebevzetí P. M. (Lev XIII., 13. V. 1882.)

4. Na třetí neděli v listopadu, kdy se slaví svátek Ochrany P. Marie. (Pius VII., 21. I. 1817.)

5. Na svátek P. Marie, Matky dobré rady, 26. dubna. (Pius IX., 15. IV. 1869.)

6. Na svátek sv. Josefa, Pěstouna Páně, 19. března. (Lev XIII., „Ex rescripto“ sv. Kongr. odpust., 17. VI. 1903.)

³¹ Odpustky 7. uděleny tímto brevem i nemocným v řádových nemocnicích v hodině smrti.

³² Podmínky jako v poznámce 30.

7. Na svátek sv. Jana z Boha a na jeden ze dvou dní bezprostředně následujících. (Innocenc XII., breve z 28. VIII. 1691, Pius IX., 29. I. 1850.)

8. Na svátek Přenesení sv. Jana z Boha, 28. listopadu. (Pius VII., 18. VI. 1823.)

9. Na svátek sv. Rafaela, archanděla, 24. října, nebo na některý ze sedmi dní bezprostředně následujících. (Klement XII., 27. července 1737, 22. VI. 1739.)

10. Na svátek sv. Jana Evangelisty, 27. prosince. (Pius IX., 4. II. 1878.)

11. Na svátky sv. Augustína, biskupa a učitele, totiž 28. srpna, jeho Obrácení 5. května a obojího Přenesení 28. neb 29. února a 11. října. (Pius VII., 18. VI. 1823.)

12. Na svátek sv. Karla Borom., prvního řádového protektora. (Benedikt XIII., 14. VII. 1724.)

13. Na svátek blahosl. Jana Grande, příjmím Hříšníka, 3. června. (Lev XIII., 13. V. 1882.)

Odpustků těchto lze dosáhnouti od prvních nešpor dne předcházejícího až do západu slunce dne svátečního.

14. Na svátek sv. Jana z Boha odpustky „kolikrát-tolikrát“ od poledne dne předcházejícího až do půlnoci dne svátečního. (Pius XI., 6. III. 1923.)

Odpustky neplnomocné,

udělené bratřím, nemocným řádových hospitálů a všem věřícím.

1. Odpustky 7 let a 7 kvadragen všem věřícím, kteří se vyzpovídali s pravou lítostí, přijali nejsv. Svátost, navštívili řádový chrám od prvních nešpor Hodu vánočního a svatodušního až do večera na jmenované svátky a v něm se pomodlili na úmysl sv. Otce. (Pavel V. „Cum certas“.)

2. Odpustky 7 let a 7 kvadragen nemocným na první den příchodu do nemocnice, jestli se vyzpovídali s pravou lítostí a přijali nejsv. Svátost. (Uvedené breve.) Z reskriptu Kongregace biskupů a řeholníků ze 7. VIII. 1850 mohou nemocní dosáhnouti těchto odpustků v den, kdy ponejprv přijali v nemocnici jmenované svátosti.

3. Odpustky 100 dní těm, kdož přivedli nemocné do řádových hospitálů. Bratřím a věřícím, kdykoli nemocným prokázali nějakou službu milosrdenství tělesného či duchovního nebo doprovázeli jejich tělo k hrobu nebo navštívili řádový chrám v neděli nebo pozdravili křesťan-

ským pozdravem „Pochválen buď Ježíš Kristus“ nebo poděkovali „Na věky, amen“. (Pavel V. uvedené breve, Benedikt XIV., 11. VII. 1755, sv. Kongr. odp. 30. IV. 1902.)

Milosti,

udělené bratřím, nemocným a všem věřícím.

Řeholníci, kteří zbožně navštíví svůj chrám a v něm se pomodlí na úmysl sv. Otce, dosáhnou každodenně týchž odpustků, jako by přišli ve dny Křížové do chrámů římských a mimořímských. (Pavel V., breve „Romanus Pontifex“.)

Papež Pius IX. 7. června 1875 udělil odpustky křížové cesty bratru, který vykoná jmenovanou pobožnost před obrazem Ukřižovaného, jež posvětil kněz františkán nebo kterýkoli kněz generálem minoritů pověřený. Týchž odpustků může dosáhnouti těžce nemocný, jenž alespoň se zbožným srdcem sleduje bratra.

3. Nemocní, dlejší v řádových nemocnicích, mohou získati všechny plnomocné odpustky, jež uvedeny v II. pořadí, jestli, zachovajíce ostatní podmínky, místo návštěvy chrámu vykonají některý dobrý skutek, který jim přikáže zpovědník.

4. Všechny odpustky, uvedené v tomto souhrnu, mimo odpustky pro hodinu smrti, mohou se přivlastniti na způsob přimlavy duším v očistci. (Lev XIII., 13. V. 1882.)

5. Papež Řehoř XVI. 12. V. 1832 dovolil, aby kterýkoli řeholní bratr řádu sv. Jana z Boha, i laik, podával umírajícím v řádových nemocnicích kříž se soškou Ukřižovaného. Kříž tento musí býti k tomu účelu určen a jiným křížem nemůže býti nahrazen, leč že by se první kříž ztratil anebo byl zkažen. Nemocný, jenž kříž políbí anebo se ho dotkne s pravou lítostí a křesťanskou láskou, nabývá plnomocných odpustků. Milost tuto Pius IX. 7. VII. 1866 rozšířil, takže jí každý umírající, i mimo řádovou nemocnici, může dosáhnouti prostřednictvím kteréhokoli řeholníka jmenovaného řádu. (Sluší se však, aby kněží jim přidělovali plnomocné odpustky tím, že jim udělí podle Římského Ritualu papežské požehnání. Bullarium str. 107, II.)

6. Papež Benedikt XIV. bullou „Inter varia“ z 19. I. 1749 dovolil, aby kněz španělské kongregace sv. Jana z Boha, ustanovený k tomu místním převorem, uděloval věřícím v chrámech téhož řádu několikrát do roka papežské požehnání. Papež Lev XIII., 7. VII. 1882, stanovil, aby kněz jmenované požehnání udílel dvakrát v roce způsobem, jež předepsal Be-

nedikt XIV., s podmínkou, že téhož dne a v témže místě neuděluje papežského požehnání biskup. Milosti propůjčené se užívalo na svátek sv. Jana z Boha a sv. Rafaela, archanděla. Papež Pius X. 28. VIII. 1903 rozšířil milost tuto na všechny chrámy a veřejné kaple celého řádu sv. Jana z Boha. Podmínky dosažení odpustků: zkroušená zpověď, sv. přijímání a modlitba na úmysl sv. Otce.

7. Papež Benedikt XIV. 31. V. 1741 udělil milost, aby všechny mše nařízené řádovými Stanovami za zemřelé bratry, ať se slouží u kteréhokoliv oltáře řádového chrámu v Itálii, Francii, Germánii a Polsku, měly výhody privilegovaného oltáře. Milost tuto sv. Kongregace odpustků z moci sobě dané rozšířila 30. IV. 1902 na všechny chrámy řádu sv. Jana z Boha. Papež Pius IX. v rozmluvě s řádovým generálem P. Janem Maria Alfierim rozšířil tuto milost na všechny, kdož umřeli v nemocnicích řádu sv. Jana z Boha, a sv. Kongregace odpustků ji schválila, když dne 28. listopadu 1903 potvrdila všechny odpustky, uvedené v tomto souhrnu (vyjímajíc odpustky pozdější).

ŘÁDOVÁ STATISTIKA Z ROKU 1933.

1. provincie římská.

Sv. apoštol Petr.

R. 1587.

Residence provinciála: *Perugia*.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Řím, generalát	Sv. Jan Kalybita	52	125	1584
2	Perugia, metropole	Sv. Mikuláš	7	100	1584
3	Frascati	Sv. Šebestián	5	24	1869
4	Benevento	Nejsv. Srdce Ježíšovo	7	30	1893
Celkem			81	279	

2. Provincie lombardsko-benátská.

Sv. Ambrož.

R. 1605.

Residence provinciála: *Milán.*

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Milán	Sv. Josef	25	125	1588
2	Gorice I.	Sv. Rafael, arch.	7	200	1656
3	Benátky	Sv. Rafael, arch.	10	180	1715
4	Lodi	Sv. Antonín Pad.	5	54	1773
5	Brescia I.	Sv. Voršila	16	140	1869
6	Varese	Sv. Filip Ner.	4	25	1873
7	Brescia II.	Nejsv. Srdce Ježíšovo	8	300	1882
8	S. Columbano	Nejsv. Srdce Ježíšovo	28	825	1891
9	Solbiate	Sv. Karel Bor.	5	95	1917
10	Gorice II.	P. Maria Dob. rady	5	70	1922
11	Gorice III.	Sv. Justin	8	80	1923
12	Incino-Erba	Sv. Rodina	6	50	1931
13	Mezzane di Sotto (Verona)	Nejsv. Srdce Ježíšovo	5	45	1932
Celkem			132	2189	

3. Provincie francouzská.

Sv. Jan Křtitel.

R. 1616.³³

Residence provinciála: *Lyon*.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Lyon	Sv. Petr a Pavel	78	1180	1824
2	Lille	Neposkvrn. početí	35	1100	1825
3	Dinan	N. S. Ježíšovo a P. Marie	31	880	1836
4	Paříž-Oudinot	P. Maria a sv. Jan Křtitel	17	90	1842
5	Marseille I.	Sv. Josef	23	600	1852
6	Paříž (Vaugirard)	P. Maria, matka lásky	16	400	1858
7	Scorton (<i>Anglie</i>)	Sv. Jan z Boha	14	150	1880
8	Le Croisic	Sv. Anna	8	300	1893
9	Marseille II.	Sv. Rodina	3	250	1897
10	Leuze (<i>Belgie</i>)	Sv. Rafael, arch.	11	100	1903
11	La Villettertre	Sv. Maxmilián	5	20	1921
12	Montreal I. (<i>Kanada</i>)	P. Maria Vykupná	4	210	1927
13	La Cellette	Nanebevzetí	15	600	1927
14	Montreal II. (<i>Kanada</i>)	Sv. Jan z Boha	19	425	1932
Celkem			279	6305	

³³ Podle dohadu.

4. Provincie rakouská.

Sv. Michael Archanděl.

R. 1616.³⁴

Residence provinciála: *Vídeň*.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Vídeň I. (Leopoldov)	Sv. Jan Křtitel	46	320	1614
2	Vídeň II. (Hütteldorf)	Sv. Jan z Boha	9	130	1753
3	Linec	Neposkvrn. Početí	24	200	1757
4	Eisenstadt	Sv. Antonín Pad.	8	40	1760
5	Kritzendorf	Nejsv. Srdce Ježíšovo	5	30	1919
6	Solnohrad	Sv. Maxmilián	15	100	1923
7	Schärding	Nejsv. Svátost	7	67	1929
Celkem			114	887	

³⁴ Podle dohadu.

5. Provincie bavorská.

Sv. Karel Boromejský.

R. 1851.

Residence provinciála: *Neuburg na Dunaji.*

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Neuburg n. D. I.	Sv. Wolfgang	19	95	1622
2	Straubing I.	Andělé strážci	34	200	1844
3	Neuburg II.	Sv. Augustin	14	40	1853
4	Kaisheim	Sv. Bernard	4	60	1854
5	Schweinspoint	Sv. Bartoloměj	17	250	1860
6	Algasing	Sv. Josef	24	265	1863
7	Attl	Sv. Michael, arch.	12	260	1873
8	Straubing II.	Sv. Jan z Boha	52	600	1884
9	Reichenbach	P. M. Růžencová	25	500	1891
10	Johannesbrunn	Sv. Jan Ev.	13	150	1891
11	Wörishofen	Sv. Rafael, arch.	18	160	1892
12	Gremsdorf	Svatá Rodina	25	365	1896
13	Costenz	P. Marie Sedmibol.	16	95	1899
14	Zizers (Švýcarsko)	Sv. Jan Křt. a sv. Jan z Boha	8	85	1902
15	Mnichov I.	Sv. Jan z Boha	15	100	1916
16	Eglfing-Haar	P. M. Matka dobré rady	7	36	1924
17	Mnichov II.	Sv. Kamil z Lell.	8	320	1927
18	Rezno	Sv. Pius V.	48	650	1929
Celkem			359	4231	

6. Provincie prusko-slezská.

Sv. Karel Boromejský.

R. 1853.

Residence provinciála: *Vratislav*.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Vratislav I.	Nejsv. Trojice	70	300	1712
2	Neustadt	Sv. Petr a Pavel	23	120	1764
3	Pilchowitz	Sv. Anna	21	90	1793
4	Frankenstein	Sv. Josef	18	125	1833
5	Steinau na O.	P. M. Pomocná	17	90	1860
6	Lilienthal (Vratislav)	Sv. Rodina	14	150	1902
7	Namslau	Sv. Jan z Boha	24	200	1912
8	Vratislav II.	Sv. Lazar	2	30	1921
9	Ratiboř	Nejsv. Srdce Ježíšovo	5	—	1924
10	Meleschwitz	Sv. Rafael, archanděl	3	10	
Celkem			197	1115	

7. Provincie uherská.

Neposkvrněné Početí.

R. 1856.

Residence provinciála: *Budapešť.*

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Eger I.	Sv. Josef	28	450	1726
2	Pápa	Sv. Emerich	10	110	1757
3	Vácov	Sv. Karel Borom.	5	40	1778
4	Pětikostelí	Sv. Šebestián	8	100	1796
5	Budapešť	Sv. Štěpán, král.	24	380	1806
Celkem			75	1080	

Delegace rumunská.

1	Temešvár	Sv. Josef	10	30	1737
2	Velký Varadín	Andělé strážci	4	26	1760
3	Szatmár	Navštívení Panny Marie	3	32	1834
Celkem			17	88	
Úhrnem			92	1168	

8. Provincie štyrská.

Nejsvětější Srdce Ježíšovo.

R. 1878.

Residence provinciála: *Štyrský Hradec.*

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Štyrský Hradec	Zvěstování P. M.	36	286	1615
2	Eggenberg	Bolestná P. M.	5	89	1864
3	Kainbach	Nejsv. Spasitel	11	271	1875
4	St. Veit	Sv. Josef	10	137	1876
5	Nazaret v Palestině	Svatá Rodina	6	43	1882
6	Kreckelmoos	Sv. Jan Evang.	6	76	1926
Celkem			74	902	

9. Provincie španělsko - americká.

Sv. Jan z Boha.

R. 1884.

Residence provinciála: *Madrid (Cienpozueltos).*

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Cienpozueltos	Sv. Josef	63	1230	1876
2	Barcelona	Sv. Jan z Boha	19	250	1867
3	Granada I.	Sv. Rafael	11	58	1878
4	Sevilla	P. M. Míru	6	32	1880
5	Valencia	Sv. Jan z Boha	12	110	1887
6	Palencia	Sv. Jan z Boha	16	450	1888
7	Gibraltar	Sv. Jan z Boha	6	30	1890
8	Madrid	Sv. Rafael	29	280	1892
9	San Baudilio	Bolestná P. M.	32	1265	1895
10	Santa Agueda	Nejsv. Srdce Ježíšovo	33	550	1898
11	Carabanchel	Sv. Josef	39	150	1899
12	Zapopan (Mexiko)	Sv. Jan z Boha	7	100	1905
13	Cholula (Mexiko)	P. Maria Quadal.	9	125	1910
14	Bogotá (Columbia) I.	P. M. Výkupná	33	559	1920
15	Santurce	Sv. Jan z Boha	7	50	1921
16	Málaga	Sv. Josef	11	100	1923
17	Jerez	Sv. Rosálie a bl. Jan Grande	9	50	1927
18	Pasto (Columbia)	Sv. Rafael	7	50	1928
19	Calafell	Sv. Jan z Boha	22	100	1928
20	Granada II.	Sv. Jan z Boha	3		1928
21	Bogotá II. (Columbia)	Sv. Rafael	12	45	1929
22	Quillota (Chile)	Sv. Rafael	3	35	1929
23	Vina del Mar (Chile)	Sv. Jan z Boha	5	40	1929
24	Bogotá (Columbia) II.	Sv. Rafael	8	20	1931
25	Santiago (Chile)	B. M. P. Karmelská	8	50	1932
26	Manresa (Barcelona)	Sv. Jan z Boha	7	40	1932
Cellkem			417	5769	

10. Provincie československá.

Sv. Rafael Archanděl.

R. 1919.

Residence provinciála: *Praha.*

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řehol-níků	lůžek	
1	Praha	Sv. Šimon a Juda	52	300	1620
2	Valtice	Sv. Augustin	11	150	1605
3	Spišské Podhradí	Sv. Jan z Boha	4	34	1650
4	Bratislava	Navštívení P. Marie	8	85	1669
5	Nové Město nad Metují	Narození P. Marie	7	50	1692
6	Prostějov	Sv. Jan Nepom.	8	68	1733
7	Kuks n. Lab.	Nejsv. Trojice	5	22	1743
8	Brno	Sv. Leopold	13	240	1747
9	Letovice	Sv. Václav	5	100	1750
10	Vizovice	Panna Maria, Matka dobré rady	7	90	1781
11	Uher. Skalice	Nejsv. Trojice	7	90	1796
			127	1229	
Mimo provincii			1		
Celkem			128		

11. Provincie polská.

Zvěstování Panny Marie.

R. 1922.

Residence provinciála: *Katovice-Bogućice*.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Krakov	Nejsv. Trojice	34	150	1609
2	Zebrzydowice	Sv. Florián	6	30	1611
3	Těšín	Nanebevzetí P. Marie	8	80	1700
4	Katovice-Bogućice	Anděl Strážný	38	210	1871
5	Marysín	Nejsv. Srdce Ježíšovo	23	110	1895
6	Iwonicz	Sv. Alžběta	9	70	1924
7	Vilno	Sv. Kříž	5	107	1635
8	Lodž-Chojny	Sv. Rafael Arch.	5	—	1925
Celkem			128	757	

12. Provincie portugalská.

Sv. Jan z Boha.

R. 1928.

Residence provinciála: *Telhal-Sintra*.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Telhal (Sintra)	Nejsv. Srdce Ježíšovo	53	350	1893
2	Funchal (Trapiche)	Sv. Jan z Boha	14	160	1922
3	Angra	Sv. Rafael, arch.	11	60	1927
4	Barcelos	Sv. Jan z Boha	12	91	1927
5	Ponta Delgada	Sv. Rafael, arch.	9	50	1928
			99	711	

13. Delegace jugoslávská.

Sv. Cyril a Metoděj.

R. 1930.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Kandija	Růžencová P. Maria	22	120	1894
2	Kamník	Sv. Antonín Pad.	3	6	1920
3	Vrbje Zalec	Sv. Michael, arch.	4	—	1929
Celkem			29	126	

14. Delegace irsko-anglická.

R. 1930.

Č.	Místo domu	Chrámový patron	Počet		Rok založení
			řeholníků	lůžek	
1	Stillorgan	Sv. Patrik	40	135	1882
2	Barvin Park	Sv. Rafael, arch.	7	43	1930
3	Blackrock (Obelisk Park)	Sv. Augustin	6	70	1931
4	Londýn	Sv. Mikuláš	8	120	1932
Celkem			61	368	

Za rok 1932 počet domů stoupl na 133, bratří na 2.080 a lůžek na 24.070.

Přehled řádových provincií z roku 1933.

Č.	P r o v i n c i e	P o č e t			Rok zřízení
		domů	bratří	lůžek	
1	římská	4	81	279	1587
2	lombardsko-benátská	13	132	2189	1605
3	francouzská	14	279	6305	1616—1824
4	rakouská	7	114	887	1616
5	bavorská	18	359	4231	1781—1851
6	prusko-slezská	10	197	1115	1853
7	maďarská s delegací rumunskou	8	92	1168	1856
8	štyrská	6	74	902	1878
9	španělsko-americká	26	417	5769	1587—1884
10	československá	11	128	1229	1919
11	polská	8	128	757	1922
12	portugalská	5	99	711	1928
13	gen. del. jugoslávská	3	29	126	1928
14	gen. del. irsko-anglická	4	61	368	1930
Celkem		137	2190	26036	

Rok založení prvního domu každé provincie je starší. Mnohé provincie byly s počátku generálními delegaturami.

B.

PROVINCIE ČESKOSLOVENSKÁ



*Vsdp. P. Veremund Tvrďý, první československý provinciál
od r. 1919.*

I. VZNIK PROVINCE ČESKOSLOVENSKÉ 1918—1922.

1.

Stav provincie rakousko-české před světovou válkou.

Náběh k řádové provincii české stal se již v r. 1856, kdy od provincie rakouské, původně germánské, byly odděleny hospitální konventy uherské, z nichž zřízena samostatná provincie. Tehdy provincie rakouská dostala název „Provincie rakousko-česká“.. První část tohoto jména měla naznačovati, že v ní dále žije provincie rakouská, druhá část jeho chtěla říci, že více než polovice jejích hospitálních konventů (8) stojí v zemích koruny české. V Čechách měla 3 konventy: v Praze, v Novém Městě nad Metují a v Kuksu; na Moravě 4 konventy: v Prostějově, Brně, Letovicích a Vizovicích; ve Slezsku 1 konvent: v Těšíně. V zemích Alpských nalézalo se 5 hospitálních konventů: ve Vídni 2, (v II. a XIII. okrese), ve Valticích, v Linci a ve Štyrském Hradci. Poslední však, přijav reformu, brzy se osamostatnil. V Haliči stál 1 konvent: v Zebřidovicích. V r. 1865 přibyl konvent v Krakově. Přímoří mělo konvent v Gorici. Dohromady 15 hospitálních konventů.

Ještě nápadnější většinu v provincii rakousko-české tvořili čeští řádoví bratří; bývalo jich až 70%. A jako početností stejně vynikali jakostí. Představení řádoví brávali se proto obyčejně z jejich řad. V poslední době před rozdělením, za Světové války, stáli v čele provincie téměř sami Čechové anebo alespoň bratří zrození v českých krajích. I její provinciál Timotheus Deutschel zrodil se a vyrostl v Prostějově na Moravě, jenž za jeho mládí měl sice zevně německý nátěr, ale v jeho domech bydlel český lid, bodří Hanáci, kteří svého ducha vtiskli i mladému Deutschelovi. — V provinciální radě zasedali tři Čechové (Bohumír Motal, Irenej Jančařík, Veremund Tvrdý) a jeden Němec (Sales Heilinger). Češi zastávali též místa magistra noviců a provinciálního tajemníka. Z 15 převorů pocházelo

jich 14 z českých zemí. Z nich bylo 12 uvědomělých Čechů, dva pak, nezdůrazňující národní příslušnosti, mluvili zběžněji česky nežli německy. Vychodili sice německé školy, ale vyrostli v městech ve skutečnosti českých, třebaže národnostně ne dosti uvědomělých.

Ačkoli se provincie rakousko-česká mohla držeti jen pomocí Čechů, přece za vnitřní úřední řeč měla němčinu až do státního převratu. České řádové nemocnice nebyly v ní sice odstrkovány, avšak ruka přízně neotevírala se jim tak štědře jako domům rakouským. Ve Vídni postavena velkolepá nemocnice, a ještě nádhernější ústav měl se zbudovati v Kritzendorfu u Vídně; v roce 1914 se již začalo s jeho stavbou.

Čeští členové nesli tyto a jiné ústrky sice těžce, ale vidouce svůj hlavní úkol v práci na poli milosrdné lásky k nemocným, neodvažovali se káliti domácí mír zdůrazňováním národních požadavků. Mlčeli-li však oni, bojovala za ně vyšší Spravedlnost. Tak se přibližovala osudová léta 1914—1918, doba Světové války, v níž se bojovalo též za státní volnost československého národa a tím za samostatnost československé provincie řádu Milosrdných bratří.



*Konvent
valtický.*

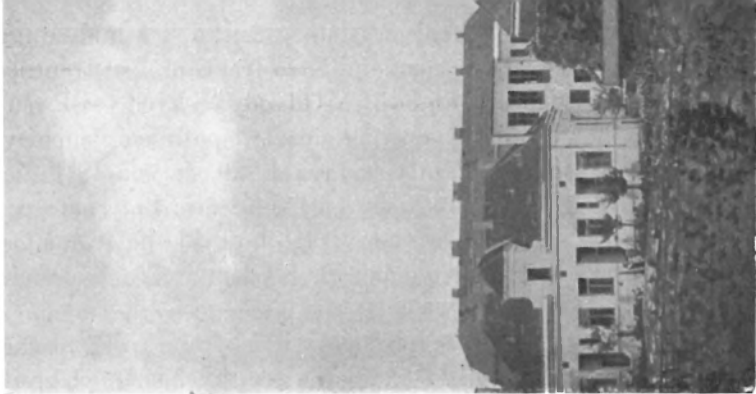
Světová válka.³⁵

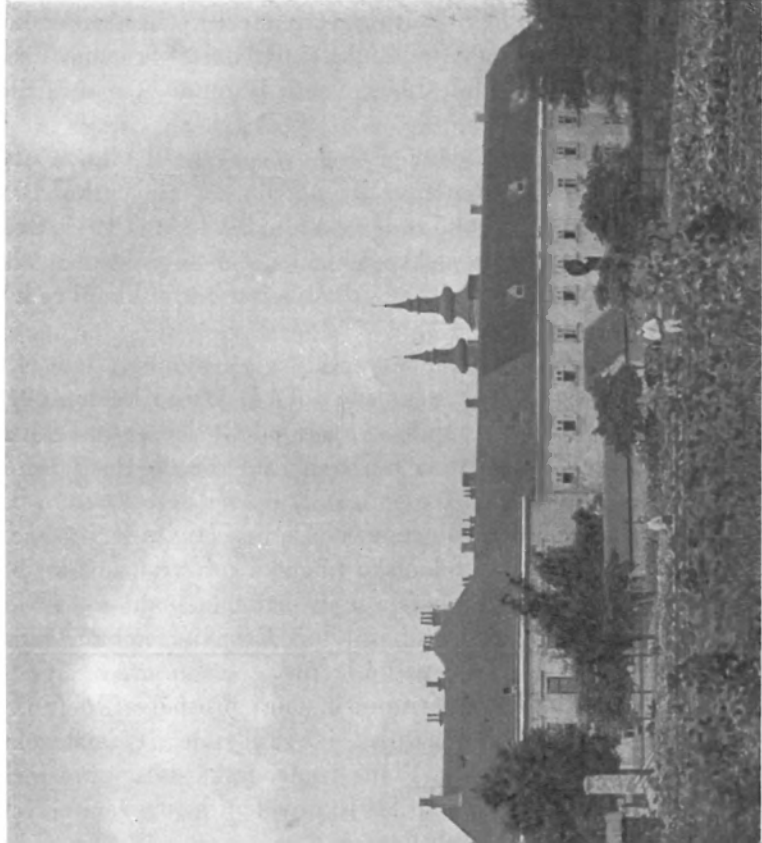
Světová válka uvedla slovanské národy v Rakousko-Uhersku do svízelného postavení. Hned při jejím počátku se v Německu prohlásilo, že to má být válka světa germánského se slovanským. Vítězství vojsk spolkových (rakousko-uherských a německých) mělo tedy znamenati ještě tužší ujařmení slovanských národů v Německu a Rakousko-Uhersku. Leží na bílé dni, že se slovanští národové těchto říší tím více tomu bránili, čím více byli uvědoměli. Nejrázněji se zotročujícím snahám Němců a Maďarů postavili na odpor Čechové. Češi usedlí v Rakousku nemohli ovšem v tom ohledu mnoho dělati, za to však velkou činnost ihned počátkem války vyvinuli jejich krajané, bydlící ve státech Dohodových (v Rusku, Francii a Anglii). Ve Francii vstupovali dobrovolně do cizinecké legie a táhli do fronty. V Rusku (v Petrohradě a Kyjevě) utvořili české vojsko, zvané „Česká družina“, jež v listopadu 1914 odtáhlo do válečného pole. České spolky v Rusku (Čechů tam bylo velmi mnoho) sdružily se ve „Svaz“, jenž si vytkl za úkol všemožně podporovati české vojenské zajatce a rozmnožovati jimi Českou družinu, aby vzrostla na armádní sbor, jenž by vystupoval jako samostatné vojsko české.

V říjnu 1914 opustil profesor Tomáš G. Masaryk Prahu a tajně se dostal do států Dohodových, aby tam český odboj organizoval a dával mu jednotný cíl, jímž byla úplná samostatnost československého národa. Dne 14. listopadu 1915 vyšlo v Paříži svolání „Českého komitétu zahraničního“, podepsané na prvním místě Masarykem a pak jinými českými předáky ve státech Velké Dohody, i Čechy a Slováky americkými, jež ponejprv veřejně tlumočilo touhu Čechů a Slováků po zřízení samostatného československého státu. Na jaře roku 1916 utvořila se v téměř městě Národní rada česká, která měla rozdělit, řídit a usměrnit rozsáhlou práci za cílem výše jmenovaným. Předsedou jejím byl Masaryk, místopředsedou Dürich a jednatelem Beneš. Masaryk získával této myšlence vlivné osobnosti v Anglii a v Severní Americe, Beneš a Štefánik v Paříži a ve Francii a Dürich v Rusku, jenž zde založil odbočku Národní rady české.

Za podobnými cíli ubíraly se též jiné neněmecké národnosti Rakousko-

³⁵ Do války pozvolna stržen takřka celý svět. Po straně Rakousko-Uherska, které válku začalo pro zavraždění následníka trůnu Františka Ferdinanda a jeho manželky v Sarajevě 28. června 1914, stálo Německo, Bulharsko a Turecko. Proti nim bojovaly Rusko, Francie, Anglie, Srbsko, Japonsko, Rumunsko, Itálie, Řecko, Spojené státy severoamerické a jiné.





Konvent valtický směrem k zahradě.

Uherska a Německa. Snahy podrobených národů o svobodu nabývaly pozvolna příznivého přijetí u státníků Dohody.

Když tedy Wilson, prezident států Severoamerických, tázal se koncem roku 1916 Dohody, jaké klade podmínky míru, dostal 9. ledna 1917 tuto odpověď: „Osвобоzení Vlachů, Jihoslovanů, Rumunů, Čechů a Slováků z cizí nadvlády.“

V r. 1917 odvážili se již i domácí Čechové povznést hlas za utvoření svého samostatného státu, k němuž by patřilo též Slovensko. Přání to tlumočili čeští poslanci na říšské radě ve Vídni 30. května 1917. Svůj stát chtěli však mít v rámci Rakousko-Uherska, jež si představovali jako spolkový stát rovnoprávných národů. Mladý císař Karel klonil se k těmto snahám.

Krásné naděje domácích Čechů netrvaly však dlouho. Dne 24. října 1917 proražena italská fronta, a italské vojsko, jež od května 1915 bojovalo po straně Dohody, ustoupilo kvapem od Gorice až po řeku Piavu, při čemž utrpělo veliké ztráty na mužstvu i na zbraních. Horší ještě osud stihl Rusko. Tam 7. listopadu zmocnili se bolševici Petrohradu a pak celého Ruska. Vláda, vyšlá z revoluce, uzavřela bezectný mír, jímž se uvolnily tamější síly německé a rakousko-uherské pro francouzské bojiště. Vítězstvím zpychlí nepřátelé opět mluvili o tuhém poddanství Slovanů. Tyto řeči a plány se však znova ukázaly předčasnými, neboť válka měla se teprve rozhodnouti na francouzské frontě.

Dosavadní neúspěchy válečné mimo nadání prospěly Čechům, neboť Dohoda výše cenila pomoc jejich vojsk, jež se jí stále vřele nabízela, kterou však ona přijímala chladně. Vláda francouzská dala v prosinci roku 1917, vláda italská pak v dubnu r. 1918 dovolení k utvoření celých českých armádních sborů ve svých zemích.

Více ještě síla českého vojska vzrůstala v Rusku, jež buď tam upoutávala německé zajatce, aby se neuvolnili pro francouzskou frontu, anebo dala se převážeti na francouzské bojiště. Odvozy českých vojsk všude organizovala a platila Národní rada, již náleželo i politické vedení vojska.

Pro tyto české zásluhy zavázala se Francie 29. června 1918, že bude podporovati snahy po zřízení československého státu. Brzy nato podobně se vyjádřila Severní Amerika, jež od r. 1918 bojovala na straně Dohody. Národní rada česká v Paříži uznána za představitelku budoucí české vlády.

Ani domácí Čechové nedali se neúspěchy italskými a ruskými nadlouho zastrašiti. Poslanci čeští na říšské radě a na zemských sněmích zesílili své požadavky a prohlásili 6. ledna 1918 v Praze, že stojí o svrchovaný stát československý. Dne 13. dubna 1918 shromáždily se v Praze všechny

vrstvy národa a přísahaly, že neustanou v boji o československou samostatnost, dokud nezvítězí. V červenci ustavil se v Praze Národní výbor, jenž se měl později přetvořiti v poslaneckou sněmovnu.

V polovici července 1918 nastalo dlouho připravované hrozné zápolení vojsk ve Francii, jež trvalo téměř čtvrt roku a skončilo úplnou porážkou Německa. Stejný osud stihl vojska rakousko-uherská v Itálii na řece Piavě a na Balkáně u Soluně. Císař Karel i německý císař Vilém II. požádali tedy 4. října 1918 Wilsona o zprostředkování míru. Jmenovaný prezident již 8. ledna 1918 uveřejnil podmínky. Jednou z nich byla zásada sebeurčení národů, najmě v Rakousko-Uhersku. Jelikož Dohoda stála za požadavky, jež vytyčil Wilson, souhlasila s prohlášením Benešovým ze 14. října, že Národní rada česká v Paříži je prozatímní vládou českou a že jmenuje své zástupce u Dohody. Císař Karel, chtěje si Čechy nakloniti, navrhl jim dne 16. října samostatnost v rámci spolkových států rakouských. Jelikož však omezil český stát na území obývané českou většinou, čímž trhal od pradávna jednotné země, a poněvadž se nijak nevyslovil o svobodě Slováků, spíše české poselstvo těžce urazil, nežli je získal. Návrh jeho tedy zamítli jak čeští poslanci na říšské radě, tak Národní výbor v Praze.

Dne 18. října prohlásil Masaryk v Americe samostatnost zemí českých i slovenských a jejich spojení v jeden stát. Dne 24. října odjeli, bez odporu vlády, přední poslanci čeští do Ženevy, aby se radili o ustavení státu československého.

Vláda rakouská, vidouc, že proti vůli Dohody a svých národů ničeho nezmůže, učinila 28. října ústy Julia Andrassyho, ministra zahraničních záležitostí, prohlášení, že rakouským národům (o uherských pomlčela) dává volnost podle návrhů Wilsonových. Zpráva o tom dostihla v několika hodinách Prahy, která se rozjásala nevyčísitelnou radostí. Téhož dne odpoledne prohlásili předáci Národního výboru samostatný stát československý a utvořili vládu. Zvěst o tom rozletěla se do večera po celých Čechách a den nato po Moravě a Slezsku. Národem českým hnala se nepopsatelná vlna jásotu.

V chrámech Milosrdných bratří slouženy slavné mše svaté a zpíváno Te Deum na poděkování Pánu Bohu. Bratří svolávání k slavným konventním kapitolám, na nichž tak významný den zaznamenán do protokolu a oznámeno, že se ruší německá řeč úřední a zavádí se řeč česká.

Dne 30. října prohlásila se Národní rada slovenská v Turčanském Sv. Martině pro jednotu československou a v listopadu totéž odhlasovala Národní rada uherských Rusínů v Severní Americe za své neuvědomělé bratry na Podkarpatské Rusi. Byl založen samostatný stát československý.

Dne 31. října 1918 vypukla v Budapešti revoluce, jež v čelo lidového státu postavila hraběte Karolyiho. Země Alpské prohlásily se 14. listopadu za republiku „německo-rakouskou“. Rumuni, bydlící v Uhrách, přidali se ke království rumunskému, Jihoslované, obývající jižní kraje Uher a Rakouska, ke království srbsko-chorvatsko-slovinskému. Italové rakouští zabrání královstvím italským. Stará říše rakousko-uherská se rozpadla. Slavný rod habsburský nejen přestal v Rakousko-Uhersku vládnouti, nýbrž musil je i opustiti.

3.

První kroky za řádovou provincií čsl.

Ustavení československého státu usnadnilo založení československé provincie Milosrdných bratří.

Sotva se za války promluvílo o možnosti osamostatnění českého národa, hned projevovali čeští bratří touhu po své samostatné provincii. Po 28. říjnu 1918 zahájili kroky za řečeným účelem. Snahy jejich se zcela zdařily, ne však bez námah a bojů. Zásluha o zdar patří ovšem nejen jim, nýbrž i československé vládě, která usilovala o přípustné osamostatnění všech církevních zřízení v československém státě.

Vyhovuje nejen přání českých bratří, nýbrž i ustupuje tlaku změn státních, rozeslal P. Timotheus Deutschel 5. prosince 1918 českým převorům toto pozvání: „Pokládám si za čest tímto uvědomiti Vaši Důstojnost, že v úterý, 10. prosince t. r. bude se v brněnském konventě konati konference převorů, k níž Vaše Důstojnost se nejdvořileji zve. Na přátelskou a bratrskou shledanou s Vaší Důstojností se těší v Kristu bratrsky oddaný Fr. T. D.“

Na toto pozvání shromáždili se čeští převorové a radili se o rozdělení dosavadní provincie rakousko-české na tři samostatné části: českou, rakouskou a polskou a usnesli se, že prostřednictvím P. Deutschela podají žádost k P. Augustinu Kochovi, generálnímu vikáři, aby pracoval u sv. Stolice o zřízení československé provincie. Vyslovivše dosavadnímu provinciálu úplnou důvěru, požádali jej, aby přešel do československé provincie, a nabídli mu její správu. P. Deutschel této cti však nepřijal z důvodu účtyhodného. „Budoucí československá provincie“ — pravil — „bude mít dosti členů, kteří budou schopni zastávat úřad provinciála, což nelze říci o rakouské provincii. Pro její záchranu musím se obětovati nejen já, nýbrž i někteří jiní čeští bratří.“³⁶

³⁶ Později se musil obětovati též pro záchranu provincie štyrské.

Generální vikář nemohl k podané žádosti zaujmouti zamítavé stanovisko. Odpověděl, že se s touto záležitostí bude zabývat generální kapitola; do té doby správa všech českých konventů že přísluší dosavadnímu vídeňskému provinciálu. Stejně tak správa slovenských konventů náležela budapeštskému provinciálu. Vývoj událostí brzy však i v tomto vynutil si změnu.

Ceskoslovenský stát byl sice již za války založen a 28. X. 1918 prohlášen, ale jeho ústava a jeho hranice musily teprve býti určovány. Hranice státu, jakmile nabývaly obrysu, měly rozhodnouti též o příslušnosti a správě konventů a o rozsahu provincie Milosrdných bratří v Československu.

Na poradách v Ženevě, jichž se zúčastnili zástupcové pařížské Národní rady a pražského Národního výboru, prohlášena pro Československo forma republikánská. Národní výbor, rozmnoživ počet svých členů na 256,³⁷ prohlásil se za Národní shromáždění (poslaneckou sněmovnu). To se sešlo k prvnímu zasedání 14. listopadu, za ústavu státní přijalo ústavu republikánskou, za prvního presidenta republiky zvolilo Tomáše Masaryka, ustavilo vládu a 16 ministerstev. Později utvořeno ještě „ministerstvo s plnou mocou pre Slovensko“ se sídlem v Bratislavě.³⁸

³⁷ Po připojení Podkarpatské Rusi zvýšen počet poslanců na 300.

³⁸ Ministerstva: předsednictví, vnitra, zahraničí, vyučování, financí, národní obrany, spravedlnosti, zemědělství, veřejných prací, obchodu, pošt a telegrafů, unifikací, sociální péče, zdravotnictví a tělesné výchovy, železnic, zásobování. Některá z těchto ministerstev zřízena s platností dočasnou.

Konvent pražský z r. 1753.



Národní shromáždění vyslalo v lednu 1919 zástupce do Paříže, kteří měli se svými druhy z Národní rady pařížské pracovati na mírových smlouvách a vymezovati hranice státu. Wilsonova zásada o sebeurčení národů dělala československému zastupitelstvu při mírové konferenci i československé vládě v Praze nemalé potíže. Dovolávali se jí Němci, Maďari a Poláci, v Československu usedlí, a žádali, aby se směli připojit k tomu státu, jež by si vyvolili. Když české vojsko obsazovalo kraje obydlené nečeskoslovenskými národy, činily se mu všelijaké potíže, takže leckde docházelo ke krvavým srážkám, a jen zákroku Dohody nutno děkovati, že se nesvedly boje veliké.

Z téhož důvodu maďarští a maďaronští Milosrdní bratří v konventech spišsko-podhradském, bratislavském a skalickém, netajíce své nenávisti proti Čechům a svého pohrdání vůči Slovákům, projevovali přání, aby zůstali při maďarské provincii.

Aby odpor nečeskoslovenských obyvatel proti republice nebyl zvyšován příchozími z cizích států, uzavřela československá vláda státní hranice a nikoho a ničeho přes ně nepouštěla bez přísné prohlídky.

Nepřátelské smýšlení maďarských a maďaronských bratří vůči Československé republice nemohlo zůstati tajno bratislavskému ministerstvu. P. Karel Medvecký, ředitel oddělení pro církevní záležitosti, požádal tedy 12. března 1919 provinciálát „moravské“ provincie Milosrdných bratří v Brně, — jehož ovšem nebylo, — aby prostřednictvím Apoštolské Nunciatury vymohl na řádovém generálu zásadní svolení, aby slovenské konventy byly od maďarské provincie odloučeny a přiděleny k „moravské“ provincii. Upozornil na nebezpečí, jež hrozí slovenským konventům, že je totiž vláda zruší a budovy že zabere pro své účely, jestli jich moravští bratří rychle neobsadí svými členy. Jako příčinu vládního zákroku udává „maďaronského ducha tunajších reholníků“. Za takových poměrů nedalo se pomýšleti, že by budapešťský provinciál směl dojížděti do československé republiky a zasahovati do správy slovenských konventů. Ač maďaronští bratří dobře věděli, že oko bratislavského ministerstva je pozoruje bedlivě, přece se nejen nemírnili v projevech nepřátelství proti Československu, nýbrž ještě je stupňovali.

Maďarský národ očekával, že republikánská vláda budapešťská zachrání celistvost Uher, jak o ni usilovali císař Karel a ministr Andrassy. Když se ony snahy nedařily, ba zcela ztroskotaly, neboť mírová konference již zhruba načrtla hranice mezi Slovenskem a Maďarskem a Češi již obsadili Slovensko, nespokojenost v Uhrách propukla bouřemi, jež se zvrhly v druhé polovici března 1919 v bolševickou revoluci. President Karolyi bez značnějšího odporu předal vládu bolševiku Belu Kunovi, do-

mnívaje se, že tím zachrání celistvost státu. V Uhrách nastala doba plenu a vražd. Pohraniční uherská města prosila Čechy o ochranu, a té se jim dostalo. České vojsko za jásotu maďarského obyvatelstva vtáhlo 2. května do Miškovců. V tom však viděla vláda uherská skutek protiprávní, neboť jmenované město mělo podle hranic naznačených mírovou konferencí připadnouti Maďarsku.³⁹ Z toho důvodu vtrhlo bolševické vojsko na Slovensko a do konce června obsadilo jeho převážnou část. Ale doba jeho pobytu trvala krátko. Na rozkaz Dohody Bela Kun nařídil ústup a v druhé polovici července uzavřel příměří. Za válečných měsíců se maďarští Milosrdní bratři v Bratislavě smutně proslavili. Když totiž se tam bojovalo na dunajském mostě a někteří čeští ranění vojáci byli přineseni do jejich hospitálu, odmítli je přijmouti a veřejně prohlásili, že českých vojáků nebudou opatrovati. A na tomto skutku, jenž stál v křiklavém rozporu s řádovými zásadami, nebylo dosti. Převor bratislavský Filip Mura za této doby, plné zmatků, tajně dopravoval cenně věci z konventu bratislavského do Maďarska. Stejně, jen v menším rozsahu, počínal si převor skalický. Třeba se jmenovaní převorové později vymlouvali, že jednali z návodu maďarské vlády, přece, anebo právě proto, nemohli zůstat bez trestu. Vždyť doba, kdy maďarská vláda poroučela na Slovensku, patřila minulosti.

Žádost P. Karla Medveckého ze dne 12. března odeslal převor brněnský vídeňskému provinciálu a ten ji předal generálnímu vikáři Augustinu Kochovi. Jelikož však změny hranic řádových provincií provádí svatá Stolice, zvláště když je doporučí generální kapitola, nechávalo se projednání žádosti až ke generální kapitole, na jejímž svolání se již pracovalo. Mimo to ani se nevědělo, zdali si vítězný vpád bolševický nevynutí změnu slovenských hranic ve prospěch Maďarska. Teprve když bylo zřejmo, že úsilí bolševické nic nezměnilo na příslušnosti slovenských konventů a když přibývalo žalob na chování maďarských bratří, přikročilo se ke zkoumání žádosti, aniž se čekalo na generální kapitolu.

V polovici června došel z Zizers, sídla generálního vikáře, P. Timotheu Deutschelovi rozkaz, aby podrobil konvent bratislavský a skalický prohlídce. Jmenovaný provinciál přibral si P. Apolináře Hrabala, převora pražského, a vydal se s ním do řečených domů. Co šlehal, popsal ve zprávě odeslané 7. července generálnímu vikáři.

„Ve Skalici jsou čtyři bratři: převor, řádový kněz, lékárník a ošetřovatel nemocných. Nalezl jsem zde převora bratislavského Filipa Mura, poněvadž prý zavlkl kapitalie, prádlo, knihovnu a stříbrné náčiní do

³⁹ Podle náčrtku z 25. list. 1918 ovšem, ne však podle nárysu z února 1919, jenž území československé pošínul značně na jih.



*Konventní
chodba v Praze
(nejstarší část).*

Maďarska. Dům jest ve stavu nanejvýš neutěšeném, nemocnice v hrozném nepořádku a ani jediný nemocný v ní. V konventě je pouze 1 obyvatelný byt.⁴⁰ Více z podané zprávy o Skalici nelze ani uváděti.

Obsah zprávy o Bratislavě zněl takto: „Je zde 8 bratří. Konvent i nemocnice uvnitř v uspokojivém stavu, za to však venku všechno, i kostel, ve stavu velmi neutěšeném. Lehkomyslné a svěťácké chování bratří, kteří neplnili svých povinností — v nemocnici měli obyčejně jen 4 nemocné — podnítilo vládu k úmyslu konvent zrušiti. Jen někteří katoličtí poslanci, zpravodaj ministerstva kultu⁴¹ a dva jeho komisaři zachránili dům pro řád tím, že jej najali na šest, případně na dvanáct let pro centrální seminář. Až vláda postaví novou budovu seminární, má se konvent vrátiti řádovým účelům. Knihovnu, prádlo, dvě monstrance, čtyři kalichy, přístroje a kapitálie zavlékł převor Filip Mura do Maďarska. Za to je internován ve Skalici, dokud vše nebude vráceno.“

Do Spišského Podhradí se jmenovaní visitátoři nevydali, poněvadž mezi bratřími převládal názor, že tamější konvent připadne chystané provincii polské.

Poučena touto zprávou, jež z Zizers dodána do Říma, odeslala Kongregace řeholníků Apoštolské Nunciatury ve Vídni výnos z 2. srpna, podle něhož se tři slovenské konventy vynímají z maďarské provincie a přidělují rakousko-české provincii. Jmenované konventy měly se obsaditi českými bratřími. Ale jako maďarští státníci hájili celistvost Uher, tak buďapešský provinciál usiloval zachovati uherskou provincii neztenčenou, a proto odvážil se do Říma proti Římu(!) podati protest.

⁴⁰ „Jeden obyvatelný byt,“ rozumí se mimo byty bratří. Dům měl 82 pokojů.

⁴¹ Rozumí se P. Karel Medvecký.

Provinciální komisař pro československé konventy.

Správa rozsáhlé provincie rakousko-české stala se po rozpadnutí říše rakouské velmi obtížnou. Její konventy náležely do čtyř států: Československa, Rakouska, Polska a Itálie. Každý z nich se proti jiným státům uzavíral a ztěžoval dopravu osobní i věcnou přes hranice. Požadoval se cestovní pas a visa všech států, jejichž hranice se překročovaly. Na pohraničních stanicích se prováděly dlouhé a obtížné prohlídky osob i věcí. Vlaky nepohodlné a zpustošené jezdily pořídku, doprava osob omezena. Na jízdní listky čekalo vždy tolik osob, že se jich sotva část mohla vzít na vlak; ostatní musily čekat mnoho hodin před nádražní pokladnou, jestli chtěly urvat místo v následujícím vlaku. Dopisování podléhalo přísné cenzuře, která protahovala vyřizování každé věci.

Z těchto důvodů podal P. Timotheus Deutschel ke generálnímu vikáři žádost, aby mu přidelil delegáta ke správě československých konventů,

Pohled shora do kvadratury v Praze před stavbou noviciátu.



zvláště když se jejich počet rozmnožil o 3 konventy slovenské. Definitorium⁴² navrhlo P. gener. vikáři k tomu úkolu P. Jonáše Caletku, převora prostějovského. Dekretem z 23. srpna byl tedy jmenovaný převor ustanoven zástupcem provinciálním v Československu.

P. Jonáš Caletka svěřil koncem září správu bratislavského konventu Fr. Petru Ševčíkovi, členu brněnského konventu, rodilému Slovákovi, jemuž přidělil k ruce jednoho českého bratra. Do Skalice pak poslal za vikáře bratra Thasila Kroutila, za konventního řádového kněze Klementa Masopusta a jednoho bratra za asistenta u nemocných. Řeholníci maďarští ponechání zatím zde i tam na svých místech a dáno jim na vůli, aby se svobodně rozhodli pro některou provincii.

Bratru Petru Ševčíkovi zdály se poměry v bratislavském konventu tak hrozné a též jeho osobě nebezpečné, že druhého dne uprchl do Brna.

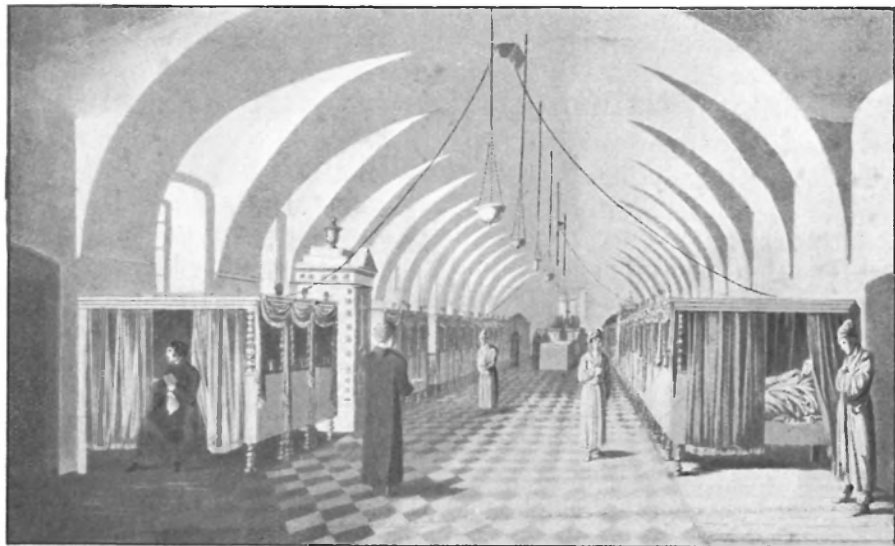
Bratislavské ministerstvo usadilo totiž v konventě poštovní úřednice. Od chvíle, kdy se Bratislava stala hlavním zemským městem, vyžadovala značně zvýšeného počtu úřednictva, pro něž nebylo v soukromých domech bytů. Úřednice, které zaujaly v klášteře nejlepší pokoje s okny na náměstí, neměly nejmenšího ohledu na posvátnost budovy a na řeholníky, s nimiž se musily potkávat, a počínaly si tak, že budily pohoršení též u lidí světských. Na štěstí poměry tyto netrvaly dlouho, neboť každý rozumný člověk uznával jejich nesnesitelnost. Do konce r. 1919 postarala se vláda úřednicím o jiné byty. To však neznamenal konec útrap, nýbrž začátek svízelných jiných, jež byly horší prvních.

Statečněji si vedl Thasilo Kroutil, ač ani on neměl ve Skalici na různých ustlání. Pro něho a jeho spolubratry nenašla se v klášteře ani jediná světnička, v níž by mohli bydlet, neboť i onen pokojík, o němž výše byla řeč, stál nyní bez nábytku. Jednu společnou celu musili si teprve zařídit. Nemocnice při konventě nebylo. Část domu sloužila za městský chorobinec, jehož správu vedly řádové sestry sv. Kříže. Město Skalice, chtěj totiž konvent převést ve svůj majetek, rychle v něm umístilo zmíněný ústav.

Do Spišského Podhradí odebral se P. Jonáš Caletka s P. Klementem Masopustem teprve 6. listopadu. Návštěva jmenovaného konventu neměla však za účel bezprostřední jeho zabránění, nýbrž pouze prohlídku.

V první době našich dějin Spišsko patřilo Polsku. Obyvatelstvo bylo polské národnosti. Vniklo sem při stěhování Slovanů údolím Dunajce a Popradu. K Uhrám připadlo Spišsko až r. 1193 mírem staroveským. V té době přicházeli do kraje němečtí osadníci a zakládali města (24 spišských míst). R. 1412 zastavil

⁴² Definitorium provinciální jsou provinciál a jeho čtyři rádcové, kteří provinciálovi pomáhají spravovati provincii. — Definitorium generální — generální kurie — jsou generál a čtyři jeho rádcové, kteří pomáhají mu při správě řádu.



Stará nemocnice v Praze, kdysi s nebesovými lůžky.

uherský král Zikmund 13 nejbohatších spišských měst Polsku za 37.000 starých českých grošů. V moci polských králů zůstala města až do r. 1730. Z těchto důvodů zvedli Poláci po Světové válce nárok na toto území, ač se řeč lidu během staletí převážně připodobnila slovenštině. Ze však československá vláda nemáhla se kraje vzdáti, měl lid rozhodnouti hlasováním, ke kterému státu se chce připojit.

Tak o tento ubohý podhradský konvent zápasily tři provincie. Poněvadž rozhodnutím Kongregace řeholníků z 2. srpna 1919 byl přidělen k rakousko-české provincii, dělal si P. Jonáš Caletka právo provést v něm inspekci. Obytné domy shledal sice v pořádku, ale hospodářská stavení ve stavu žalostném. Lékárna zela prázdnotou a kupci odesílání, i za přítomnosti českých visitátorů, do lékárny druhé. V nemocnici leželi 3 nemocní. Jelikož P. Caletka doufal, že hlasování dopadne pro Československo příznivě a že rozhodnutí sv. Stolice správně vidí do budoucnosti, oznámil maďarskému převorovi, že konvent bude svým časem obsazen československými bratřími. Zprávu tu přijal převor klidně a k české inspekci zachoval se pohostinsky. Obě strany zahrnovaly se projevy zdvořilosti, poněvadž obě viděly se pány konventu. Maďarští bratři totiž tehdy již věděli, že naděje Čechů vyšla nazmar.

Otázka příslušnosti konventů těšínského a valtického.

Stejně jako konventy slovenské, tak i hospitální dům těšínský a valtický stály ve znamení nejisté příslušnosti. Na Těšínsko podle zásad Wilsonových dělali si právo Poláci, tvrdíce, že oni tam tvoří většinu obyvatelstva. Proto již koncem r. 1918 obsadili kraj až po Slezskou Ostravu. Chtěli tím pro svou republiku zabezpečiti ostravské uhelné doly jakož i bohumínskou železniční křižovatku. Tomu však odporovala československá vláda. Domáhala se západního Těšínska, poněvadž většina jeho obyvatel byla česká. Dohoda tedy stanovila, že rozhodne lid hlasováním. Ihned po nález Dohody Poláci na Těšínsku lid „zpracovávali“, aby hlasoval pro jejich stát. Česká vláda, nemohouc toho trpěti, nařídila generálu Šnejdárkovi, aby vytlačil polské vojsko z území obývaného Čechy. Stalo se; Poláci musili couvnouti v lednu 1919 až za Vislu. Ale na polské stížnosti nařídila Dohoda, aby se české vojsko stáhlo za řeku Olši. Ač Češi přání Dohody vyhověli, přece Poláci jevíli nespokojenost a jejich menšina v západním Těšínsku kladla českým úřadům odpor, takže mnohé zbouřence bylo nutno dopravit do zajateckých táborů v Olomouci a v Moravské Třebové. To těžce nesli Poláci, kteří vládli od Olše na východ, a tudíž též v Těšíně, i připravili na svém území tentýž osud české menšině, ač tato počínala si zcela správně. Ze za těchto poměrů bylo českým bratrům v Těšíně mnoho vytrpěti, leží na bílé dni. Ale co se jim stalo 24. ledna 1919, přičilo se každému právu a zákonu.

Toho dne přišli před polednem polský důstojník a dva vojáci s nasazenými bodly do kláštera a dali si předvésti převora Bertina Ellnera, ač byl upoután na lože akutní chřipkou a vysokou horečkou. Na rozkaz důstojníkův musil převor svolati všechny řeholní bratry; jejich jména měl důstojník sepsána. Všichni, v počtu devíti, byli odvedeni vojenskou eskortou do kasáren. Tam se polský velitel na ně obořil: „Co dělají Češi Polákům na Ostravsku, to se stane Čechům v Polsku.“ Na protest převorův z důvodu, že se ničím neprovinili, a na jeho dotaz, kdo se bude starati o nemocné, lékárnou a hospodářství a kdo béře zodpovědnost za vzniklé škody, velitel propustil bratra lékárníka a ještě dva bratry, z nichž jeden byl Bavorák a druhý se prohlásil Istivě za rodilého Francouze. Ostatních šest bratrů bylo odvezeno do Krakova a odtud pěšky dopraveno do zajateckého tábora v Dembě.

Druhého dne velitel tábora povolal k sobě převora a tázal se ho: „Co řekneš na toto? Polské těšínské noviny píší, že se ve sklepech kláštera Milosrdných bratří v Těšíně našlo 10.000 pušek pro české vojsko.“ Převor mu na to odpověděl: „K převozu 10.000 pušek je zapotřebí celého vlaku, mnoha lidí na vykládání z vlaku, mnoha vozů na dopravu do kláštera a mnoha lidí ke skládání do sklepů. To se nedalo dělat tajně; to muselo mnoho těšínských Poláků vidět. Prosím, račte se telefonicky přeptat v Těšíně, kdo viděl dopravu pušek nebo kdo je ve sklepech našel. Račte mně pak oznámit jména těch lidí. Já vím, že máme ve sklepech pouze dva vagony bramborů, jež tam městský úřad složil pro chudé polské děti.“ Tak zněla odpověď převorova na otázku velitelovu, ale otázka převorova nikdy nebyla velitelem zodpověděna.

Brzy za bratry těšínskými do zajateckého tábora přibyli dva čeští bratři ze Zebřidovic. V táboře bylo umístěno několik tisíc Rusínů a několik set Čechů. Strava se všem podávala ubohá. Z vyhublých tváří Rusínů zel zármutek a bída. Pro chudobu nemohli si zlepšiti své postavení. Zajetí Češi byli téměř sami vzdělanci, hmotně lépe postavení. Tito si vymohli dovolení, aby se sami na svůj náklad stravovali. S jejich stolů dostalo se namnoze též Rusínům. V táboře rozmohly se nakažlivé nemoci. Choří denně odváženi na selských vozech do nemocnic, mrtví na hřbitov. Tehdy bratři podle sil svých sloužili jak nemocným, tak zemřelým. V táboře byli podrženi až do 24. února, kdy těšínská opátka odvedeni pěšky na nádraží krakovské a odtud vlakem dopraveni do svého města, zebřidovští pak byli odesláni do svého konventu.

Když se těšínská opátka vrátili, spatřili k svému úžasu Těšín obsazen českým vojskem. Za jejich pobytu v zajetí generál Šnejdárek po druhé vytlačil z něho polské vojsko, ale z rozkazu Dohody opět je opustil, a to již druhého dne po návratu bratří. Polské mužstvo stálo připraveno před městem a po odchodu českých pluků vtáhlo do něho. Polské úřady opět se ujaly správy, aby jí z rukou již nikdy nepustily. Polské vojsko muselo však odtáhnouti a učiniti místo mužstvu dohodovému, které mělo v něm zůstat až do uzavření míru mezi rozvádnými bratrskými národy.

Čeští bratři měli po návratu ze zajetí tak svízelné postavení mezi Poláky, že již pomýšleli na útěk z konventu. Ač převor dodával všem zmužlosti, přece dva z nich, kteří dříve nejméně mlčeli k útisku, uznali za dobré zachrániti život útekem. Tehdy luza, dělající si posměch z vojska dohodového, loupila a plenila město. Bratři, obávající se o cenné papíry a drahocenné věci kostelní a klášterní, dopravili je tajně do prostějovského konventu.⁴³

⁴³ Sotva nastaly klidné doby, bratři vše přivezli zpět.

Trpělivost zbylých bratří byla brzy skvěle odměněna. Toho roku připadly velikonoce na 5. duben. V úterý velikonoční přišel k převorovi jistý polský katecheta a prosil, aby se směla v nemocniční márnici uložit mrtvola ředitele polské školy, který den před tím náhle zemřel v lese u Jablunkova. Prání katechetovu se ochotně vyhovělo. Den před pohřbem byla mrtvola vystavena pro obecenstvo v krásně upraveném klášterním salonku. Nával lidstva do kláštera byl veliký, pohřeb, jehož se zúčastnil i převor s jedním bratrem, slavný. Za dva dny po pohřbu přišel opět k převorovi onen katecheta se zprávou, že Rada narodowa (polský sněm) chce dát konventu dar v obnosu 25.000 polských zlotých na zakoupení potravin a jiných věcí za to, že klášter pomohl vystrojiti řediteli tak krásný pohřeb. K překvapení převorovu kněz onen pak prozradil, že tento ředitel to byl, který dal návrh na zatčení a žalařování českých bratří. Tehdy nenávist obyvatelstva k českým Milosrdným bratrům změnila se v lásku, která však neměla dlouhého trvání.

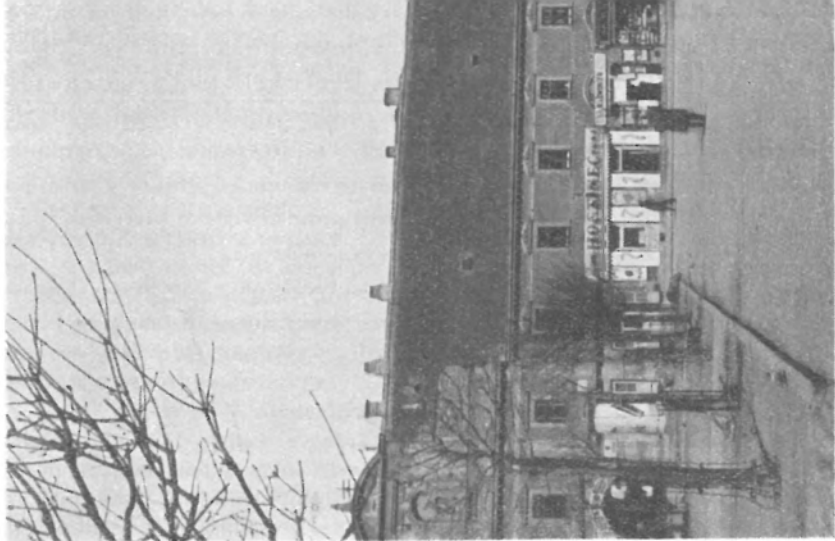
Ale spornou se stala nejen příslušnost konventů slovenských a těšínského, nýbrž i konventu valtického. Mír s Rakouskem byl již 10. září 1919 uzavřen v Saint Germain en Laye. Podle něho připadly severovýchodní a severozápadní cípy Dolních Rakous, Valticko a Vitorazsko, k československé republice. Rozhodnuto tak pro dráhy, jež probíhají těmi kraji a mají velikou důležitost pro Československo, pro Rakousko jsou však bezvýznamny. Jelikož pronikla zásada, že konventy budou patřiti do té provincie, která je církevně zřízena v tom státě, měl se hospitální dům valtický oddělit od provincie rakouské a přidělit k provincii československé. Čeští bratři se v rozhovorech ihned svého práva dovolávali, čemuž však bratří rakouští důrazně odporovali.

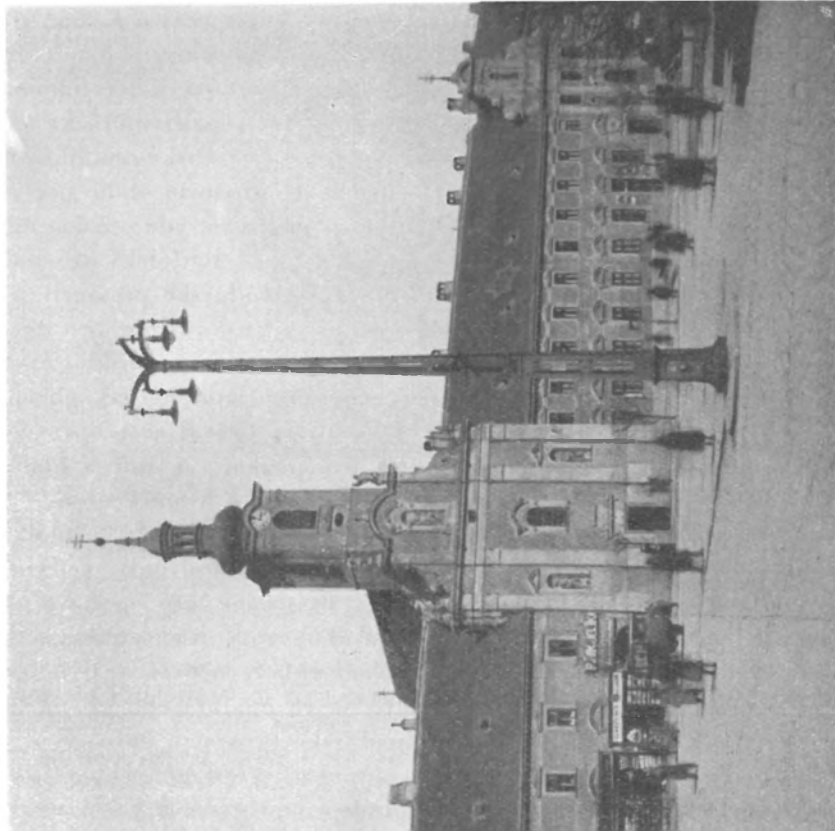
Tak československá provincie rodila se na všech stranách ze zápasů a bojů. První rozřešení pro ni i pro mnohé jiné provincie měla přinésti generální kapitola.

6.

Ustavení československé provincie.

Již na žádost českých převorů z 10. prosince 1918 odpověděl generální vikář Augustín Koch, že otázku zřízení československé provincie bude řešiti generální kapitola. Ta tedy byla svolána do Říma na 31. říjen 1919. Za rakousko-českou provincii zúčastnili se jí provinciál Timotheus





Konvent bratislavský.

Deutschel, vídeňský převor Bohumír Motal a kukský převor Kasián Hek.

Dne 1. listopadu zahájila kapitola své práce. Vlastnímu jednání předcházejí vždy porady, při nichž se řeší sporné záležitosti. K této památné kapitole nahromadilo se jich nemálo. Mezi sporné a palčivé otázky náležela též rozluka konventů, stojících na půdě československé republiky, od provincií dosavadních. Zřízení československé provincie stálo sice nad spory a návrh na její ustavení byl přijat jednohlasně, ale otázka, zdali k ní připadnou i tři domy slovenské, vyvolala zápas. Maďarský provinciál podal, jak výše řečeno, proti jejich odluce od maďarské provincie protest. Před kapitolou objížděl některé voliče a získával je pro celistvost maďarské provincie. Nejvlivnější osobou, již si přiklonil, byl generální vikář Augustin Koch. Na generální kapitole pak obcházel ony voliče, jejichž přízní si nebyl jist, a přesvědčoval je o správnosti svých snah. Mocnou oporou jeho řečí byl poukaz, že mír s Maďarskem ještě není uzavřen, že se neví, kudy půjdou hranice mezi republikou československou a maďarskou a které konventy octnou se v Československu. Sliboval, že budou-li slovenské konventy ponechány při maďarské provincii, že se zřídí v Bratislavě pro výchovu slovenských noviců ústav a že slovenské konventy budou obsazovány jen bratry, „dobrymi“ Slováky. Ač jeho výklady nebyly bez libivosti, přece nepřesvědčily účastníků kapitoly. Návrh maďarského provinciála, aby slovenské konventy zůstaly při maďarské provincii, byl sice přijat, ale s dodatkem, „pokud nebudou hranice světskou vládou upraveny“. Dodatkem tímto rozhodnuta předem i příslušnost konventu valtického. Nato odhlasováno, že k československé provincii zatím patří konventy pražský, novoměstský, kukský, prostějovský, brněnský, letovic-
ký, vizovický a těšínský. P. Timotheus Deutschel viděl v novém přidělení konventů slovenských k maďarské provincii nedopatření; vždyť tyto domy výnosem svaté Stolice z 2. srpna 1919 odděleny již od provincie maďarské a přiděleny pod správu provincie rakousko-české. Proto podal proti usnesení veto. Ale nutno uznati, že rakousko-české provincie již nebylo a že se tudíž sporná otázka mohla znova řešiti.

Ve volbách do generální kurie prošel Coelestinus Castelletti, dosavadní milánský provinciál, jako generál. Mezi generální definity byl zvolen Longin Horák, převor gorický, jako třetí generální rada. Mělo se mu tím dostati jakési odměny za jeho rekovnost.

Tento velezasloužilý řeholník stál za Světové války v čele hospitálního konventu gorického. Ani on ani jeho spolubratři neopouštěli svých nemocných, třebaže Italové bombardovali město. Všichni, jak bratři, tak i nemocní, doufali, že nemocnice bude ušetřena střelby, kdyžž se vznášela se nad ní vlajka



Cerveného kříže. Ze se stal opak, nezavinilo jen italské, nýbrž i rakouské vojsko. Toto v úzkém úvalu pod klášterní zahradou zamaskovalo zelení dvě děla, z nichž střelilo na nepřítele. Když to Italové vypátrali, zahájili střelbu na klášter i na nemocnici. Nemocní rychle sneseni do sklepů, kdež našli dosti bezpečný úkryt, bratři se však musili pohybovati po celém domě.

Dne 5. srpna 1916 dopadly na hospitál dvě střely, jež prorazily obě patra a vybuchly v přízemní místnosti, kdež právě dleli jmenovaný převor a podpřevor Vít Křikava. První rána okamžitě usmrtila podpřevora, druhá pak rozdrtila převorovi na více místech stehenní kost levé nohy. Po výbuchu druhého granátu padaly trámy obou stropů a sypaly se písek, malta a hlina. Trámy dopadše jedním koncem k zemi, opřely se šikmo do výše o stěnu a utvořily nad převorem krytbu, jež zabránila jeho zasypaní. Na pokřik zraněného převora přiběhl bratr Raimund Bernatzik, jenž poznav, že svými silami nestačí na pomoc, chvátil na četnickou stanici, sousedící s hospitálem, a přivedl četníky. Společným úsilím dostali se k převorovi, poskytli mu první pomoci a odváželi jej do městské nemocnice. Cestou praskaly kolem nich granáty, ale žádný jim neuškodil. V městské nemocnici léčil se převor až do doby, kdy bylo nutno Gorici vydati Italům. Tehdy odvezen do nemocnice v Lublani, kdež dlouho se zmítal mezi životem a smrtí. Když koncem října 1917 Rakušané opět se zmocnili Gorice, požádán převor zemskou vládou, aby znova převzal správu nemocnice. Léčen, ale neuzdraven, vrátil se na své působiště, z něhož nalezl jen zříceniny. Na generální kapitole zvolen tedy jednak pro svou statečnost, jednak pro své vynikající schopnosti za třetího generálního radu a tajemníka, v kteréžto hodnosti setrval až do r. 1928. Téhož roku zvolen na provinční kapitole v Praze za prvního provinciálního radu a za převora a ustanoven představeným brněnského konventu, pro kterouž důstojnost zvolen i v r. 1931. Rána jeho ustavičně hnísala, síly mizely, až 6. července r. 1931 smrt učinila konec jeho útrapám.

Ve chvíli, kdy podpřevora Víta Křikavu doprovázeli bratři na hřbitov, letec italský pustil bombu na pohřební vůz, která mrtvolu rozmetala na všechny strany, takže se ani neví, zdali byly pochovány všechny části těla.

Dne 24. listopadu oznámil tedy provinciál Deutschel P. Jonáši Caletkovi, že tři slovenské konventy „již nám nepatří“, že odhlasováno při generální kapitole ustavení provincie „česko-moravské“ a její provinciál že bude zvolen podle nařízení z Říma. Na konci truchlivé zprávy vyzval jmenovaného svého zástupce v Československu, aby vyrozuměl české bratry v Bratislavě a ve Skalici, by opustili tyto konventy.

Ač se římské rozhodnutí dotklo všech československých bratří velmi bolestně, přece řečený správce uznal za slušnost a povinnost, poděkovati jménem všech bratří za ustavení provincie. Učinil tak telegramem, zaslaným do Říma, jenž zněl: „Bratří nové česko-moravské provincie pozdravují Reverendissima, děkuji mu za samostatnost a slibují úplnou oddanost a poslušnost.“ Odpověď na něj ze 4. prosince zněla: „Obdržel jsem v Miláně blahopřejný telegram, který mi Vaše Paternitas jménem všech bratří československé provincie poslala. Vzdávám všem bratřím srdečné díky. Navazuji na slova telegramu, ve kterém celá provincie slibuje dokonalou úctu a poslušnost svému generálovi. Mohu míti živou naději, že řeholní domy této provincie, založené otcem Gabrielem Ferrarou, členem mé milé provincie lombardské, mohou se v budoucnosti státi kvetoucí provincií, ve které se budou co nejdokonaleji zachovávat řeholní pravidla a stanovy a udržovati živý duch a láska našeho sv. zakladatele Jana z Boha. Posílaje Vám a všem bratřím nejsrdečnější pozdrav, doporučuji se do Vašich modliteb a znamenám se Vaší Paternitě nejoddanější spolubratr v Kristu Fr. Coelestinus Castelletti, generál.“

Nutno připomenouti, že na generální kapitole bylo usneseno založení provincie „československé“, nikoliv „česko-moravské“.

Dne 5. prosince schválila Apoštolská Stolica návrh generální kapitoly na rozluku provincie rakousko-české a na utvoření provincie československé a vyzvala generální kurii, aby se postarala o zvolení československého provinciála.

Dne 19. listopadu podal P. Timotheus Deutschel o tom zprávu P. Caletkovi, blahopřál mu k zřízení provincie „česko-moravské“ (opět to slovo!) a oznámil, že P. generál zasvětil a poručil ji pod ochranu sv. Rafaela, archanděla, patrona řádu. Tlumočil rozkaz Reverendissima, aby představení konventů rozhodli tajnými hlasovacími lístky, zaslanými na generalát, koho si přejí za provinciála. Konalo se tedy hlasování, lístky odeslány provincialátu do Vídně a odtud generální kurii do Říma, kdež 20. prosince, v poradě generálních definitorů, jmenován prvním československým provinciálem P. Veremund Tvrdý, valtický převor.



*Rádový rekonvalescentní dům v Gorici, rozbitý italskou střelbou.
Převor Longin Horák.*

7.

Vysocedůstojný P. Veremund Tvrďý, první provinciál a visitátor československé provincie.

Vsdp. provinciál P. Veremund Tvrďý, křestním jménem Josef, narodil se v Dobraticích, okres Český Těšín ve Slezsku, dne 7. května 1869, jako syn rolníka a mlynáře, starosty obce Josefa Tvrďého a jeho manželky Barbory, rozené Mecové.

Jeho otec, Josef Tvrďý, rolník a mlynář (později byl mlýn zrušen), byl od roku 1863 až do roku 1913 nepřetržitě, tedy 50 let, starostou obce Dobraticí a před tím již dlouhou řadu let obecním tajemníkem, takže celý svůj život věnoval obci. Narodil se 3. ledna 1829.

Za jeho starostování a zvláště *jeho vlastním přičiněním* a zásluhou byl v Dobraticích postaven v r. 1865 farní kostel, fara a předtím i jedno-

“ Před ním byl jeho otec Ondřej 15 roků fojtem a 15 roků starostou obce Dobraticí.

patrová škola, kterou v r. 1912 dal rozšířiti. Jen jemu vděčí obec, že má dnes jednopatrovou, pěknou a pohodlnou školu.

Jelikož fara v Dobraticích stojí pod obecním patronátem, presentoval starosta Josef Tvrdý, jako patronátní zástupce, za svého starostování na faru v Dobraticích 5 farářů.

Byl hluboce věřícím a velmi zbožným katolíkem a v tomtéž duchu vychovával své děti a spravoval i obec. Všichni občané vzhlíželi k němu jako k svému milému otci, který jim udělil přemnoho dobrých rad a prokázal platných služeb. Když zemřel dne 29. října 1917 ve věku skoro 89 let, opustil s ním obec dobratickou nejen nejstarší, ale i nejzasloužilejší a nejznamenitější muž. Slavný jeho pohřeb dál se za asistence mnoha kněží. Samozřejmě dostalo se mu i četných vyznamenání (na př. zlatý záslužný kříž).

Vychoval 8 dětí, 3 syny a 5 dcer, z nichž vsdp. provinciál byl sedmým dítětem.

Nejstarší dítě, totiž syna Jana, dal studovati na kněze. Dne 5. července 1880 byl P. Jan Tvrdý v Olomouci vysvěcen na kněze. Působil 7 let jako kaplan v Dobré a pak 10 let jako administrátor poutního mariánského chrámu ve Frýdku, kde pracoval tak horlivě a obětavě, že následkem toho těžce onemocněl a dne 13. prosince 1897 zemřel ve Frýdku v pověsti svěťce.⁴⁵ Město mu věnovalo čestný hrob. Věřící konali k jeho hrobu pouti.

Také jeden synovec vsdp. provinciála, František P e t e r, byl knězem v sv.-hippolytské diecési.

Vdp. P. provinciál ukončiv vojenskou službu, vstoupil 15. září 1895 do řádu. Noviciát začal 19. října téhož roku ve Vídni. Jednoduché sliby složil 17. července 1897 ve Vídni-Hütteldorfu, slavné sliby 8. září 1900 ve Vídni-Leopoldově. Roku 1902—1905 zastával úřad provinciálního sekretáře. Roku 1905—1908 byl podpřevorem a dle titulu submagistrem, dle práce však magistrem noviců v Praze. Roky 1908—1911 prožil v Krakově jako podpřevor a v Linci jako kancelista. R. 1911 byl zvolen na provinční kapitole ve Vídni za převora a poslán do Vizovic. Tam pro novou nemocnici vymohl zřízení zemského ústavu pro slabomyslné děti, čímž dal dosud chudému konventu pevný hospodářský podklad. Roku 1914 byl zvolen za třetího provinciálního definitora a určen za převora ve Vídni-Hütteldorfu, ale po čtyřměsíčním pobytu pověřen správou valtic-

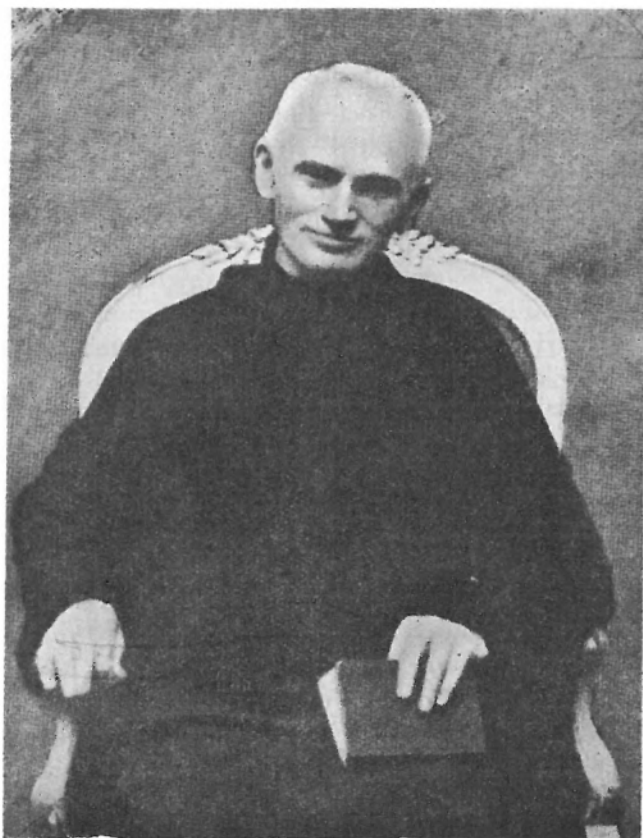
⁴⁵ Životopis P. Jana Tvrdého s podobenkou přinesl „Náš Domov“ r. 1898, krátký životopis a podobenku „Kalendář slezský“ v r. 1899. Nejvystižnější životopis podal „Korrespondenz“ r. 1898. Četné noviny učinily o něm zmínku. — Krátký životopis a podobenku starosty Josefa Tvrdého přinesl „Kalendář slezský“ roku 1900.

kého konventu, v kterémžto úřadě setrval až do 26. ledna 1920. Československou provincii vede od jejího utvoření již 14 roků, což nejlépe svědčí o jeho vlastnostech a schopnostech.

8.

Další snahy o připojení slovenských konventů.

Boj za připojení slovenských konventů ke konventům českým, jenž se utvářil na generální kapitole pro československou provincii poněkud nepříznivě, neustal, nýbrž rozvíjel se dále a počal jistěji slibovati české straně vítězství. P. Jonáš Caletka odjel 16. XII. na vyzvání P. Deutschela



*Řádový generál
Celestin
Castelletti
1919—1921.*

do Bratislavy, aby oznámil v ministerstvu předsedovi církevního oddělení, že slovenské konventy nepřiděleny k československé provincii a že čeští bratři musí je opustiti. Předseda P. Karel Medvecký, uslyšev tu zprávu, ve vzrušení zvolal: „Že by slovenské konventy zůstaly pod správou uherskou, o tom nemůže býti ani řeči. Jestli nebudou patřit k vaší provincii, tak se jednoduše seberou. Já sám budu psát v této záležitosti nejdůst. P. generálovi do Říma.“ Stejnou odpověď dal Dr. Okánik, skalický farář a vlivný slovenský politik, správci skalického konventu, když tento, chystaje se na výzvu P. Deutschela opustit Skalici, přišel se s ním rozloučit. Jmenování politikové a vážení kněží tlumočili tím smýšlení všech vlastenců slovenských.

Na základě těchto odpovědí odložili čeští bratři svůj odchod z konventu bratislavského a skalického. Odhodlali se k tomu pro záchranu slovenských konventů, neboť nepřátelské stanovisko tehdejší československé vlády vůči církvi přesvědčovalo dostatečně, že vyhrůžka P. referenta pro církevní záležitosti není planá.

P. Jonáš Caletka oznámil výrok P. Medveckého vídeňskému provinciálu a tento uvědomil o něm generální kurii. Též jmenovaný referent podal P. generálovi Coelestinu Castellettimu rozklad stran slovenských konventů, jenž nezůstal bez účinku.

9.

První zákroky československého provinciála ve Vídni a na Slovensku — jeho příjezd do Prahy.

Ve dnech 8.—11. ledna 1920 odbývala se první kapitola rakouské provincie. Zúčastnili se jí též P. Veremund Tvrdý, provinciální definitor a valtický převor, a P. Irenej Jančařík, definitor. Po ní přibyl do Vídně jako host P. Apolinář Hrabal, pražský převor.

P. Veremund Tvrdý, jako československý provinciál, upozornil při ní na to, že podle míru Saint-Germainského připadlo valtické území k Moravě a že se tudíž valtický konvent asi dostane k československé provincii. Rovněž učinil tehdy zmínku o kmenovém jmění bývalé provincie rakousko-české a žádal, aby se po přidělení konventů k provinciím jednalo o rozdělení majetku; do té doby ať se ve valtickém konventu nic nemění ani na společném jmění ani na osobním stavu bratří.

Dne 13. ledna se zástupcové československé provincie dojemně rozloučili s rakouskými bratry a obojí si slibovali pro budoucnost bratrskou shodu a přátelství.

Ještě dlel československý provinciál ve Valticích, když mu přišla truchlivá zpráva, že smrt si vyvolila mezi československými bratřími první oběť, a to velmi vzácnou: byl jí P. Archanděl Fiedler, kněz, podpřevor a lékárník v Prostějově. Též on prodělal v Gorici hrůzy bombardování a prožil útrapy, jež přineslo místo krutých bojů. Zdraví jeho bylo tím do té míry otřeseno, že od té doby odolávalo útokům nemocí slabo, až jim 16. ledna roku 1920 podlehl. Pohřeb, k němuž dojel P.

provinciál z Valtic, projevil úctu a lásku, jaké se těšil nebožtík v Prostějově. Zástupy lidu nejen naplnily prostorný chrám Milosrdných bratří, nýbrž i tvořily špalír přes náměstí a daleko do ulice, kterouž se ubíral smuteční průvod.

Z Prostějova se vrátil P. provinciál do Valtic, kde čekal jej telegram P. provinciála vídeňského, aby hned přijel do Vídně. Tam zvěděl, že P. Timotheus Deutschel dostal z Říma rozkaz, aby se bez prodlení vydal s P. Norbertem Wawerdou, vídeňským převorem, na Slovensko, kdež by ještě podrobil tamější konventy prohlídce, a aby podal do Říma zprávu o výsledku. Vídeňský provinciál požádal však svého československého druhá, aby převzal tento úkol, a to předně z toho důvodu, poněvadž jest k němu povolanejší, a za druhé proto, že on, provinciál vídeňský, musí v nezbytné záležitosti odjetí do Lince.

Pohrůžka bratislavského ministerstva, o níž podal P. Jonáš Caletka generální kurii zprávu, a zákrok P. Medveckého u jmenovaného úřadu přinesly tedy žádoucí ovoce.

Od 22. až do 25. ledna visitovali výše uvedení bratislavský a skalický konvent. Dne 25. ledna k večeru přijel P. Veremund opět do Valtic a večer následujícího dne vydal se na cestu do své pražské residence. Cesta, která za dob předválečných trvala 6 hodin, zabrala mu třikrát delší dobu (doklad k výše uvedeným řádkům), takže dorazil do Prahy až 27. ledna v poledne. Byl uvítán prostě, ale srdečně. Z Prahy pak podával generální kurii zprávu o stavu visitovaných konventů. Její obsah: „Hlavní důvod, proč československá vláda není nakloněna uherským bratřím, je ten, že se starali pouze o své osoby a téměř úplně zanedbávali



Starý obraz Božs. Vykupitele v řádovém chrámě pražském.

ošetřování nemocných. „Deset bratří bývalo v Bratislavě“ — vyjádřil se referent pro církevní záležitosti — „a čtyři nebo pět nemocných! — To přece není žádná činnost.“ Proto vláda zabrala jak místnosti nemocniční, tak i konventní pro své účely; z jedněch učinila kanceláře, druhých chce dočasně použítí za centrální seminář.“ (Viz zprávu P. Deutschela.)

„Milosrdní bratří měli v Bratislavě dva samostatné konventy, a to jeden s nemocnicí a druhý s rekonvalescentním domem, jež byly od sebe odděleny kostelem. Poněvadž druhý konvent je pronajat nájemníkům, lze mítí naději, že se brzy uvolní. Žádali jsme tedy, abychom si mohli v tomto druhém konventě, dokud se nám nevrátí první, zřídití nemocnici alespoň o 12 lůžkách, a prohlásili jsme, že by vláda sama mařila svou výzvu, abychom převzali slovenské konventy, kdyby mínila chrániti nájemníky a nám tím znemožňovati ošetřovatelskou činnost. Vládní referent P. Medvecký byl tím uveden do rozpaků, ale konečně přistoupil na naše stanovisko a přislíbil, že bude podporovati naše snahy všemožně. Stejně prohlášení dal Dr. Blaho, druhý vládní referent, skalický rodák. Tento se vyjádřil, že je mu velmi dobře známa živá činnost Milosrdných bratří na Moravě a v Čechách a že si přeje, aby podobně pracovali též na Slovensku. Prohlásil, že vláda má v úmyslu přenechati nám pouze lékárnu a byt pro lékárníka, ostatní však majetek movitý i nemovitý že chce převzít do své správy, totiž vlastní konvent, jeden činžovní dům, jednu větší vinici s velikou vilou, jednu hospodářskou budovu a jedno stavební místo. Vyložili jsme p. vládnímu referentovi, že řád musí sám vésti správu a dbáti pilně toho, aby nadační závazky byly dodržovány svědomitě, jinak že nás může vláda klidně zbaviti majetkového práva pro nedodržení nadačních závazků.“

„Proto dovoluji si nejd. P. generála prositi, aby prohlásil vládnímu referentu P. Medveckému, že československá provincie jen tehdy obsadí slovenské konventy, bude-li jí možno ihned nebo co nejdříve zařídití v Bratislavě svou nemocnici a spravovati si svůj majetek. Poněvadž pak bude nutno s vládou uzavíratí smlouvy, prosí níže podepsaný, aby nejd. P. generál pověřil jej k tomu potřebnou pravomocí.“

„Další mou smutnou povinností jest upozorniti nejd. P. generála, že bratislavský P. převor odvezl z konventního majetku mnohé a velmi cenné věci, totiž konventní nábytek, cenné papíry, monstrance, mešní roucha, knihovnu atd. Za to byl vládou internován ve skalickém konventu až do odjezdu na generální kapitolu. Nyní je opět v Bratislavě a vláda nechce jej pustiti do Maďarska, dokud nevrátí, co chybí z věcí. Podobně jako tento počínal si též skalický převor. Jsou na to svědkové, že odvezl ze Skalice dva vagony různých velmi cenných věcí. Je nebezpečí, že zá-



soby a dobytek, jenž dosud je v bratislavském konventu, stihne stejný osud. Proto prosím nejd. P. generála, aby nařídil oběma p. převorům a jejich spolubratřím, by odvezené věci dopravili nazpět a nynější věci odevzdali správně.“

„Rakousko-česká provincie měla svou provinční pokladnu. Jestli tomu bylo tak i v uherské provincii, bylo by spravedливо, aby patřičný podíl přešel z ní na slovenské konventy.“

„Co se týká skalického konventu, musím doznati, že naši bratři se namáhají, aby při nepatrných prostředcích z tamní zříceniny učinili obydlitelný dům a aby některé z četných světnic přizpůsobili k účelům nemocničním.“

„Konvent ve Spišském Podhradí je prý v obstojném stavu, ale činnost bratří je tam taková jako v jiných uherských konventech. Komu tento dům připadne, zda Československu či Polsku, rozhodne hlasování lidu.“

Tak zněla zpráva P. Veremunda Tvrdeho z 29. ledna 1920. Že podání P. Norberta Wawerdy s tím souhlasilo, přesvědčuje odpověď P. gen. Coelestina Castellettiho, zaslaná 28. února do Prahy. Podstatná její část zní:

„Co se týká konventu v Bratislavě je Vaše Paternita zplnomocněna, by vyjednávala s nejbližším a nejdůstojnějším panem vládním referentem v tom smyslu, že může býti část konventu postoupena k účelům seminárním, pokud stát nevystaví novou budovu. Lékárna však a dům rekonvalescentů, v němž má býti zřízena nemocnice alespoň s 12 lůžky, musí se nezbytně ponechat řeholním bratřím i se správou všeho jmění, které jim náleží. Je samozřejmo, že konvent si též vyhradí právo na rozšíření nemocnice, aby mohl, jakmile se zlepší poměry, působiti k blahu ubohých nemocných v duchu našich řeholních stanov.“

Sotvaže P. provinciál sepsal zprávu o slovenských konventech a odeslal ji do Říma, jal se svoláhati převory k první provinční kapitole, jež se měla konati v Praze 20. února. Nato odjel opět do Valtic, aby se rozloučil s největším dobrodincem bývalé rakousko-české provincie vůbec a valtického konventu zvláště, knížetem Janem II. z Liechtenšteina. Při loučení mu představil svého nástupce ve Valticích P. Fortunata Hrzíče, rodilého Slovince, a prosil šlechtetného dobrodince, aby své štědré ruky nezavíral ani provincii české, která ve svých počátcích zápasí s těžkou finanční tísní, a podal mu v tom smyslu písemnou prosbu.

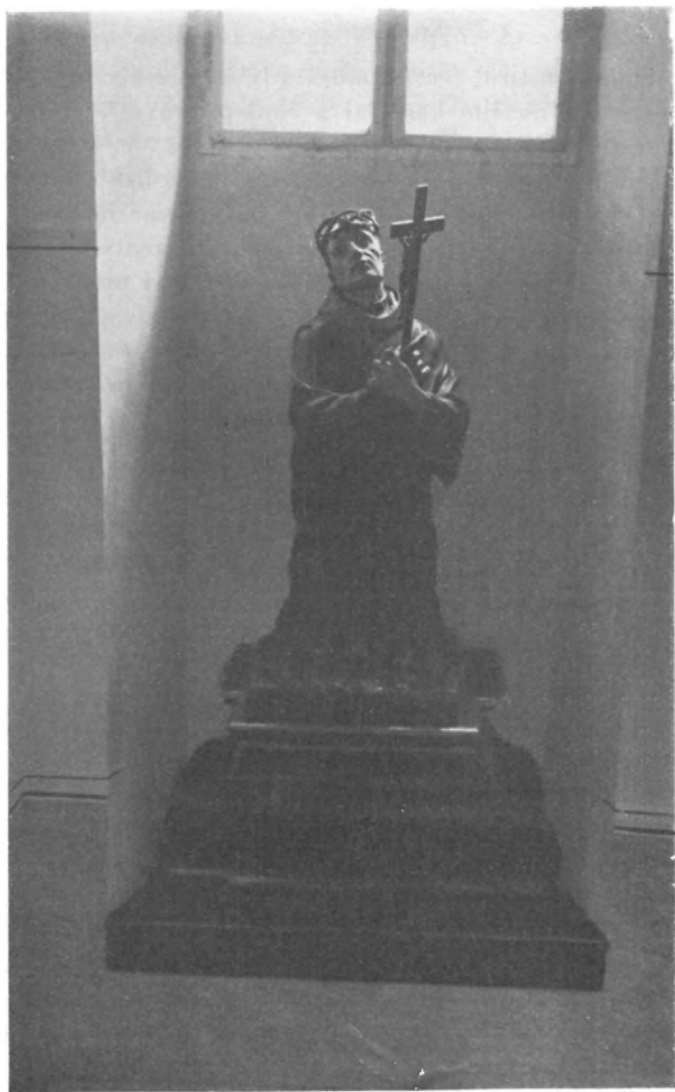
10.

Hmotné nesnáze mladé provincie.

Ríká-li se, že každý začátek je těžký, platilo to zvláště o začátku provincie československé. Nejen se těžko probíjela k úplnému počtu svých konventů, nýbrž i udržovala každý z nich jen s velkými obtížemi. Příčina tkvěla ve všeobecném ochuzení poválečném. Cenné papíry a nadace byly tak znehodnoceny, že se staly téměř bezcennými. Stejný osud stihl peníze. Touto všeobecnou nesnází trpěly též konventy. Za války všechny zásoby vyčerpaly a na nákup nových neměly prostředků. Vždyť cena potravin a textilních výrobků stoupla po válce až třicateronásobně. Strašné poměry hospodářské nejlépe zobrazovaly ceny potravin v nejbohatším a nejurodnějším kraji republiky československé, na Hané. V Prostějově platil konvent

v r. 1914 za 1 kg	vepřového masa	1.60 Kč,	v r. 1920 —	40 Kč,
„	„	hovězího	„	1.80 Kč, „ 24 Kč;
„	„	telecího	„	1.80 Kč, „ 30 Kč;
„	„	skopového	„	1.60 Kč, „ 24 Kč;
„	„	loje	„	1.20 Kč, „ 30 Kč;
„	„	másla	„	2.20 Kč, „ 50 Kč.

V Praze a v chudších krajích platilo se vše ještě vyššími sumami. Podobně vysoko cenily se prádlo a oděv. Panské šaty, které před válkou stály 60 Kč, přišly po válce na 1600 Kč. Stejně byl drahý dobytek, nábytek a práce. Remeslníci, dělníci, nádeníci a služebníci nevěděli, co mají za práci žádati. V konventech Milosrdných bratří zela nouze z každého kouta. Bratří ve skalickém klášteře, dokud nezačali přijímati nemocné, nevěděli někdy, co budou příštího dne jísti.



Socha sv. Jana z Boha na schodišti v konventě pražském.

První kapitola československé provincie.

Dne 5. února opustil P. Veremund Tvrdý Valtice a vrátil se do Prahy, aby zařizoval provinciální kancelář a činil přípravy k první provinční kapitole.

Hned po svém příjezdu podal ke generální kurii dvě naléhavé žádosti. V první prosil, aby pražský konvent byl povýšen na metropolitní konvent československé provincie, v druhé pak, aby tentýž konvent, dosavadní sídlo noviciátu rakousko-české provincie, byl prohlášen za místo noviciátu československé provincie. Obě žádosti byly příznivě vyřízeny 5. března.

Dne 20.—22. února r. 1920 slavila se tedy v Praze první kapitola nové provincie. Zúčastnili se jí převorové všech konventů, které jí přidělila generální kapitola a výnos sv. Stolice. Předsedal československý provinciál. Ač účastníky tížily mnohé starosti a o provincii se sváděly těžké boje, přece při zasedáních vládla povznesená nálada. Do provinciální rady zvoleni P. Apolinář Hrabal, metropolitní převor pražský, kněz, P. Jonáš Caletka, horlivý spoluzakladatel provincie, P. Irenej Jančařík, kněz, znalý italštiny, jemuž jako provinciálnímu sekretáři připadl úkol spolupůsobiti na dalším budování provincie, a Navigius Handlar.

Poněvadž naděje, že konvent bratislavský a skalický připadnou k československé provincii, měnila se v jistotu, zvoleno netoliko osm převorů pro české konventy, nýbrž i dva vikáři pro slovenské konventy. O Spišském Podhradí a Valticích se nejednalo z příčin výše uvedených. Převorové vyzváni P. provinciálem, aby nezáročitelnou půjčkou přispěli na pomoc těžce zkoušenému domu skalickému. Usneseno, aby každý konvent přispíval půl procentem čistých příjmů na provinciální úřad. Provincie zasvěcena Božskému Srdci a nařízeno, aby zasvěcení se obnovovalo každoročně na první neděli v březnu. Po otcovské výzvě P. provinciála, aby každý zasvětil všechny své síly jen k větší cti a slávě Boží, rozmachu a dobru mladé provincie a k blahu ubohých nemocných, byla ve jménu Páně skončena první významná kapitola provinční. Kapitolní protokol byl zaslán 27. února prostřednictvím nejd. Apoštolské Nunciatury v Praze generální kurii do Říma. Tato nejen všechna usnesení schválila, nýbrž i dva výše zmíněné vikáře pro konventy slovenské jmenovala převory, čímž dosti jasně naznačila, že ony dva domy jsou přiděleny pod správu československého provinciála.

Dne 31. března 1920 oznámil provinciální úřad nejdůst. arcibiskupským a biskupským Ordinariátům v Praze, Hradci Králové, Čes. Budějovicích, Litoměřicích, Olomouci, Brně a Generálnímu Vikariátu v Těšíně, že svatá Stolica potvrdila reskriptem z 5. prosince 1919 čís. 6270 československou řádovou provincií se sídlem provincialátu v Praze. Ordinariáty v Čechách projevíly pozdravnými příspisy upřímnou radost nad utvořením samostatné řádové provincie, přály jí hojného Božího požehnání k činnosti a rozmachu a o jejím zřízení vyrozuměly důstojné duchovenstvo ve svých Ordinariátních listech.

12.

První slavné sliby.

Na Hod boží svatodušní 23. května 1920 skládalo v Praze osm bratří věčné sliby. Byly to první sliby konané v jazyku českém v chrámě sv. Šimona a Judy. Jelikož se jim dostalo v novinách patřičného oznámení, shromáždilo se k slavnosti tak veliké množství lidu, že prostorný chrám sotva je pojal. Nikdo z přítomných neubránil se hlubokému dojmu, oči všech zalévaly se slzami. Všichni chápali význam samostatné provincie a pozorovali, že na stromě českého národa vypučela nová větvíčka. Čistou radost kalila jen vzpomínka na žalostné hmotné poměry. Ale i tu vítězila naděje na zlepšení, neboť z Říma přicházely od P. Longina Horáka utěšující zprávy o chystané pomoci.

13.

První dobrodinci československé provincie.

Stala-li se výše zmínka o nouzi, s níž provincie stále zápasila při svém počátku, nelze pomlčeti o pomoci, kterou jí poskytli někteří šlechtetní dárcové. Předně budiž vzpomenuť velkodušného panujícího knížete Jana II. z Liechtenšteina, jenž na výše zmíněnou prosbu P. provinciála poslal 8.000 Kč. Rychle dav, dvakrát dal.

Obšírnější zmínku nutno věnovati pomoci španělských bratří, jelikož sálá z ní plamen lásky prvních křesťanů. Podnět k ní zaval P. Longin Horák.

Tento vzorný řeholník, jenž požíval úcty a lásky všech bratří rozsáhlé provincie rakousko-české, dostával od přemnohých z nich zprávy o bídě, jež zachvátila konventy bývalé provincie. Dopisy tyto tvořily často látku starostlivých rozprav členů generální rady. Výsledek jejich projevil se návrhem Španěla P. Ondřeje Ayucara, obrátit se na bratry ve Španělsku, kterýžto stát nezažil válečných útrap, s prosbou o pomoc pro trpící spolubratry. Návrh přijat. Nato P. generál předložil španělskému P. provinciálovi prosbu o podporu. Zpráva o nouzi jmenovaných spolubratří tak otrásla srdci španělských řádových členů, že vzplanuli touhou přispěti k pomoci. Brzy překvapili nejen výškou darovaného obnosu, nýbrž ještě více způsobem, jakým jej sehnali. Již 26. května 1920 oznamoval rakouský provinciál P. Deutschel do Prahy, že bylo k rukám jeho zasláno 50.000 peset, z nichž jistá (níže uvedená) část určena pro českou provincii. Zástupcové československé provincie v domněnce, že suma bude též vyplacena, pospíšili si dne 28. května s děkovným dopisem, jenž zněl takto:

„Vysocedůstojný Otče Provinciále!
Vaše Paternitas!

Poznáváme, že ze zpráv nejdůstojnější generální kurie, či spíše vysocedůstojného P. Ondřeje Ayucara, velezasloužilého generálního definitora našeho řádu, dosti je známo Vaší vysocedůstojné Paternitě, jakými a jak velkými bolestmi a zly byla naše provincie stížena po celou válečnou dobu.

Když se konečně skončila tato nejukrutnější válka a když provedeno a sv. Stolicí schváleno rozdělení milé provincie rakousko-české v rakouskou a československou, podjali jsme se čile práce pro vzrůst svojí provincie, aniž jsme věděli, jaké a jak veliké námahy a přemnohé obtíže způsobí nám nepříznivá a zlá doba.

Nouze zajisté, jež povstala z přehrozné války a ze všech jejích následků, nutila nás tak se uskovňovati všude a ve všem až do krajnosti, že nás již všechny tížila bázeň, co si budoucně počneme.

Ale Otec nebeský, jenž pořádá všechno příjemně, poskytl nám pomoci právě v té době, ve které jí bylo nejvíce třeba, an v srdci Vaší vysocedůst. Paternity roznítil oheň lásky k nám. Z velikého daru 50.000 peset, jež Vaše vsd. Paternita poslala vysocedúst. provinciálu P. Timotheovi Deutschelovi do Vídně k úlevě v bídě provincií, které strádaly již za války a po válece zchudly ještě více, určila generální kurie pro provincii československou, stojící pod ochranou archanděla Rafaela, značnou část 15.000 peset.⁴⁶

⁴⁶ 15.000 peset = 55.172 Kč.



Konvent prostějovský.

Listem vsd. P. provinciála Timothea Deutschela ze dne 26. května t. r. bylo nám oznámeno, že ona část šlechetného daru byla již pro naši provincii uložena ve Vídni.

Proto oplývající radostí bystře spěcháme, abychom Vaší vsd. Paternitě vzdali povinné a převeliké díky, v nichž prosíme vroucně Boha, aby on, jenž jest odplatitelem všeho dobra, ráčil na Vaší vsd. Paternitu a na celou Vaši ctihodnou provincii španělskou vylíti nebeské požehnání, aby všechno, co udělila, zase zpět obdržela. Bože, dejž to!

Odesílajíce toto pokorné a vděčné přání a doporučujícíce svoji provincii předrahé přízni Vaší vsd. Paternity, zůstáváme s uctivým políbením Vaší otcovské ruky

s nejvyšší úctou a vděčností Vysocedůstojné Vaší Paternitě v pokoře
nejoddanější v Kristu

Fr. Veremund Tvrdý,
provinciál.

Fr. Apolinář Hrabal,
převor a provinciální definitor.

Fr. Irenej Jančařík,
tajemník a provinciální definitor.“

Na dopis z československé provincie dal španělský provinciál 22. června 1920 tuto odpověď:

„Vysocedůstojný Otče, Český Provinciále v Praze!
Nejdražší a nejmilejší v Kristu Otče!

Obdržel jsem přemilý mně list Vaší Paternity, napsaný 28. května, v němž se spolubratří Vaší provincie jeví plni vděčnosti k nám a k našim řeholníkům za pomoc, kterou máme Vám poskytovat z pokynu nejdůstojnějšího Otce (P. generála) a jejíž jakousi část jsme Vám odeslali v těchto dnech.

Vaše Paternitas nesmí se diviti, že s radostí přinášíme tyto oběti, když jsme bratřími a syny předraženého Otce chudých a pomoci potřebujících, sv. Jana z Boha, jenž pomáhal se srdcem předobrotivým všem lidem v jejich nesnázích. Oč více my musíme odpomáhati nouzi těch, kdož vyznávají tutéž nauku a bojují pod tímže praporem hospitality.

Nepochybujte, předražený Otče, a ujistěte o tom řeholníky Vaší provincie, že spolubratří španělské provincie jsou odhodláni ke všem sebezáporům, aby Vám pomohli. Všichni společně a každý zvláště opět a opět mně slibovali, že si budou odpírat i potřebné pokrmy, aby umenšili nouzi svých českých bratří.

Nyní tedy všichni bratři naší provincie, mladíků nevyjímajíc, odpírají si od 1. května při obědě víno a při večeři poslední pokrm a přemnozí chtějí se zdržeti též jiných pokrmů, pakli jim to bude dovoleno, a žádají o to.

Poznejte tedy, předražený Otče, lásku, již jsou naplněni řeholníci této provincie k Vaší Paternitě a k Vaším řeholníkům.

Doufám, že Vaše Paternitas mně oznámí, zdali jste obdrželi poslané peníze, abych opět a ihned mohl zaslati další.

Při této příležitosti znamenám se pokorný a oddaný sluha v Kristu Vaší Paternity

Fr. Jan de Jesu Adradas.

V Ciempozuelos (Madrid) 22. června 1920.“

Pomoc španělská byla velmi vydatnou; do konce června 1922, kdy ustala pro zhoršené hospodářské poměry ve Španělsku, vynesla československé provincii 184.650·50 Kč na darech a 54.546·58 Kč na mešních stipendiích. Stejně štědře dopadla též pro jiné provincie, utvořené z býva-

lého Rakouska. Šlechtný tento počín, jenž připomíná lásku prvních křesťanů, vyvolal s československé strany dopisy, plné srdečných díků, a se španělské strany listy, oplývající blahosklonnou láskou.

V téže době pracovali stejným způsobem, ale s různým výsledkem pro českou provincii P. Jan Porubský, farář v Jessupu v Severní Americe, bývalý Milosrdný bratr, a Hynek Dostál, hlavní redaktor novin „Hlas“ v St. Louis (stát Nebraska), rodák z Boršic u Velehradu. Příčiněním onoho obdržela provincie 21.836 Kč, snahou tohoto 17.330 Kč. První obnos byl věnován podle přání dárců konventu ve Skalici.

14.

První kánonická visitace.

Na svátek Božského Srdce 11. června 1920 zahájil P. provinciál Veremund Tvrdý první kánonickou visitaci řádové provincie. Visitace, počatá v Praze a skončená 26. srpna v Kuksu, nešetřila sice smutnými zážitky, přece však vyzněla celkově dojmem radostným. Nedostatek a poválečný úpadek jevil se v každém domě a v každé nemocnici, ale stejně všude vystupovala snaha po nápravě, jež se nemíjela se zdarem. Nejsmutnějšími stále zůstávaly poměry ve slovenských konventech.

V Bratislavě ke zřízení centrálního semináře nedocházelo. Vláda záhy poznala, že sv. Stolice nevyhoví jejímu úmyslu, poněvadž tento odporuje církevním zákonům, podle nichž každý biskup má míti své bohoslovecké učeliště a svůj seminář. Nezdar vlády měli těžce odpykat ti, kdož ho ani v nejmenším nezavinili — Milosrdní bratři. Bratislavské ministerstvo umístilo v jejich klášteře kanceláře pro správu církevních statků na Slovensku, kterou odňalo příslušným vrchnostem. Po odchodě poštovních úřednic usadily nadřízené úřady v uprázdněných pokojích celé úřednické rodiny a v jiných, i v neobydlitelných místnostech, rodiny jiné. Zabrány pro ně i prádelna i umrlčí komora, dokonce i chodby. A na tom nebylo dosti. Z nemocničních místností zřízeny veřejné noclehárny, v kterých se zdržovali jednak zločinci, bolševici a lidé státu nebezpeční, jednak nečistí a hmyzem zanešvaření. Dům se stal rejdištěm cizích lidí. Klášteřem vládla jakási nezodpovědná moc, která neznala domácího pána. Převor a bratři snažili se všemožně tento nebezpečný živel přidržívat k pořádku, ale, jak snadno lze pochopiti, ovládnouti ho nemohli. Za to byli Národními listy napadeni, že nadržují bolševikům.

Ani v rekonvalescentním domě nedalo se nic kloudného začít. Sliby bratislavského ministerstva, že vyklidí z něho nájemníky, aby umožnilo řádu zřídit v něm nemocnici, vyzněly naprázdno. Zákon na ochranu nájemníků stavěl se tak silně na stranu těchto, že ani jmenované ministerstvo nemohlo proti němu nic pořídit. Pobyt českých bratří v Bratislavě stával se bezúčelným.

V takovém tedy stavu shledal P. provinciál dům při své kanonické visitaci. Zjistil nejbolestnější dějinný úsek českých bratří v Bratislavě. Nicméně se již také vynořila naděje na obrat k lepšímu.

Převor Homobon Kyovský, jenž se ujal 1. března 1920 správy ústavu, zahájil kroky k odstranění zla. Po marných pokusech o vystěhování nájemníků z rekonvalescentního domu, obrátil zřetel k nemocnici. Jednak nemožnost zřízení centrálního semináře v jejích místnostech, jednak mravní zlo a státní škody, jež plynuly z pochybného sociálního zařízení, podporovaly jeho snahy, jimž se věnoval celou duší. Obcházel však až do 9. října r. 1920 úřady, žádal a prosil, nežli dosáhl, že zmíněné noclehárny se zrušily a místnosti vrátily svým účelům. Dne 2. února 1921 přivítali bratří prvních 12 nemocných, jež jim přepustila státní nemocnice.

I ve Skalici se poměry zlepšily. Tamější konvent zdál se po převratu ztracen. Město, které jej dostalo po vypuzení karmelitánů za císaře Josefa II. a jež tehdy v něm zřídilo městský chorobinec, cítilo se opět jeho majitelem. Z toho důvodu umístilo v něm po státním převratě zmíněný ústav a jeho správu nesvěřilo uherským Milosrdným bratřím, nýbrž sestram sv. Kříže. Ale prvnímu českému vikáři P. Thasilu Kroutilovi podařilo se nalézt zakládací listinu, kteráž jasně svědčila, že město se vzdalo práva majetnictví ve prospěch řádu. P. vikář, jenž byl po provinční kapitole 1920 jmenován generální kurií převorem, vyjednal s městem, že řádové sestry opustily chudobinec, předavše jeho správu řádovým bratřím. Tak se tito dostali na pole své působnosti. Jmenovaný převor obmezil chudobinec na jistou část domu, na jejíž úpravu dostal od města 9000 Kč, a větší část konventu uzpůsoboval k účelům nemocničním z bezúročných půjček P. provinciála a převorů, z dílu španělského daru a z amerického příspěvku. Že horlivě pečoval o městské chudobné, zvláště když onemocněli, získal si důvěry města i okolí, takže mu svěřovaly své nemocné. Tím dán důvod ke sbírkám u dobrého okolního lidu, jež dopadly dost úspěšně. Zvolna se mohlo pomýšlet na další úpravy velmi zpustlého domu, který v jednom svém křídle hrozil již sesutím. Dojmy, jež si P. provinciál odnášel z kanonické visitace tohoto konventu, značně se lišily od oněch, s nimiž jej opouštěl při první návštěvě.

S hrozcí ztrátou krásného a zámožného konventu těšínského, ač jej

ještě podrobil kánonické visitaci, musil se P. provinciál a čeští bratři smířiti a připravovati se na jeho vydání polským bratřím. Činily se tedy kroky, aby se předávka provedla správně a poctivě.

Na ostatních konventech neshledal P. visitátor ničeho, co by znamenalo pozoruhodnější vzestup. Bída poválečná znemožňovala pronikavější činnost.



*Portál konventu
prostějovského.*

Závěrečné rozhodnutí o konventech slovenských a valtickém.

Zatím co se P. provinciál chystal visitovati a visitoval československou provincií, došlo k důležitým politickým událostem, jež rozhodly o příslušnosti sporných konventů.

Dne 4. června 1920 uzavřen v Trianonu mír s Maďarskem, jímž se konventy spišsko-podhradský, bratislavský a skalický octly v území československé republiky.

V červenci podařilo se mocnostem dosáhnouti dorozumění mezi Československem a Polskem. Těšínsko bylo bez hlasování lidu rozděleno mezi oba zájemce a Spišsko a Orava zmenšeny ve prospěch Polska jen o malé úseky. Čechům z území těšínského připadlo 127.000 ha s 286.000 obyvateli, Polákům 101.000 ha s 149.000 obyvateli. Těšínský konvent octl se na polském, spišsko-podhradský, jak výše řečeno, na československém území.

Příslušnost pátého sporného konventu, totiž valtického, rozřešena zásadně již před rokem mírem St. Germainským. Dne 31. července 1920 obsadila československá vláda Valticko a Vitorazsko, čímž valtický konvent státně přesunula do okruhu československé provincie.

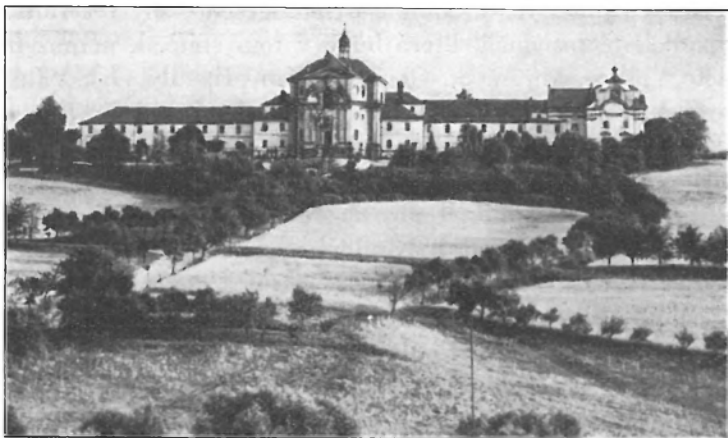
Z důvodů těchto událostí pozvedl P. provinciál nárok na konventy, jež dosud stály mimo jeho pravomoc.

Ukončiv visitaci v Těšině a přibrav P. Bertina Ellnera, tamnějšího převora, vydal se 25. června do Spišského Podhradí. V moci své úřední ovšem ještě nemohl přijeti, poněvadž pravomoci nad konventem dosud neobdržel ani od generální kurie ani od sv. Stolice. Nicméně přičlenění konventu k československé republice dodávalo jeho návštěvě, byť i soukromé, jisté oprávněnosti. Příchod českých hostů spišsko-podhradské bratry s počátku překvapil, ale nezabránil srdečné sdílnosti, jež brzy nabyla převahy. Stav konventu soukromé visitátory celkem uspokojil, překvapilo je pouze to, že v místnosti nemocniční nenalezli ani jediného nemocného.

Jelikož se tedy na základě uvedených mírových smluv otázka příslušnosti sporných konventů zdála k rozřešení zralou, podal P. provinciál 23. července na sv. Stolicí prosbu tohoto obsahu:

„Provinciál řádu sv. Jana z Boha československé provincie, kleče u nohou Vaší Svátosti, předkládá následující:

Na generální kapitole tohoto řádu, jež se slavila v listopadu 1919,



bylo rozhodnuto, aby konventní domy, stojící na území vlády československé, byly odděleny od rakousko-české provincie. Milost ona byla udělena též sv. Stolicí. Reskriptem sv. Kongregace řeholníků z 5. prosince 1919, číslo 5270, byla z konventních domů v Československu utvořena československá provincie pod ochranou sv. Rafaela archanděla.

Mírový kongres v Trianonu přidělil k československému státu celé Slovensko, na němž stojí tři domy: v Bratislavě, Skalici a Spišském Podhradí. Ty patří dosud uherské provincii.

Prosebník proto se svolením P. generála snažně prosí, aby tři jmenované konventy byly s celým majetkem movitým i nemovitým přiděleny k československé provincii.

I československá vláda naléhá, aby ony domy byly odděleny od uherské provincie a přiděleny k československé provincii. Vláda pohrozila dokonce, že zabere ony hospitály, poněvadž uherští bratři v Bratislavě odmítli ošetřovati raněné a nemocné vojáky československé. Slovenské ministerstvo svým zástupcem požádalo, aby uherští bratři odešli do uherské provincie a aby byli nahrazeni československými bratři.

Nyní jsou uherští bratři pouze ve Spišském Podhradí (čtyři bratři). V Bratislavě jsou již čeští bratři a jeden kněz z uherské provincie, který přísluší do Československa. Ve Skalici jsou čtyři čeští bratři; uherští bratři všichni odtud odešli do uherské provincie.

Slovenské ministerstvo má v úmyslu, najati bratislavský konvent i hospitál pro ústřední seminář a nechati jen bratra v lékárně a převzítí všechen majetek movitý i nemovitý, pole, vinice, atd. do své správy. Vzhledem na tyto smutné poměry P. generál zplnomocnil podepsaného prosebníka, aby vyjednával se státem stran nájmu.

Na výše jmenované kapitole bylo usneseno, aby též valtický konvent připadl k té provincii, která bude v tom státě, k němuž bude náležet město Valtice. Mírem St.-Germainským připadly však Valtice k československému státu. Je nepochybné, že československá vláda bude žádati, aby valtický konvent oddělen byl od rakouské provincie a přidělen k československé provincii.

Proto žádá prosebník: 1. aby tři slovenské konventy: v Bratislavě, Skalici a Spišském Podhradí byly odděleny od uherské provincie a přiděleny k československé provincii.

2. aby valtický konvent byl oddělen od rakouské provincie a přidělen k československé provincii.“

Za týden po odeslání této žádosti obsadila, jak výše řečeno, československá vláda Valtice a okolí.

Dne 13. srpna poslal tedy československý provinciál rakouskému provinciálu dopis tohoto obsahu: „Jak známo, československá vláda přejala 31. července Valtice do své správy; proto i tamější konvent má býti přivtělen k československé provincii. Chápu, že připadá mateřské provincii za těžko, odloučiti se od valtického konventu. Vysvětluji si, proč činí u generální kurie kroky, by zachovala valtický dům pro sebe. Je však třeba dobře uvážit, zdali se tím něco zmůže proti následkům Světové války. Při mém pobytu v Olomouci řekl mi generální vikář, že československá vláda žádá olomoucký Ordinariát, aby udal jména konventů, jejichž provinciálové sídlí v jiných státech, případně v Rakousku. Vláda bude na to naléhati, aby ony konventy měly své provinční představené co nejdříve v československé republice. Z toho plyne, že ani valtický konvent, ať dobrovolně nebo násilím, neujde tomu osudu. Bylo by tedy prospěšnější pro řád, po dobrém se podrobiti, poněvadž proti moci nelze ničeho pořídit. Z toho důvodu i my se vzdáváme těšínského konventu, ačkoliv též nás bolí ztráta tak krásného domu.“

Ale tento dopis, vystihující skutečné poměry, nedošel ve Vídni víry. Odpověď na něj z 25. srpna vyzněla zamítavě z trojího důvodu: 1. je to mateřský konvent rakouské provincie; 2. též jiné řády mají v Československu konventy, jež podléhají správě provinciála, sídlícího v jiném státě;⁴⁷ 3. potomek někdejšího zakladatele (Karla z Liechtenšteina), panující kníže Jan II., těžko by nesl odluku.

V tom smyslu podával vídeňský provincialát zprávy do Říma a předem protestoval proti odluce.

Záležitost rakouské provincie vzal za svou učený a v právnických vě-

⁴⁷ Důvodu druhého dovoľával se též maďarský provinciál pro své účely.

cech zběhlý prelát Dr. Alois Faidutti, bývalý hejtman gorického kraje, jenž jako poslanec na říšské radě bydlel po dlouhá léta ve vídeňském konventě, po válce pak jako italský vyhnanec došel tam útulku. Ten měl v Římě mnoho vlivných přátel, jež získal pro práci ve prospěch rakouské provincie.

Ale ani československá provincie nebyla v Římě bez přimluvěčích. Prvním a hlavním obhájcem jejím byla pravda. Když „ostrý“ protest rakouského provinciála přišel z Říma do Prahy, aby československý provinciál zaujal k němu stanovisko, shledal tento, že některé věci v něm nutno uvést na pravou míru. Tehdy jeho sekretář P. Irenej Jančařík býval častěji volán na Apoštolskou Nunciaturu pražskou, aby vyslechl názory jeho Excellence nuncia Clementa Micary na spornou záležitost.

Vlivy rakouské provincie bojovaly o vítězství na Apoštolské Nunciatuře pražské různými obviněními, na př., že československý P. provinciál nešetřil kánonického postupu, atd. Ale po dokumentárních (doložených) informacích, dodaných P. sekretářem československé provincie, byl zjištěn pravý stav věci k jejímu prospěchu proti nepravdivým nařčením.

V tom smyslu byl mírně a věcně zodpověděn výše zmíněný „ostrý“ protest rakouského provinciála.

Druhými obhájci československých požadavků v Římě byli dva generální defintoři: P. Rafael Meyer a P. Longin Horák. Tento, jakožto člen bývalé provincie rakousko-české, znal dobře pravý stav a dovedl svého druha o mnohém poučiti, onen pak, poznáv bez hněvu a zaujatosti pravdu, hájil ji před sv. Stolicí, jak to přináleželo jeho úřadu generálního prokurátora.

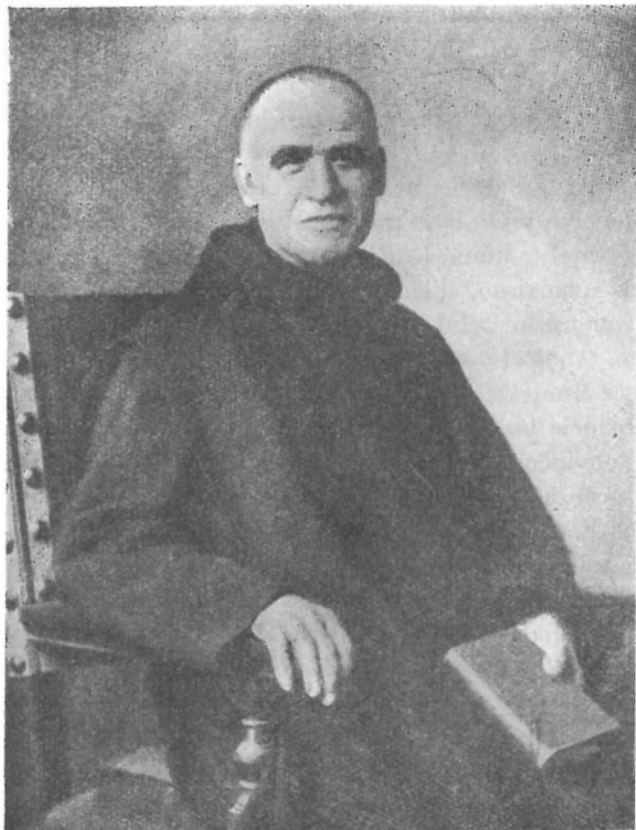
Zápas nemohl skončiti jinak, než že se sklonilo vítězství na stranu československou.

Sv. Kongregace řeholníků výnosem z 22. ledna 1921 čís. 5439 zamítla jak snahy provinciála vídeňského, tak i budapešťského. Řím promluvil — pře se skončila. Konventy bratislavský, spišsko-podhradský, skalický a valtický přiděleny k československé provincii. Generální kurie odeslala o tom zprávu do Prahy 27. ledna, do Vídně stejnou dobou, do Budapešti 30. téhož měsíce.

Jakmile vídeňský P. provinciál obdržel z Říma rozhodnutí, volky nevolky se mu podrobil. Mohl se však konejšiti vědomím, že ničeho neopomenul z toho, co mohl učiniti pro záchranu valtického konventu.

S maďarským provincíálem však ani po rozhodnutí sv. Kongregace řeholníků nebylo lze klidně jednati. Dne 22. března československý P. provinciál dovolával se rozhodnutí sv. Stolice a oznamoval mu, že převzme spišsko-podhradský konvent do své správy. Jelikož však byli v něm

*Řádový generál
Rafaël Meyer
1922—1928.*



ještě bratří, patřící do provincie maďarské, žádal P. Turoczyho, aby se na jeho vyzvání rozhodli, zda chtějí zůstat při dosavadní své provincii, či přestoupiti do československé provincie.

Na vlídný dopis neoddržel však stejné odpovědi. V dopise, v němž P. Turoczy mluvil o věčném nepřátelství mezi provincií maďarskou a československou, zmiňoval se, že P. generál oznámil sice 30. ledna do Budapešti přivtělení konventů slovenských k československé provincii, dalších však pokynů že mu nedal. Jelikož pak se strany české se slibovalo bratřím spišsko-podhradským, že smějí zůstat na dosavadním místě, dokud vše nebude urovnáno, žádá, aby se slibům dostálo, zvláště když bratří spišsko-podhradští jsou československými příslušníky a na pobyt v tomto státě mají právo; bratří tito také prý již slibovali věrnost československé republice a dosavadní konvent budou spravovati svědomitě.

Jelikož v uvedené odpovědi byla pominuta věc nejdůležitější, totiž prohláška, kterému provinciálu chtějí bratří ve Spišském Podhradí pod-

léhati, obrátil se československý P. provinciál na generální kurii, aby sama onu záležitost vzala do rukou. O tom také 6. července uvědomil P. Turoczyho. Dne 18. srpna dostal tedy ze Spišského Podhradí tuto zprávu: „Opětne odpovídáme jednohlasně, že my, jako rození spišsko-podhradští Slováci, pokládáme se za příslušníky uherské provincie. Prohlašujeme expressis verbis: Já Szepessy Lajos, převor, Voltner Mihály, Kaczur Bertalan a Gösinger Pongrácz uznáváme uherskou provincii Milosrdných bratří zcela a plnoprávně za svou vrchnost.“ P. Turoczy pak žádal, aby tito rození spišsko-podhradští „Slováci“ směli konvent spravovati až do jara 1922.

Československý P. provinciál nemínil žádost svého druha zamítnouti. Proto 17. září odebral se s P. převorem pražským Apolinářem Hraballem do Spišského Podhradí, aby záležitost klidně umluvili. Protokolem, sepsaným 21. září, zavázal se spišsko-podhradský převor Lajos Szepessy, že bude konvent svědomitě řídit až do příští provinční kapitoly, která se bude konati na jaře r. 1922. Dne 22. července r. 1921 zemřel totiž řádový generál Coelestin Castelletti, šlechtitý příznivec československé provincie, bylo tedy jisto, že s jara dojde k nové generální kapitole a po ní k provinčním kapitolám. Pak měl P. Szepessy předati správu konventu svému československému nástupci. Aby předávka uspořádala, byl nyní prohlédnut a zkontrolován inventář a zjištěn stav konventu.

Dne 7. května 1922 byl zvolen při generální kapitole v Římě za nejvyšší hlavu řádu P. Rafael Meyer. Sotva se ujal svého úřadu, obrátil pozornost na československou provincii, pro kterou již dříve pracoval; chtěl ji uvést v plnost práv. Proto nařídil, aby se spišsko-podhradští bratři ještě jedenkrát před dvěma svědky rozhodli, ve které provincii chtějí působiti. Dne 4. června odeslali tedy do Prahy své vyjádření, jež znělo souhlasně s prohláškou výše naznačenou.

Při provinční kapitole, slavené v Praze 9.—11. června 1922, ustanoven za převora ve Spišském Podhradí P. Thasilo Kroutil, osvědčený dosavadní převor skalický, jenž 22. června zavítal na nové působíště. Ale ani P. Lajos Szepessy ani jeho maďarští spolubratři neopustili ještě konventu. Onen zůstával, aby českého převora zasvětil do vedení klášterního statku, jehož 140 měř pozemků bylo roztroušeno do širokého okolí, tito pak pobýli déle, poněvadž P. Turoczy nespěchal s jejich odvoláním. Teprve 6. září opustil dlouholetý převor spišský své působíště a jeho spolubratři ho v krátké době následovali. Ze slovenských bratří nevyvolil si ani jediný své „krajiny“ a svého národa za působíště. Myslili maďarsky, mluvili maďarsky, cítili maďarsky, i své slovenské jméno si pomadžaršti-

li (Turoczy-Turčanský), šli, kam je táhlo srdce. Ne nevěrný obrázek Slovenska.

Když 12. března 1919 vyzýval P. Karel Medvecký moravské bratry, aby obsadili slovenské konventy, nikdo netušil, kolik práce a bojů, obětí a starostí bude vyžadovati toto obsazení.

16.

Odluka těšínského konventu od československé provincie.

Na generální kapitole v Římě v listopadu 1919 odloučeno od rakousko-české provincie nejen osm konventů v korunních zemích českých, nýbrž i dva polské konventy: v Krakově a Zebřidovicích. Jelikož k utvoření samostatné provincie se vyžadují alespoň tři konventy, nemohlo na jmenované kapitole dojít k ustavení polské provincie.

Polští bratři toužili stejně jako čeští po své vlastní provincii. Ale ať touhy se shodovaly, prostředky k provedení se značně lišily. Bratři čeští vynikali počtem a vzdělaností, což neplatilo stejnou měrou o bratrích polských. Dvěma konventům, jež z rakousko-české provincie měly býti zabrány pro polskou provincii, stáli v čele čeští převorové, kteří měli k ruce většinou české bratry. Sama sebou vnucovala se otázka, kdo povede polské konventy, až čeští bratři z nich odejdou. Žijící polští bratři nikdy ještě převory nebyli; chyběla tedy zběhllost a zkušenost. Poměry volaly po cizím vyšším vedení. Československý P. provinciál nemohl se brát v tomto směru v úvahu. Boje a spory mezi Poláky a Čechy, jež pro českou stranu dopadaly příznivě, vznikly u Poláků nesmírnou záští proti Čechům. Z Vídně též nebylo lze polské konventy spravovati. Přirozeně tedy obracela se pozornost na provincii prusko-slezskou. Generální kurie neviděla lepšího východiska, než pověřiti vratislavského provinciála P. Godharda Kastnera úřadem vrchního správce krakovského a zebřidovského konventu.

Těšínský konvent přiřknut sice generální kapitolou k československé provincii, ale nenávisť Poláků k Čechům znemožňovala českým bratrům nejenom jeho správu, nýbrž i pobyt v něm. Stejně tomu bylo v konventech krakovském a zebřidovickém, dokud jich neopustili čeští bratři. V posledně jmenovaném místě byli staří čeští bratři tělesně týráni od mladých

polských kandidátů. Československý provinciál přišel k poznatku, že by těšínskému konventu jen prospělo, kdyby jej předal do správy provinciálu pruskoslezskému, pod jehož pravomoc patřily již dva právě zmíněné konventy. V tom smyslu tedy vyjednával s řečeným provinciálem a s polským delegátem, z nichž žádný se nestavěl proti jeho návrhům. Oboustranné jednání usnadnily poslední politické změny, podle nichž východní území těšínské až po řeku Olšu připadlo k Polsku, čímž konvent se ocitl v území této říše. Když tedy P. Kastner navštívil začátkem srpna konvent krakovský a zebřidovský, měl jej P. Misiak k tomu, aby podrobil prohlídce též konvent těšínský. Již oba představení byli na cestě k Těšínu, ale v tom P. Kastner změnil svůj úmysl, neboť věděl, že nemůže úředně prohlížeti konvent, jenž mu dosud nebyl pravoplatně přidělen. To byla jistě hlavní příčina, proč se vyhnul uvedenému městu. K příčině této mohla se přidružit ještě jiná překážka.

Těšínská Němci, kteří po celou dobu, kdy se jednalo též o jejich příslušnost k Československu či k Polsku, projevovali úplný nezájem na tom, ke kterému státu připadnou, pojednou, když bylo již pozdě, začali horlivě pracovat pro Československo; poznávali, že jejich národnost je spíše zajištěna v tomto státě. Provinciál Kastner vyhnul se tedy Těšínu snad též z domněnky, že přání těšínských Němců bude vyhověno a že konvent zůstane československé republice. Polský delegát P. Hyacint Misiak uvádí třetí příčinu pominutí Těšína: pobyt francouzského vojska, jehož se prý provinciál bál,⁴⁸ což však nelze brát vážně.

Ale i P. Misiak a polští bratři přišli k jiným názorům. Toužili po správě polské, a dostávali se pod — pruskou. Té si opravdu nikdy nepřáli. V dopise z 29. srpna oznamuje Fr. Hyacint Misiak, polský delegát, československému P. provinciálu, že polští bratři nechtějí přináležeti pod pruskou správu a že by dali přednost české správě, a proto žádá, aby jejich konventy byly přiděleny k československé provincii. Vzpomíná, kterak čeští bratři vždycky se za dřívějších dob dobře snášeli s polskými, jak český lid měl polské bratry rád a jak on sám v českých konventech se cítil spokojen. Nakonec oznamuje, že si dovolí přijeti do Prahy a tam že vše umluví.

Odpověď československého P. provinciála z 19. září nevyzněla však podle přání polského delegáta. Její obsah: „Musí se rozumně zkoumati, zdali Váš návrh, aby polské konventy byly přiděleny k československé provincii, je proveditelný. My starší bratři jistě bychom žili ve shodě, ale mladí stěží by dovedli své nezdravé národní nadšení krotiti. Nic pak není horšího než neshody a sváry bratří v jednom domě. Konečně, co by

⁴⁸ Podle dopisu P. Misiaka.

tomu řekly polské úřady, jak církevní, tak státní, kdyby polské konventy se spojily s českými? Jistě by to rády neviděly a pravděpodobně by to neschválily. Dne 7. srpna dostal jsem dopis od vratislavského P. provinciála. Oznamuje, že psal do Říma, aby se mu správa konventu těšínského nesvěřovala, dokud se nebude jistě vědět, že Těšín připadne k Polsku.“ P. Misiak v následujícím dopise uznal správnost těchto názorů.

Poněvadž komise pro vyměřování hranic přisoudila dne 6. srpna větší část Těšina, východně od řeky Olše, Polsku a tím oddělila sporný konvent od československé republiky, a jelikož Dohoda zamítla pozdní snahy těšínských Němců, nadešla chvíle předání konventu. Dne 15. prosince 1920 sešli se v těšínském konventě za českou provincii její P. provinciál a P. Apolinář Hrabal, pražský převor, a za prusko-slezskou provincii P. Godhard Kastner a jeho sekretář P. Kasián Ossmann, kteří sepsali protokol, podle něhož se československá provincie uvoluje po schválení sv. Kongregace řeholníků předati těšínský konvent do správy provincie prusko-slezské s výhradou nezadatelného práva, převzítí jej zase do vlastní správy, kdyby snad v dohledné době město Těšín mělo připadnouti československé republice.

Sv. Kongregace řeholníků potvrdila reskriptem z 15. ledna 1921 čís. 172 vynětí těšínského konventu z pravomoci československého P. provinciála a podrobila jej pravomoci P. generála a generální kurie s výzvou, aby byla svého času vyrozuměna o definitivní úpravě hranic těšínského území. Dosud totiž hraničníky ještě nebyly položeny.

V důsledku zmíněného reskriptu P. Hyacint Misiak a P. Bogumil Lewandovski přijeli 21. února do těšínského konventu a v následujících dnech přejímali od českého převora Bertina Ellnera konvent s veškerým jeho majetkem movitým i nemovitým. Dne 24. února oznámil P. Bohumil Lewandovski, nový správce konventu, provinciatu v Praze úřední převzetí konventu s výslovným podotčením, že všechno přijal v náležitém pořádku.

Jak vidno, představení československé provincie dovedli nejen bojovati a vítěziti za její práva, nýbrž i se smířovati s nezbytnými ztrátami. Provincie, s pevně vyměřenými hranicemi, mohla se nyní nadějně rozvíjeti.

Přeskupení bratří a konventního majetku.

Jakmile se vynořovaly mlhavé obrazy nových provincií, vystávaly mezi bratřími národnostní rozdíly, a čím více se možnosti měnily ve skutečnost, tím silněji tíhli členové do oněch provincií, do nichž je táhla láska k národu. Nastalo přesazování. Čeští bratři, národnostně uvědomělí, stěhovali se z Gorice, Vídně-Leopoldova, Vídně-Hütteldorfu, Lince, Krakova, Zebřidovic a Těšína do své provincie. Málo jich na přání P. Deutschela zůstalo v rakouské provincii. Někteří opustili též štyrskou provincii a zakotvili ve své vlasti. Totéž platí o bratřích jiných národností. Němci, i když jejich kolébka stála v republice československé, dali přednost provincii rakouské. Polští bratři, až na malé výjimky, dali se přeložiti do polských konventů. Bratři Slovinci a Chorvaté vyvolili si pobyt ve své jugoslávské delegatuře. Jenom slovenští bratři, všichni bez výjimky, vyrazili na svou slovenskou „krajinu“, na československou republiku a na její řádovou provincii prach z obuvi své a zůstali při lásce srdce svého, při — Maďarsku.

Stejně převáděl se též kmenový majetek z Vídně do provinciálních sídel nových provincií. Na záležitost tuto upozornil československý P. provinciál již při první rakouské kapitole, slavené 8.—11. ledna 1920. Tenkráté žádal, aby se příslušné podíly převáděly až po rozhodnutí o valtickém konventě. Když tedy sporný konvent přivtělen k československé provincii, zahájil s rakouským P. provinciálem v tom směru písemné jednání. Ale toto se vleklo déle, než československé provincii prospívalo. Aby neutrpěla škody z prodlení, sešli se v Praze 9. června 1921 Otcí definitivně k poradě, co činiti. Po živé rozpravě o projevených názorech odhlašovali, aby se celá záležitost předložila generální kurii k spravedlivému rozřešení. Navrženy dva klíče, podle nichž by mohl býti společný majetek rozdělen: buď podle počtu bratří nebo podle počtu konventů obou provincií.

Generální kurie a provincialát ve Vídni byly o tom usnesení vyrozuměny a požádány o bezodkladné vyřízení, poněvadž odkladem hrozí nebezpečí, že československý stát neuzná cenných papírů, uložených ve Vídni.

Když se 24. července opět sešlo československé definitorium k poradě, vyslechl již z úst svého provinciála vyřešení záležitosti. Exgenerál P. Augustin Koch, jenž v zastoupení P. generála visitoval rakouskou pro-

vincii, pozval českého provinciála do Vídně k osobní rozmluvě o způsobu, jak majetek rozdělit. Ujednáno, použití klíče podle počtu bratří, ne podle konventů, řešení to pro rakouskou provincii nejpříznivější. Československá provincie dostala 84, rakouská 54, polská 10 bratří; podle počtu členů připadl na československou provincii podíl 250.000 rak. K., uložených v cenných papírech, s jejichž propuštěním činily rakouské úřady neobyčejně veliké potíže. Vyřízení převodu vyžadovalo dlouhé doby a nemalých námah. Válečné půjčky převezeny z Vídně v lednu 1922, předválečné renty teprve v srpnu 1923.

18.

Stav československé provincie v r. 1933.

Od dalšího výpisu dějin československé provincie lze prozatím upustiti, poněvadž její další vývoj shoduje se s osudy jednotlivých domů.

Nejvíce ze všech konventů rozkvetl, zásluhou P. Apolináře Hrabala, konvent pražský. V letech 1924—1927 postavena nová nemocnice o 250 lůžkách. Část staré nemocnice stržena, takže zůstaly z ní místnosti pouze pro 50 lůžek. Tato část za převorátu P. Ireneje Jančaříka zmodernisována. Za něho vybudováno v r. 1932 v nové nemocnici poboční schodiště a zřízeno 15 podkrovních světnic. V konventě zbudován v r. 1933 nový noviciát.

V Brně postaven v r. 1923 nový operační sál a část chudobince přeměněna v nemocnici. V r. 1933 rozšířena nemocnice novostavbou pro 100 lůžek.

V Letovicích r. 1928 postaven chorobinec pro 50 lůžek, do něhož přeloženi chorobní z Brna. Roku 1932 za převorátu P. Kašpara Bureše provedena nastavba na části průčelního traktu, čímž se získalo 6 světnic.

Valtická nemocnice rozšířena v r. 1931 novostavbou o 75 lůžek a prohlášena za veřejnou nemocnici.

V Bratislavě vráceny všechny budovy účelům řádovým, nemocnice opravena a rozšířena o menší přístavby. Věci do Maďarska odvezené dopraveny, kromě knihovny, zpět.

Ve Skalici velkými a nákladnými úpravami zřízena nemocnice a opraven celý dům. Movitý majetek, odvezený do Maďarska, zůstal tam; prý to byl „soukromý“ majetek převorův.

Ve Spišském Podhradí nesla se činnost tímže směrem jako ve Skalici. Roku 1932 koupěn sousední dům se zahradou a 6 jiter pole.

Ve Vizovicích za převorátu P. Petronia Válka zvýšen r. 1932 konvent o osm podkrovních světnic.

Stav konventů.

	Místo konventu	Počet bratří - lůžek r. 1920.		Počet bratří - lůžek r. 1933.	
1	Praha	23	180	52	300
2	Valtice	7	58	11	150
3	Spišské Podhradí ⁴⁹	4	16	4	34
4	Bratislava	4	64	8	85
5	Nové Město n. Metují	6	28	7	50
6	Prostějov	8	60	8	68
7	Kuks	6	22	5	22
9	Brno	12	222	13	240
9	Letovice	5	24	5	100
10	Vizovice	4	40	7	90
11	Skalice	4	14	7	90
	Celkem	83	728	127	1229
	Lékárna vatikánská			1	
	Celkem			128	

Upozorňuje se, že počet lůžek nenaznačuje přesně činnosti bratří na poli milosrdné lásky k bližnímu, neboť lůžka mohou zůstat neobsazena anebo naopak v čas návalu nemocných mohou býti rozmnožena.

⁴⁹ Bratří, příslušící k maďarské provincii.

II. DĚJINY ČESKOSLOVENSKÝCH KONVENTŮ

1.

Valtický konvent sv. Augustina (1605).

Nejstarším konventem řádové provincie československé, ano celého řádu ve střední Evropě je konvent valtický. Založil jej Karel I., hrabě z Liechtenšteina.⁵⁰

Dne 10. února 1605 uvedl několik bratří do chudičského špitálu sv. Barbory, jejíž kaple stála na místě nynější epistolní strany hlavního oltáře. Bratři však nemohli vyvinouti úspěšné činnosti, ba neměli ani pro sebe slušného bydliště a byli namnoze odkázáni na soukromé byty. Většina jich proto opustila Valtice a přešla r. 1614 do Vídně. O ubohosti valtických poměrů svědčí i to, že za prvních padesát let ani jediný bratr neskládal v konventě tom slibů a pouze jediný tam zemřel. Teprve r. 1659, kdy vyvstala naděje na jakousi působnost, přišli tam čtyři bratři s převorem Konstantinem Scholzem, aby zesílili konvent, ale i ti musili s počátku hledat přístřeší v občanských domech.

Neblahým poměrům učinili konec kníže Karel Eusebius a jeho manželka Jana Beatrix, rozená Dietrichšteínová. Dne 17. července 1662 položili základ ke konventnímu traktu při lednické silnici a provedli přístavbu hospitálu při břeclavské silnici. R. 1668 byly zvýšeny budovy o poschodí a 27. srpna t. r. přeneseni nemocní do nového hospitálu o 12 postelích. Jelikož dva roky předtím zabezpečil jmenovaný kníže prozatímní fundační listinou vydržování nemocných, pokládal se r. 1668 hospital za církevně zřízený. Téhož roku zbořena kaple sv. Barbory a položen základ k nynějšímu chrámu sv. Augustina, jenž byl konsekrován 28. června 1671. Roku 1673 vybudovány dvě věže, ale pokryty jen prozatímně a teprve 1873 byly nákladem knížete Jana II. opatřeny nynějšími barokovými báními, jimiž zvýšeny o 12 metrů. Obraz hlavního oltáře vymaloval r. 1757 Jan Cymbal.

⁵⁰ Do stavu knížecího povýšen r. 1618.

Hrozný mor r. 1713 ušetřil Valtic úplně, což bratří přičítali přimluvě sv. Jana z Boha. Zbožný převor Roman Schrott dal v r. 1715 v dík Pánu Bohu postavit na zahradě velikou světcovu sochu. Zato tyfus, který v r. 1726 řádl ve Valticích, sklátil jedenáct bratří.

R. 1751 Anna Marie, manželka knížete Václava, rozšířila nemocnici o příční trakt směrem ke konventní budově. Kníže Alois zlepšil příjmy nemocnice nadací, která poskytovala ročně 300 dukátů.

Jak s počátku byl konvent na bratry chud, tak později vynikal i jejich počtem i jakostí. Mnozí z upřímné zbožnosti přidali k hodnosti lékařské nebo lékárnické ještě důstojnost kněžskou, na př. uvedený MUDr. Konstantin Scholz, MUDr. a Ph. Dr. Beatus Zintl, MUDr. a Ph. Dr. Ezechiel Nachlowski, MUDr. Kastulus Franke, MgPh. Constabilis Beránek. Někteří se zabývali spisovatelstvím, na př. P. Patricij Wassenburg. Jmenovaní i jiní bratří vynikali nejen vědomostmi, nýbrž i řeholními ctnostmi, obětavou láskou, pokorou a poslušností.

Ke zmíněným bratřím důstojně se řadí Lazar Nöbel, dovedný ranlékař, jenž r. 1715 složil sliby ve Valticích. Vyhojil r. 1713 knížeti Josefu Adamovi zlomenou nohu, jejíž těžký zánět budil vážné obavy, za což dostalo se klášteru 1000 zl. R. 1726 vyléčil operací jistou dvorní dámu, beznadějně nemocnou, kterou poslala k němu císařovna Alžběta Kristina. Konvent obdržel za to od císařovny 100 dukátů a skvostný ornát. Ro-



Dýkrovní kaple ve Valticích.

ku 1727 zachránil život těžce nemocnému mladičkému knížeti Janu Nepomuku; jeho matka Marie Anna založila v díky Pánu Bohu za to prostějovský konvent.

Nade všechny však vynikl Norbert Boccius, rodilý v Temešváru, jenž r. 1749 složil sliby v Praze. Po medicínsko-chirurgických studiích ve Vídni byl ustanoven převorem v Gorici. R. 1763 byl diplomován jako ranlékař a poslán za podpřevora a profesora chirurgie, anatomie a ošetrovatelství na státní školu ve Valticích. Roku 1768 se stal jejím ředitelem, od roku 1766 zastával úřad převora až do r. 1784, kdy ponejprv (pak ještě dvakrát) byl zvolen za provinciála. Vynikl neobyčejně znalostí rostlinopisu. Pěstoval květiny a ovocné stromy nejen v klášterní zahradě, nýbrž i na městských neobdělávaných plochách, čímž nemálo přispěl k hospodářskému povznesení Valticka. Napsal mnoho článků z oboru botaniky. Nejvíce se proslavil dílem „Liber regni vegetabilis“ o 14 velikých foliantech rozměru 52×31 cm, které ozdobili rodní bratři Josef, František a Ferdinand Bauerovi, Jakub Walter a řádový bratr Stanislav Figenschuh 2.750 obrazy. Dílo toto je přední ozdobou knížecí knihovny. Slavný provinciál Boccius zemřel r. 1806 ve Valticích. Jeho podobiznu s bramboříkem nebo s knihou v ruce nacházíme v mnohých konventech.

Valtice byly též krátkou dobu sídlem noviciátu. Na generální kapitole v Římě r. 1772 bylo ustanoveno přeložiti noviciát z Vídne do Valtic, aby novicové, jsouce méně tělesně zaměstnáni, mohli se více oddati duchovnímu životu. Valtice však hostily noviciát jenom devět roků, po nichž se opět vrátil do původního místa. Teprve po noviciátě bylo tam z Vídne každoročně posíláno šest exnoviců, aby se ve výše zmíněné dvouleté ošetrovatelské škole důkladně vzdělali pro stavovské povolání. To trvalo až do r. 1854, kdy úpadek života duchovního zavřel brány ústavu, třebaže státu záleželo na jeho udržení. Teprve s velikým stavebním rozvojem, jež vnesl do ústavu kníže Jan II., vrátila se částečně rušnost dřívějších dob.

Trakty nemocnice z r. 1668 a 1751, které jednak nevyhovovaly moderním požadavkům a jednak již dávno nestačily návalu nemocných, nutily totiž správu, aby uvažovala o rozšíření a zmodernisování špitálu. Po delším úspěšném jednání s úřady a hlavně s ústřední správou knížecích statků přikročeno k stavbě směrem k břeclavské silnici. Panující kníže Jan II. z Liechtenšteina vybudoval vše svým nákladem.

Základní kámen posvěcen 31. VII. 1890. Nová budova vysvěcena 28. VIII. 1892. Na schodišti byl umístěn obraz v nadživotní velikosti panujícího knížete Jana II. z Liechtenšteina v rouchu rytíře zlatého rouna. Jmenovaný šlechtný příznivec zřídil také vlastním nákladem v r. 1894 výkrovní kapli a pitevní sál.

Roku 1901 zbudovalo město nový vodovod a později kanalisaci, což ovšem zavedeno i do konventu a nemocnice, a to opět přispěním jmenovaného knížete. Roku 1904 přenesena lékárna z dosavadních malých místností při lednické silnici do přízemí novostavby při břeclavské silnici. Byla vysvěcena 17. října 1904. Roku 1909 zavedeno v nemocnici ústřední topení, v letech 1911 a 1912 kostel úplně zrestaurován, roku 1914 a 1915 zřízeno elektrické osvětlení, opět pomocí vznešeného knížete.

V letech 1910 a 1911 pořízen nový Betlem, varhany a boží hrob, což umožněno štědrostí vzácného příznivce notáře Güberta.

Když r. 1914 vypukla válka a P. Reginald Odstrčil se vzdal řízení konventu, byl určen za převora ve Valticích P. Veremund Tvrdý, jenž se stal opravdovým otcem konventu a nemocných. Řídil dům v nejtěžší době.

Historický den 28. října 1918 oslavil převzácným zápisem v pamětní knize:

„V památný den 28. října 1918 zaplesali s osvobozenou, samostatnou vlastí československou i bratři zdejšího konventu, věrní synové matek českých. Bylo jim proto snášeti v popřevratové době trpká zklamání a pronásledování. Přivtělovací akce města Valtic a okolí k naší republice pokračovala, žel Bohu, neobyčejně pomalu a naši bratři české národnosti neměli věru v pohnutých těch dobách na různých ustláno.“

Než pamětlivi slov Spasitelových: „Blahoslavení, kteří jsou pronásledováni pro spravedlnost,“ snášeli s trpělivostí, heroickou oddaností do vůle Boží a blaživou nadějí — že na nebi, zakaleném národnostními třenicemi, vzejde přece jednou zářivá jitřenka toužebně očekávané samostatnosti — všemožné předsudky, ústrky a osočování, pracující tiše a neúmorně na vytčeném poli křesťanské charity, nezapomínající při tom úspěchu a rozmachu naší národní věci.

Od převratu 28. října 1918 až k definitivnímu přivtělení Valtic k naší nové samostatné republice československé prožíval zdejší konvent těžkou, vleklou finanční krizi, způsobenou národnostním napětím. Teprve 31. července 1920 byl s městem Valticemi i náš mateřský konvent přivtělen státoprávně k naší republice.

Utvoření nové provincie československé a připojení Valtic k československé republice mělo za následek, že Valtice ztratily celé zázemí rakouské a že oblast sbírek se omezila jen na několik malých okresů jiho-moravských. Bylo nutno umožnit zdejšímu konventu další trvání.“

Jelikož hospodářské poměry konventu se stále zhoršovaly, prozíravý a praktický převor P. Bertin Ellner navázal styky s úřady státními a zemskými, aby získal řádové nemocnici právo veřejnosti.

Na podnět politických úřadů vyjednával nejprve s valtickou obcí o

sloučení městské, většinou ženské nemocnice, která již požívala práva veřejnosti, s řádovou nemocnicí. Právo veřejnosti mělo se s oné rozšířit na tuto. Převor tedy v tom smyslu jednal, pracoval léta, ale marně. Nezbylo mu, leč podati žádost, aby právo veřejnosti bylo uděleno řádové nemocnici samostatně.

Po P. Bertinovi sledoval myšlenku tu jeho nástupce P. Josue Šalamoun (1928), kterému se dílo podařilo, když za pomoci zemského výboru moravskoslezského, jenž přál myšlence zveřejnění nemocnice, překonal velké překážky, které kladlo do cesty město. Dnem 6. května 1930 uděleno bylo nemocnici Milosrdných bratří ve Valticích právo veřejnosti s podmínkou, že přistaví ženské oddělení.

Se stavbou nové nemocnice se započalo dne 1. září 1930. Svěcení hotové budovy vykonal J. E. biskup brněnský Dr. Josef Kupka dne 22. listopadu 1931 za účasti zástupců úřadů a hojných příznivců a přátel valtického konventu.

Primářem interního oddělení zůstal MUDr. Josef Hýsek, jenž jmenován též ředitelem nemocnice, a primářem chirurgického oddělení se stal MUDr. Josef Rindl, dříve první sekundární lékař zemské nemocnice v Uherském Hradišti, který nastoupil 1. ledna 1932. Zároveň byly povolány ctihodné sestry sv. Kříže z Choryně k obsluze nemocných na ženském oddělení.

Při stavbě nové nemocnice doufalo se ve hmotnou podporu, která z nenadání se vynořila testamentem Dr. Šimona Slunského, advokáta v Mikulově. Poslední vůlí, sepsanou 1. června 1926, ustanovil nemocnici Milosrdných bratří ve Valticích universální dědičkou svého jmění. Tento dar způsobil konventu mnoho trpkých chvil, mnoho práce a nepředvídané námahy, pochůzek k soudům atd. Vzdálení příbuzní testátorovi upírali testamentu platnost, a tak spor o dědictví — na žaloby Frant. Hubeného, výměnkáře, a Kateřiny Suparitschové, výměnkářky ve Frélichově, prošel všemi instancemi, dvakrát k nejvyššímu soudu — až konečně jeho rozhodnutím ze dne 18. dubna 1931 byl definitivně ukončen ve prospěch nemocnice.

Báječné bohatství, o kterém se mluvilo, zjištěno konečně takto: Hotových peněz asi 60.000 Kč a statek ve Frélichově se 163 mírami polí, což však několikaletý spor velmi ztenčil.

Po otevření přístavby nemocnice začalo se pracovati při 150 lůžkách. Pro neustálý příliv nemocných musela se přikupovati nová lůžka a zařizovati nové nemocniční sály. K tomu účelu použito bývalé ordinace lékařské, skladiště kostelního a skladiště prádla. Tím získány tři nové sály a počet lůžek stoupl o 23.



Nová nemocnice ve Valticích.

Když se práce v nemocnici utěšeně rozvíjela, stihla ji nenadálá rána zákona ze dne 24. června 1930 č. 98 Sb. z. a n., kterým se právo veřejnosti vázalo na nové podmínky, jimž nemocnice ještě nevyhovovala. Nastala nová práce a nová křížová cesta žádostí a pochůzek po úřadech. „Netřeba psátí o těžkostech, které se kladly v cestu, ale s pomocí Boží a přimluvami mocných osobností podařilo se nám konečně zvítěziti. Největšími našimi nepřáteli a odpůrci byli někteří zdejší Němci, kteří s p. poslancem Zajíčkem starali se o to, aby naší nemocnici právo veřejnosti uděleno nebylo, a tak aby zachránili městskou nemocnici při životě. O jejich „dobré vůli“ svědčí to, že při zasedání zemského výboru v Brně, když se mělo jednati o doporučení žádosti konventu za udělení práva veřejnosti, všichni členové německých stran i se zástupci strany křesťansko-sociální odešli ze zasedací síně. Ale s pomocí Boží překonali jsme všechny potíže a dnes i oni uznávají, že naše nemocnice je jak pro město, tak i pro celý kraj požehnáním.“

Píle řádových představených, pracujících o právo veřejnosti, byla konečně korunována úspěchem: nemocnici ve schůzi ministerské rady ze dne 8. července 1932 přiznáno právo veřejnosti. Oznámení zemského úřadu o udělení práva veřejnosti znělo takto:

„Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy sdělilo výnosem z 19. července 1932 č. 24.264 toto:

„Ve schůzi ministerské rady, konané dne 8. července 1932, bylo k návrhu ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy ze dne 16. června 1932 č. 19.147, podanému v dohodě s ministerstvem vnitra a ministerstvem financí, po vyslechnutí zemského zastupitelstva země Moravskoslezské, přiznáno nemocnici konventu Milosrdných bratří ve Valticích podle zákona ze dne 24. června 1930, č. 98 Sb. z. a nař. právo veřejnosti, počínajíc dnem usnesení vlády, to je dnem 8. července 1932.

Právo veřejnosti bylo přiznáno této nemocnici s podmínkou, že konvent vybuduje do konce roku 1934 samostatný, předpisům úplně vyhovující isolační pavilon.

Na tuto novou všeobecnou veřejnou nemocnici ve Valticích se vztahují, dnem přiznání práva veřejnosti počínajíc, všechna ustanovení normativních výnosů ministerstva vnitra ze dne 6. března 1855, č. 6.382 a ze dne 4. prosince 1856, č. 26.641.

O tomto rozhodnutí vlády se dává tamnímu úřadu vědět s tím úmyslem, aby opatřil potřebné uveřejnění této zprávy v tamním okrese.

Zemský úřad současně vyhláší pro novou veřejnou nemocnici Milosrdných bratří ve Valticích s účinností od 8. července 1932 ošetrovací sazbu na III. tř. částkou Kč 19.50 a na II. tř. ošetrovací částkou 40.— Kč pro osobu a den až na další.

Přiznání práva veřejnosti nemocnici řádu Milosrdných bratří ve Valticích bude vyhlášeno v příštím zemském Věstníku pro zemi Moravskoslezskou.

Publikace usnesení vlády, kterým se této nemocnici přiznává dnem 8. července 1932 právo veřejnosti, byla již zařazena ministerstvem zdravotnictví a tělesné výchovy v Úředním listě RČS.“

Oporou v těžké finanční situaci byla konventu filiálka Agrární banky v Břeclavi, s ředitelem Janem Houskou a prokuristou Jos. Šimonem v čele. Ústav tento vyšel klášteru vstříc s takovou ochotou, „že nelze to ani vypsat“. Zapůjčil konventu půl milionu korun čsl. beze všech potíží přes to, že řádový dům je zatížen zárukou pro metropolitní konvent v Praze, který dluží Vinohradské spořitelně přes 7 milionů Kč.

Úrok bankovní je sice dosti značný, ale valtický konvent je rád, že zápujčku od Agrární banky obdržel, poněvadž sehnat úvěr v tak těžké době bylo spojeno s velikými potížemi.

I jinak vyšla filiálka Agrární banky řádu vstříc. Rozprodala mu pozemky ve Frélichově, zděděné po p. Dr. Slunském, a to úplně zdarma, což vyneslo k 1. srpnu 1932 obnos Kč 503.253'80. Při kánonické visitaci

byl P. provinciálem Veremundem Tvrdým a jeho sekretářem P. definitorem Ambrožem Havelkou prodej shledán správným a potvrzen. Z dědictví zbylo již jen asi 30 měř.

Prodejem těchto pozemků bylo konventu jednak značně pomoheno finančně a jednak odpadly veliké starosti s udržováním statku. Jsa značně vzdálen, nemohl býti držen ve vlastní režii a pronájem jeho spojen byl s velikým risikem nedobytnosti nájemného.

„Konvent provází až dosud požehnání Boží, jež projevuje se tím, že posílá nám dobrodince, kteří nám dary pomohli v naší finanční tísní. Tak ct. konvent pražský přispěl nám 45.000 Kč na zařízení kuchyně, ct. konvent vizovický 50.000 a ct. konvent prostějovský rovněž 50.000 Kč. Jinak nepomohl nám nikdo a my sami museli hraditi stavební náklad jednak odprodejem pozemků ve Frélichově, jednak dřívějšími úsporami konventu a jednak půlmilionovou zápůjčkou, uzavřenou u Agrární banky v Břeclavi.“

Přístavba nemocnice vyžádala si nákladu Kč 2,200.000.—, z něhož připadá:

na stavitele	Kč 1,360.000
na zařízení ústředního topení	Kč 165.000
na vnitřní zařízení a prádlo	Kč 476.000
na opravu kuchyně	Kč 55.000
na zřízení prádelny	Kč 52.000
na opravy v domě, spojeném s přístavbou	Kč 32.000
a projektantovi za vyhotovení projektu a řízení stavby	Kč 60.000
celkem: Kč 2,200.000.	

Bohatá a cenná knihovna konventní žádala už dlouho uspořádání. V roce 1932 podařilo se P. definitovi, převoru konventu P. Josuu Šalamounovi získat pro tuto práci P. Aloise Jaška, katechetu a konventního kněze z Prostějova, který za svého prázdninového pobytu ve Valticích pořídil úplný lístkový katalog — kartotéku — 3.500 svazků — a během školního roku sepsal hlavní katalog s obšírným věcným úvodem. O prázdninách 1933 provedl očíslování a uspořádání knih podle jednotlivých oborů. takže nyní je knihovna vzorně uspořádána a přesně katalogisována.

Pro vnitřní život konventu nutno zaznamenati pouze, že přípisem arcib. konsistoře ve Vídni ze dne 9. listopadu 1921 povoleny české bohoslužby v klášterním kostele pro českou menšinu. Dne 12. srpna 1922 svěceny 3 nové zvony. Dne 11. února 1929 stihla konvent přebolestná rána: zemřel jeho nejvznešenější otcovský příznivec, kníže Jan II.

z Liechtenšteina, jenž může býti nazván druhým zakladatelem valtického konventu. V řádě nikdy nevyhasne cit vděčnosti k němu.

Po třech letech, co se u vedení statků uvázal nový majitel, přišel konventu přípis, kterým se mu zastavil t. zv. ekvivalent 50 sáhů dříví z lesů břeclavských a rábensburských. K tomuto kroku se musila správa statku odhodlati pro značnou restrikcí pozemků a těžkou hospodářskou krizi, která povážlivě dolehla i na panující rodinu. Konvent se těší nadějí, že s příchodem příznivějších dob opět se mu dostane zmíněného dobrodiní, kdyžť i nynější panující kníže František I. z Liechtenšteina při první návštěvě v konventě slíbil, že bude kráčet ve šlépějích svého vznešeného bratra Jana II.

Konvent s pomocí Boží prospívá. Nával nemocných do špitálu vzrůstá, takže nezbude nic, leč pořídit nové přístavby, neboť již nyní dosahuje v nezbytí počet lůžek čísla 230.

2.

Pražský konvent sv. Šimona a Judy (1620).

Heslo: *In charitate atque misericordia.*

V lásce a milosrdenství.

Jan Neruda:

PŘED FORTNOU MILOSRDNÝCH.

Z „Knihy veršů výpravných“.

Nech, hochu, nech — zde lávka — jenom chvíli!
Můj život sice chvatem k hrobu pílí,
však kdo se naposled již na svět dívá,
snad přece nějaká mu chvíle zbývá.
Já sice po odpočinku již prahnu,
však tato fortna děsně vábívá
mne nevypustí více za živa —
jen chvilku ještě, na zvonec než sáhnu!



Bývalý kostel a klášter cyriaků v Praze.

Už dobíhají moje staré síly!
chléb pro rodinu žádá velkou píli,
a pracoval jsem, jak jen otec může,
vždyť ruka má, hle, mozol, kost a kůže.
Ty ještě neznáš, milý hochu blahý,
ty ještě neznáš, seznáš teprve,
až rozpracuješ ruce do krve,
že lidský život jest až příliš drahý.

Dej mně svou ruku, milý dobrý hochu,
ty's jediný měl pro mne chvíle trochu,
aj, otec pro synáčka život sází,
syn sotva otce k smrti doprovází!
Ach, odpusť starci, že si stýskat zkusí!
Vím — nejednali ke mně nevděčně,
a loučili se se mnou srdečně,
a také vím, že — vydělávat musí.

Ty's jediný vždy slouchal děda hlasu,
ostatní neměli chudáci času!
Dej dědu čelo, ty můj hochu zlatý,
ne rty! — vždyť starcův dech je jedovatý —
a jedno políbení na tvé líce,
už je to políbení poslední —
a ještě jednou na mne pohledni, —
teď, hochu, zazvoň, — nemám síly více. ⁴

a) *První špitály pražské.*

Praha s křesťanskou vírou obdržela i špitály. Starost o nemocné vložil křesťanům na srdce již Božský Zakladatel této víry. První špitál pražský, o němž se zachovaly bližší zprávy, zbudoval Boleslav I. po roce 929 na usmíření Pána Boha za vraždu, spáchanou na bratru sv. Václavovi.

Později založeny špitály po obou stranách vltavského (nyní Karlova) mostu. Na levém předmostí vybudovali si r. 1159 Maltézští rytíři pomocí krále Vladislava I. při svém klášteře též hospitál. Na pravém předmostí postavila r. 1234 špitál bl. Anežka Česká, jehož vedení svěřila zvláštnímu špitálnímu bratrstvu. Z toho vyvinul se řád křižovníků s červenou hvězdou, který si získal na poli milosrdné lásky nemalé zásluhy.

Roku 1190 postavili si křižovníci sv. Františka klášter a kostel, který stával v místech nynější ulice na Zderaze. Členové jeho se věnovali ve svém ústavě též ošetřování nemocných.

R. 1256 zbudoval král Přemysl Otakar II. pro řád cyriaků klášter a kostel sv. Kříže Většího, který stával proti nynějšímu kostelu Milosrdných bratří. Cyriaci rovněž si zařídili špitál.

Asi uprostřed mezi vltavským mostem a Vyšehradem stával již před r. 1281 v polích špitál sv. Lazara pro nakažlivé nemoci, zvláště pro malomocné, jichž tehdy se vyskytovalo hojně.

V pozdějších dobách povstaly v Praze ještě jiné špitály, ale mnohé z nich husité zničili. Po válkách husitských pole milosrdné lásky k nemocným bylo dosti opuštěno.

b) *Špitál Bohuslavův.*

Několik jen kroků od špitálu cyriaků stál špitál, zvaný Bohuslavův, který se těsně přimyká k židovské čtvrti města. Známe jest jeho zakladatel, ne však doba jeho založení; někteří uvádějí rok 1354, jiní již 1320.⁵¹

⁵¹ Hammerschmid, Prodomus gloriae Pragenae, str. 220.

Kronika Milosrdných bratří zaznamenává o jeho počátcích tuto zprávu:

„Jan, z milosti Boží arcibiskup pražský, na věčnou paměť. Ačkoli musíme všeho dbáti, co směřuje k Boží slávě a ke spáse duší, přece jsme povinni zvláště toho si všimati, co slouží k dobru chudých nemocných.

Ctihodný pán Perlinus (v kronice čteme Peslinus), syn Bohuslavův, vyložil před námi, že dobré paměti Bohuslav, jeho otec, založil ke spáse duše své a svých potomků na svém pozemku ve farnosti sv. Kříže na Větším městě pražském hospital pro chudé nemocné a že při něm zbudoval novou úctyhodnou kapli, kterou dal posvětit blahé paměti naším předchůdcem Arnoštem, arcibiskupem pražským, ke cti sv. apoštolů Šimona a Judy. Opatřil též stálé a jisté příjmy, aby z nich byli vydržováni jak chudí nemocní, tak i služebníci hospitálu a kaple. Tyto příjmy rozmnožili zbožní synové Perlinus a Šimon Miles, následující příkladu otce, a jejich strýc Prokop příjmy ze svých dvorů. Dvorec Kvatlinger dodává ročně k zmíněnému účelu 23 kop a 23 grošů, dvorec Kočemice 22 kop a 5 grošů, dvorec Tvojerad 12 kop a 35 grošů a dvorec Drahoželice a Neračovice 30 kop grošů. Nadace tyto schváleny byly nejjasnějším knížetem a pánem Karlem, císařem římským a králem českým nepřemožitelným. I prosil Perlinus — také za svého bratra Šimona a za svého strýce Prokopa — též Nás, abychom schválili tyto nadace svou mocí a prohlásili je za církevní nadace. My tedy vše, co bylo postaveno, zřízeno a nadáno, svou apoštolskou mocí schvalujeme dne 28. března 1368.“

Průčelí nové nemocnice v Praze.



Téhož roku 1368 usnesl se zmíněný rod, zvaný Olbramoviců nebo Menhartoviců, rod to velmi mocný a zámožný, že vždy nejstarší jeho člen povede správu hospitálu. Ze správců znám je však pouze jediný, totiž Mikuláš z Ústí z r. 1393. Po tomto roce nezachovalo se o hospitálu téměř žádných zpráv během 250 roků. Teprve roku 1615 činí se zmínka o kapli sv. Šimona a Judy a r. 1620 o hospitéle.

c) *Přechod špitálu Bohuslavova do majetku řádu
Milosrdných bratří.*

Za náboženských změn a přesunů, jež se udály ve stoletích 15., 16. a 17., přešel mnohý chrám a ústav katolický v majetek jinověrců. Kapli sv. apoštolů Šimona a Judy s přilehlými špitálními budovami stihl ten osud až v r. 1615. O hospitéle, stojícím při ní, mluví zápisy až koncem r. 1620, kdy již náležel řádu Milosrdných bratří. Výzkumem, podniknutým v archivu hlav. města Prahy, zjištěno, že „po bitvě na Bílé hoře první byl zabrán z nekatolických chrámů pražských, a to již v prosinci 1620, kostel sv. Šimona a Judy na Starém městě. Asi r. 1615 zakoupil Václav Vilém z Roupova dům se starým kostelíkem těchto patronů a daroval jej Bratřím, kteří jej v následujících letech opravili a přestavěli a v listopadu 1618 v něm zahájili bohoslužby. Byly to vlastně dva kostely v jedno spojené; v jedné části konal bohoslužby senior Cyrilus pro pražské německé kalvinisty, druhou obdrželi Bratří, kteří se tam 14. června 1620 přestěhovali z Betlema. Německá část byla proměněna v nemocnici, bratrskou zaujali Milosrdní bratří za vlastní chrám. Prvním z pražských členů tohoto řádu, předtím u nás neznámého, byl Jan Křtitel Savonantius (Venandis), který přišel do Prahy s císařským vojskem a hned v prosinci roku 1620 odňal universitě ves Počernice. Později se stal generálním visitátorem všech špitálů v zemích Ferdinanda II.“⁵²

Souhlasnou zprávu o příchodu Milosrdných bratří na základě archiválních výzkumů podává František Ekert: „Čeští bratří původní kapli sv. Šimona a Judy přestavěli v prostorný kostel, jež bratr Matouš Konečný dne 14. června 1620 vysvětil. Ale páni z Jednoty za příčinou synody dne 28. října začaté, tehdy v městech pražských hlučně bydlící, stýskali sobě, shromažďovati se do kostela sv. Šimona a Judy, že hrubě v ústraní leží, a vyžádali si kostel sv. Salvátora, od něhož jesuité zapuzeni byli. Senior jejich Cyrill Třebičský odpíral tomu, byl ale od panstva na vůz vzat,

⁵² Prof. Dr. Václav Vojtěšek, archivář hl. města Prahy, dopis z 1. března 1933.

k sv. Salvatoru dovezen a tam slavně uveden. Kostel sv. Šimona a Judy zůstal v držení Českých bratří až do bitvy bělohorské. Dne 24. prosince r. 1620 se všim příslušenstvím, totiž domem, zahradou a městištěm dán Milosrdným bratřím k založení konventu a špitálu.⁵³ Podle těchto zpráv přišli by Milosrdní bratři do Prahy až po bitvě bělohorské.

Archiv kláštera Milosrdných bratří v Praze podává však jakýsi náznak, podle něhož jmenovaný řád přišel na nynější pražská místa dříve. Kniha zápisů obláček noviců a slibů bratří má na prvním místě tento záznam: „Dne 6. června 1620 obdržel z rukou Gabriela Ferrary, generálního vikáře pro Germanii, řádové roucho Krištof Zukowski, syn Matouše Zukowskiho a Marie Czajkowské, národností Rusín z okresu Lvovského, a dostal řádové jméno David.“ Zápis, který je o pět měsíců starší nežli bitva bělohorská, předvádí tedy již zřízený konvent, v němž oblečen do řádového roucha nový člen, a to zajisté po předběžné zkoušce. K zřízení hospitálního konventu došlo by podle toho před výše uvedeným datem, snad již před českou vzpourou.

Historikové, jimž záznam tento nebyl znám, opírali se o data pozdější, jichž není nedostatek. Podle nich uvedl do Prahy řád Milosrdných bratří Ferdinand II. po bitvě bělohorské.

Císař tento vážil si řádu, poněvadž Gabriel Ferrara, znamenitý lékař a dovedný chirurg, uzdravil mu rámě, jež jiní lékaři radili odejmouti.⁵⁴ Podle zápisů jiných⁵⁵ vyléčil rámě jeho bratru Maxmiliánu Arnoštovi. Ať se věc má jakkoli, jedno z obou uzdravení bude asi jisté. Z vděčnosti založil r. 1614 císař Matyáš Milosrdným bratřím konvent ve Vídni a Ferdinand II., vévoda štyrský, roku 1615 konvent ve Štyrském Hradci. Snad se již tehdy pomýšlelo na založení špitálu Milosrdných bratří v Praze. Kdy k němu došlo, nutno ponechat dalšímu badání. Jisto je, že kniha obláček má špitál Milosrdných bratří v Praze již 6. června 1620. Ale měli-li Milosrdní rakouští již 6. června 1620 své spolubratry v Praze při hospitále sv. Šimona a Judy, pak leží na bílé dni, proč, dorazivše s císařskými vojsky do Prahy, usadili se u svých spolubratří.

Patřilo to k řádové tradici, že bratří se účastnili válečných tažení jako ošetřovatelé. Podle ní jednali též za vzpoury protestantských vrstev českých a rakouských proti zákonitému panovníku Ferdinandu II. — Bavorský vévoda Maxmilián, spojenec císařův, porazil povstalce nejdříve v Dolních a Horních Rakousích. Tehdy Milosrdní bratři rakouští přidružili se k jeho četám, majíce za

⁵³ František Ekert, *Posvátná místa Prahy*, I. 472.

⁵⁴ Hammerschmid: *Prodromus gloriae Pragenae* 220, Schmidl: *Historia Soc. Jes.* část III., kniha II., str. 286.

⁵⁵ Held: *Kurze Geschichte der Heilanstalt der Barmherzigen Brüder in Prag*, str. 42. Sobel: *Dějiny rak.-české provincie Milosrdných bratří*, str. 213.

představeného P. Jana Křtitele Savonantia, valtického převora. Maxmilián, spojiv se s císařskými vojsky, táhl do Čech, kdež vzpouru potřel 8. listopadu 1620 na Bílé hoře u Prahy.

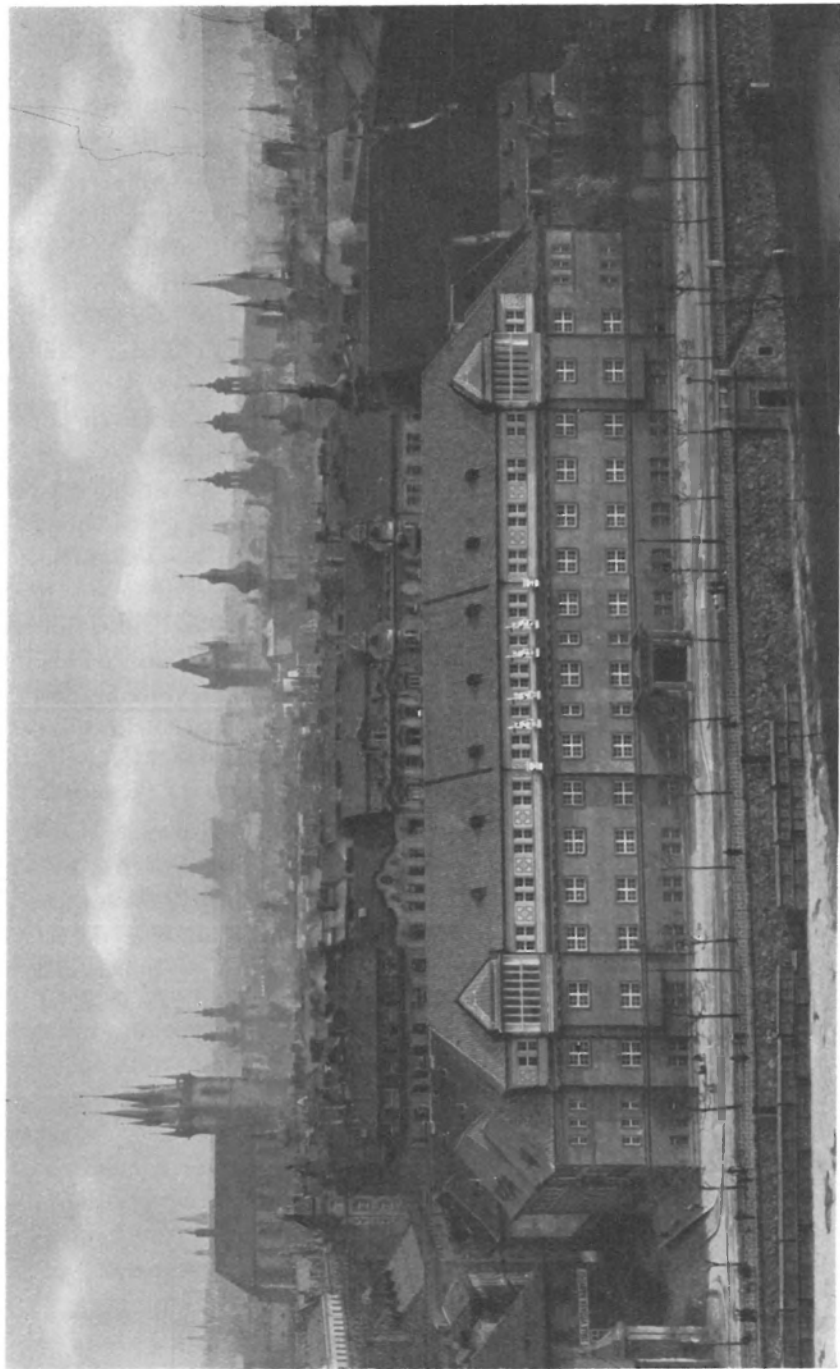
Sotva s blízkého bojiště přišla do města zpráva o vítězství císařských vojsk, utíkali z něho, kdož se cítili vinnými. Mezi prvními uprchlíky byl Cyril Třebíčský.⁵⁶ Nic zajisté dobrého nemohl pro sebe tušiti, kdyžť jeho souvěrec a příznivec Václav Roupovec stál v čele vzpoury jako předseda vládnoucího direktoria. Velký chrám sv. Šimona a Judy i obytný dům opustil Cyrillus i se svými věřícími již po 28. říjnu 1620. Všechny tyto budovy kromě špitálu, jenž osazen podle uvedeného zápisu již dříve Milosrdnými bratřími, byly prázdné. Mohli se tedy bratří nově přichozí tím snáze připojiti k druhům, v Praze již usedlým.

Savonantiovi, jenž svou hodností, vzdělaností a zkušeností byl předurčen za hlavu řádových bratří v Praze, nastal obtížný úkol, starati se o hmotné poměry hospitálu. České království bylo zpustošeno. Od ožebračeného lidu nebylo lze se nadíti podpory. Bohuslav Perlinus a jeho potomci zajistili kdysi svému špitálu důchody ze svých vesnic (dvorů). Podobný pramen příjmů nabídl se Savonantiovi: byl to dvůr v Horních Počernicích, který patřil dosud koleji Karlově (universitě). Nutno pochybovati, že by Savonantius o dvore věděl a sám o něj žádal. Lze však připustiti, že o něm věděli jeho spolubratři, usedlí v Praze již dříve. Na vratech tří statků počernických objevily se tedy patenty, opatřené datem 9. prosince, které prohlašovaly dvorec za majetek řádu Milosrdných bratří v Praze a žádaly vojáky vojevůdce Tillyho a jiné důstojníky, aby vesnice z bázně Boží ušetřili. Na patentech byl podepsán „Jan Křtitel Savonantius, Casnedus,⁵⁷ Romanus, generální místovikář Germanie, vrchní špitálník nejjasnějšího vévody bavorského, Milosrdný Otec“. Universita přirozeně svého vlastnictví hájila, a navštívivši svými zástupci Savonantia v hospité sv. Šimona a Judy, tázala se, jakým právem prohlašují Milosrdní vesnici Horní Počernice za svůj majetek. Savonantius ukázal universitním vyslancům liechtenšteinský patent, jímž se podle práva válečného dvůr dává Milosrdným bratřím, a upozornil universitu na provinu vzpoury proti císaři. V koleji Karlově byla totiž vzpoura umlouvána. Nicméně prohásil, že míní dvůr podržeti jen přechodně, neboť věděl již tehdy, že na universitě budou učititi „Patres“, t. j. jesuité, a těm že připadne vlastnictví dvoru.

Brzy nato daroval císař řádu i výše uvedené prázdné místnosti u hospitálu. Darovací listina zní:

⁵⁶ Josef Jireček: Literatura exulantů českých v Musejniku r. 1874.

⁵⁷ Casnedus = Cassinetti? — Winter v universitních zápiscích čte Carnedus, viz Musejník 1897, str. 3.



Pohled na Prahu přes novou nemocnici.

My Ferdinand II., z Boží milosti zvolený císař římský, král německý, uherský, český . . . tímto dáváme všem na vědomost:

Poněvadž v přemnohých královstvích a krajích stala se známou činnost Otců náboženského řádu Milosrdných bratří, totiž jejich obětavost při ošetřování nemocných a při všech úkonech hospitality a křesťanské lásky, jež se zvláště užitečně a blahodárně projevila při našem válečném tažení, chceme jmenované Otce uvést, jak již v jiné naše kraje, tak i do našeho království českého. Proto ke cti a slávě Boží a pro užitek a pomoc chudých a nemocných jsme nařídili, aby se těmto Otcům přidělilo vhodné místo v hlavním městě našeho království českého na Starém městě pražském u břehu vltavského, a to chrám svatých apoštolů Šimona a Judy s domem, zahradou a jinými příslušenstvími. Jako král český dali a propůjčili jsme jim nad tím plnoprávné a věčné vlastnictví, jak to dáváme a propůjčujeme mocí této listiny. Chceme tedy a ustanovujeme, aby zmínění Milosrdní Otcové zřídili si tam podle svého způsobu hospitál neboli nemocnici, aby do ní přijímali nemocné jak z našeho vojska, tak z jiných poddaných, aby je pečlivě ošetřovali, aby tam konali bohoslužby a jiné náboženské úkony podle svého řádu svobodně a bez překážky a aby pro vydržování sebe a nemocných sbírali almužny jak v Praze, tak i jinde v našem království českém a používali podpor, jež jim naši poddaní nebo kdokoli jiní dají z lásky nebo ze zbožnosti nebo jakýmkoli způsobem. Proto nařizujeme vyšším i nižším úředníkům v našem království českém a všem magistrátům, aby jmenované Milosrdné Otce nyní i budoucně nechali klidně a bez odporu užívatí všeho, co jim udělujeme ze své laskavosti. Ať nejsou jim nijak na překážku v jejich milosrdné činnosti, nýbrž ať je podporují mocí svého úřadu i svou dobrotou. Jestliže by se kdo opovážil odporovati tomuto našemu nejmilostivějšímu darování jmenovaným Otcům, nebo jim působiti potíže, ať ví, že upadne do naší nevole a do těžkého trestu, jež vyhrazujeme své vůli a svému úsudku. Pro hodnověrnost a důkaz toho, co bylo řečeno, postarali jsme se, aby listina byla opatřena naší císařskou a královskou pečeti.

Dáno ve Vídni 24. prosince 1620.

Ferdinand v. r.

*Zdeněk Poppel z Lobkowicz,
nejvyšší kancléř král. čes.*

Na vlastní rozkaz jeho císařského Veličenstva:
Filip Fabricius v. r.

U řádových konventů nutno rozeznávat dobu usazení členů od doby formálního zřízení. Mnohdy bratři skutečně (de facto) již v některém místě bydleli (Krakov, Vídeň), ale právně (de jure) bylo jim to přiznáno až později. Tak tomu bylo asi též v Praze.

Konec r. 1617 nebo začátek r. 1618 byl pro jejich usazení v Praze velmi příznivý. Císař Matyáš, jenž na jaře 1617 onemocněl, postaral se o svého nástupce. Na začátku června svolal do Prahy sněm, který zvolil za českého krále Ferdinanda Štyrského, přísného katolíka, který se dal 29. VI. korunovati. Všeobecně se cítilo, že to znamená rozkvět katolicství v Čechách. V listopadu 1617 zaslal Matyáš rychtářům pražských měst instrukci, žádaje o zprávu, zdali se církevních nadací užívá podle úmyslu původních dárců. Největší část náboženských fundací pocházela z doby předhusitské. Nyní jejich výtěžků požívali protestanté. Podle císařského nařízení měly býti navraceny duchovním katolickým.⁵⁸ Není důvodu, proč by toto nařízení nemělo platiti též pro Bohuslavovy a Perlinovy nadace. Milosrdní bratři v té době snad převzali Bohuslavův špitál. Ze v brzké době nedošlo k právnímu vyřízení, nikdo se nepodiví, kdo ví, že i za pokojných let vyžadovaly takové záležitosti roků, oč tedy déle se mohly protáhnouti za válečných bouří, jež v Čechách nastaly po 23. květnu 1618!

Kdo stál v čele oněch Milosrdných, jichž bylo jistě málo, při hospitále Bohuslavově? Zápis o novici Zukowském udává P. Gabriela Ferraru, generálního vikáře pro Germanii. S tím by souhlasily nepřímě i jiné historické záznamy, které vesměs tvrdí, že Ferrara zařizoval všechny hospitály v Germanii, tedy i špitál pražský. Jiná doba pro jeho stálou působnost v Praze je nemožná, poněvadž v prosinci 1620 již vystupuje jako místní představený P. Savonantius, jenž vedl špitál až do července 1621.

Činnost Savonantiova v Praze jeví se pronikavou, jak lze souditi z listu císaře Ferdinanda ze 7. ledna 1622 knížeti z Liechtenšteina, jímž jej zmocňuje, aby povolal P. Jana Křt. Savonantia do komise, která by se starala o lidi potřebné, nuzné a nedostatečné, staré a nemocné a o nadace špitálů a lazaretů, jež zřízeny ve všech zemích dědičných. Kníže Liechtenstein dal o tom věděti 3. června staroměstskému hejtmanu, který měl v tom smyslu zpraviti městský magistrát.⁵⁹ Jan Křtitel Savonantius Casnedus Romanus neobmezil tedy své činnosti jenom na pražský špitál, nýbrž z pověření císaře Maxmiliána a Ferdinanda II. rozšířil ji na všechny občanské ho-

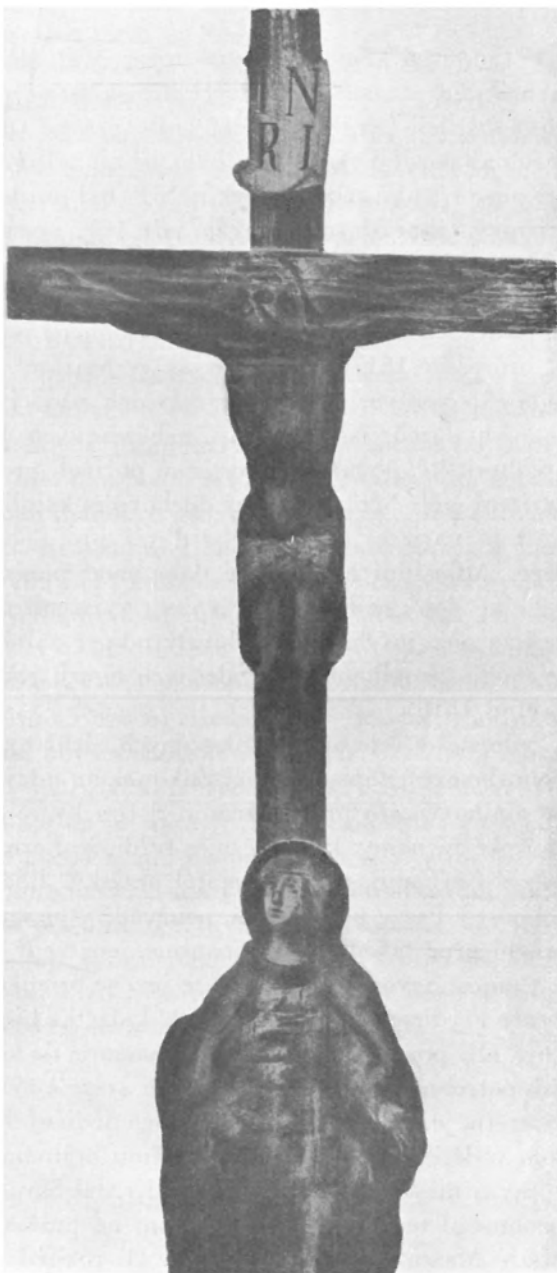
⁵⁸ Ráček: *Ceskoslovenské dějiny*, str. 388.

⁵⁹ Městský archiv L. r. m. 324, fol. 365, při dni 22. října 1622.

spítály v zemích obou vladařů. Na výše zmíněném patentu z 9. prosince r. 1620 podepsal se jako „vrchní špitálník nejjasnějšího vévody bavorského“. Pro císaře sepsal dva návrhy na reformu špitálnictví, jeden latinský a druhý německý. První je datován v Řezně dne 3. března r. 1623, druhý (urgence prvního) 10. srpna 1625. Doklady o tom se chovají v archivu ministerstva vnitra v Praze.⁶⁰ Že také církevní představení povýšili Savonantia k vyšším hodnostem, lze poznati z toho, že 8. září 1624 světil jako apoštolský visitátor kostel Bosých karmelitů v Praze na Újezdě.⁶¹ Záslužný svůj život dokončil v Praze. Záznam o jeho smrti zní: „L. P. 1625, dne 23. prosince mezi osmou a devátou hodinou sladce v Pánu zesnul vy-

⁶⁰ Archiv ministerstva vnitra v Praze, oddělení staré a nové manipulace B 15/I. II., K 2 B I. - I./6 P 123/14.

⁶¹ Fr. Ekert: Posvátná místa král. hlav. města Prahy, I., 244.



Kříž s popraviště staroměstského z r. 1621.

socedůstojný Pater Frater Jan Křtitel Savonantius, apoštolský a císařský komisař hospitálů, nad jehož duší smiluj se všemohoucí Bůh. Zemřel za času Fratera Vincence Forstnera, převora.⁶² V pražském konventě nezanechal po sobě žádné památky.

Lépe po této stránce představuje se potomkům jeho nástupce P. Gabriel Krautfogel. Ustanoven byl převorem pro pražský konvent asi na generální kapitole v Římě začátkem května 1621. Úřad v Praze nastoupil před 15. červencem a 16. t. m. začal vésti knihy výdajů a příjmů. Založil též knihu obláček a slibů. Na její první stránku napsal: „Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista požehnaného. Amen. Kniha, v níž se zapisují jména, příjmení, vlasti a rodičů všech bratří, přijatých do řádu Milosrdných bratří bl. Jana z Boha a připuštěných ke slibům v tomto hospitálu sv. apoštolů Šimona a Judy v Praze v království Českém, jež Bůh nejdobrotivější a nejvyšší račiž ve své svaté službě posilniti a zachovati.“ Prvního do ní dodatečně zapsal výše uvedeného Křištofa Zukowského. Kdyby tento bratr nebyl do řeholního roucha oblečen v Praze, jistě by zapisovatel poznamenal, že se to stalo jinde; jinak by již první jeho zápis stál v rozporu i s titulní tabulkou knihy i s první její stránkou. P. Gabriel Krautfogel jako převor učinil 17 zápisů. Za něho byl přestavěn anebo alespoň opraven špitál Bohuslavův. Část lešení, na němž byli popraveni 21. června 1621 přední účastníci vzpoury, byla darována k tomu účelu. I schody, po nichž vystupovali odsouzeneci na popraviště, dány prý klášteru, jenž z nich zřídil své schodiště. Ústní podání tvrdí, že se nacházejí pod nynějšími dřevěnými schody u kuchyně. Není to vše nepravděpodobné, kdyžť je jisto, že kříž, který stál na popravišti, byl darován Milosrdným se žádostí, aby se modlili za řečené nebožtíky. Kříž ten je nyní věnován museu města Prahy a u jmenovaných schodů jest jeho fotografie.⁶³ Schody slují v klášteře „schody Miserere“, poněvadž řádoví bra-

⁶² Datum, podle něhož P. Jan Křtitel Cassinetti zemřel 8. ledna 1627, není tedy správné.

⁶³ Rada král. hlav. města Prahy. Č. j. 1865, ref. I. B. — V Praze dne 6. června 1905. V majetku řádu Milosrdných bratří v Praze nalézá se starožitná a historická památka: je to kříž, z prken vyřezaný a pomalovaný, jenž stál na popravním lešení památného dne 21. června 1621 na Staroměstském rynku. Nyní postaven jest ve výklenku na schodech kláštera, do prvního patra vedoucích. Je 2 m 88 cm vysoký, v rozpětí 1 m 20 cm široký. Bylo zaň dle účtu dosud zachovalých zapláceno malíři 18 grošů. V části dolejší má opět na prkně téže síly ve výši 1 m 3 cm zobrazenou matku Kristovu. Rada městská proto důstojný řád Milosrdných bratří žádá, aby tento kříž věnoval sbírkám musea král. hlavního města Prahy. — Starostův náměstek: J. Seifert. — Důstojnému konventu řádu Milosrdných bratří v Praze, k rukou valedůst. pana převora.

Odpověď slav. radě král. hlavního města Prahy na tuto žádost: Slavná Rada král. hlavního města Prahy! Odpovídajice na ctěný přípis ze dne 6. června 1905, č. j. 1865 ref. I. B., stran kříže z prken vyřezaného, jenž stál na popravním lešení památného dne 21. června 1621 na Staroměstském rynku a který nyní

tří se měli na nich za popravené modlití 50. žalm, začínající slovem „misereere“.

Dne 3. června 1624 slavila se (zdá se, že v Praze) mezikapitola, již předsedal P. Gabriel Ferrara. Výše zmíněná kniha výdajů má o ní na posledních dvou stránkách tento Krautfogelův zápis: „Já Fr. Gabriel Ferrara, gen. vikář a předseda mezikapitoly řádu bl. Jana z Boha, jsem viděl a bedlivě prohlédl řádné i mimořádné výdaje Fr. Gabriela Krautfogela, jejichž celkový obnos činí 13.078 zl. 93 kr., jakož zřejmo z knihy výdajů hospitálu sv. Šimona a Judy v Praze.“ — Následuje vlastnoruční podpis: Fra. Gabriello Ferrara, vicario generale. Na druhé straně zaznamenány příjmy, jež činí 20.611 zl. 89 kr. Sumy zahrnují období tří let. Oba podpisy Ferrarovy prozrazují vysoké stáří pisatelovo.

Po mezikapitole nastává v osobách představených změna. Hodnost Gabriela Ferrary přebírá P. Krautfogel. P. Sobel podle zápisů P. Josefa de Cruce Cruchtena, nazývá Krautfogela generálním komisařem, pokládá jej za kněze a tvrdí, že byl jmenován světicím biskupem olomouckým, ale brzy prý zemřel, nenastoupiv ani této nové důstojnosti (str. 45). V pražské knize oblaček podepsal se však P. Krautfogel 28. září a 25. prosince 1624 ne jako gen. komisař, nýbrž jako provinciál. Za jeho provincialátu byla zřízena v pražském konventě lékárna, jež se nacházela v 1. poschodí. Dosud lze spatřiti její staré nádoby a letopočet 1624. Svěho úřadu P. Krautfogel dlouho nezastával. V knize oblaček zaznamenána předčasná jeho smrt slovy: „L. P. 1625, dne 20. prosince mezi 9. a 10. hod. dopolední sladce zesnul v Pánu vysoce důstojný P. Fr. Gabriel Krautfogel, zvolený provinciál našeho řádu. Všemohoucí Bůh smiluj se nad jeho duší. Zemřel za času Fr. Vincence Forstnera, převora.“ Domněnka, že byl jmenován světicím biskupem olomouckým, bude se asi zakládati na mylné vídeňské tradici, která Krautfogela zaměnila se Savonantiem, jenž dosáhl jakési vyšší církevní hodnosti, jakož lze souditi z toho, že vysvětil kostel karmelitánů.⁶⁴

Po Krautfogelovi převzal r. 1624 úřad pražského převora P. Vincenc jest majetkem kláštera Milosrdných bratří v Praze, sdělujeme uctivě, že konvent Milosrdných bratří mílerád žádosti Slavné městské Rady vyhoví a dotyčný kříž sbírkám musea král. hlavního města Prahy věnuje, když Slavná městská Rada konvent Milosrdných bratří na oně starožitnosti a historické památce laskavě jako dárce zaznamená. — Konvent Milosrdných bratří v Praze 11. července 1905. Fr. Cassianus Hek, t. č. převor.

Rada král. hlavního města Prahy, č. j. 3344, ref. I. B., 14. července 1905. vzdává konventu dík, podotýkajíc, že vyhověno bude žádosti, aby konvent na oně starožitnosti a historické památce jako dárce vyznačen byl. Star. náměstek: J. Seifert.

Městské museum pražské děkuje konventu 26. července 1905, ředitel Jelínek.

⁶⁴ Omyl potvrzuje též nejd. arcib. sekretariát v Olomouci (Dr. Stanislav Zéla) dopisem z 22./VI. 1933.

bil oltáři, obrazy a sochami. Dne 26. září, v neděli 17. po sv. Duchu r. 1632 připravil jeho vysvěcení. Posvátné obřady vykonal Šimon Brosius z Horštejna, světitel biskup pražský. Do hlavního oltáře vloženy ostatky sv. Matouše, sv. Christofora a sv. Alžběty. Po devítileté požehnané činnosti postoupil úřad P. Filipu Quidonovi, který začal řeholní život v Praze, byv P. Krautfogelem 1. května 1622 oblečen do řeholního roucha. Pokračoval na dráze nastoupené P. Forstnerem: dosavadní prostý konvent a špitál rozšířil. Památku na jeho dílo hlásá nápis vyrytý do kamenných veřejí nad druhým vchodem do konventu: 16 F. P. Q. P. 35, t. j. Frater Philipus Quido, Prior roku 1635. Od něho pravděpodobně pochází též nápis na veřejích prvního vchodu: In charitate atque misericordia — v lásce a milosrdenství, jenž se stal heslem pražského konventu. Asi svou péčí, ale nákladem níže uvedeného dobrodince vydal roku 1636 ve Štyrském Hradci latinský životopis blahosl. Jana z Boha, k němuž byly připojeny krátké řádové dějiny a stručné životopisy vynikajících řádových bratří.⁶⁵ V úvodě, který sepsal Don Martin de Hoffhuerta a věnoval Marii, královně uherské, české atd., se praví: „Proto vida, že v tomto přeslavném království českém pěstuje se milosrdná láska chladněji nežli ostatní ctnosti, což se dá souditi z nedostatku špitálů, ačkoli z převelikých chrámů, z mnohých a přebohatých klášterů, škol a jiných duchovních ústavů, jimiž celé Čechy oplývají tak, že stěží jsou za kterýmkoli královstvím celého světa, vidno, že by zde nebyl nedostatek lásky — ale vychází to z menší znalosti a z nedostatku cviku — vydáváme pro větší znalost život bl. Jana z Boha...“ Z titulního obrázku, jenž zcela věrně vystihuje chrám sv. Šimona a Judy, lze souditi, že i k němu připojený obrázek nemocnice přesně ji zachycuje a že 14 lůžek v ní vykreslených uvádí skutečné množství postelí. Věnování pod obrázkem „Nejjasnějšímu a nejvznešenějšímu pánu Donu Martinu de Hoef-Huerta, svobodnému baronu na Velarticích, plukovníku a válečnému radovi Jeho Veličenstva, pánu svému nejmilostivějšímu a ochránci nejbedlivějšímu na znamení oddanosti převor a konvent Milosrdných bratří v Praze“ — naznačuje, že Don Huerta i jinak štědře podporoval pražský konvent. Nelze se tomu diviti, uváží-li se, že Huerta přišel do Čech ze Španěl a tudíž dobře znal působnost řádu.

P. Filip Quido, švýcarský Ital, na rozdíl od svých předchůdců a ná-

⁶⁵ Životopis španělsky sepsal k blahořečení Jana z Boha (1630) F. Ant. de Govea O. S. A., biskup Círanský v Persii. Do italštiny jej přeložil řádový kněz Bernard Pandulpho, do latiny řádový generál Mikuláš Avagnale (1633 až 1639). Do češtiny přeložen pod názvem „Zrcadlo milosrdenství a svatosti“, vytištěn v koleji sv. Klementa v Praze 1663; do němčiny 1669 ve Vídni.

⁶⁶ Don Huerta podporoval i jiné chrámy a kláštery v Praze.

stupců, kteří vedli administraci německy, zapisoval výdaje a příjmy italsky. Po jeho šestileté správě ujímá se úřadu představeného opět P. Vincenc Forstner na léta 1639 až 1642. V následujícím třiletí vede konvent P. Jeronym Loy (Loj) 1642 až 1644, po něm Křištof Foyt (Fojt), který byl oblečen do řeholního roucha v Praze 12. dubna 1637 P. Quidonem. P. Loy zemřel r. 1683 a byl pohřben v chrámu, jakož hlásá náhrobní nápis před oltářem u kazatelny. Po nich opět ujímá se úřadu převorského na pěti- či šestiletí P. Vincenc Forstner. V bouřli-



Kaple a příční křídlo nové nemocnice v Praze.

vém r. 1648 přispívá k obhajobě Prahy proti Švédům, an zařaduje bratry do tří setnin, utvořených z pražských řádů.⁶⁷ Po něm kniha obláček vykazuje mezeru až do 14. května 1690. Jelikož se i klášterní pamětní kniha obmezuje na pouhé zapisování nadací, zůstávají chudým pramenem historickým knihy administrační a inventární. Podle nich Jan Vojtěch Vratislav z Mitrovic učinil r. 1658 nadaci v částce 1.000 zl. na dvě postele (jediný český zápis ve starých pamětních knihách). R. 1670 přenesl hrabě Humprecht Jan Černín nadaci 3.000, kterou učinil r. 1655 pro konvent vídeňský, na konvent pražský. R. 1673 farář Jiří Vencel založil nadaci 500 zl., r. 1676 paní Dorota Turková nadaci 1.000 zl. (jediná nadace psaná česky v nadační staré knize), r. 1679 Pav. Vencel nadaci 36.000 zl. Tyto lůžkové

⁶⁷ Ráček: „Československé dějiny“, str. 488.

nadace a jiné dary vynucovaly si rozšíření nemocnice a umožnily přístavby konventu.

V době první konala se kázání a jiné pobožnosti v řádovém chrámě jazykem českým. Úřad kazatelský zastávali kněží z Tovaryšstva Ježíšova. Teprve r. 1694 česká řeč ustoupila německé.⁶⁸

e) *První doba rozkvětu 1679—1753.*

Nadace a zvláště veliká podpora hraběte Humprechta Jana Černína umožnily rozšíření nemocnice a konventu.

Dům, přestavěný r. 1635 převorem Quidonem, skládal se pravděpodobně z poschoďového křídla, jež se nyní táhne od vchodu do konventu směrem k Vltavě, a z traktu, který směřuje k nynější sakristii. První nemocnici umístili členové, soudíc podle uvedeného obrázku, ve staré kapli sv. Šimona a Judy, již příčnými stěnami rozdělili ve tři díly. Z prvního učinili sakristii (nebo s počátku kapli), druhé dva určili pro nemocné. Tak tomu bylo asi až do r. 1680.

V červnu t. r. se dočítáme,⁶⁹ že převor Antonín Iberer vyplatil potomkům po zemřelém zednickém mistru Daecapaulovi⁷⁰ za dokončenou stavbu přes 12.000 zl., z nichž 11.000 zl. dal hrabě Humprecht Jan Černín, ostatek klášter. Byla to slavná doba počínajícího pražského baroku, která vtiskla pečeť i konventu Milosrdných bratří. Trakt, nákladem hraběte Černína zbudovaný, připínal se na křídlo směřující k sakristii a pokračoval s malinkou osovou úchylkou směrem východním. Tehdy zbudován nynější refektář, kuchyně s ním sousedící a nová místnost pro nemocné. Řádový schematismus z roku 1685 uvádí v Praze 20 lůžek. Roku 1686 nabídl se italský štukatér Tomáš Soldatti, že z vděčnosti za pečlivé ošetřování, jehož se mu dostalo v řádové nemocnici po čas nemoci, ozdobí refektář štukem a mramorovým umyvadlem; koncem listopadu t. r. ujal se práce. Umyvadlo dosud zdobí jídelnu.

Ale ani s rozšířenou nemocnicí dlouho se nevystačilo. Snad již v r. 1687 se začalo se stavbou průčelního traktu (v nynější ulici U Milosrdných), jenž navázán k dosavadní budově v místech nynější lékárny. I tato přístavba se odchýlila maličko od osy starého traktu a dosáhla délky polovice nynějšího průčelí. Počítalo se sice s poschoďovým křídlem, ale pro

⁶⁸ Schmidl: Historia Soc. Jesu. pars III., lib. II. pag. 287.

⁶⁹ Pamětní kniha vzadu.

⁷⁰ Jan de Capauli, podnikatel staveb, který s jinými druhy stavěl i Černínský palác.

nedostatek prostředků obmezila se stavba pouze na přízemí. Když pak v požáru, jenž r. 1689 zachvátil města pražská, přístavba lehla popelem, nejen se nedostavovala, nýbrž, malíčko opravena, zůstávala zpustlá. Vypálená Praha neměla tehdy dosti prostředků k brzké opravě.

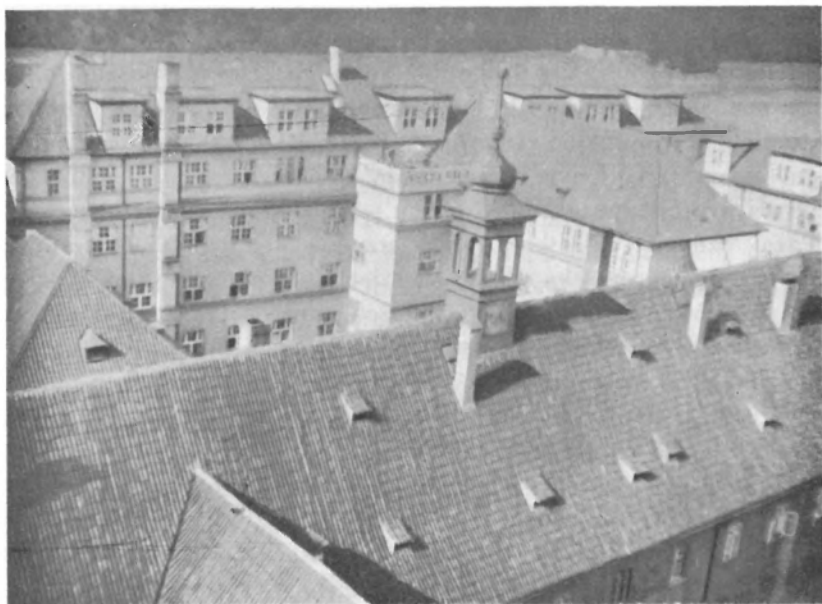
Tepře r. 1695, kdy nastoupil převorský úřad P. Jeronym Hainn, činěny přípravy na dostavbu. Se jmenovaným představeným vrátila se konventu slavná doba P. Vincence Forstnera. P. Hainn stál v čele pražského domu 21 roků, po dvě období sídlil v něm jako provinciál, dvakrát svolal do něho provinční kapitolu (1710 a 1716),⁷¹ a v něm zemřel v září 1716 s tituly „generální vikář, exprovinciál a definitor“. Za něho v r. 1703 postaveno na zpustlé křídlo poschodí a v přízemí zřízena nemocnice, jež mohla pojmouti 30 lůžek. (Nynější první oddělení až po kapli.) Dostavbu umožnili hrabě Špork darem 6.000 zl. a velkopřevor maltézský hrabě Kolovrat příspěvkem 1400 zl. Nemocní uloženi však do nové místnosti až r. 1716. Ústav tehdy čítal 20+30 = 50 lůžek.⁷²

Ale ani s jmenovanou přístavbou nadlouho se nevyšlo. Nával nemocných býval tak veliký, že musili ležeti též na chodbách, což nutilo

⁷¹ Již před Hainnem sídlili někteří provinciálové v Praze a konaly se tu provinční kapitoly.

⁷² Hammerschmid: „Prodromus gloriae Pragenae“, str. 221.

Pohled na dvorní stranu nové nemocnice v Praze.



k dalšímu rozšiřování nemocnice. V r. 1730 měl pražský konvent štěstí, že dostal za představeného P. Michala Švandu, muže, jenž se důstojně řadí k předchůdcům, Forstnerovi, Ibererovi a Hainnovi, ačli jich zásluhami nepředčí. Pětkrát stál v čele pražského konventu, vždy po tříletí, a mezi tím třikrát byl zvolen za provinciála. Sotva v r. 1730 nastoupil svůj úřad v Praze, pojal velkorysý plán povznesení svěřeného ústavu. Hned tehdy si předsevzal, že prodlouží průčelní křídlo kláštera ještě o jednu tehdejší délku, s ním souběžně že rozvine zadní (refektářní) trakt a mezi nimi založí velikou zahradu pro nemocné. Chybou bylo, že pozemky, na nichž mýnil stavěti, nepatřily klášteru a že soused, jménem Kopytář, nedal se přemluvit k odprodeji své chalupy a zahrady. Nezbylo, než stavěti nové křídlo kolmo ke konci průčelní strany směrem k Vltavě, což prováděl nástupce P. Švandy, P. Leo Kurz. Jeho předchůdce, jenž se stal provinciálem, měl při zvýšené hodnotě stupňovaný vliv na provádění přístavby. Dne 17. června 1737 světil královéhradecký biskup Rudolf hrabě Špork základní kámen a Jan de Martini, děkan svatovítský, vysvětil 8. března 1738 na svátek sv. Jana z Boha přístavbu. Tehdy povstalo oddělení druhé a třetí, jež pojalo 40 lůžek. Poněvadž místnosti z r. 1680 se zrušily, čítala celá nemocnice r. 1737 70 lůžek. Přístavba, na niž přispívali materiálem měšťané, stála 17.000 zl. Mezi přední dobrodince se zařadil jmenovaný biskup Rudolf Špork darem 1500 zl. a nadací v částce 1825 zl.

Ač se P. Švandovi nepodařilo provést stavební plán v zamýšlené velkorysosti, přece vykonal vše, co bylo lze vykonati. R. 1751, když byl již páté tříletí převorem, získal konečně koupí za 2200 zl. sousední obytný dům a pozemek a ihned přikročil k prodloužení dosavadního průčelního traktu. Během roku nejen vystavěl nákladem 19.000 zl. dvouposchodovou přístavbu, nýbrž i dosavadní poschodovou polovici zvedl o jedno patro a vytvořil nynější barokovou průčelní stranu, kterou opatřil množstvím soch; tak ozdobil Prahu budovou, která byla a je chloubou města. Rádová provincie germánská neměla v té době nic velkolepějšího. V přízemí přístavby opět umístění nemocní, 38 lůžek, čímž počet postelí dosáhl čísla 108. Půdorys nemocničních místností tvořil písmenu T. Tam, kde obě křídla se sbíhala, postaven oltář, takže nemocní mohli ze všech místností sledovati kněze u oltáře. První mše sv. byla sloužena 28. srpna na svátek sv. Augustina 1753. Jednotná zahrada byla sice rozdělena, ale nemocnice více soustředěna, což službu, zvláště noční, velmi usnadňovalo.

Stejně v té době zveleboval se kostel. I zde uplatnili se zvláště Jeronym Hainn a Michal Švanda. R. 1703 postaven oltář sv. Kříže, 1705 sv. Jana z Boha, 1707 hlavní oltář, 1710 oltář sv. Barbory, 1714 sv. Anny a r. 1716



Panny Marie. R. 1706 dána nová okna, r. 1708 pořízeny lavice, r. 1709 zpovědnice, r. 1720 vchod do kostela zvýšen a postavena věž, r. 1721 vybudováno chrámové průčelí. Roku 1723 vyzdobena sakristie na stropě štukem a r. 1727—1729 vzácným vykládaným nábytkem. Roku 1724 postaveny nové varhany. Konečně r. 1731 hlavní oltář z r. 1707 nahrazen ještě lepším a 28. října vysvěcen světícím biskupem pražským Danielem Josefem z Mayernů. Obraz na něm vymaloval Václav Vavřínek Rainer. Roku 1733 obdařeny oltáře papežem Klementem XII. odpustky římských basilik.⁷³

V letech, kdy vyřezávány lavice a zpovědnice pro kostel, opatřen vzácným nábytkem též refektář a dům okrášlen uvnitř mnohými obrazy a sochami.

A nejen navenek rostl pražský dům, nýbrž mohutněl i duchovním významem pro celou provincii germánskou. R. 1718 přijato v definitor-

⁷³ Naznačeno to na oltářích nápisem St. a římskou číslicí, na př. St. V. (štace V.).

ním sedění ve Valticích k návrhu provinciála P. Matouše Mayera, aby v Praze nad sákristií byl vystaven trakt pro exnovice. Měli tam býti denními přednáškami zdokonalováni v odborném ošetřování nemocných, v církevním zpěvu a hudbě a v duchovním životě. V r. 1736, dne 22. dubna, usneseno při generální kapitole, aby v Praze byl zřízen kánonický noviciát. Pražský konvent vychovával sice od svého založení novice, stejně jako jiné řeholní domy, nyní se však měla jejich výchova podle zákonů církevních soustřediti jen v některých domech každé provincie. Pro germánskou provincii vyvoleny k tomu účelu konvent vídeňský a pražský. Prvním novicmistrem v Praze ustanoven P. Eusebius Soukup.⁷⁴

Z toho, co řečeno, mohlo by se souditi, že od r. 1679, kdy začala stavba „černínského“ traktu, až do konce r. 1753 zářilo na pražský konvent slunce štěstí. Nebylo však tomu tak. Již od r. 1677, kdy se objevovaly první známky blížícího se moru, trpěly jím všechny konventy provincie germánské. R. 1679 zemřelo v domě vídeňském na morovou ránu 17, r. 1680 v domě pražském 9 bratří. Uváží-li se nevelký počet členů z té doby, dolehla ta rána na řád velmi těžce.

V r. 1677, kdy se začal mor hlásiti, daroval císařský rod vídeňskému konventu starý obraz sv. Rodiny, jenž ve slavném procesí, za doprovodu členů císařské rodiny a vysokého duchovenstva, byl donesen do řádového chrámu. Před ním zavázala se řeholní rodina slibem, že se bude denně před obědem modliti litanii loretskou a vylévati prosby za ochranu proti moru. Kopie obrazu zasílány později do všech konventů, umisťovány nad svatostánkem a bratří zavazovali se k těmž modlení jako jejich druhové ve Vídni.

Mor v r. 1713 nevyžádal si na životech bratří pražských sice obětí, ale hmotně klášter značně zatížil. O druhé ráně, požáru z r. 1689, netřeba šířiti slov.

Třetí neštěstí stihlo konvent v r. 1741, kdy francouzská, bavorská a saská vojska dobyla Prahy a v ní téměř rok vládla. Ač se klášter a bratří zcela obětovali pro raněné a nemocné z nepřátelských vojsk, přece na nich žádána kontribuce 500 zl. na hotovosti, jež ovšem vyplacena nebyla, poněvadž pokladna zela prázdnotou. Tehdy převor P. Švanda nebál se veliteli francouzskému vytýkati nelidské jednání. Po tom zakročení byla sice kontribuce prominuta, ale klášter musil vojsko ošetřovati zadarmo. Když pak prohlásil, že pro úplnou hmotnou vyčerpanost zastavuje činnost, jmenovaný vůdce nařídil, aby každý z jeho vojska, kdo dělá nároky na ošetření v řádové nemocnici, předem jí zaplatil dukát. Válečná

⁷⁴ Názor Sobelův, že zůstal 18 let, až do své smrti, novicmistrem, není správný. Bylť r. 1742–1751 vikářem konventu v Münsteru.

litice se přehnala, ale v klášteře bída zůstala. Malá pomoc přišla až v květnu 1743, kdy císařovna Marie Terezie při pražské korunovaci, přijavši v audienci provinciála P. Švandu, poručila pražským Milosrdným vyplatiti 100 dukátů.

Ze so v té době bratři podle sil uplatňovali při válečných taženích v Itálii, v Uhrách, za obléhání Prahy a při bitvě u Kolína r. 1757, a že při nich přinášeli i oběti na životě, rozumí se při řádové tradici samo sebou. Pochvalná vysvědčení z nejvyšších míst, chovaná v archivu, mohou sloužiti za doklad.

P. Michal Švanda, vykonav dílo veliké, zemřel v Praze 21. prosince



*Sákristie
v Praze,
druhá kaple
sv. Šimona
a Judy.*

1753. Jeho podobiznu lze spatřiti na klášterní chodbě v prvním poschodí, v traktě jím postaveném. Malíř důvtipně vystihl štětoem jeho práci. Na půdoryse konventu trakt Švandou nestavěný zakryl jeho rukávem, trakt jím jen dostavěný (první oddělení) napolo svinul, křídla, jím zcela zbudovaná, rozvinul úplně. Z plánu poznáváme, že až do roku 1924 se k dílu Švandovu poměrně málo přidalo.

Rozmach špitálu po r. 1753 byl pouze následkem toho, co předcházelo. Nemocnice, P. Švandou vybudovaná, překonala všechny podobné ústavy v Praze. Na ni se obracela pozornost zemské vlády, na ni upírala oči pražská medicinská fakulta a počítala s její součinností.

R. 1761 nařizoval dvorní dekret představenému nemocnice, aby oznamoval lékařské fakultě všechna úmrtí na chronické nemoci a aby zařídil v konventě pro studenty mediciny posluchárnu k studiu anatomie. Nětřeba připomínati, že převor Quido Dihr s radostí vše zařídil, neboť viděl v tom vyznamenání řádu, zvláště když namnoze řádoví lékaři bývali pověřeni anatomickými demonstracemi a přednáškami. Byli to: MUDr. Frater Pacifik Lieb, MUDr. Frater Theofil Šrámek, MUDr. Frater Joachim Vrabec, podlékaři Frateři Adolf Payl, Florus Hold, Mikuláš Ulrich atd. O jiných řádových lékařích stala se zmínka při konventě valtickém.

R. 1778 přeneseno do řádové nemocnice další odvětví medicinského studia, totiž přednášky u lože nemocných. S počátku určeno k tomu účelu jen 8 lůžek, ale později počet jejich značně rozmnožen. Slavný profesor z Plenczizů vzdělal zde množství lékařů, kteří si získali zvučné jméno. Po jeho smrti pokračoval v přednáškách Antonín Sebald, jenž měl ročně 1200 až 1300 klinických nemocných. Na kliniku Milosrdných bratří přinášeny



Kašna v zahradě pražského konventu.

ambulantně též děti, jejichž ordinace byla bezplatná. — Od roku 1783 na rozkaz zemské vlády docházeli do řádové nemocnice též posluchači chirurgie, jimž přednášel profesor Karel rytíř z Arnoldů.

Roku 1783 (19. března) vyšel c. k. dvorní dekret, aby zřízen byl v konventě zaopatřovací ústav pro choromyslné kněze. Plán a rozpočet na přístavbu vypracoval převor P. Vincenc Kneer. 15. září téhož roku navštívil nemocnici císař Josef II., jenž prohlédl plány na přístavbu, schválil je a na úhradu stavby daroval konventu část zrušeného kláštera cyriaků, kterou Milosrdní prodali a z výtěžku hradili náklady na přístavbu. V nově postaveném traktě, jenž navazoval na křídlo kuchyňské, v jeho ose táhl se k východu a uzavíral druhou čtvercovou zahradu, bylo 18 světnic a velká jídelna. Památku na ústav zachovává mramorová deska, vsazená nade vchod, s nápisem: *Josephi II. benignitas extruxit amore cleri*, t. j.: Josefa II. dobrotivost zbudovala z lásky ke kněžstvu. Tehdy císař též nabídl pražským Milosrdným, aby opustíce dosavadní svůj chrám a ústav, zabrali kostel jezuitský, u sv. Ignáce a budovy kláštera na Karlově náměstí, jež od r. 1773 po zrušení řádu zůstaly opuštěny. Klášter a nemocnici Milosrdných mínil proměnit v kasárny. Na návrh ten Milosrdní nepřistoupili. Nutno však připomenouti, že výše uvedená tabulka přepíná (jako obvykle) zásluhy Josefa II., neboť byl to pražský arcibiskup Josef Příchovský, který 1. května 1769 učinil nadaci v částce 10.000 zl. na udržování 5 slabomyslných světských kněží v domě Milosrdných bratří a tím dal základ k výše řečenému ústavu. Mimo to již 29. dubna 1745 Antonín Jandík fundoval 10.000 zlatými 5 lůžek pro slabomyslné a 16. října 1769 hraběnka Terezie Golzová 6.000 zlatými lůžko pro jednoho choromyslného, jichž se mohlo použítí též pro kněze. Zde budiž vzpomenuť nadace hr. Kat. Šporkové 30.000 zl. z r. 1744.

Z chovanců ústavu třeba připomenouti zvláště Josefa Dobrovského, patriarchu slavistiky a národního buditele, jenž v r. 1801 jenom pečlivým ošetřováním Dra Jana Theobalda Helda a řádových bratří zachráněn byl pro další vědeckou činnost. Od té doby si Milosrdné bratry zamiloval a u nich v Brně chtěl též umřít (r. 1829).

f) *Doba těžkých zápasů. 1753—1820.*

Je přirozeno, že se vzrůstem činnosti stoupaly výdaje řádu. Stát sice přispíval na udržování kliniky, ale penízem více než nepatrným (50 zl.), jenž naprosto nestačil k úhradě nákladů. Nutno uvážiti, že výdaje musily se hraditi většinou z almužen. Potřebné peníze se těžko sháněly, ano

mnohdy ani se nesehnaly. Mimo to krutě doléhaly úroky z půjček na přístavby z dob P. Švandy. Klášter, nemoha výdajů zmáhati, se zadlužoval. Hlásila se doba těžkých zápasů.

Již r. 1761 musil býti prodán dům „u sv. Šebestiana“ na Uhelném trhu, který patřil konventu. Zato v této době přibyl pražskému domu nový konvent. Pomohla mu k němu stará ovdovělá hraběnka Karolina Schönkirchová. Ta pojala úmysl založiti konvent v Karlových Varech pro 4 chudé tamější obyvatele a pro 4 řádové bratry. Za tím účelem zahájila vyjednávání s převorem P. Dihrem, jehož výsledkem bylo sepsání nadační listiny v částce 4.000 zl. Jelikož suma tato nestačila k provedení díla, vyjednávala s magistrátem karlovarským o spoluúčast. V té době však Karlovy Vary lehly popelem, což městu znemožnilo podporu díla jinak žádoucího. Na radu jmenovaného převora odhodlala se tedy hraběnka zřídit v Praze druhý konvent a 21. prosince 1760 učinila k účelu tomu nadaci v částce 30.000 zl. pro 4 lůžka, 4 bratry a na 52 mší svatých, k níž přidala před svou smrtí r. 1765 ještě 10.000 zl. Našli se též jiní dobrodinci. Hrabě Breda odevzdal bratřím spáleniště v nynější Bredovské ulici na Novém městě, jež koupil za 600 zl. Řád koupil zaokrouhlil pozemek a za 6000 zl. vybudoval nový ústav pro 6 postelí, do něhož 25. srpna 1765 uvedl 4 bratry. Z přibylého hospitálu nebylo však dlouhé radosti. Již r. 1779 byl s dovolením císařovny Marie Terezie zrušen a roku následujícího prodán ve prospěch staroměstského konventu, na nějž přeneseny i nadace. Stálým vikářem konventu „sv. Rodiny“ byl kněz Alipius Haník.

Jmenovaná císařovna i jinak snažila se pomoci. Podle vysokého rozhodnutí ze 27. září 1779 nemělo se dědictví a legátů dostávatí žádnému konventu Milosrdných bratří v zemích habsburských, leč konventu pražskému. Dne 10. listopadu z téhož roku poukázáno pražskému konventu na její rozkaz 8.000 zl. z komorního fondu. Užitek ze zářijového rozhodnutí nebyl však valný. Jestliže od r. 1658 až do roku 1760 nadáno 80 lůžek (výnos nadací během času však poklesl až čtvernásob), tož od roku 1761—1807 přibýlo fundovaných lůžek o 33. Ale po státním krachu v r. 1811 i tyto i předešlé fundace pozbyly na hodnotě. Některé vynášely 3 proc., jiné 2½ proc., mnohé 2 proc., ano i 1 a půl proc. R. 1822 dělaly všechny kapitálie 266.705-zl. 48 kr. a úrok z nich činil 8.146 zl. 36 kr. vídeňské měny.

Vídeňská měna neměla podkladu v drahých kovech a byla tudíž ceny nevalné. Stálé a nešťastné války s Napoleonem, v nichž rakouská vojska spěla po 20 let od porážky k porážce, zpusťovaly říši a ožebračily obyvatelstvo. Za nich zmizely nejen všechny kovové peníze, nýbrž konfiskovány

*Dr. Jan Theobald
Held, primář ne-
mocnice Milosrd-
ných bratří
v Praze.*



i stříbrné a zlaté nádoby, zvláště církevní, aby se jimi platily válečné náhrady a získávaly prostředky k dalším válkám. R. 1811 kovové peníze nahrazeny papírovými bankocetlemi, později šajny. Jakou měl cenu takový vídeňský „zlatý“, lze poznati z toho, že mnozí z bujnosti je podpalovali. Války zatížily řád ještě jiným břemenem; počet vojenských invalidů vzrostl, takže naplňovali všechny řádové nemocnice.

Přirozeno, že nejhorší nouze dolehla na ústav po státním krachu r. 1811. Bída, jež tísnila všechny vrstvy obyvatelstva, znemožňovala vydatnější pomoc. Zdálo se, že nezbývá nic, leč zavřítí brány nemocnice. Zásluha, že k tomu nedošlo, ano že udržováno léčení neztenčeně, přísluší stejně velkomyslnému pražskému obyvatelstvu, jako tehdejší vlastenecké šlechtě, zvláště hraběti Františku Liebšteinskému z Kolovrat. Jak česká, tak německá společnost vzala věc Milosrdných bratří za svou. Jan Nepomuk Štěpánek⁷⁵ a jiní ředitelé českých divadel hráli a pořádali slavnosti ve prospěch

⁷⁵ Napsal několik divadelních her, z nichž je nejznámější veselohra „Oech a Němec“.

nemocnice. O témž úkolu pracovala šlechta, která dávala v paláci hraběte Kristiana Clam-Gallase německé divadelní hry ve prospěch nemocnic Milosrdných bratří, Alžbětinek a Šedých sester; vynesly 145.981 zl. vídeňské měny, z nichž víc nežli polovice připadla Milosrdným. Dovedný herec a čilý divadelní ředitel Karel Liebich uspořádal více představení v jejich prospěch. Profesor Jan Kristian Mikan shromažďoval neúnavně hudebníky, zpěváky a umělce, kteří pořádali k témuž účelu hudební a deklamační akademie. Rovněž ve valdštýnském paláci uspořádána velká karuselová slavnost, jež skončila značným ziskem pro Milosrdné.⁷⁶ Duší a hlavním strůjcem těchto dobročinných podniků byl primář nemocnice Milosrdných bratří, český vlastenec, hudebník a hudební skladatel, osoba neobyčejně vlivná, Jan Theobald Held, jež spisovatel Jirásek zvěčnil ve svém rozsáhlém románě „František Ladislav Věk“.⁷⁷ Tehdy vyšla též vládní výzva k řemeslným cechům, aby zvýšily každoroční příspěvek na nemocnici, která však ne u všech setkala se se zdarem. R. 1820 příspěvky cechů vynesly 4.133 zl. 31 kr. víd. měny. I sám císař František poskytl několikrátě peněžitou podporu.

Na výše popsaných pohromách nepřestalo. Roku 1784 koncem února rozlila se Vltava a zaplavila celý ústav. Voda dostoupila v budově výše tří stop. Nemocní sice nijak neutrpěli, neboť byli dopraveni zavčas do prvního patra, ale zahrady byly zpustošeny, sklepy zaneseny, dlažba v celém domě vytrhána, vše znešvařeno bahnem.

Nešťastná nízká poloha Starého a Židovského města, stíhaná často povodněmi, stísněnost⁷⁸ a přelidněnost těchto městských čtvrtí způsobovaly časté epidemické nemoci, zvláště byly pařeníštěm tyfu. Stalo se ustáleným pravidlem, že každý mladý bratr (novic) musil podstoupiti „křest“ tyfem, nežli se mohl státi Milosrdným bratrem. Netřeba podotýkati, že mnoho z nich padlo za obět této hrozné nemoci (v r. 1795 pět noviců).

V nepříznivých oněch dobách, kdy ústav bojoval o své bytí a nebytí, musilo se bohužel pro záchranu sáhnouti též k prostředkům bolestným. Prvním bylo přenesení kliniky do všeobecné nemocnice roku 1791. Když totiž bylo žádáno, aby se do ústavu přijímaly i nemocné ženy, a když tato žádost musila se zamítnouti jednak z peněžních důvodů,

⁷⁶ Carrousel, původně rytířská hra na koních, později živí, malí koníčci běhali v okruhu; pak živí koníčci nahrazení dřevěnými; z čehož vznikl kolotoč.

⁷⁷ Jan Theobald Held se narodil r. 1770 v Třebchovicích pod Orebem. Byl děkanem lékařské fakulty, universitním rektorem, odborným spisovatelem. Svě nápěvy k českým písním podpisoval pseudonymem Jan Orebský. Řádu jako primář sloužil 30 let. Zemřel r. 1851. V konventě se chová jeho podobizna.

⁷⁸ Ještě donedávna nynější ulice U Milosrdných byla tak úzká, že jí neprojel vůz.



Úbor Milosrdných bratří kolem r. 1850.

jednak pro rozpor s řádovými stanovami, nezbylo, než kliniku u Milosrdných zrušiti. Představeným dostalo se však čestných uznání za výborné vedení nemocnice, jež padalo tím více na váhu, čím méně jiné špitály v tom směru vyhovovaly. Známo, že Josef II. v Praze zrušil devět špitálů pro jejich zastaralost a místo nich zřídil všeobecnou nemocnici.

Druhým nemilým záchranným prostředkem bylo značné obmezení počtu řádových bratří, jen aby se náklad na vydržování ústavu snížil co nejvíce.

A přece i v této přetěžké době přizpůsoboval se ústav výsledkům lékařské vědy. Po válkách napoleonských, kdy duha míru nadějně zazářila, nemocnice zásluhou P. Chrysanta Martinovského, prostějovského rodáka, se znovu rozšiřovala, opravovala a zařizovala podle druhů nemocí. O zdar díla se zasloužil zvláště Ignác Kinzel, c. k. guberniální výpravčí adjunkt, který neúnavně k účelu tomu sbíral peněžní příspěvky. Do moderně zařízené nemocnice mohl býti uveden v druhé polovici září 1819 sám císař František s císařovnou a korunním princem Ferdinandem v doprovodu královského purkrabího. Nikdo ze vznešených návštěvníků nešetřil pochvalami. Tehdy císař na znamení spokojenosti rozkázal, aby

dluhy váznoucí na konventě byly zaplacený z dispozičního fondu. Obnovený a 26. září 1819 arcibiskupem pražským Václavem Chlumčanským z Přestavlk vysvěcený ústav spěl k dalšímu rozkvětu.

g) *Doba 1820—1907.*

Ústav, požívající přízně měšťanstva, šlechty, zemských úřadů i císařského rodu, nezastavil se přirozeně na vzestupné linii, třebaže se za dalším rozvojem bral pozvolnějším krokem. První patro, které za velké povodně r. 1784 skytlo nemocným útulek z přinucení, otvíralo jim po r. 1820 své místnosti dobrovolně. Počet nemocných, kteří byli již tříděni podle druhů nemocí, vzrůstal. V r. 1819 přijato 1502, v r. 1820 1760 a v r. 1822 1926 nemocných. Stejně ovšem stoupal počet lůžek, až dosáhl výše 180, na níž se udržel až do výstavby nynější nové nemocnice. Jinak období, zahrnující téměř jedno století, nepřineslo nic pronikavějšího, nýbrž dosavadní zařízení bylo jen doplňováno a zdokonalováno, jak to vynucoval pokrok lékařských věd a nemocnic. Zřízeny tedy lázně, vybudovány operační místnost, čekárny pro chirurgickou ambulanci a ordinaci, zlepšovány záchody, zaváděn vodovod, elektrické osvětlení atd.

Největší proslulost v tomto období získal hospitálnímu konventu bratr Coelestin Opitz, rozený v Heřmánkovicích v Čechách. Po noviciátě v Praze, kdež složil roku 1833 i sliby, přešel roku 1835 do valtického kursu. V roce 1841 dosáhl na pražském medicinsko-chirurgickém ústavě ranlékařského diplomu a pak působil jako operatér v Budapešti a v Praze. Jako operatér sledoval vynálezy toho oboru a zvěděl, že američtí lékaři té doby Wells, Jackson a Morten začali při operacích užívatí narkosy (uspání) pacienta. Fr. Opitz uspával pomocí narkotik (etheru, chloroformu atd.) zvířata i sebe, až 6. února 1847 provedl za přítomnosti prof. Hally a primáře Hoffmeistera první operaci při narkose, jež byla první operací toho druhu v Rakousku. Po tom úspěchu se stal r. 1848 učitelem chirurgie a doplniv na vídeňské universitě své vzdělání, byl r. 1854 promován na doktora mediciny. R. 1854 byl zvolen za převora pro Prahu, kterýžto úřad zastával dvě období. Požíval veliké úcty kardinála Schwarzenberka, na jehož doporučení byl zvolen roku 1859 provinciálem, v kteréžto hodnosti setrval 10 let. Arci za jeho vedení prospíval konvent i hmotně, což se projevilo koupí podílů kláštera bl. Anežky české.

Jmenovaný klášter, který během času se stal sousedem konventu Milosrdných bratří, založila r. 1234 Anežka, dcera krále Přemysla Otakara I. a jeho manželky Konstancie. Zbožná princezna nejdříve postavila kostel

sv. Františka Assiského a pak po jeho stranách vybudovala dva kláštery, jeden ženský (klarisky), do něhož též vstoupila, a druhý mužský (františkáni). Podle tohoto kostela nazvána přilehlá městská čtvrť Na Františku. Oba kláštery byly však r. 1782 císařem Josefem II. zrušeny a jejich budovy rozprodány soukromníkům, kteřížto buď poslední vůlí neb prodejem vzdávali se svých podílů. Tak r. 1832 tesařský mistr Jan Želnický odkazem daroval Milosrdným bratřím svůj podíl, na němž však vázl dluh 11.491 zl. vídeňské měny. Dluh tento zaplatil r. 1862 P. Opitz. Jeho nástupce P. Anselm Lichtblau zakoupil celou šestinu podílů a zaplatil ji z úspor Opitzových. Roku 1872 převor Baltasar Sípek koupil za 3.000 zl. ještě některé podíly, až přes polovici jich přešlo ve vlastnictví Milosrdných bratří. Získané byty pronajímal rád vždy za laciný peníz chudině a v poslední době velikých daní více trátí, nežli získává.

R. 1840 skutečně nadace barona z Astfeldu, někdejšího majitele zámku a statku Troja, na 42.966 zl. konvenční měny (šajnů), poloviční to prodejní cenu. Druhou polovici obdržely nadací alžbětinky.

Ale i v této poměrně klidné době konvent byl stíhán různými nehodami, zvláště povodněmi. V r. 1845 stoupla voda v konventě a v kostele do té výše, že dosáhla až spodního cípu kazatelny. Na štěstí za hodinu počala opadávati. Horší ve svých následcích byla jinak mírnější povodeň z 1., 2. a 3. února 1862, poněvadž vody zalévaly všechny místnosti po tři dny. Nejvíce škod však natopila povodeň z 3., 4. a 5. září 1891, kdy strhla též Karlův most. Nedostoupila sice té výše jako v roce 1845, ale tím, že dlouho trvala, zpusťovala celé přizemí kláštera a kostela. Dubové podlahy mezi lůžky v nemocnici byly vytrhány, kamenná dlažba na chodbách a v kostele polámaná, zahrady zpusťovány. Nejhuře však pochoďila sákrstie, jejíž nádherný nábytek vespod byl zničen a výše vlhkem značně poškozen. Úplné jeho zkáze měl — podle domnění — zabrániti lakový nátěr, jenž snad účelu svému dostál, ale zalepil krásu skříní. Teprve v roce 1933 za převora P. Ireneje Jančaříka velikým nákladem všechno opět uváděno v původní stav architektem a restaurátorem historických památek Františkem Volným, který se práci té oddal s porozuměním a láskou.

Ve svízelné době poslední povodně a v letech následujících osvědčil se převor Aurel Papoušek. Za největší zásluhu nutno mu přičísti přeložení noviciátu do druhého poschodí Švandova traktu, které dal tomu účelu přizpůsobiti. Z bývalého noviciátu zřídil místnost pro pobožnosti řádových bratří, prorazil v ní rozsáhlé okno do kostela a opatřil ji kamny. Do té doby v místnosti té, jež sloužila novicům za ložnici, se netopilo. Nutno obdivovati se skromnosti a sebezapírání dávných kandidátů a novi-

ců, jichž bývalo kolem 20, že se od roku 1736 do roku 1791 spokojovali místnostmi stísněnými a nepohodlnými. A přece byli to z veliké části mladíci studovaní, kteří se později stávali slovnými doktory medicíny, theologie, dovednými ranlékaři, lékárníky a kněžími. Dne 12. listopadu 1891 vysvěceny jak nové místnosti noviciátu, tak i nová oratoř. Převor P. Aurel Papoušek řídil konvent od r. 1888 do 1902 jako pečlivý otec svých svěřenců, spolubratří i pacientů. Pro své zásluhy byl zvolen za provinciálního definitora, jmenován notářem biskupa královéhradeckého, rytířem řádu Františka Josefa a ozdoben příslušným rytířským křížem, vyznamenán stříbrnou záslužnou medailí král. hlav. města Prahy a zvolen čestným občanem svého rodiště, města Nových Benátek.

Mocným a rozhodným podněcovatelem ve všech podnicích byl P. Aurelu Papouškovi bývalý dlouholetý pražský vrchní lékař (podle staré titulatury), pozdější provinciál P. Jan z Boha Sobel, jenž si zjednal pronikavé zásluhy o řád a zvláště o provincii rakousko-českou. Ač byl rodem Němec, za svého pobytu v Praze naučil se dobře česky, přilnul ke konventu pro jeho umělecké hodnoty a snažil se jej podle svých sil zvelebiti. Zamiloval si „tuto krásnou zem a její šlechetné obyvatele“.⁷⁹ S neúmornou pílí probádal archivy všech provinciálních konventů a podle nich sepsal německé a české „Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných bratří“, které na dlouhou dobu zůstanou příručkou všem, kdož v této jeho činnosti budou pokračovati. Jako odborník na slovo vzatý napsal též pro řádové ošetřovatele německy i česky „Prvé pokyny pro vzdělávání ošetřovatelů nemocných“. Energickou rukou vyplpl zbývající kořínky josefinského osvícenství, an zavedl reformu, za níž mu bratří (sociálně slabší) žehnali. Byl třikráte provinciálem (1890—1893, 1893—1896, 1899—1902). Zastáváje úřad převorský ve Vídni-Hütteldorfu, zemřel r. 1903 jako císařský rada a majitel několika vyšších vyznamenání (křížů).

Z bratří 19. století zasluhuje zmínky Fr. Bernard Krocín, poslední potomek onoho rodu Krocínů z Drahobejla, jenž na Staroměstském náměstí vybudoval slavnou mramorovou kašnu, později přenesenou do muzea města Prahy. Fr. Bernard prodělával noviciát v Praze, kdež 4. listopadu 1821 skládal sliby a 31. ledna 1857 zemřel.

⁷⁹ Dějiny, str. 111.

*MUDr. Celestin
Opitz, první ope-
ratér při narkose
v Rakousku.*



h) Velké čtvrtstoletí dvacátého věku.

Přicházíme k době, již lze nesporně nazvat „velikou“, a to: 1. pro velikost vykonaného díla, 2. pro tíhu překážek, jež se stavěly v cestu a 3. pro sílu muže, jenž zdolav všechny obtíže, dílo přivedl k zdárnému konci. Opět se osvědčila známá pravda, že těžká doba vydá velkého muže. Mužem tím byl P. Apolinář Hrabal.

Přechod století devatenáctého do dvacátého udál se klidně. Zvláště za převora Bohumíra Motala (1902—1905) bylo snad až mrtvé ticho, avšak jen zdánlivě. Duchem převorovým zmítaly těžké zápasy. Po oblíbeném P. Papouškovi přišel představený, jež veřejnost nevívala příznivě, čímž jeho působení bylo značně ztíženo. Mimo to sužovala jej starost, aby regulační komise, jež snažila se „modernisovati“ Prahu, nezasáhla ničivě do starobylých budov klášterních, jak v plánech a rozhovorech naznačovala. Známa je z těch dob smutně proslulá „bestia triumfans“, jež

chtíc zvelebiti Prahu, poškodila ji více než kdo jiný. Nejvíce však trpkosti mu způsobila msta jistého lékaře, jenž byv odmítnut se svým návrhem, aby si směl zřídit v řádové nemocnici zubní ordinaci, poštal úřady, které pak zakázaly Milosrdným bratřím trhání zubů, jež rád prováděl od svého založení. Všechno to vrhalo stíny na ducha Motalova a na život v konventě.

Laskavěji byl přijat jeho nástupce řádový kněz P. Kasián Hek (1905—1908). Začal pracovati o dalekosáhlém záměru, o kterém uvažovali již jeho předchůdci, že totiž přeloží celý ústav, kostel, konvent i nemocnici, na jiné místo v Praze. Povodně stále působily v něm tolik škod a nepříjemností a tak ohrožovaly zdravotní poměry ústavu, že se zdálo, jako by se jim nedalo jinak uniknouti než jeho přeložením. Město sice zamýšlelo provésti ozdravení (asanaci) nízko položených částí Starého města a Josefovské čtvrti židovské, ale zdálo se, že to ohrozí existenci ústavu ještě více. Ozdravení totiž nedalo se dosáhnouti bez velmi značného zvýšení územního, což hrozilo konventu a nemocnici „utopením“ ve zvýšeném terénu a mezi budoucími vysokými domy. Regulační komise hrozila dokonce, že prorazí konventem ulici. Mimo to špitál, jenž před 150 lety předběhl stejné ústavy své doby, pokulhával za moderními nemocnicemi XX. století tak povážlivě, že se zdálo, že jeho zmodernisování není možné. Nevidělo se jiného východiska, než přeložiti všechny řádové budovy na jiné místo v Praze neb do jejího okruhu.

„Za těchto okolností jevil se jako pokyn Prozřetelnosti, když řád dostal od České spořitelny nabídku na záměnu dosavadního svého místa a ústavu na Františku za místo v Košířích u Smíchova, na tak zv. Klamovce.“ Bylo to r. 1906 právě o kánonické visitaci provinciála P. Štura, když objevil se před ním městský stavitel Svoboda, jenž (maje v pozadí jistou židovskou firmu, což později vyšlo najevo), vytasil se s návrhem na výměnu a předložil již vypracované stavební plány budoucího ústavu na Klamovce. Klamovka je mírný vršek, lesním stromovým posázený (park), dokola zdí ohrazený, jehož rozloha měří 40 tisíc čtv. metrů. Uprostřed stál hostinec (prostší než nynější) a ještě jiné menší budovy. Tam podle podaného návrhu měla se řádu zřídit větší kaple, přístupná veřejnosti, klášter pro 50 bratří a nemocnice na 200 lůžek. Nabídka na pohled nanejvýš vábivá. Provinciál P. Eduard Štur ji přijal ovšem s povděkem a hned (17. září 1906) zahájil v tom směru vyjednávání s řádovým generálem P. Kasiánem Gasserem a s pražskou arcibiskupskou konsistoří. P. generál takřka obratem pošty (22. září) vyslovil ze Záhřebu, kdež visitoval, souhlas s návrhem. Rovněž jmenovaná konsistoř podala své schválení, ale s podmínkou, že na Klamovku bude přeložen též ústav pro

choromyslné kněze. Že Smíchov to vítal s radostí, netřeba zdůrazňovati; již předem vy-
miňovali si v budoucí nemoc-
nici 40 až 50 lůžek pro své pří-
slušníky. Počátky nadějně se
rozvíjely, jen bylo třeba sou-
hlasu nejvyššího úřadu zem-
ského. Dne 25. ledna 1907 po-
dali tudíž provinciál Štur a
pražský převor žádost k zem-
skému místodržitelství a 31.
ledna k pražskému kardinálu
baronu Skrbenskému, aby pod-
poroval žádost u zemského ú-
řádu. Zde však snaha narazila
na první překážku. C. k. mí-
stodržitelství odpovědělo 12.
dubna, že nejen dovoluje pře-
ložení ústavu s Františka, ný-
brž slibuje v tom směru pod-
poru, ale nedoporučuje pro to



*Kastnerův oltář Královny andělů
v nové nemocnici.*

Klamovku, poněvadž kanali-
sační plány pro tu část města ještě nejsou provedeny a kanalisace v brzké
době se provádět nebude a poněvadž vzduch by tam byl znečišťován kou-
řem z blízkých cihelen a z četných smíchovských továren.

V době vyjednávání s úřady nabídli majitelé Klamovky a jejích budov
(František, Milada a Oldřich Hlaváčkoví) řádu prodej za 290.000 K.
Stavitel Josef Svoboda chtěl provést stavbu kaple, konventu a nemocnice
za 1,600.000 K. Za plány žádal 17.600 K v případě, že stavba nebude
zadána jemu. V tom smyslu byly uzavírány smlouvy.

Dne 11. května převor Kasián Hek žádal městskou radu na Smíchově
a zemské místodržitelství o komisi na stavebním místě a o schvá-
lení plánů. Oba úřady vyslaly tedy 20. června žádanou komisi. Jelikož
však místodržitelství trvalo na výše uvedených námitkách, zvláště na
odstranění cihelny a na připojení kanalisace do vzdálené městské stoky,
odložila se stavba na pozdější dobu. Mezitím se pilně vyjednávalo o od-
stranění překážek. Tehdy též majitelé okolních domků podávali odpory
proti nemocnici, chtějíce donutiti řád, aby za drahé peníze vykupoval
jejich domky a místa.

Uskutečnění na pohled líbivých plánů zdálo se na dosah ruky, když presidium rady král. hlav. města Prahy oznámilo 20. října 1907 správě kláštera, že kuratorium Moderní galerie pro království české a výbor Společnosti vlasteneckých přátel umění upozornily na budovu Milosrdných bratří v Praze, „která velkolepými vnitřními prostory a mimo to značnými nezastavěnými plochami a dvory, způsobilými k úpravě na vrchní světlo, zvláště by se hodila pro trvalé umístění obou zmíněných obrazáren, zvláště kdyby umístěny byly v budově té souběžně s jinými příbuznými sbírkami uměleckými, umělecko-průmyslovými, národopisnými a podobnými. Úpravou kláštera a přiléhajících ploch k účelu naznačenému získaly by nepopíratelně veškeré tyto i příbuzné sbírky i celá budova na významu, jako je tomu u pařížského Louvru nebo germánského musca norimberského, staly by se, umístěny v centru města, všem vrstvám obyvatelstva a také venkovským navštěvovatelům snadno přístupnými a zachránila by se vynikající budova důst. konventu Milosrdných bratří, jedna z nejkrásnějších a nejzachovalejších stavebních památek pražských, před stavební spekulací. S oběma zmíněnými korporacemi bylo sděleno, že zůstane severní strana bloku, v němž klášter Milosrdných bratří se nalézá, obrácena přímo do budoucího nábreží a je tudíž možno s touto volnou prostorou v budoucnosti počítati ať již pro větší budovu neb přístavby pavilonové k účelům výstavním neb jiným. Nynější budova se dvory zabírá plochy 7.386 m², zahrady a dvory v nynějším stavu mají plochu 4.502 m² a přibude k ploše této ještě uliční prostora (k doplnění zahradní plochy) 1.370 m², to vesměs s průčelím do budoucího nábreží. — Starosta p. Groš.“

Nicméně jmenovaný starosta též poctivě upozornil dopisem ze 17. prosince 1907 provinciála na stinné stránky návrhu: „Rada městská dovoluje si upozorniti na vynikající krásu a stavební význam budovy kláštera Milosrdných bratří s přiléhajícím kostelem sv. Šimona a Judy. Je v zájmu historické kontinuity významného a lidumilného působení veledůst. řádu, jehož činnost v království českém konáním milosrdenství obětí bitvy na Bílé hoře započala, aby nynější a původní sídlo klášterní, totiž dosavadní budova s přiléhajícím kostelem sv. Šimona a Judy veledůst. řádem Milosrdných bratří opuštěna nebyla a i nadále v majetku a správě jeho byla ponechána.“ Nedbaje uvedeného upozornění, odpověděl provinciál Štur magistrátu města Prahy v lednu 1908, že řád je nucen starou budovu prodati, ale na radu převora P. Heka, jenž měl odpověď odevzdati, ji zadržel. Patrně nadšení pražského převora pro Klamovku vyprchávalo. Nicméně 22. února 1908 byla s majiteli Hlaváčkovými uzavřena trhovářská smlouva, podle níž prodávají Klamovku konventu

Milosrdných bratří za 290.000 K, na kteroužto sumu vyplaceno 134.022 korun. Plocha zakoupená měřila 53.134 m². Během roku 1908 provedl konvent na Klamovce různé opravy, jež si vyžádaly nákladu 22.915 K.

V první polovině května 1908 konaly se volby provinčních představených, při nichž P. Hek vystřídán byl v Praze P. Theobaldem Bílým, řádovým knězem, jenž se zdál nadšenější pro Klamovku. Ale ani jeho nadšení dlouho netrvalo, když seznal sílu překážek. Jen provinciál Eduard Štur nevzdával se plánů s Klamovkou. Když však 25. srpna 1909 neočekávaně zemřel při visitaci v Krakově, nebylo nikoho, kdo by stál za jeho sice úctyhodnými, ale pochybnými záměry. Jeho nástupce P. Timotheus Deut-schel přiklonil se k pražským názorům a svolav celé definitorium do Prahy, usnesl se s ním 11. listopadu 1909, aby se rozhodně upustilo od zamýšlené novostavby na Klamovce, aby se starý konvent zachoval a aby se činily kroky k přístavbě nemocnice, jež by vyhovovala všem moderním požadavkům. Dne 30. listopadu podal tedy převor Theobald Bílý žádost na městskou radu o přístavbu nemocnice na dosavadním místě, v níž podal jasný přehled dosavadní činnosti řádu v Praze. „Od r. 1801 až do 1900 přijato 244.805 nemocných. V dobách epidemií na př. r. 1803, při tyfu skvrnitém 1831 až do 1832, při choleře, při epidemii r. 1837—1838, při epidemii neštovic 1840 až do 1849, za níž v nemocnici bylo uloženo 1267 onemocnělých, za nákazy cholery 1851, neštoviční, cholery a tyfové 1853 a 1856, za skvrnitého tyfu 1855—1856 a 1888 až do doby nejnovější konvent a nemocnice s vynaložením veškerých sil svých, se značnými výdaji, ba i se ztrátou mnohých obětavých bratří pomáhal obyvatelstvu pražskému, zvláště chudíně.⁸⁰ Zde r. 1761 dvorním dekretem zřízena posluchárna pro studenty anatomie. Zde vycvičilo se mnoho znamenitých lékařů; zde řádový lékař Celestin Opitz, rodem z Heřmánkovic v Čechách, 6. února 1847 provedl první narkosu v Rakousku, čímž dodal smělosti ostatním lékařům. Rádi bychom dále pokračovali. K tomu však jest nezbytně nutno přistavěti novou část pro chirurgické oddělení na straně Kozi ulice. Tím se též skýtá záruka, že stará budova bude zachována.“

Žádost však ležela na městském úřadě, takže převor po čtyřech měsících byl nucen naléhati na odpověď. A zase uplynuly dva měsíce, než přišlo uvědomení (20. června 1910), že žádost je předmětem jednání a úvah též úřadů jiných, zvláště zemského výboru, a že Moderní galerie ještě nedala odpovědi, zdali vážně se uchází o řádovou budovu. Tak zůstávala záležitost nerozhodnuta.

⁸⁰ Cím byl ústav Milosrdných bratří pražské chudíně, vystihl Jan Neruda v básni „Před fortinou Milosrdných“.

Aby se rozhodnutí úřadů uspíšilo, provinciál P. Deuschel zasáhl do jednání osobně. Při kánonické visitaci 15. července 1910 obcházel rozhodující činitele, aby žádost příznivě vyřídili co nejdříve. Ale ani jeho krok věcí mnoho nepohnul. Teprve koncem r. 1910 odpovědělo kuratorium Moderní galerie, že netrvá na získání kláštera. A ještě uplynuly další čtyři měsíce, než se magistrát (při zasedání 21. dubna 1911) vyslovil pro žádost, ale s určitými výhradami. Teprve když převor podepsal v asanační kanceláři, že konvent přistupuje na požadavky, bylo mu dodáno (ze 6. června 1911) povolení ke stavbě v Kozí ulici a na nábřeží. Podmínky, jež obec kladla, zněly: „1. Přijímání nakažlivě nemocných se nedovoluje. 2. Místnosti ve staré nemocnici podrobí se rekonstrukci podle zásad moderního zdravotnictví. 3. Na interním oddělení nemocnice zmenší se sály a nemocní s počáteční tuberkulosou oddělí se od ostatních nemocných. 4. Postaví se buď nový zvláštní pavilon neb zřídí se zcela izolované oddělení na 25 lůžek pro nevléčitelně tuberkulosní v posledních stadiích nemoci. 5. Nově přistavěný pavilon chirurgický budiž zřízen podle zásad moderní chirurgie a hygieny. 6. Konvent jako spolumajitel bývalého kláštera sv. Anežky odevzdá část domu toho, jemu přináležející, obci pražské do bezplatné správy.“ S prací mohlo se tedy začít, neboť jiné úřady zaujaly k ní již dříve blahosklonné stanovisko.

P. Theobald Bílý, jenž začátkem července 1911 byl opět ustanoven převorem v Praze, přikročil nejprve k opravě starého špitálu. První a čtvrté oddělení dal vydlážditi šamotkami a na třetím oddělení nahradil dřevěná lůžka železnými. Pro přístavbu v Kozí ulici a částečně na nábřeží dal dělat náčrtky. Po podání žádosti na magistrát stran vyměření regulační čáry a ustanovení výškové koty a stran postoupení části stavební plochy na nábřeží konala se 19. prosince 1911 stavební komise, aby shlédla stavební pozemek. Jelikož nebylo docíleno tehdy pevného usnesení o délce a výšce novostavby, sešla se druhá komise 2. března 1912, jež dovolila stavěti v zahradě směrem ke Kozí ulici v délce 72 m a ve výšce od 20 do 23 m. Ale proti tomu vystoupilo místodržitelství a zemský výbor, které ve schválených již plánech regulačních nechaly klášterní zahradu nezastavěnou. Mimo to se postavil proti přístavbě, jež navazovala na starou budovu, též Klub za starou Prahu, ano dokonce i Centralkommission für Denkmalpflege ve Vídni.⁸¹ Práce opět vážla. Bylo nutno hledati plochy, jež připouštěly zastavění, a to byly jednak ony, za jejichž část kon-

⁸¹ V „Kunstgeschichtliches Jahrbuch der k. k. Zentral-Kommission für Kunst- und historische Denkmale, Heft I.—IV.“ Paul Bergner uveřejnil z nemocničních protokolů zápisy o umělcích, kteří byli ošetřováni v letech 1631—1800 v nemocnici Milosrdných bratří v Praze. Uvádí jména 513 umělců, jejich rodičů, rodiště, stáří a zdali zemřeli, či odešli uzdraveni.

vent městskou radu již žádal, jednak ty, jež se měly získati bouráním vnitřních přístaveb, slohově bezcenných. A přece Klub za Starou Prahu podal odpor proti bourání i těchto přístaveb. Tahanice až do omrzení. Zachoval-li se převor jednomu, narazil u druhého. Konečně všechny hrany urovnány, překážky odstraněny a 9. října 1913 schválilo definitorium plány, které vypracoval architekt Schlaffer;⁸² vydatně mu napomáhal místodržitelský stavební rada J. Kožíšek, který i jinak podporoval všemožně celou záležitost. Nyní, když bylo všechno právně vyřešeno a když se mohlo přikročiti k stavbě, chyběla jen jedna věc, a to byly — peníze. Sice již od března 1913 začal konvent sbírat příspěvky na stavební fond, leč snaha ta potkávala se s výsledkem nepatrným. Zatím dne 28. června 1914 padly v Sarajevě výstřely, jež ukončily život následníka trůnu arcivévody Ferdinanda d'Este a jeho manželky Zofie. Přihlnala se litice válečná. Tehdy již byl převorem v Praze od začátku července P. Apolinář Hrabal.

P. Theobald Bílý snažil se konvent zvelebiti i jiným způsobem. Roku 1910 zjednal pro kostel nádherný lustr za 900 K. Práci provedla pražská firma Suda a Kotěšovec. Důkladně dal obnoviti paramenta, jež podle tradice věnovala konventu císařovna Marie Terezie, a jiná paramenta nově pořídil. Dřevěná lůžka v nemocnici nahradil železnými. Méně se o konvent zasloužil tím, že r. 1911 dal nádherné skříně v sakristii nalakovati. On však byl přesvědčen, že tím „úplně odstraní škody způsobené povodní z r. 1891“. Roku 1911 obyčejná okna v kostele nahradil okny z gotického skla. (Prováděla firma Vlasák.) Nad portálem jídelny dal zasaditi Madonu podle originálu profesora Kastnera, kterou věnoval konventu architekt Schlaffer.

P. Apolinář Hrabal, nástupce P. Theobalda Bílého, byl nejen převorem,

⁸² Stavěl též Representační dům u Pražské brány.



Rádová hrobka na olšanských hřbitovech. Socha od Vosmíka.

nýbrž — jako i jeho předchůdce — též novicmistrem. První starost jeho platila tedy zabezpečení řádového dorostu. V katolických novinách a v časopisech týdenních uveřejnil článek, kterým hodně mladíky upozornil na řád Milosrdných bratrů.

Světová válka, začatá 28. července 1914, do níž museli jít členové řádu jako jiní mužové, prováděla již své zhoubné dílo a plnila nemocnice Milosrdných bratrů raněnými a nemocnými vojiny. Do nemocnice pražské, jakožto do rezervní nemocnice Červeného kříže, přišel 5. září o 9. hodině večer první transport vojáků v počtu 69 ze srbské fronty. Vojáci byli národnosti maďarské a polské. Před jejich příchodem prohlédli si nemocnici čelní funkcionáři Červeného kříže: 17. srpna zemský místodržitel kníže František Thun s předsedou Červ. kříže hrabětem Ervinem Nostitzem, 20. srpna předsedkyně dámského odboru Červ. kříže kněžna Ida Lobkowitzová. Dne 12. září přišel druhý transport 83 raněných, potom třetí, takže všech 150 nabídnutých postelí bylo obsazeno a ještě lůžek se nedostávalo. Jakmile některý uzdravený odešel, místo jeho hned obsadil druhý. Vojenské úřady nabídly převorovi vojenské komando pro nemocnici, což on s díky odmítl s odůvodněním, že stačí na komando sám. Pouze v kanceláři umístil si vojína, jenž zprostředkoval spojení mezi řádovou nemocnicí a nadřízeným komandem v Karlíně. Červený kříž platil za vojína 2 K denně.

Dne 23. září 1914 o 1½10. hod. přišel do nemocnice arcivévoda František Salvátor v doprovodu hraběte Nostitze. Všichni vznešení návštěvníci vyslovili s úpravou nemocnice a s obsluhou nemocných své uspokojení. Z urozených a významných dam věnovaly největší pozornost vojínům hraběnka Wolkenšteínová a pí. Bayerová, choť primáře ústavu. V nemocnici bývalo s počátku veselo. Vojíní hudebníci — mnohdy praví virtuosoové — utvořili kapely a předváděli umělecké skladby, jež zaujaly vznešené návštěvníky, knížete Thuna a hraběte Nostitze, když později opět přišli do nemocnice.

Válečné měsíce utíkaly, již žloutlo listí na stromech a padalo, ale ne naplnilo se proroctví německého císaře Viléma II.: „Než listí se stromů opadne, vrátí se vojáci domů.“ Štědrý den r. 1914 slavili nemocní vojáci v nemocnici a láskou dobrodinců byli tak dojatí, že jim slzy stékaly bohatě s lící. Končila zima, nastávalo jaro v r. 1915 a s ním množily se svízele, doprovázející všechny války. Ceny potravin stouply víc než dvojnásobně. Řádoví bratři nepili při obědě piva, čtvrtetní rekreace přestaly, zavedeny dva bezmasé dny v týdně a v dovolené dny maso bylo jen jednou denně. — Hlásil se — hlad. Ač bída překročila práh domu, převor Hrabal dává opravovat kostel uvnitř a zevně jeho průčelí. Akade-

mický malíř Jan Janša podává rozpočet na 18.000 K a architekt Schläfer na 11.500 K. Po kostele přichází na řadu klášter zevně, což si vyžaduje nákladu 47.990 K. Varhany přepravují se na elektrický pohon, na olšanských hřbitovech dokončena hrobka, k níž r. 1916 přibyla socha Božského Srdce, vypracovaná mistrem Vosmíkem.

Ale nutnost velí začítí též stavbu nemocnice, poněvadž stavební dovolení se končí 10. října 1915. Dne 27. září zahájeno tedy bourání v Kozi ulici. „Přes zimu může se pracovati o změně plánů, poněvadž za změněných poměrů plány v ceně půl druhého milionu se nedají provésti. Prozatím postavíme pouze výkropní kapli, umrlčí komoru a pitevnu a počkáme, co přinese jaro,“ zaznamenává převor.

A jaro roku 1916 přineslo zvýšenou drahotu a stupňovanou nouzi. Jestli v červnu r. 1914 stál kg předního hovězího masa 1.60 — 2.20 K, přišel v témže měsíci r. 1915 na 3.50—4.80 K a již v březnu r. 1916 na 8—10 K, r. 1917 na 14 K, r. 1918 na 16—20 K.

1 kg vepřového masa, který stál r. 1914 2.00—2.60 K, přišel r. 1915 na 4.40, r. 1916 na 8 K; kg sádla, který stál r. 1914 1.52—1.92 K, přišel r. 1915 na 5.10 K, r. 1916 na 10 K; kg rýže r. 1914 0.40—0.96 K, přišel r. 1915 1.20—1.70 K, r. 1916 na 3.40 K. Za 2 K dostal vaječ r. 1914 30 kusů, r. 1915 13 kusů a r. 1916 10 kusů.

V zázemí vystupovala víc a více nouze o potraviny a oděvní látky, na bojištích pak nedostatek střeliva. Stát zabíral kovy: měď, cín, olovo atd. Dne 27. července přišla do kláštera náhle komise a sepsala všecko měď a cín v domě, v kuchyni a v laboratoři. Dne 10. srpna muselo se všecko odvésti. Vzato bylo ten den měděných kotlů, hrnců, pánví, pokliček, pekáčů, cínových talířů, mis a konví za 4.000 předválečných K. Dne 1. září dostavila se druhá komise, aby určila a označila zvony, které přijdou k válečným účelům. Vybrány zvony *Jesus Maria Josef*, vážící 700 kg, ulitý r. 1720 a přelitý roku 1814, a *St. Johannes de Deo* ve váze 250 kg. Dne 30. října oznámeno, že příštího dne se zvony vezmou. Po klekání vyzvánělo se všemi zvony čtvrt hodiny. Druhého dne vojáci určené zvony sňali, železnými tyčemi je rozbili a pak kusy snesli. Dne 8. srpna 1917 přišli pro třetí zvon z roku 1687, vážící 400 kg. Konventu zůstal pouze umíráček. Známa je vtip lidu, že se umíráčky ponechaly, aby bylo čím odzvonit Rakousko-Uhersku. Vtip se proměnil ve skutečnost. Cínové píšťaly varhan se ponechaly, poněvadž převor dokázal, že na varhany hrál skladatel rakouské hymny Haydn.⁸³

⁸³ Hostem konventu býval za svého pobytu v Praze též Mozart. I ten hrával na varhany, jakož i na spinet pražské výroby. Z toho důvodu vypůjčilo si jej ředitelství musea hlav. města Prahy se závazky: 1. kdykoli na pouhé požádání

Drahota, hlad a všeobecná bída rostla s každým měsícem. Na stavbu nebylo ani pomýšlení. Všechn obchod a průmysl stál, živnosti a hospodářství vázly. Již koncem r. 1916 zaznamenává převor: „Bída je nesmírná, k níž přistupuje nedostatek paliva.“ V září r. 1917: „Jak to konvent vydrží, Bůh sám ví.“ Začátkem r. 1918: „Kdo vydrží kupovat kilo masa za 40 až 60 K? To již je katastrofa. Mnohdy nedostane konvent 2 až 3 týdny žádného přidělu mouky, ba ani chleba pro nemocnici. Bída je nevyslovitelná.“ V květnu r. 1918: „Lidé revoltují z hladu, stanné právo se vyhlašuje. I vojsko z hladu revoltuje a odpírá poslušnost. Zdá se, že celý řád společenský se hroutí.“ A 26. července 1918 píše: „Válka přinesla netušené následky hospodářské. Kdo by si byl před válkou pomyslel, že nit na zašití, záplata, košile, obuv stanou se vzácnostmi, že za člověka bohatého bude pokládán, kdo bude mít skývu chleba, již nelze často ani za veliké peníze koupiti. Kdo by byl před válkou přemýšlel o racionování potravin, o zákazu soukromého obchodu, o lichvě předměty nejprostší denní potřeby? Velké hodnoty válkou sníženy v nic, malé hodnoty staly se nedosažitelnými — nastalo přehodnocení všech hodnot nejen hmotných, nýbrž i mravních. Co bylo v míru zakázáno, je ve válce dovoleno, ba namnoze nařízeno. Co v míru bylo ideálem, je ve válce zločinem. Ale i válka změnila se všemi směry co do své povahy a svých prostředků. Bylo-li v první době jejího trvání zakázáno jen se zmíniti o žádoucnosti míru, je přání, aby nastal mír, vyslovováno nyní nejen miliony prostých občanů, ale i řídícími státníky a mocnáři. Bude to slovo vyřčeno brzo jako hotová událost? Jaké bude jubileum vzniku světové války, den 26. července 1919?“

Slovo mír stalo se v listopadu 1918 událostí, ale nemělo znamenati konec bídy. Ta teprve vrcholnou hrůzou vystoupila po válce. Koncem r. 1918 stál kg hovězího masa 26—30 K, vepřového 30—40 K, sádla 60 až 70 K, másla 80 K. K drahotě družily se stále nepokoje lidu. „Zdá se, že bude světová revoluce.“ Za těchto nejsvízelnějších dob převor zařizoval velká kamna do refektáře, v němž zimou nebylo lze vydržeti, rozsáhlý sporák do kuchyně a stavěl k nim nový komín, jelikož starý hrozil zhroucením. V létě 1919 obnovoval lékárnu a zavedl do ní elektrické osvětlení.

Uprostřed těchto svízelů a starostí převor P. Hrabal ustavičně pomáhal při zakládání naší řádové provincie československé, jež se uskutečnila na generální kapitole v Římě v měsíci listopadu roku 1919. Když a po vrácení reversu jej okamžitě vydati; 2. pojistiti jej proti požáru; 3. opravit jej podle moderních zásad konservačních a 4. ručiti za všechny škody, které by spínet mohl v museu ev. utrpěti. V Praze dne 14. března 1924, č. j. 98. Ant. Novotný za ředitele.

pak se v únoru 1920 konaly první provinční volby v Praze, byl ustanoven opět převorem pro Prahu, neboť se tušilo, že jen jeho duševní síly jsou s to, aby zdolaly práci, jež čekala. Doufalo se, že snad vbrzku bude lze přistoupiti k stavbě nové nemocnice, ale drsná skutečnost zvítězila nad smělým přáním. Po celé toto období převorské, jež však trvalo pouze 2 léta, nedalo se pracovati na podniku tak dalekosáhlém, zvláště když i mravní poměry se všeobecně zhoršily. „Drahota stejná a lid netečný k práci.“

V době tak těžké musil konvent v dubnu 1921 přikročiti k připojení kanalisace domácí na novou městskou. Nejdříve kopalo se v zahradě u komůrky při sakristii. V hloubce 3 $\frac{1}{2}$ m nalezeny hrobky zděné, z pálených cihel, a široký chodník, dlážděný mramorovými deskami, jaké jsou na chodbách klášterního přízemí. Téhož měsíce začato s opravou střech, které po celou válečnou dobu se neopravovaly anebo jen málo. Podnik přišel velmi draho. Pouze kostelní střecha stála 35.000 Kč. Celkové vydání činilo 75.000 Kč. V r. 1922 pokračovalo se v pokrývání, jež si vyžádalo znova 100.002 Kč. Aby to konvent mohl zapraviti, musil sáhnouti k půjčce v Občanské záložně a prodati Klamovku.

„S pomocí Boží přestál konvent šťastně také kritické doby odpadů od katolické víry a většina bratří si uvědomila své ideální poslání a svou odpovědnost. Kandidátů ke stavu řeholnímu ustavičným štváním ubývá a ne bez obavy hledíme budoucnosti vstříc, že nebude žádných. Ovšem naději skládá rád ve všemohoucnost Boží, která pomáhala po 300 let, doufáme, že pomůže i nyní.“

V září r. 1922 udála se pro konvent pozoruhodná epizoda. V měsíci tom přišla k převorovi deputace z ministerstva školství a národní osvěty a financí vyjednávat o umístění kliniky pro nemoci vnitřní v řádové nemocnici. Prohlédnuvši si ústav, chtěla získati čtvrté oddělení. Když však žádala také byty pro lékaře a místnosti pro vědecké badání, kterých dům neměl, převor navrhl komisi, aby si vystavěla křídlo, započaté v Kozí ulici, kde by klinika měla zvláštní vchod a také žádané místnosti. Návrh se dosti zamlouval. Komise slíbila, že to sdělí vládě a výsledek že oznámí. Návrh pak přijat nebyl pro nedostatek peněz.

Jestliže stát neměl prostředků ke stavbě, kde je měl vzítí rád? A přece magistrát naléhal v r. 1923 na provedení novostavby a hrozil propadnutím práva stavebního. Ač materiál stavební byl patnáctkrát dražší než před válkou, konvent nemohl jinak, než konat přípravy alespoň k stavbě křídla v Kozí ulici. Vtom však se vynořila nová překážka. Státní regulační komise, která dohlížela na asanaci, vystoupila s požadavkem, aby se nábreží před zamýšlenou novostavbou rozšířilo o 8 m více, než pů-

vodně se stanovilo. Stavební komise, jež musila být znovu konána, rozhodla, že změna stavební plochy bude vyžadovati nových plánů stavebních. Převor byl ochoten je obstarat, ale jen za těchto podmínek: 1. Státní regulační komise zaplatí neb se u obce postará o zaplacení výloh za staré plány v částce 120.000 Kč. 2. Za odstoupení žádané plochy pro rozšíření nábřeží dá, případně vymůže u obce rovnocenný pozemek na Janském náměstí podél jižní části zahrady. Této plochy použije konvent k stavbě činžovního domu pro své lékaře a služebné. V případě záporném žádá konvent zaplacení odstoupené plochy podle běžných cen. Městská rada přistoupila na tyto podmínky 25. dubna r. 1924, což došlo 5. května schválení ústředního zastupitelstva hlav. města Prahy. Dohodnuta záměna objektů Milosrdných bratří č. 871-I. (Porculánka) a podílů na domě č. 811-I. (klášter bl. Anežky) za místa městská, přilehlá ke klášterním stavebním plochám ve výměře 642.9 m²+151.42 m²+947.75 m². Na tomto základě zdělaný nové plány, jež schváleny 27. června 1924. Město však žádalo na konventu doplatek 100.000 Kč.

Konečně 23. června přikročeno tedy k bourání starých budov a k prvním výkopům pro novou nemocnici. Při výkopech přišlo se na celé šachty lidských kostí (dříve byl v klášterní zahradě špitální hřbitov), jež částečně opět se uložily v zahradě, částečně se odvezly na olšanské hřbitovy, kdež byly uctivě pochovány. Dne 7. listopadu 1924 byla konečně v minister-ské radě jako v poslední instanci povolena řádu stavební půjčka 6 milio-nů Kč, kterou poskytla Vinohradská spořitelna. Nežli však byla vyplacena první splátka, musilo se pozemkovému úřadu dokázati, „že naše hypote-kární kláštery nejsou v záboru“. Stát totiž po válce zabíral někomu po-zemky i budovy.

Roku 1924 a 1925 byla zima velmi mírná, takže se téměř stále praco-valo na stavbě, čímž úvěr se rychle vyčerpával. Klášter potřeboval pomo-ci, avšak o nějaké podpoře ať finanční nebo alespoň mravní nebylo zatím ani zmínky. Státní a samosprávné úřady i obec pražská halily se v mlčení, ačkoliv ochotně slibovaly pomoc, když kdysi horlivě povzbuzovaly ke stavbě. Stejně si počínaly všechny peněžní ústavy, třebaže konvent je stále zpravoval o postupu práce. Ani žurnalistika nenacházela pro podnik slova. Teprve když nastalo nebezpečí, že stavba bude zastavena, podařilo se převorovi prorazit hradbu mlčení. První pozvedla hlasu svého 22. dub-na 1925 Národní Politika, 23. dubna Reforma (J. Hudeček), 28. dubna Prager Tagblatt a Abendblatt, praktického užitku však přineslo to ústa-vu málo.

Jen v naději na novou půjčku pokračovalo se v díle dále, takže do podzimu r. 1925 zednické práce byly ukončeny a v zimě mohly se klásti



• SLECHETNÍ DÁRCI NAŠÍ NEMOCNICE! •

T.G. MASARYK PRES. R. Č.Č.

MĚSTO PRAHA

PETSCHEK A SPOL.

ÚSTŘEDNÍ SOC. POJIŠŤOVNA

MINIST. POŠT A TELEGRAFŮ

MINIST. VEŘEJ. PRACÍ

V. A R. TRNOŽKOVÍ, PRAHA

NORBERT KAREL, MAJ. REALIT

JUDr. J. LHOŤA S CHTÍ

MILOSLAVA KRÍDOVÁ, PRAHA

ANNA MACHÁČKOVÁ, PRAHA

KARLS NEDVĚDOVÁ, PRAHA

ŽANET REINOVÁ, PRAHA

ÚSTŘ. ÚČETN. HOSPOD. DŮVĚŘITEL PRAHA

LÉOŤA FOND POŠT. ZARUČENOST PRAHA

ÚRADOVÁ POJIŠŤ. PRAHA

VĚSTN. PŘESIL. FOND PRAHA

GRAN. NEMOC. POJIŠŤ. PRAHA

OSOBN. A ČÍS. NEMOC. POJIŠŤ. PRAHA

OSOB. NEMOC. POJIŠŤ. V PRAZE

NEM. POJIŠŤ. ÚČETN. A ZKÚ. N. PRAHA

NEMOC. POJIŠŤ. HOSTIN. A VĚSTNÍČ. PRAHA

NEMOC. POJIŠŤ. ŽIVN. CUKRÁŘ. B. T.Č. PRAHA

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

ZEMSKÝ VÝBOR

NEMOC. POJIŠŤ. DOUŠ. ÚČETN. A LÉČ. V PRAZE

NEMOC. POJIŠŤ. ML. SPOLEČ. PRÁČ. V PRAZE



• SLECHETNÍ DÁMY NAŠÍ NEMOCNICE: •

PAPĚŽ PIUS XI.

DR. L. PREČAN ARC. OLOMOUCKÝ

DR. V. FRIND SV. BISKUP

DR. JAN SEDLÁK SV. BISKUP

FR. BAŘINA PŘELÁT-OSA

DR. J. VLASÁK VELK. B. KŘÍŽOV.

DR. A. ZAVORAL OPAT

PRINC MAX E. z FÜRSTENBERGU

LOUIS SERENVI. VELKOSTATKÁŘ

BEDŘICH FREY z FREYENFELSU

KAROLINE STRACHWITZ-TAXIS

OBCHOD. A ŽIVNOST. KOMORA PRAHA

GRANIČNÍ PRAŽSK. OCHOVNICTVA

ŽENSKÁ BANKA

ŽIVNOSTNÍ PRÁČ. BANKA

VIRONRADSKÁ ZÁLOŽNA

OBČANSKÁ ZÁLOŽNA NA SMÍCHOVĚ

VÝROBEC. ZÁLOŽNA V PRAZE

POJIŠT. BANKA „SLAVIA“

PRAŽSKÁ NÁSTRAJ. POJIŠTOVNA

ŠKOLNÍ ZÁVODY

ÚSTŘ. SPOL. ČEL. PRÁČ. CUKROVÁŘ. PRAHA

SPOL. PRO ZPRAV. LÍNU PRAHA

ČEL. TABÁKOVÁ REGIE

NEMOC. POJIŠT. POMOC. HOSTINECKÝCH V PRAZE

PRVNÍ ČESKÁ VELETRH. POJIŠT. V PRAZE z r. 1907

ČESKOLAVSKÁ-KOLBEK-DANĚK, A. S.

podlahy. Novým rokem 1926 byla stavba z devíti desetin ukončena. Půjčka 6 milionů byla však vyčerpána a stavitel žádal ještě alespoň 2 miliony. Stát se snad domníval, že loterie, kterou povolil 25. IV. 1925, bude bohatým zdrojem příjmů. Natisklo se sice půl milionu losů a půl tuctu osob se najalo do vedení loterního, ale peníze se scházely poskovnu. Situace se utvářela nejvýš hrozivě. Zdálo se, že zastavení stavby je neodvratné. Převorovy starosti a útrapy dosahovaly výše povážlivé. Ve své tísní znovu se obracel na novináře. Národní Politika přinesla článek „Zastavení stavby“, jenž vybízel stát, aby splnil, co slíbil. Nato se rozepsaly téměř všechny čelnější pražské listy, zvláště Národní listy, o hrozící pohromě a nutkaly stát, pražskou obec, peněžní ústavy a zámožnější obyvatelstvo k podpoře lidumilného podniku. Výsledek s počátku byl hubený: za dva měsíce sotva 10.000 Kč. Tu zasáhl svým příkladem sám pan prezident republiky T. G. Masaryk, jenž daroval nejprve 50.000 Kč a později ještě 25.000 Kč a sv. Otec Pius XI., jenž dal 10.000 Kč. Vyburcovaná vláda a pražský magistrát teprve nyní počaly uvažovati o pomoci. Převor objevoval se v jejich kancelářích a neúnavně připomínal nutnost plnění sliby. Ministerstvo zdravotnictví poslalo tedy 200.000 Kč a pražský magistrát 100.000 Kč. Též peněžní ústavy a korporace i jednotlivci sáhli do pokladen. Nápis na dvou sienitových deskách v nemocnici budou navždy hlásati jména šlechetných dárců: Petschek a spol., Ústř. soc. pojišťovna, Min. pošt a telegrafů, Min. veř. prací, V. a R. Trnožkovi, Praha, Norbert Karel, maj. realit, JUDr. J. Lhota s chotí, Miloslava Křídlová, Praha, Anna Macháčková, Praha, Marie Nedvědová, Praha, Zany Reinová, Praha, Ústř. jedn. hosp. družstev, Praha, Léčeb. fond pošt. zaměst., Praha, Úraz. pojišťovna, Praha, Všeob. pens. fond, Praha, Grem. nemoc. pojišťovna, Praha, Obch. a úřed. nem. pojišť., Praha, Okr. nem. pojišťovna v Praze, Nem. pojišť. úřed. a zříz. města Prahy, Nem. pojišť. hostinských a výčepníků, Praha, Nem. pojišť. živn. cukrářů b. t. c., Praha, Minist. zdravotnictví, Zemský výbor, Nemoc. pojišť. soukr. úř. a zříz. v Praze, Nemoc. pojišť. při spol. pekařů v Praze.

Papež Pius XI., dr. Leopold Prečan, arcibiskup olomoucký, Dr. M. Frind, světící biskup, Dr. Jan Sedlák, světící biskup, Fr. Bařina, prelát O. S. A., Dr. Josef Vlasák, velmistr řádu křižovníků, Dr. Method Zavoral, opat, princ Max. E. z Fürstenbergu, Louis Serenyi, velkostatkář, Bedřich Frey z Freyenfelsu, Karolina Strachwitz-Taxis, Obchodní a živnostenská komora, Praha, Gremium pražsk. obchodnictva, Zemská banka, Živnostenská banka, Vinohradská záložna, Občanská záložna na Smíchově, Všeobecná záložna v Praze, Pojišť. banka „Slavia“, Pražská měst. pojišťovna, Škodovy závody, Úst. spol. čsl. prům. cukrovar., Praha, Spolek pro zpe-

nčžení lihu, Praha, Čsl. tabáková režie, Nemoc. pojišť. pomoc. hostin-
ských v Praze, První česká vzájemná pojišťovna v Praze z r. 1827, Česko-
moravská-Kolben-Daněk. Jména dárců byla zapsána též v „zlaté“ knize.

Ale budiž čestně vzpomenuťo též řádových bratří v Praze a částečně
i jinde, kteří, chápajíce kritický stav podniku, odpírali si pro jeho za-
bezpečení dovolené nápoje, kuřivo, vycházky a rekreace, čímž uspo-
řili a na stavbu věnovali 250.000 Kč.

Zvláště však nutno vděčně poznamenati a zdůrazniti vydatnou podporu
většiny československých konventů, které umožnily provedení novo-
stavby.

Menších dárců, jimž řád bude vždycky díky zavázán, vyskytlo se ve-
liké množství.

Než přes to všecko náklady přesahovaly příjmy tak, že v červnu 1926
byla požádána Městská spořitelna na Vinohradech o dalších 1,400.000 Kč.
Převorovi nastala nová křížová cesta po úřadech církevních a státních
za schválením půjčky.

V červnu a v červenci 1926 se skončily téměř všechny práce na novo-
stavbě a stavitel naléhal na schválení stavby, což provedeno 15. října
1926. Dne 1. listopadu konvent převzal stavbu.

Dne 8. listopadu konal se tah věcné loterie, která vynesla 595.781 Kč.
K úspěchu jejímu dopomohla šťastná náhoda, že los první výhry, jenž
byl vytažen, nebyl zaplacen. Vedoucí podniku loterního přišli k pozná-
ní, že loterie nepodporovaly spolky tak zv. národní, jinověrecké, proti-
církevně zabarvené, jakož i osoby stojící mimo církev. Členy komise,
ale jen laické, to překvapilo, poněvadž věděli, že Milosrdní bratří při-
jímají do svých ústavů všechny, kdož se k nim utíkají, a nikoho se ne-
tází na jeho národnost, politickou příslušnost a náboženské přesvědče-
ní, neboť v každém vidí jen člověka, jenž potřebuje pomoci.

Po zbudování nemocnice zařizovala se začátkem května 1927 kuchyně,
která byla opatřena parními kotly, sporákem, pecí na moučníky a rozma-
nitými stroji s elektrickým pohonem. Staviteli bylo zapláceno za tuto práci
280.000 Kč. Za stroje dáno 270.000 Kč, za ústřední topení 9.205 Kč, za
vodovod na teplou vodu 52.268 Kč a za chladírny 30.392 Kč.

Těž stará nemocnice byla opravována. Bývalé III. odd. bylo zbořeno již
v r. 1924. Druhé odděl. rozděleno čtyřmi příčnými stěnami, čímž získá-
ny 3 pohostinské pokoje a velká komora. Nynější chodba k I. a IV. odd.
znova zřízena. (Bylať zastavena pro operační sál, čekárnu a ambulanci.)

Do nemocniční kaple převor zakoupil za 20.000 Kč umělecký gotický
oltář, dílo věhlasného Jana Kastnera. Od tohoto umělce pochází i pult.
Podle jeho náčrtků zhotovena věčná lampa, kadidelnice, lodička a kalich.

Přiblížil se 10. říjen 1927, slavnostní den svěcení nové nemocnice. Posvátný úkon provedl Dr. František Kordač, arcibiskup pražský, jenž pronesl též hluboce založenou a nadšenou řeč o křesťanské charitě. Památku na nejdůst. světitele hlásá bronzový reliéf v nemocnici. Slavnosti se zúčastnili z ministerstva zdravotnictví sekční šéf Dr. Bébr, za papežskou nunciaturu Msgre Fr. Ritter, za zemskou správu politickou Dr. Fischer, ministerský rada, za město Prahu městský radní Holoubek s Dr. Popperem, zástupci Červeného kříže, lékařské komory atd. Sv. Otec Pius XI. poslal k svěcení Apoštolské požehnání. Toho dne jako řeka proudilo obecnstvo chodbami nemocnice od rána až do pozdního večera.

Stavbu nové nemocnice provedl stavitel inženýr Boček a spol. za 11,000.000 Kč.

Opravdu, těžká doba dala řádu velikého muže Apolináře Hrabala, jenž se druží k největším převorům pražským: Krautfogelovi, Forstnerovi, Ibererovi, Hainnovi a Švandovi, ač-li je všechny nepředčí. P. Apolinář Hrabal představuje vyvrcholení dějin pražského konventu. Vykonav obří dílo v Praze, odešel koncem června 1928 za převora do Bratislavy, aby tam v těžké práci pokračoval. Tvůrce nové nemocnice má v ní bronzový reliéf a v konventní chodbě podobiznu.

Důstojným nástupcem P. Apolináře Hrabala stal se P. Irenej Jančařík, kněz, jenž spravuje konvent již po dvě období. Narodil se 24. září 1876 ve Bzové, okres uherskobrodský na Moravě. Studoval nižší gymnasium v Uherském Hradišti, vyšší ve Vysokém Mýtě. Noviciát prodělával od 20. září 1893 ve Vídni, kdež skládal 6. ledna 1895 časné a 27. března 1902 v Římě slavné sliby. V letech 1899—1903 studoval v Římě bohosloví, kdež v basilice Lateránské byl vysvěcen na kněze 11. dubna 1903. Působil ve Vídni, v Gorici, Krakově, Těšíně, Linci n./D., Kuksu n./L. a opět ve Vídni, kdež od r. 1911—1919 zastával úřad magistra noviců; r. 1914 byl zvolen za třetího definitora. Po státním převratě přešel do československé provincie, byl ustanoven provinciálním tajemníkem a zvolen druhým definitivem, v kteréžto hodnosti setrval až do r. 1928.

Jako pražský převor a první definitor vyvinul tak neúměrnou, na činy bohatou a zároveň zdařilou činnost, že nelze jí snadno vystihnouti. Dvě rčení stala se o něm perutná: „Pán Bůh mu požehnává“, a „Stále musí něco vrtat“. Šestý rok již v zimě i v létě ustavičně něco v domě dělá. — Předně budiž všeobecně podotčeno, že není snad jediné místnosti v konventě, které nedal vymalovat anebo jinak vyzdobit. Projděme však dům a všimněme si jednotlivých dokladů jeho činnosti!

Začneme zespod od sklepů: koupeno do nich několik nových sudů. Ze sklepů zajdeme do lékárny...



R. P. Irenej Jančařík, převor pražský od r. 1928.

V letech dávných, když byla lékárna z prvního poschodí přenesena do nynějších místností, vcházelo se do ní nikoli z ulice, nýbrž z chodby. Jeli-kož vchod z ulice byl pro obecnostvo žádoucnější, prorazila se zeď pro nynější dveře, starý pak vchod jen částečně zazděn, takže zůstal po něm ve zdi hluboký výklenek. V r. 1930 provisor Antonín Sochor, který od ro-ku 1928 řídí lékárnu s velikou pečlivostí k blahu řádu, použil ho za úschovnu pro 300 lékárnických preparátů v lahvích se skleněnými zátkami a proměnil jej v krásnou část lékárny. V r. 1930 zařízení v inspekč-ním pokoji nová kachlová kamna. V r. 1931 zhotovena tamtéž velká skříň, do níž jmenovaný provisor přehledně uložil 84 krabic lékárnických specialit. V r. 1932 zaveden telefon a plynová kamna. V laboratoři roku 1929 odstraněna nepraktická stará kamna, pořízeny nové kuchyňské plot-ny a zbudován výklenek pro láhve. V roce 1931 koupen lis na čípky. Té-hož roku opraven destilační aparát, do jehož chladiče dány nové cínové trubky. V r. 1932 zaveden užitek elektrický proud, k němuž připojen moderní sterilisátor a zakoupen přístroj k plnění mastí do tub. Roku 1933 postaveny pohodlnější schody do sklepa.

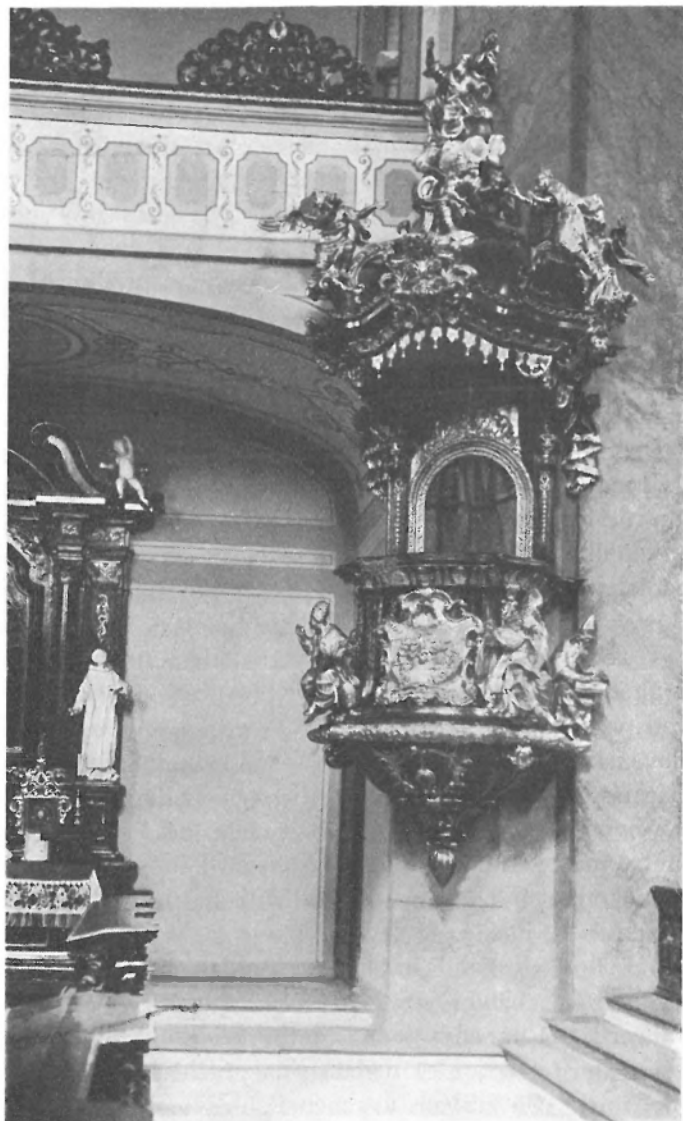
Z lékárny vyjdeme na ulici a vstupme do řádového chrámu Páně. Za správy P. Ireneje Jančaříka první pozornost věnoval kostelu P. provin-ciál Veremund Tvrdý, jenž dal v měsíci listopadu zařídit na bočních galeriích dva silné reflektory systému Zeiss, které na první neděli ad-ventní 1928 ponejprv nádherně osvětlily hlavní oltář. — Tím povzbuzen objednal převor dva malé reflektory k ozáření Betlema na oltáři sv. Kříže.

Zalostné hospodářské poměry poválečné nedovolovaly, aby se r. 1920 význačněji oslavilo 300. výročí založení konventu. Od těch dob leccos se zlepšilo, byť i ne tolik, kolik by bylo žádoucí. Rok 1932 přinesl řá-dovému konventu jiné jubileum: 300. výročí vysvěcení klášterního chrá-mu. Tomu bylo lze věnovati více nákladů i více práce. V říjnu t. r. byl chrám vyčištěn a stará malba jak stěn, tak obrazů byla osvěžena akade-mickým malířem Janem Janšou za cenu 10.000 Kč. Všechny oltáře a kazatelna byly pozlaceny, pod lavice dány nové dřevěné podlahy. Celý chrám zazářil v kráse celkovým nákladem 46.915 Kč.

Nových kasulí, alb a rochetek zakoupeno v r. 1928—1933 veliké množ-ství, zvláště zjednán celý zelený parament.

Sakristie uvedena do onoho stavu, v jakém ji odevzdali konventu uměl-ci po dvouletých pracích r. 1729. Části po povodních doplněné sádkou a křídlem odstraněny a nahrazeny vložkami ze dřeva ořechového, koře-náče ořechového, tuje, zimostřázu a palysandru. Andílkové a sloupy v zadním portále provedeny v alabastru. Tím sakristie opět se stala zna-menitým skvostem města Prahy. Oprava si vyžádala 20.000 Kč.

Vyjdeme-li ze sakristie na chodbu konventní (nejstarší část kláštera) a vkročíme-li do protějších dveří, spatříme bývalé skladiště slámy a zbytečných lahví, do něhož dána pěkná podlaha a zřízena z něho slušná světnička. Vedle ní uvidíme kuárnu, dříve vlhkou, špinavou místnost s kamennou dlažbou, o níž se zdálo, že z ní nelze nic kloudného učiniti. Vysušením, vhodnou omítkou, parketovou podlahou, pěknou malbou a



*Kazatelna
v kostele
pražském.*

krásnými kamny proměnila se však ve velmi vkusnou místnost. Rovněž s ní sousedící komora dostala novou podlahu.

Kláštevní jídelna vyhlížela velmi sešle. Malby, pořízené v r. 1877 malířem Andělem, lety zčernaly a se stropu opadávaly. V první polovici června 1931 refektář byl podle návrhu ing. architekta prof. Dr. Mendla vymalován malířskou firmou Matoušek a opatřen třemi bronzovými lustry, z nichž každý má 16 žárovek v podobě svíček. Obraz večere Páně očistil Dr. Jan Kaucký, který se stejně zasloužil i o kostel.

Kuchyně byla opatřena strojem na umělé chlazení v ceně 36.500 Kč, strojem pro domácí výrobu sodovky za 3.500 Kč a mlýnkem na kávu za 1.500 Kč. Bouiller na teplou vodu vyměněn a pořízena nová podkova do sporáku, obě za 4000 Kč.

Jdeme-li schodištěm do prvního poschodí po kamenných schodech, uvidíme mosaikou vykládaný letopočet 1933. Tehdy odstraněna v celém prvním poschodí stará, zvětralá pískovcová dlažba a nahrazena nynější terazzovou, která zvláště v jasně osvětlené přední chodbě dodává klášteru elegantního vzezření. Práce, již prováděla firma Jahůdka & Turner, Praha, vyžádala si 34.000 Kč. Kamenné schodiště vybudovala firma Schloffer a Nový. Stoupáme-li po prostředních schodech do druhého poschodí, všimneme si jejich gumového potažení z roku 1931.

Druhé poschodí: Noviciát 1891—1933. Zde začala blahodárná činnost P. Ireneje Jančaříka. Z popudu provinciála P. Veremunda Tvrdého s ochotou rozšířil spárnu tím, že dal vybořiti zeď, jež dělila dosavadní místnost od chodby. Všechny místnosti noviciátu opravil, novými okny a částečně podlahami a náradím opatřil a krásný noviciát pak v říjnu 1928 vysvětil. Úpravy si vyžádaly nákladu 55.808 Kč.

V roce 1933 pořídil velikým nákladem ústřední topení v prvním a druhém poschodí a nad to v prvním poschodí lázně pro konvent. Největší však zásluhy si získal nejen o pražský dům, nýbrž o celou československou provincii tím, že v r. 1933 vybudoval nové místnosti pro noviciát nástavbou na křídlo, směřující ke vchodu do nové nemocnice.

Noviciát dosavadní nebyl prost nedostatků. Hlavní a podstatnou vadu měl v tom, že nevyhovoval předpisům kánonického práva, aby totiž byl úplně oddělen od styku s bratřími. Společný vodovod pro celé druhé patro a jiné ještě životní potřeby, jež byly umístěny v noviciátu nutně otvíraly jeho bránu starším bratřím. — Odstraniti tyto překážky bylo tužbou všech převorů od roku 1891. Teprve však převor Jančařík na mocný popud definitoria odhodlal se pracovati o palčivé záležitosti, jež se nedala jinak řešiti než přeložením noviciátu na jiné místo. Po zralých úvahách P. provinciála, jenž naznačil plány, po

mnohých rozvahách a poradách vyvolena k tomu nastavba na jmenovaném křídle. Myšlenky rozvedeny před inženýrem Novým (firma Schlaffer & Nový), jenž vypracoval stavební plány podle pokynu P. provinciála a podal rozpočet na 386.494 Kč, v čemž bylo zahrnuto všechno kromě ústředního topení a výpomoci při pracích instalačních (topení, voda, kanalisace, světlo). Roku 1932 konala se první stavební komise, pak ještě jiné, jež stavbu schválily. Když podnik došel úchval konventní kapitoly, provinčního i generálního definitoria i všech jiných instancí, přikročeno ke stavbě 24. dubna 1933. Koncem září tohoto roku veliké dílo dospělo ke konci a 29. října na svátek Krista Krále za přítomnosti sedmi převorů bylo vysvěceno.

Pohlédneme-li z oken noviciátu do zahrady pro nemocné, uvidíme vozní váhu, zřízenou roku 1929 nákladem 16.000 Kč. Že příčinou jejího zavedení stěží byla poctivost dovažců, lze si domyslit. Proti ní stojí nové návratí pro auta.

A vystoupíme-li konečně z noviciátu na půdy a prohlédneme-li si krytbu konventu i kostela, sestoupíme dolů s pocitem bezpečnosti před deště a vichry, a něco-li nás zabolí, je to těch 150.000 Kč, kterými zaplatil převor onen náš blahý pocit.

Ale péče P. Ireneje Jančaříka směřovala nejen k povznesení konventu, nýbrž, a snad ještě více, upínala se k nemocnici. I zde těžko vypsati všechnu jeho činnost. Snažil se učiniti z řádové nemocnice ústav, opatřený všemi moderními prostředky. Podle výroku zkušených lékařů dosáhl cíle svých tužeb.

Všimneme-li si předně toho, co upoutává na nemocnici a v ní oči, uzzíme zvenku na průčelí čtyři pískovcové sochy: sv. Jana z Boha, sv. Rafaela, archanděla, sv. Václava a sv. Josefa, dílo sochaře Voemíka, jež pořízeno k svatováclavskému tisíciletí za 60.000 Kč. Na chodbě ambulanční uvidíme bronzové poprsí tvůrce nemocnice P. Apolináře Hrabala a mramorovou desku se jménem nejđ. světitele.

Na schodišti v nemocnici dole upoutají naši pozornost dvě velké sienitové desky se jmény těch, kdož se zvláště zasloužili o stavbu nemocnice.

Vyjdeme-li do zahrad nemocničních a pohlédneme-li ke střechám, uzzíme 15 podkrovních světnic. S rozšířením nemocnice přibýlo totiž služebného personálu, pro nějž se nedostávalo v domě obytných místností. Služebné ženy bývaly namnoze odkázány na byty v městě, z čehož povstávaly všelijaké nepříjemnosti. Sluhové, ubytovaní v konventě, z nedostatku smyslu pro vážnost domu, působili rozmanité výtržnosti. Dobro ústavu vyžadovalo, aby byly zřízeny vhodné byty jak pro mužské, tak i pro žen-

ské služebnictvo pod střechou nové nemocnice. Záležitost dala se řešit jediné nástavbou podkrovních světnic, směřujících do dvorů ústavu. Poněvadž pak byty pro ženy musily býti úplně i přístupem odděleny od bytů mužských, nastala potřeba zřídit nové poboční schodiště v nemocnici, zvláště když skýtalo i možnost pro umístění zdviže na dopravu prádla a šatstva pro nemocné. Plány na to vypracovala osvědčená firma Schlaffer & Nový s přibližným rozpočtem na 409.459 Kč. Převor vyložil své záměry v dubnu 1932 na mimořádné konventní kapitole a při hlasování získal pro ně všechny zúčastněné kapitoláře. Stejně hlasovalo se při poradě provinciálních definitorů v Praze i generálních definitorů v Římě. Když magistrát hlav. města Prahy udělil dovolu k stavbě (19. května 1932), provedeno dílo, jež došlo schválení při komisionelní prohlídce 9. listopadu 1932. Služebnictvo se ihned v nových 15 světnicích ubytovalo. Rozpočet výše uvedený byl překročen tak, že dosáhl sumy 526.037 Kč.

A nahlédneme-li do pravých stánků nemocnice, do toho, co teprve nemocnici dodává podstatné její ceny, a necháme-li mluvit lékaře, uvidíme a uslyšíme toto:

V staré nemocnici nahradil převor P. Irenej Jančařík stará železná lůžka novými lůžky typu „Bulovka“. Na IV. oddělení dal zbudovati nové lázně a moderní záchody.

Přejdeme-li ze staré nemocnice do nové a sestoupíme-li do jejích nižších prostor, spatříme leccos nového: v kotelně výtlační pumpu a při starých pumpách nový motor, v sušárně ústřední topení, v prádelně ventilaci a motor k máchačce, prací stroj, jenž vyměněn za staré žehlicí stroje, které spalovaly prádlo. Výměna ovšem stála doplatek 10.000 Kč.

Do vnitřního zařízení vložila nemocnice⁸⁴ Milosrdných bratří v Praze desítky tisíců, aby nejen vyhovovala dnešním požadavkům, nýbrž i čestně obstála mezi prvními ústavy našeho státu.

Dne 11. září 1930 bylo zřízeno nádorové oddělení a ústav převzal od ministerstva školství a národní osvěty skoro 300 mgr radia ve 42 radioforech a 30 zlatých filtrů. Nemocnice je třetí v republice, která má k dispozici radium k léčebným účelům. Do září roku 1933 bylo ozařováno 312 případů, nečítajíc několik set radikálních operací, provedených na nádorovém oddělení.

V téže době kompletováno bylo instrumentarium pro vyšetřování a operace nemocí cest močových a zřízeno k tomu účelu oddělení urologické. V poslední době zakoupen cystoskop syst. C. G. Heynemann z Lipska s příslušenstvím a uretroskopy, takže ústav disponuje kromě to-

⁸⁴ Napsal MUDr. a Ph. Dr. František Wolný.

ho několika cystoskopy, triptory kamenů močových, desítkami kovových i gumových sond syst. Beniqué a pod.

K operacím používá se od r. 1930 aparátu Mc. Kesson, Toledo, Ohio, U. S. A. pro narkosu r a j s k ý m p l y n e m.

V r. 1931, na návrh prim. chirurgického oddělení Dr. Vlad. Kreisingera, který na svých vědeckých cestách ve Francii poznal výhody operování elektrickým nožem, pořízen aparát syst. Ch. Beaudo u i n, Paris, kterým dosud s nevšedním úspěchem se provádí většina zákroků jednak plastických, jednak radikálních (operace konečníků, žaludeční, prsů, ledvin a pod.).

Na jaře r. 1931 byla rozšířena nemocnice o ž e n s k é o d d ě l e n í, disponující 27 lůžky, kde léčeny jsou většinou případy povahy nádorové: benigní i maligní. Vyšetřovací i operační instrumentarium, vztahující se k povaze onemocnění tohoto druhu, bylo doplněno moder. přístroji (spekula, laminaria, kyrety, nejnovější poševní zrcadla, pesary, dilatátory a p.).

Fysikální a elektrická léčba má dvě diathermie syst. Agema Louis a H. Löwenstein, Berlín, tonisátor, radiatus, triostat, dvě horská slunce (model 500 a model Hanau-Berlín), Avus, syst. Sušický a ultrafialové paprsky orig. Georsun.

Chemická a mikroskopická laboratoř je vybavena třemi skříněmi na reagentie a dvěma mikroskopy s osvětlovacími tělesy, velkým moderním stolem pro chemické práce, centrifugou na elektrický pohon, polarimetrem, vodními vývěvami, vařičem na krevní cukr, mísami se saněmi k barvení mikroskopických preparátů, šedesáti Ehrmayerovými baňkami obsahu 50 ccm — 3 l, spalovacími baňkami Kjehdalovými o obsahu 80 ccm — 100 cm, asi 400 zkoumavkami, 100 lahvičkami s chemickými reagentiemi, četnými duodenálními sondami, dvěma urometry k měření specifické váhy moče, urinometrem k měření kyseliny močové, množstvím pipet, mikro- a makrobiret, azotometrem syst. Fojt, dvěma haemocytometry a moderní, právě instalovanou digestoří.

Jako pendant k této moderní laboratoři zařizuje nemocnice dietetickou kuchyni pro speciální léčení chorob výživy látek. Kromě toho zřízena při interním oddělení stanice pro diagnostiku chorob srdečních a zakoupen přenosný moderní elektrokardiograf z Francie, syst. Boulitte v ceně Kč 21.198.75.

Doplněn byl inventář oddělení o č n í h o n á k l a d e m Kč 20.831.25, a zřízena moderní vyšetřovací stanice jak na oddělení pro nemoci oční, tak i krční, nosní a ušní.

*

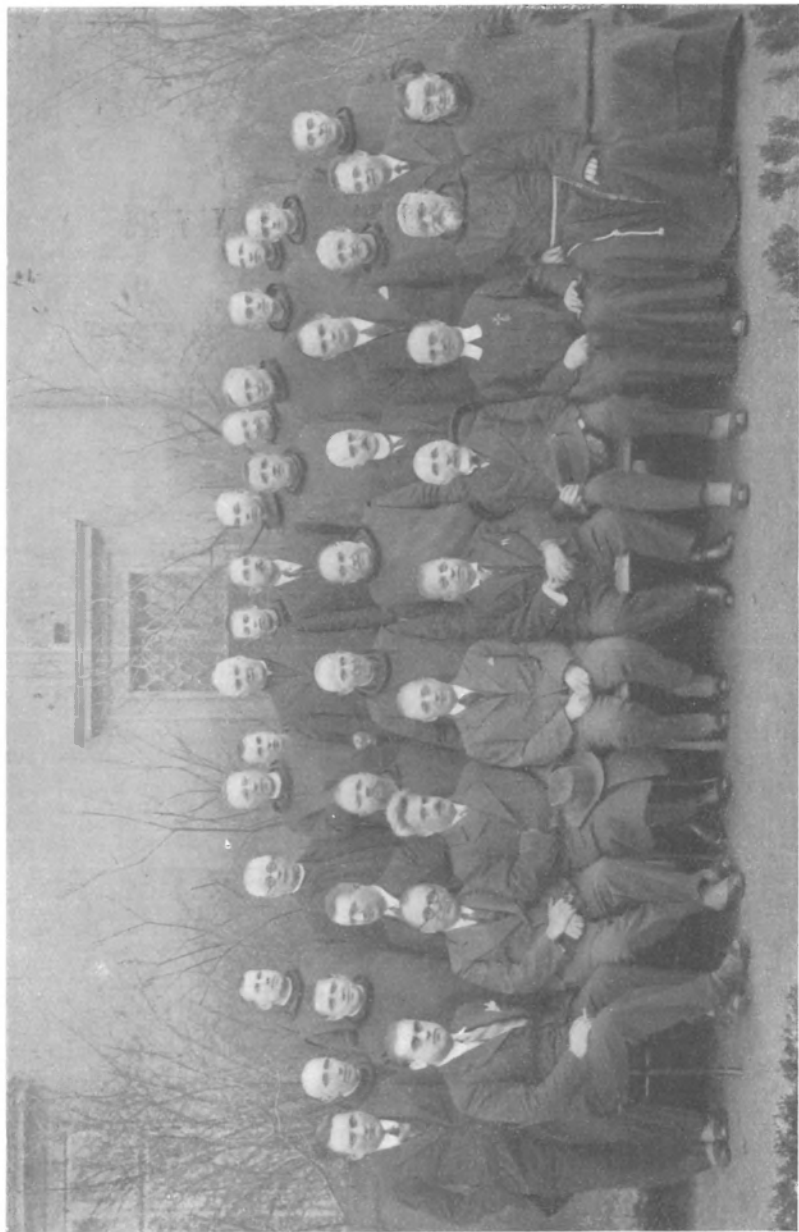
Všimneme-li si konečně vnitřního života v konventě, upoutá naši po-

zornost leccos, co neulehčovalo povinnost převorovu, jakož zase dost jiných věcí, které vzpružovaly síly jeho i bratří, kteří s ním žijí.

Rok 1928 stál ve znamení smrtonoše. Dne 24. září 1928 zemřel Agapit Příbyl, podlékař a bývalý převor prostějovský a brněnský. 13. října odešel na věčnost Fr. Julius Čermák. Jako ruský zajatec 3 roky putoval z Uralu do osvobozené vlasti za hrozných útrap, jež podlomily duševní i tělesné jeho zdraví. Po pěti dnech nato zesnul podpřevor Theofil Hekrdla. Dne 6. prosince vyvolila si smrt Fr. Lukáše Řehoře, akademického malíře, jemuž konvent je vděčen za vymalování oratoře a opravu obrazů v jídelně. Ještě se ani rov nad posledně zemřelým neuzavřel a již se otevíral 24. prosince rov nový pro P. Jonáše Caletku, bývalého převora těšínského, prostějovského, brněnského, novoměstského, magistra noviciů a důležitého budovatele československé provincie. Co konvent dlel na sv. poli, dokonával 28. prosince svou pozemskou pout Fr. Gunter Šnig-mator, hospodář konventu.

Roku 1928 a následujícího stihla konvent ještě jiná trýzeň. Zima slavně předčasně svůj vjezd. Uhodily tuhé, třesuté mrazy, až se dech tajil. Nebylo dne, kdy by konventní teploměry nevykazovaly 21—25° C mrazu. Dne 13. února 1929 ukazoval 33° C mrazu. V jiných končinách Čech dosahoval mráz ještě větší výše. V klášterní zahradě pomrzlo stromoví, v konventě zamrzly všechny vodovody, jež pak praskaly a promáčely stěny. Celý noviciát jednoho večera, nežli novicové přišli od večere v nemocnici, zaplaven do výše 1 dm vodou, která promočila stropy do prvního poschodí. Pro třesuté mrazy, spousty sněhu a divoké vánice zastavila se několikrát všechna doprava. Vlaky stály na nádražích nebo i v polích jako zaklety. Vznikl hrozný nedostatek topiva. Nemocnice jen s bídou sehnala nejnutnější množství koksu a uhlí, ano mnohdy se zdálo, že se bude muset uzavřít. Ceny paliva prudce stoupaly. Ústav denně platil za otop 1.400—1.500 Kč. Nemocnice byla nemocnými přeplněna, kdejaké lůžko se sneslo, jen aby se mohlo vyhověti, neboť mnoho lidí onemocnělo ze zimy. Bratří, od čekatelů až k nejstarším řeholníkům, snášeli všechny útrapy, zimu a nedostatky přímo hrdinsky a závodili v nemocnici o palmu křesťanské charity.

Úžas budila mezi bratřími statečnost řádového generála P. Faustina Calvo, jenž, ač vyrostl a žil v teplém Španělsku, horké Palestině a Americe, nezalekl se krutých mrazů a 10. prosince zavítal do Prahy, kdež pobyl 5 dní, a pak navštěvoval i ostatní konventy československé, doprovázen P. Norbertem Wawerdou, který tlumočil jeho rozmluvy a rozjímání z italštiny do němčiny. Příklad vznešených a statečných návštěvníků nezůstal bez vlivu na řádové bratry.



Loučení s primářem Drem Karlem Piňhou.

Třeskuté zimě neodolal organismus starého primáře chirurgického oddělení a universitního profesora Dr. Karla Bayera, jenž získal si o pražský konvent a nemocnici nehnoucí zásluhy. Po Dr. Heldovi a Dr. Hoffmeisterovi neměl ústav zasloužilejšího a dovednějšího lékaře nad Dr. Bayera. Přes 30 let sloužil nemocným ve dne i v noci a obětoval se bezplatně dobru chudých nemocných a řádu. Dovedností operatérskou slynul široko daleko, tisícům pacientů zachránil život a učinil řádovou nemocnici slavnou a hledanou. Zásluh jeho nelze vylíčiti. Řád miloval do té míry, že 4. listopadu 1928, v den svých jmenin, prohlásil: „S řádem žiji a umírám.“ Při svých vědomostech a lékařské dovednosti byl tak pokorný, že řádovému bratru, známému Fr. Celestinovi, jenž jej za nemoci ošetřoval, za každou prokázanou službu chtěl mermomocí líbat ruku. Z nemoci vyvázl sice životem, ale pro slabost vzdal se svého postavení a odešel na odpočinek do svého rodiště Chotěboře, kdež splnila se brzy na něm jeho předpověď. Zbaven jsa své radosti, pracovati pro řád, zemřel 24. července 1930. Pro své zásluhy byl od řádového generála a jeho definitoria jmenován čestným členem řádu Milosrdných bratří a od papeže Pia XI. kommandatorem řádu sv. Řehoře Velikého, občanské třídy. Příslušné Apoštolské breve odevzdal mu 21. listopadu 1925 za účasti konventu a sboru lékařského nejd. Msgre Antonín Arata, chargé d'affaire Nunciatury pražské, který k oslavenci pronesl českou řeč.

Důstojným a rovnocenným nástupcem profesora Bayera se stal Dr. Vladimír Kreisinger.

V roce 1929 prožívala Praha oslavy prvního tisíciletí mučednické smrti sv. Václava, které přivedly též do kláštera Milosrdných bratří mnoho hostů, kněží i laiků, a ještě více mládeže orelské, jež se ubytovala na I. oddělení.

Dne 12. ledna 1930 oslaveno desítiletí trvání československé řádové provincie, při němž bratří v celé provincii děkovali Bohu za milost, že mají svoji, bohudík vzkvétající, provincii. V Praze dávana slavná vánoční mše od Ryby. — Téhož roku bylo oslavováno 1500leté jubileum smrti sv. Augustina, jehož pravidly řád se řídí, a 300leté jubileum blahoslavení Jana z Boha.

Dne 2. února primáři interního odd. Dr. Karlu Pithovi byl dán diplom, jímž z usnesení generál. definitoria byl jmenován čestným členem řádu Milosrdných bratří. Dr. Pitha zasloužil si plným právem toho vyznamenání. Po 22 roků obětoval všechny své síly službám v řádové nemocnici. Svými dovednostmi a vědomostmi a milou svou povahou získal si lásku a důvěru nemocných. — Dne 29. ledna 1932 slavil řád ještě jeho šedesáté narozeniny, ale 1. května t. r. loučil se bohužel se svým šlechtným pri-

mářem, jenž pro nemoc nemohl již nésti břímě povolání. Památka jeho v řádě nikdy neupadne v zapomenutí. Slavnosti loučení zúčastnilo se mnoho jeho přátel a jeho kolegů, z nichž nutno jmenovati: předně starého druha, specialistu krčních, nosních a ušních nemocí Dr. Hugona Fischera, nejstaršího ze sboru lékařů, jenž přes 30 roků zcela nezištně stojí ve službách řádu. Mluvit o něm, znamenalo by opakovati slova, pronesená výše o slovutném Dru Bayerovi; za druhé specialistu očních nemocí, docenta Dra Karla Aschera, ježž ovládá stejný duch jako jeho předešlého nejstaršího kolegu, za třetí docenta Dra Vladimíra Jedličku, jenž přejal vedení interny po Dru Piřhovi, a konečně sekundáře Dra Wolného, Brucka a Krátkého. Ke kolegiu ústavních lékařů patří ještě univerzitní profesor Dr. Sittich a Dr. Alžběta Telegina. Konvent pražský musí s přesvědčením doznati, že ve svých lékařích našel dosud většinou přátele a dobrodince. Kéž by tomu bylo tak i budoucně!

Nejkrásnější však i nejdojemnější slavnosti prožíval konvent ve dnech 27.—30. října 1932. Bylo to výše zmíněné třistaleté jubileum řádového chrámu. Pořad bohoslužeb oznámen plakáty na dveřích pražských chrámů:

„Oslava 300. výročí posvěcení chrámu Páně sv. Apoštolů Šimona a Judy Tad. u Milosrdných bratří v Praze I. — Pořad bohoslužeb:

Ve čtvrtek 27. X. o 4. hod. odpol. nešpory a sv. požehnání.

V pátek 28. X. o 7. hod. zpívaná mše sv., o 10. hod. pontif. mše sv.: J. M. Dr. J. Vlasák, velmistr řádu křížovníků. — Missa Victoria s vložkami a Pange lingua od V. B. Jandy. — 4. hod. odpol. slavnostní kázání vsdp. p. P. Dr. J. Urbana, O. S. F., řed. Laick. apošt., slavné nešpory, Pange Lingua V. B. Jandy, pontif. sv. požehnání: J. M. Dr. A. Bořek-Dohalský, kancléř.

V sobotu 29. X. o 7. hod. zpívaná mše sv., o 10. hod. pontifikální mše sv.: J. M. nejdůst. p. Dr. Theof. Opatrný, gen. vikář, Missa solemnis od F. Picky, vložky od Blodka a Mešna. O 4. hod. odp. slavnostní kázání univ. prof. Dr. J. Berana, slavné nešpory chorální a Pange lingua od B. Fiedlera; pontif. požehnání: J. M. opat emauzský Vykoukal.

V neděli 30. X. svátek Krista Krále: 7. hod. zpívaná mše sv., o 10. hod. pontifikální mše sv.: J. Excel. nejdůst. p. arcibiskup Dr. K. Kašpar; přede mší sv. Ecce sac. magnus, Dvořákova mše D-dur, vložky Ot. Zelinky, po mši sv. udělí J. Exc. ze zvláštní výsady sv. Otce Pia XI. papežské požehnání. — O 4. hod. slavnostní kázání: P. J. Vraštil, superior T. J., nešpory od Ot. Zelinky, Te Deum od Carniera. Pontifikant: J. M. Dr. M. Zavoral, opat strahovský. — Všichni příznivci a dobrodinci řádu Milosrdných bratří se k těmto církevním oslavám co nejzdvořileji zvou.“

Jubilejní slavnost byla po všechny dny čteně navštívena a vydařila se v každém směru. Slovní kazatelé rozeřáli srdce posluchačů, zvláště však řádových bratří.

Dne 28. října byly po slavných službách Božích odhaleny mramorové pamětní desky, umístěné dole při schodišti nové nemocnice, se jmény dobrodinců, zasloužilých o stavbu nové nemocnice.

Ke vzpružení ducha bratří a k důvěřivému jejich pohledu do budoucnosti neobyčejně přispěl koncert, jež s Českou filharmonií ve prospěch nemocnice pořádal 6. října 1933 Mistr Jan Kubelík, virtuos světového jména, zvaný „Český Paganini“, v roce svých abrahamovin. Šlechtitný Mistr zcela o své újmě učinil řádu v tom smyslu nabídku. Za dirigentství Milana Zuny, s laskavým svolením správy Národního divadla v Praze, předvedeny skladby: 1. A. Dvořák: koncert a-moll, 2. J. Brahms: Houslový koncert d-dur a 3. N. Paganini: Houslový koncert d-dur. Mistr obecenstvu, uchvácenému jeho uměním, přidal čtyři skladby. Večer, uspořádaný v naplněné Smetanově síni pražského Represenčního domu, vydařil se velice pěkně. Zdá se, jako by zájem uměleckého světa o pražské Milosrdné, který se živě projevoval před sto lety, probouzel se opět.

Uzavírajíce řádky o posledním převoru P. Ireneji Jančaříkovi, plným právem přičleňujeme jej k nejslavnějším převorům pražským.

*

Konvent a chrám sv. Šimona a Judy ze zevnějšku: Na frontě klášterní stojí čtyři sochy patronů řádových: sv. Jana z Boha, bl. Jana Grande, sv. Michala, arch., a sv. Rafaela, arch., a dvě sochy patronů českých: sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého. Na průčelí chrámovém stojí nahoře sochy sv. Jana z Boha s křížem v ruce a trnovou korunou na hlavě, Panny Marie a blahosl. Jana Grande se svíčkou v ruce. Stavba vykazuje dva slohy: gotiku a renesanci, jež se prostupují, svědčíce, že v době vzniku kostela gotika zmírala a renesance se rodila. Klášter je ve slohu barokovém.

Vnitřek chrámu: Hlavní oltář z r. 1731 má obraz malovaný Václavem Vavřincem Rainerem. Nahoře znázorněny tři Božské osoby, pod nimi vpravo sv. apoštolové Šimon a Juda, od těchto níž vlevo sedící sv. biskup Augustin, který klečícímu sv. Janu z Boha podává knihu řádových Pravidel. V pravém rohu dole andělci se nad tím radují. Architekturu a fresky na zdi maloval Josef Haager r. 1773. Nahoře nad Rainerovým obrazem jsou tři Božské ctnosti. Dole sv. Jan Nep., sv. Michael, sv. Rafael a sv. Václav. Nad svatostánkem votivní obraz sv. Rodiny. Po stranách sv. Šimon a Juda. Na stropě je obraz stvoření světa.

Na straně evangelijní:

Kazatelna: Nahoře socha Hospodina, pod ním klečí Mojžíš, jenž přijímá desky Desatera, a velekněz Aron, jenž drží v ruce kadidelnici. Kolem řečniště sochy čtyř latinských učitelů církevních: sv. Ambrože, Jeronýma, Augustina a Řehoře Velikého.

Oltář sv. patronů proti moru: Na obraze Panna Maria Pomocná, pod ní sv. Roch, sv. Rosalie, sv. František Xavorský a sv. Šebestián. Dole menší obraz sv. Josefa, podle soudu mnohých odborníků od Brandla. Po stranách bílé sošky sv. Jana z Boha a bl. Jana Grande. Před oltářem náhrobní deska převora Jeronýma Loya z r. 1683.

Oltář sv. Jana z Boha, představující tři Božské ctnosti: Víra a naděje znázorněny jsou sochami, láska obrazem, jež vymaloval domácí malíř hraběte Heřmana Cernína Jan Rudolf Byss r. 1705. Pod Pannou Marií s Ježíškem sv. Jan z Boha podpírá chorého starce, při čemž mu pomáhá arch. Rafael poukazem, že všechno zmůže pomocí Ježíškovou a přímluvou P. Marie. Před oltářem je hrobka setníka Jiřího Keihse, manželky jeho Otilie a dvou dětí z r. 1649.

Oltář Panny Marie ze sliveneckého červeného mramoru, pořízený roku 1763 nákladem knížete Lobkovice. Dřevěná socha z r. 1716.



*Staré hodiny v konventu s nápisem:
Ni jedna z nás nepřijde zas.*

Na straně epistolní zezadu: Oltář sv. Anny, pořízený r. 1714, po velkém moru. Na obraze nahoře sv. Anna, pod ní Milosrdní bratří ujímají se morem stížených. Po stranách sochy sv. lékařů Kosmy a Damiána.

Oltář sv. Barbory. Dole svérázný obraz Krista Pána. Po bocích sochy sv. Šebestiána a sv. Rocha.

Oltář sv. Kříže. Dole obraz bl. Jana Grande. Po stranách bílé sošky sv. Alžběty a Barbory.

Oltář sv. Leopolda, nad ním menší obraz sv. Floriana, pod ním sv. Jana Nepomuckého. Pravděpodobně dílo Josefa Šterna, jenž je maloval původně pro brněnský řádový chrám. Když pak ten dostal obraz větší, menší se dostal do Prahy.

Před oltářem hrobka řádová z r. 1779, do níž však pro zákaz císaře Josefa II. nikdo nebyl pochován. Vedle ní hrob z r. 1650 (1680?), v němž odpočívá Frant. Ig. Til, zahradník na Starém městě pražském. Kolem na stěnách osm bílých soch: sv. Petra, arch. Gabriela, sv. Jana z Boha, sv. Jana Nepom., anděla Strážce, arch. Rafaela, Panny Marie a sv. Pavla. — U vchodu do chrámu velmi cenná kamenná socha Piety asi z r. 1550, prozrazující přechod z gotiky do renesance.

Na evangelijní galerii obrazy sv. Řehoře Velikého, sv. Norberta a sv. Augustina, jež malovány pro Milosrdné r. 1707.

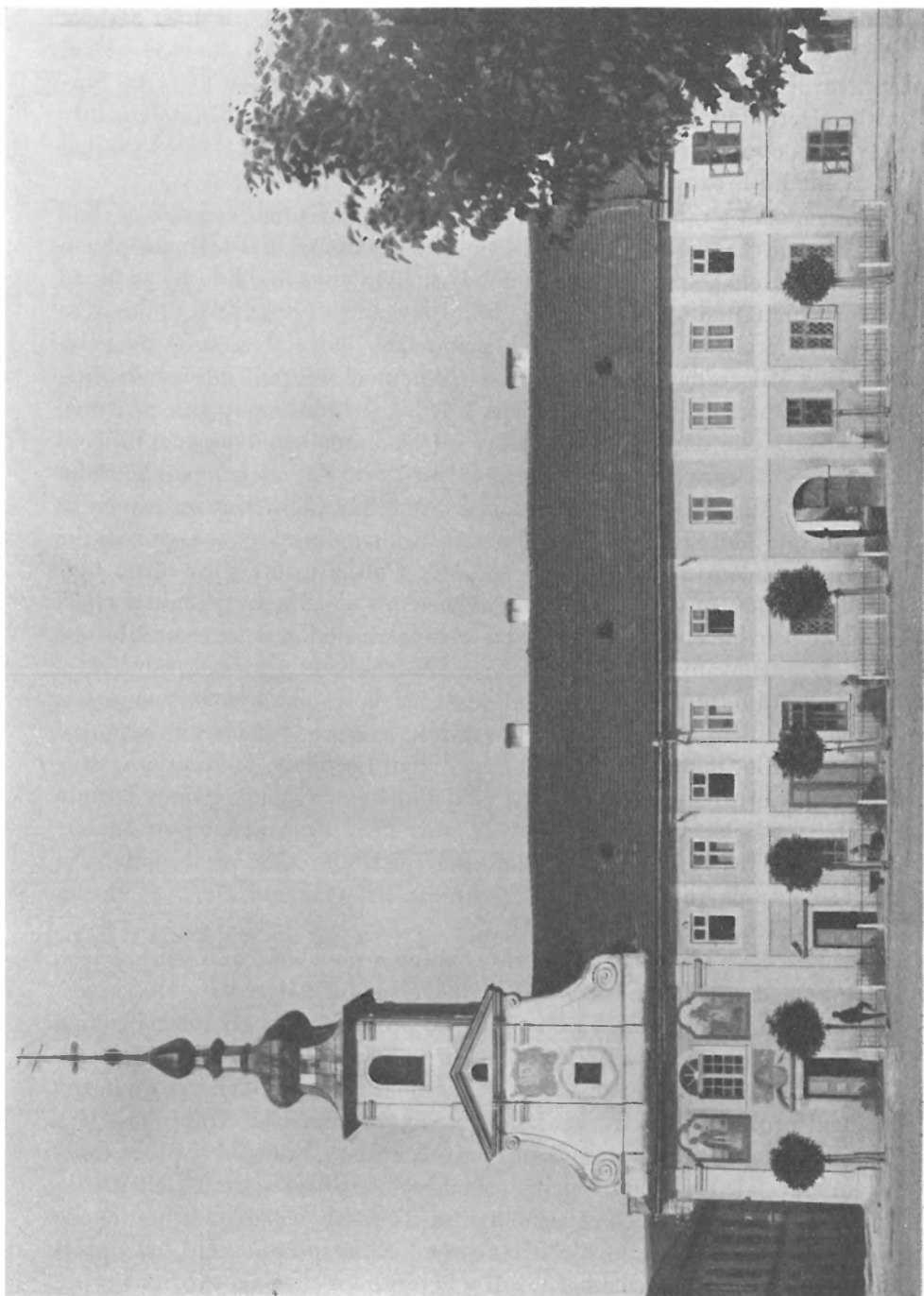
Z obrazů mají uměleckou cenu Rainerův, Brandlův, Byssův a Šternův.

Uvnitř kláštera v prvním patře obraz Panny Marie z r. 1681 a hodiny s obrazem kostlivce a nápisem „una ex his non redit bis“ — t. j. „ni jedna z nás nepřijde zas“. Jsou sestaveny velmi dovedně, neboť jeden pohon žene trojí hodiny: na dvorní vížce, tyto a v přízemí. Na chodbách podobizny některých řádových generálů, provinciálů, převorů a primářů, na př. Švandy, Boccia, Opitze, Helda, Bayera atd.

3.

Spišsko-podhradský konvent sv. Jana z Boha (1650).

Spišské Podhradí — jedno z bývalých XXIV. spišských měst německých — bylo r. 1412 uherským králem Zikmundem, bratrem českého krále Václava IV., dáno v zástavu s hradem Lubovenským a s jinými dvanácti městy polskému králi, když Zikmund sháněl peníze na válku



Konvent spišsko-podhradský.

s Turky. Polští králové svěřovali správu třinácti spišských měst zasloužilým rodům. Takovým byl též rod knížat Lubomirských. R. 1634—1667 spravoval spišská města Stanislav, r. 1667—1671 Jiří, r. 1671—1702 Stanislav Heraklius a 1702—1745 Theodor Lubomirski. V 17. století, kdy se v kraji obnovoval katolicismus, řádily v něm stálé boje, z nichž vznikal častý hlad a hrozný mor.

Na západní straně Spišského Podhradí při úzké ulici, vedoucí na Kapitolu, stál chatrný městský chudobinec sv. Alžběty. Byl stále přeplněn, jeho obyvatelé čteně zmírali a mnohdy nebylo ani toho, kdo by je uložil v posvátnou půdu. Z té příčiny Stanislav Lubomirski, po úmluvě se spišským proboštem a po delších přípravách, povolal r. 1650 do něho z Polska Milosrdné bratry, kteří r. 1672 pomocí měšťanů přeměnili chudobinec v nemocnici ke cti sv. Jana z Boha. Řeholníci patřili k provincii polsko-litevské až do r. 1730, kdy — jak zaznamenal převor Vilibald Staněk — „ze spravedlivých příčin podle rozkazu P. generála našeho řádu, Joachima Maggi-ho, a s přívolením knížete Theodora Lubomirského za provinciála Matouše Mayera byla tato residence postoupena germánské provincii“. Dosavadní řeholníci odešli do Polska a na jejich místo byli uvedeni biskupem Janem Pelcem, proboštem spišského kraje, bratří z germánské provincie. Poněvadž budova byla tak zanedbaná, že se nedalo v ní bydlet, jmenovaný biskup položil r. 1733 základní kamen k nové residenci, která dosud stojí. Bylo v ní deset lůžek pro chudé nemocné, jež se udržovala dílem z nadací, dílem ze sbírek.

Roku 1736 (8. dubna) posvětil Petr Vilém Castelain de Montigni, titulární biskup a spišský kanovník, základní kamen k nynějšímu kostelu sv. Jana z Boha. Chrám posvětil 29. září 1737 František baron Klobušický, titulární biskup a generální vikář ostrihomského arcibiskupa. Na průčelí kostela je tento nápis: Exstructa Divo Joanni Dei Xenodochii Patrono. Kostel r. 1794 vyhořel.

Probošt Pelc všemožně podporoval ústav a podobně činili všichni jeho nástupci, od r. 1776 již diecéšní biskupové, neboť klášter byl velikým požehnáním pro širé okolí. Mnoho dobrého pro něj činila též mocná rodina spišských hlavních županů Csákyů, už i pro vzácné služby jim prokázané. Na př., když hrabě Štěpán Csáky, jako generál horního Uherska, vítězně bojoval proti Turkům u Vídně, jeho hrdinská manželka hraběnka Klára Melithová s vojenskou posádkou obránila spišský hrad proti protestantským povstalcům. Před jejich útokem se i Milosrdní bratři utekli do hradu a tam dobře ošetřovali. Paní velitelka zamilovala si je proto tak, že když r. 1684 zemřela, podle dříve proneseného přání, které bylo proti rodinné tradici, nedala se pochovati v kapitulním chrámě, nýbrž v kryptě

kostela sv. Jana z Boha, jak to dosvědčuje křesaný kámen v kostelní dlažbě. Též její potomci podporovali klášter nadacemi na lůžka, plodina-mi, dřevem i penězi. Roku 1821 zemřelá hraběnka Josefina Csáky-Zichy-ová po dlouhé časy každý rok platila 2.000 zl. a podobně podle mož-nosti činí též dnešní Csákyovci.

V třicátých letech minulého století nejlepším lékařem na Spiši byl bratr Sisnantel. Třebaže tento miláček spišských pánů r. 1836 beze zduaru se produkoval při slavnosti posvěcení biskupského kostela na štiavnickém hradě se svým letadlem, tím úspěšněji léčil nemoci na zemi.

R. 1856 přešel konvent, jak výše řečeno, k uherské a r. 1922 k česko-slovenské provincii. Rozvoj jeho v nové provincii rovněž již popsán. Budiž ještě podotčeno, že převoru Thasilu Kroutilovi podařilo se r. 1927 vzdá-lené pozemky vyměnit za bližší a rozkouskovaná políčka sceliti. Za chorého jeho nástupce Petra Šefčíka konvent a nemocnice poněkud upad-ly. Náprava nastala, když r. 1930 vedení konventu převzal P. Vendelín Capek. Tento jako syn pokročilého rolníka, jenž sám hospodářství dobře rozumí, upadáající statek pozvedl. Za něho byla postavena v zahradě kaplička P. Marie Lurdské a r. 1932 za prázdninového pobytu očištěny JUDrem Janem Kauckým, profesorem náboženství na Král. Vinohradech a dovedným malířem, chrámové obrazy a r. 1933 obnoveny obrazy na průčelí. Zvláště však pomocí některých konventů v r. 1932 byl zakou-pen dům souseda Korlinga a 6 katastr. jiter polí za 75.000 Kč. Získaného domu má se použití k rozšíření nemocnice.

4.

Bratislavský konvent Neposkvrněného Početí (1669).

Podnět k založení konventu a hospitálu Milosrdných bratří v Brati-slavě dal bratr Pavel Pigler, člen konventu vídeňského. Chodě po almuž-nách, zašel též k Jiřímu Szelepcsényimu, primasovi uherskému a později členu správců Uher,⁸⁵ a tak dlouho jej prosil o založení konventu a hospitálu v Bratislavě, až církevní hodnostář k tomu svolil a r. 1669 vy-hotovil zakládací nadaci, kterouž potvrdil císař Leopold I. Podle ní posta-vil strýc Szelepcsényiův a dědic jeho statků, šlechtic Jan Moholányi, s při-

⁸⁵ Ráček, České dějiny, str. 517.

spěním jiných dobrodinců chrám a nemocnici, kterou opatřil nutnými důchody. Lůžka nemocnice byla téměř všechna vydržována nadacemi.

Všechno však lehlo popelem a téměř v ssutiny se zhroutilo, když Kara Mustafa, velkovezír tureckého sultána Mohameda IV., dobyl na svém tažení k Vídni r. 1683 Bratislavu. Na průčelí konventním nacházíme ještě dnes zazděné koule z té doby hrůzy. Za klidných dob všechno bylo znova vybudováno.

Roku 1797 při provinční kapitole, slavené ve Valticích, bylo usneseno zřídit v Bratislavě noviciát, třetí to pro rakouskou provincii. Dočasně sídlil zde též provinciální úřad a sešlo se tu několik provinčních kapitol. Tu byl zvolen i věhlasný Boccus za provinciála. Roku 1802 byl založen přičiněním slavného provinciála Matouše Ridigera rekonvalescentní dům, stojící po levé straně kostela. Oba ústavy měly svou vlastní správu.

R. 1856 přešel bratislavský konvent z rakouské provincie do uherské a r. 1919 do československé.

Provincie československá na nátlak vlády českosl. republiky převzala tento konvent, a to ve stavu skoro beznadějném. Neboť všechny fondy, nadace, prádlo, knihovna a jiné cenné věci byly odvečeny do Maďarska. — Proto začátky činnosti prvního převora konventu, jímž zvolen na první kapitole, konané dne 20. února 1920, P. Homobonus Kyovský, byly velmi těžké. Vždyť i nemocnice, hlavní a vlastně jediné působistiě Milosrdných bratří, od převratu zůstala uzavřena, byvši určena vládou čsl. za centrální kněžský seminář pro Slovensko. Na četné urgencye převorovy, aby se řádu umožnila činnost, odpovědělo se tím, že místnosti nemocnice byly určeny za útulnu lidí, jež tam posílala policie a bytový úřad. Později se mezi nimi při provedené razii našlo na 100 bolševiků a lidí nekalé pověsti. — Útulna byla zrušena na nátlak pohoršené veřejnosti 9. října 1920. Po dlouhém a obtížném vyjednávání s ministerstvem zdravotnictví dosáhlo se toho, že byla vypracována smlouva, tak zv. regulativ, mezi státní nemocnicí v Bratislavě a konventem, podle níž se zavázal konvent přijímati do své nemocnice 70 nemocných, posílaných státní nemocnicí; tím se stala řádová nemocnice jakousi filiálkou nemocnice státní. Dne 2. února 1921 nemocnice byla otevřena, ale činnost se pro naprostý nedostatek prádla a jiných prostředků mohla zahájit pouze v I. oddělení s 35 lůžky.

V září t. r. byla prohlédnuta řádová nemocnice předsedou výboru zdravotního u čsl. vlády, při čemž ošetření, pořádek a strava byly uznány za znamenité.

Dne 2. června 1922 přišel do Bratislavy nový představený — v osobě P. Cyrilla Vrány, jenž se podjal velmi nákladných oprav v konventě a

nemocnici. Do lékárny byl zřízen vchod z ulice, střechy na budovách klášterních a na příslušných nájemných domech byly slohově vybudovány.

V roce 1924 opraven velkým nákladem klášterní kostel, který byl taktéž ve stavu velmi zuboženém a přímo nedůstojném. K opravě přispělo i mnoho obětavých věřících. Pro kostel zakoupeny paramenty, doplněno scházející prádlo, zavedeno elektrické osvětlení. Kostel po dlouhých letech zanedbanosti opět zazářil v kráse a stal se velmi vyhledávaným domem modlitby pro četné věřící a zvláště pro Moravany a Čechy, usedlé v Bratislavě.



Unitřek řádového chrámu v Bratislavě.

Téhož roku na pozemku č.

8 byl postaven spolkový dům strany maďarských křesťanských sociálů. Uzavřena o tom smlouva mezi provinciálním úřadem a řečenou stranou na dobu 30 let.

V r. 1925 se pokračovalo v opravách nemocnice a kláštera. V dubnu t. r. bylo zasazeno do presbytáře kostela okno s obrazem sv. Jana z Boha, v r. 1927 zakoupeny baldachýn a krásné jesličky a darovány věřícími sochy sv. Cyrila a Metoděje. Nemocnice v téže době byla vybavena mikroskopem a lampou na horské slunce.

V témž roce byly postaveny na pozemcích konventu dva nájemné domy, Dra Moravetze a stavitele Fuchsa. Ve dnech 18.—27. července 1927 se konala generální visitace, již provedl v zastoupení generála řádu Meyera generál. definitor P. Longin Horák, který visitoval též jiné konventy.

V červnu 1928 přišel do Bratislavy nový převor, bývalý to metropolitní převor a definitor P. Apollinář Hrabal, který po stavbě moderní nemocnice v Praze přinesl s sebou do Bratislavy bohatou zkušenost a se zkušeností spojenou bystrost ducha, energií neoblomné vůle, mimořádný

talent oprávně, a železnou rukou se ujal vedení v domě, který trpěl ještě mnohými nedostatky a finančně byl povážlivě ohrožen.

Během půl roku provedl rozmanité opravy a adaptace na budovách klášterních, zařídil a nově vybavil místnosti pro generalát, provincialát a hovornu, opatřil celou frontu kláštera novými okny a vybělil vnitřek domu, takže v téže roce zavítavší sem generál řádu Rmus P. Faustinus Calvo mohl se stavem domu projevit největší spokojenost.

P. Apolinář Hrabal, jeden z tvůrců československé provincie, muž zásluh neobyčejných, narodil se 13. února 1865 ve Vlkoši u Přerova. Studia gymnasiální konal v letech 1876—1881 v arcibiskupském semináři v Kroměříži, pak až do r. 1884 v Přerově. Po maturitě vstoupil do noviciátu ve Vídni, kde přijal řádové roucho 10. prosince 1884 a složil jednoduché sliby 20. prosince 1885. Slavné sliby složil 17. listopadu 1889 v Brně, kdež od r. 1887 studoval teologii a byl vysvěcen na kněze 26. července 1891. V letech 1891—1892 působil ve Valticích, r. 1892—1896 byl novicmistrem ve Vídni, r. 1896—1898 novicmistrem v Praze. V r. 1898—1901 zastával úřad konventního kněze v Linci, v r. 1901—1905 v Prostějově, 1905—1906 v Kuksu, 1906—1909 v Těšíně, 1909—1912 opět v Linci, 1912—1914 po druhé v Těšíně. Byl r. 1914 zvolen převorem a ustanoven pro Prahu, zastával tam svěcený úřad až do r. 1928, kdy v téže hodnosti byl poslán do Bratislavy, aby zachránil tamní konvent. V r. 1920—1928 k úřadu převorskému přibyla mu hodnost provinciálního definitora. Za pozhnanou činnost byl jmenován notářem nejd. arcibiskupů pražského a českým radou nejd. arcib. konsistoře.

V roce 1929 opravil v Bratislavě věž a průčelí domu i kostela, vystavěl nové interní oddělení v nemocnici, opravil umrlčí komoru a prádelnu.

Rok 1930 byl pro něho dobou úporných a trapných intervencí pro změny, jež se udály během posledních šesti let v domě č. 8. Tento dům, postoupený roku 1924 spolku maďarských křesť. sociálů k účelům výhradně kulturním, byl přepuštěn, prý z finančních důvodů, do rukou židovsko-maďarské společnosti zvané „Kino Konsorcium“, která s povolením městských úřadů bez viny kláštera porušila krásnou původní barokovou fasádu domu, v němž zařídila kavárnu, postupem času pak i kino „Adlon“, restauraci s ženskou obsluhou a konečně — bar, což natropilo mnoho pohoršení pro všechny slušné obyvatele celého okolí. Hudba, dlouho po půlnoci ještě vyhrávající, křik opilých hostů a lehkých ženštin znesvěcovaly těsně sousedící chrám a plnily rozhořčením obyvatele konventu.

Konečně 28. srpna 1930 podařilo se převorovi po devítiměsíční práci změnit smlouvu s konsorciem, čímž nabyl konvent práva na správu a udržování podniku, a dílo bylo korunováno tím, že 1. dubna 1931 byl zavřen a zrušen vykřičený bar. Tak byl vyhrán boj energického převora proti nekřesťanské rafinovanosti, kupčící s lidskou mravností.

Téhož roku v květnu na mezikapitole byl podán ústy převora P. Hrabala návrh na zřízení studentského internátu k zabezpečení inteligentního dorostu pro celý řád. Internát byl otevřen počátkem školního roku 1931. Prozatím je v něm ubytováno 6 studujících.

Ve snaze najít nové zdroje příjmů pro udržování nemocnice konvent dal nákladem 300.000 Kč otevřít průchod z ulice Uhorské do vjezdu domu č. 8 a v průchodu zařídit místnosti pro četné obchody.

V ohledu duchovním učiněn velký pokrok zavedením trojích bohoslužeb o nedělích a svátcích s kázáním v jazyku maďarském, slovenském a českém. Denně se koná odpoledne sv. požehnání v kostele naplněném do posledního místečka.

Dne 7. května r. 1933 byly posvěceny nejdůst. prelátem Dr. Michálkou za přčetné účasti věřících a vzácných hostů nové varhany, zakoupené u firmy Rieger v Krnově za 90.000 Kč. Nástroj tento byl znalci prohlášen za nejskvělejší v celé Bratislavě.

Aby se zajistil řádu dostatečný počet dobře školených ošetřovatelů, byly zavedeny r. 1931 na návrh P. Apol. Hrabala a se schválením prov. definitoria půlroční kursy pro ošetřovatele řádu, jež se konají na klinikách bratislavské státní nemocnice. Bratří kursisté jsou ubytováni každoročně v řádovém konventě. Kursy tyto vychovaly již mnoho zdatných a zkušených podlékařů. Nejlépe se vydařil poslední kurs v r. 1933, k jehož vynikajícímu, ba fenomenálnímu výsledku theoretickému i praktickému blahopřála místnímu převorovi celá zkušební komise se sekčním šéfem Dr. Bébrem v čele.

Jedna velká myšlenka čeká ještě na uskutečnění: stavba nové moderní nemocnice. Doufejme, že s pomocí Boží a dobrých lidí toto veliké dílo se podaří P. převorovi Hrabalovi i zde v Bratislavě, jako se mu podařilo v Praze.

„Trpké byly začátky zdejšího konventu po státním převratu, ale dobrá vůle a nadšení jak představených, tak i bratří přestály nejtěžší chvíle a teď všichni s klidnou myslí očekáváme šťastnější budoucnost.“



*Udřp. P. Apolinář Hrabal,
tvůrce nové nemocnice
pražské.*

V poslední chvíli, kdy sazba této knihy se „lámala“, přišla žalostná zpráva, že ve středu 17. ledna 1934 o deváté hodině noční vypukl v rekonvalescentním domě prudký požár, jehož nebylo lze uhasiti do 7. hodiny ranní. Mocné plameny, jež vyšlehly ve skladišti velkého „jednotkového“ obchodu ASO, ztrávily všechny jeho místnosti i zásoby, přešly na biograf Adlon, jež obrátily v popel. V biografu podařilo se zachrániti asi 1000 m filmů, v obchodě však téměř všecko padlo za potravu plamenům. Ve čtvrtek se pouze zčernalé mrtvé zdi spáleniště zvedaly tam, kde před několika hodinami proudil život uprostřed bohatství. Veliká škoda byla jen částečně kryta pojištěním.

5.

Novoměstský konvent Narození P. Marie (1696).

Pozemky, na nichž stojí Nové Město nad Metují, náležely v XV. století šlechtickému rodu z Kácova. Jeden z jeho potomků, Jan, dostav dovolení od českého krále Vladislava, založil r. 1501 na nejvhodnějším místě svých rozsáhlých pozemků jmenované město. Majetek přecházel na jiné rody, až jako držitele vidíme Jakuba hraběte z Leslie. Tento chtěje městský chudobinec s kaplí sv. Maří Magdaleny přeměnit v nemocnici, učinil 12. listopadu 1692 ve Štyrském Hradci nadaci na konvent pro Milosrdné bratry a na nemocnici o 10 lůžkách. Listinu s ním podepsal převor P. Konstantin Scholz. Vůle zakladatelova byla uvedena ve skutek 17. února 1696, kdy přišel z vídeňského konventu první vikář nastávajícího konventu, kněz P. Martin Hintrhofer, s dvěma bratřími.⁸⁶ Přikoupil sousední dům, jež spojil s dosavadním chudobincem a přeměnil jej v nemocnici, kterou 8. srpna 1698 vysvětil biskupský generální vikář Jiří František Matheides. Po Hintrhoferovi převzal vedení ústavu převor P. Petr Neehr.

P. Burkhard Steibl položil 26. května 1734 základní kámen k zahradní frontě.

Za P. Benedikta Thuma byla stavěna r. 1750 kostelní věž a r. 1767 až 1769 za P. Pavla Köchera budován kostel. Jan Cymbal již r. 1765 vymaloval obraz pro hlavní oltář.

⁸⁶ Titul „vikář“ neznačí, že konvent nebyl ještě církevně ustaven. Byl-li kněz zvolen za představeného, měl vždy titul „vikář“, poněvadž podle řádových stanov nesměl se stát převorem. Podobně při správě provincie.



Konvent v Novém Městě n. Metují.

Za válek prusko-rakouských r. 1741, 1742, 1744, 1757 a 1778 konvent mnoho trpěl od pruských vojsk.

Od začátku r. 1788—1806 stál v čele ústavu P. Adaukt Paul, lékař a lékárník, veliký pěstitel květin, zvláště karafiátů, muž dobrého srdce. Přestavěl nemocnici a rozšířil ji o 4 postele, sklepy zvýšil, postavil hospodářské budovy a rozmnožil majetek konventu. Při odchodu za převora do Kuksu dostal od císaře Františka I. projev nejvyšší zvláštní spokojenosti.

P. Odilo Wolf (1806—1823) kráčel ve šlépějích svého předchůdce. Slavný tento bratr narodil se v Postojně, noviciát prodělával v Praze, kdež r. 1785 složil sliby. Započav studia v pokročilém věku v Praze, odešel do valtické školy, pak praktikoval v lékárně a posléze prodělal ve Vídni medicinsko-chirurgický kurs, kdež byl i diplomován. S oblibou i úspěchem věnoval se zvláště očním operacím, při čemž nepřestával se vzdělávati. Pokládán byl všeobecně za vědecky vzdělaného muže a výborného lékaře, zvláště očních chorob. Miloval a pěstoval vědy přírodní, hvězdářství a fysiku a cvičil se i v malířství. Sestavil mnoho fysikálních přístrojů, které spatříme v leckterém konventě na — půdě. V Kuksu a v Novém Městě ukazují se globy jím zhotovené. Roku 1819 vydal dvousvazkové vědecké dílo „Widerstandsystem“. V Novém Městě pořídil slušnou knihovnu, již opatřil vědeckými knihami. Byl ducha velmi zbožného a před konventem dal postavit železný kříž. Pochován byl na nemocničním hřbitůvku u nynější umrlčí komory. Hrob jeho, opatřený železným křížem, pečlivě se udržuje.⁸⁷

P. Sabian Hunek zřídil asi v r. 1849 kazatelnu, P. Paschal baron z Hochbergu varhany a boží hrob.

Válka prusko-rakouská v r. 1866 vnesla do konventu čilý život. Její neblahé události našly v převoru Viktorianu Hechtovi svědomitého popisovatele. Celému Rakousku, zvláště však bezprostředním sousedům pruským, novoměstským Čechům, přinesla nemalé překvapení. Každý čekal porážku Prušáků, zatím však se dočkal jejich rozhodného vítězství. Ale také hned první její počátky budily na Novoměstsku nedůvěru v dobré vedení.

Je totiž mezi Novým Městem a Náchodem mírné návrší, uprostřed napříč prohnuté, zvané Dobenínská branka, starým již známá Porta regni — Brána království, kudy vedla jediná silnice do Polska. Na vršku stojí prastarý kostelíček, přifařený do Nového Města a zasvěcený sv. Václavu; proto se jmenuje toto návrší též Václavským vrchem. Přes něj táhl již r. 1068 český král Vratislav do Polska, po něm ubírali se tudy jeho nástupci a tímto

⁸⁷ Sluneční hodiny v Novém Městě a v Praze jsou jeho dílem.

krajem před sto lety vpadával do Čech pruský král Bedřich. Kolem návrší rozkládají se dědiny Vrchoviny, Domkov, Provodov, Šerec, Šonov, Klení, Václavice a Vysokov. Lid očekával, že rakouské vedení věnuje pozornost zvláště tomuto úseku, a nemohl pochopiti, proč se tak nestalo.

Bylo neodpuštělné nechat tento důležitý strategický bod neobsazen, zvláště když v Novém Městě byli ubytováni dragouni prince Eugena, dvě setniny velkoknížete Konstantina, a když tito vojáci odtáhli do Mnich. Hradiště, přišli na jejich místo císařští huláni s dvěma setninami pěšáků Khevenhüllerových. Tyto oddíly prováděly výzvědy, a přece ani vyšší důstojníci nepochopili důležitosti Václavského vrchu.

Dne 24. června (válka začala 16. června) byl rozložen při Dobrušce a Opočně šestý sbor Rammingův. Náhod byl obsazen kyrysníky č. 4, pěšáky Khevenhüllerovými a poloviční dělostřeleckou baterií. Dne 26. června rozléhalo se od Náchoda po Novém Městě dunění děl. Téhož dne po 4. h. odpol. vytrhli Prusové ve dvou kolonách proti Náchodu: jedna táhla z Reinerzu přes Levin, druhá od Broumova přes Polici a Hronov. Byl to předvoj (3000 mužů) pátého armádního sboru generála Steinmetze. Bez odporu vešli do města, ale opatrně jím procházeli, očekávající, že zámecké návrší bude obsazeno rakouskými dělostřelci. V té domněnce vystřelili proti zámku několikrát z děl, a když nikdo neopětoval jejich střelby, poznali, že město není nijak hájeno. Výše zmíněná rakouská obrana ustoupila bez boje k Václavicím a k Vysokovu. Městské zastupitelstvo přivítalo nepřitele a prosilo, aby šetřil města. Pruský vůdce dal v tom směru příslib, ale ten nebyl na překážku, když vojsko plenilo krámy a hostince a hodovalo na útraty občanstva. Za jasné měsíční noci vytáhli Prušáci děla na Václavský vrch a prozkoumávali okolí až k Provodovu.

Dne 27. června o půl sedmé hodině ranní ostře pochodovala Novým Městem brigáda vojenského sboru Rammingova, skládající se z jednoho batalionu myslivců, z pluků Gorrizettiho, Kellnera z Kellenšteina, dvou švadron Klannových hulánů a z jedné baterie. Vojáci byli ostrým pochodem zcela vyčerpaní a s pozdviženýma rukama prosili o vodu. Novoměstšané posilovali je nápoji, chlebem a jinými potravinami. Brigádník, maje v rukou mapu, tázal se místního kněze, který stál na ulici, jak daleko jsou vesnice Klení a Vysokov. Kněz odpověděl: „Pane brigádníku, obec Klení leží pod kopcem a Vysokov se táhne po kopci. Je tam asi půl druhé hodiny, ale Prušáci již obsadili Vysokov a Branku nad ním. Bylo by záhodno, aby se oddíl vojáků příkradl lesíky z Vrchovin vpravo a napadl levé křídlo Prušáků na Brance.“ Brigádník břitce odpověděl: „My neznáme Branky.“

Vojáci byli plni bojovného nadšení a posilivše se procházeli za hlaholu

vojenských písní Nové Město. Jakýsi hejtman myslivců, pochoduje kolem téhož kněze, žádal: „Důstojný pane, modlete se za vítězství.“

Za půl druhé hodiny skýtal se Novoměšťanům se zámeckého balkonu smutný obraz. Bylo zřetelně vidět, kterak se na Václavském návrší pruské vojsko rozptyluje a obsazuje napravo a nalevo lesíky. V otevřeném prostředku začala hřmít děla. Naše vojsko, místo aby od Vrchovin prošlo lesíky a napadlo nepřítele z boku, táhlo pod hřebenem Václavským obcemi Šonovem, Provodovem a Klením a útočilo přímo vzhůru v masách. Bylo vidět, kterak rakouští vojáci pod ohněm pruských jehlovek padají jako mouchy, kterak však přece zástup za zástupem útočí, až konečně, podporováni slabším dělostřelectvem, útokem zdola dobývají vrcholu. Kolem čtvrté hodiny couvli Prušáci k Náchodu.

Pozdě večer dováželi se do Nového Města první ranění, ač při moudrém vedení mohli býti dodáni mnohem dříve. Poněvadž nikdo netušil, že bojiště bude Novému Městu tak blízko, nepomyslelo se na zřízení lazaretů. Nemocnice Milosrdných bratří obstarala si sice všechno potřebné, ale jen v menších rozměrech. Poněvadž úřady na vyšší rozkaz opustily město, nebylo nikoho, kdo by poručil dodati příprěže pro dopravu raněných. Teprve v průběhu bitvy vysvitlo měšťanům, co jest jim činiti. Městský starosta nařídil tedy zámecké místnosti opatřiti slavníky a obstarati povozy k dopravě raněných. První byl dovezen hejtman Tlachata pluku Gorrizettiho, kterému byla roztržena noha nad kolenem. Hned za ním dodán větší počet mužů. Byli umístěni v řádové nemocnici. Hejtman si stěžoval, že ani rána ho tolik nebolí, jako jednání pruského vojína, který mu, když bezmocně ležel v příkopu, vytáhl tobolku, a vyprav z ní 50 zl., hodil mu ji prázdnou do obličeje.

Řádová nemocnice byla v krátké chvíli přeplněna, a proto další ranění dopravováni byli do zámku, a když tamní místnosti nestačily, byli uloženi ve třech školních třídách a v soukromých bytech. Všech bylo 683. Na neštěstí zemřel nedávno městský lékař, takže byl zde pouze ranhojič, nadlékař Milosrdných bratří, se třemi mediky, kteří byli na prázdninách. V této tísní zavolala městská rada ranhojiče ze sousedních měst: Dobrušky, Nového Hrádku a Olešnice, kteří obětavě raněné obvazovali a operovali. Městská rada starala se též o výživu raněných, a když bylo vyčerpáno skrovné jmění města, žebrala na ně po okolních obcích. To všechno však nestačilo; nezbylo, než dělati dluhy. Aby lůžka raněných byla pohodlnější, koupila městská rada 60 kop plátna (60×60 loket) a dala nadělat slavníků a podušek. Nemocnice řádová též rozmnožila svá prostěradla a podušky. Městská rada žádala v pevnosti Josefově o vojenského lékaře a Milosrdní bratří podali k vojenské lékárně žádost o léky, potřebné k ope-



racím, zvláště o chloroform. Žádost města byla příznivě vyřízena, ne však žádost Milosrdných bratří.

Dne 28. června převzalo správu lazaretu vojsko, které ji vedlo až do 3. září. Přivedlo s sebou dva lékaře. Náklad však neslo město, kteréž denně vydávalo 160 zl., za 68 dní 10.880 zl. Léky vypomáhala i řádová lékárna. Mimo to přispíval pražský komitét doutníky, vínem a potravinami i peněžitými dary, které činily dohromady 1050 zl., z nichž dostali Milosrdní 100 zl.

Řádový nadlékař odňal 56 raněným, dílem v městském lazaretě, dílem v řádové nemocnici, ruce nebo nohy. Ač mnohé případy byly nejvýš povážlivé, přece z 56 případů skončilo jich jen 24 úmrtím. Celkem zemřelo 161 raněných. Ostatní byli jako rekonvalescenti odesláni do pevnosti josefovské anebo odvedeni Prušáky jako zajatci do Kladska.

Po bitvě skýtal se na Václavském vrchu smutný obraz. Hřbitov kolem kaple byl zpustošen, kostelík pobořen, všechno v něm rozbito. Zvláště škoda je nádherného obrazu Hellichova, jenž představoval sněmování krále Vratislava z r. 1068. A to ještě nestačilo. Poněvadž Rammingovy sbory, místo aby nepřítel pronásledovaly, stáhly se k České Skalici, vrátili se Prušáci na zpustošený vrcholek, a co ve chrámě nebylo ještě zničeno, to rozbili nebo vzali, zvláště cínové píšťaly z varhan.

Na kraj dolehly kruté rekvisice. Prušáci kořistili v nešťastném kraji. Úroda polní byla zničena v bojích, statky namnoze vypáleny a nyní Prušáci brali dobytek a potraviny. Zoufalý lid sám se zorganizoval k obraně. Vyzbrojiv se puškami a střelivem, jež posbíral na bojišti, i kosami, stavěl se na odpor rekvisicím. Na 500 mužů se tak vyzbrojilo. Tím však svízelné postavení lidu se jen zhoršovalo. Dostavily se kruté tresty na jed-

notlivce i na celé obce. Též Novému Městu bylo mnoho trpěti, poně-
vadž nepřítel hledal v něm ohnisko a podnět vzpour. Nejvíce však, podle
konventních zápisů, podezíral duchovenstvo a řádové bratry. V tom
směru se zvláště smutně vyznamenal pruský záložní major Wegerer, jenž
se svou posádkou sužoval všechny až do ukončení války. Přes to bratří
s láskou ošetřovali i pruské vojíny.

Válečná bouře se přehnala a pod duhou míru šel konvent k dalšímu
rozkvětu.

V posledních desítiletích 19. století dodával konventu obzvláštní úcty
P. Martinián Novotný, kněz stejně zbožný jako učený. Založil herbář
tak bohatý a krásný, že odborníci se o něj zajímali a přijížděli si jej pro-
hlédnout. Vykonal pouť do Svaté země a byl jmenován rytířem Božího
hrobu. Kromě herbáře zanechal po sobě nádherný kalich, na jehož noze
je figurálně znázorněna večeře Páně. Zemřel 13. dubna 1898 po 16le-
tém působení v Novém Městě.

V době převorátu P. Germana Dvořáka (1896—1902) v měsíci červnu
1896 byl zaveden do konventu městský vodovod.

V měsíci červenci t. r. řádl tak strašný vítr, že veliká kostelní věž hro-
zila sesutím; byla povolána komise, která při prohlídce věže shledala
vrchní dřevěnou kopuli úplně shnilou, protože střecha byla děravá. Stře-
cha věže byla ihned opravena, vrchní část potažena zinkovým plechem;
spodní část pokryta šindelem a červeně natřena; všechn náklad dělal
200 zl.

V srpnu t. r. byla opravena Loretánská kaple, oltář postříbřen, milost-
ná soška očištěna, rám kolem sošky velmi dobře pozlacen, zavedeno
vrchní světlo ve stropě a obrazy na stěnách opraveny. Každou sobotu se
slouží v kapli za přítomnosti řádových bratří mše sv. na památku, že do
kostela uhodil třikrát blesk, aniž jej poškodil. Po mši sv. dávají se líbat
pravé reliquie z Loretánské kaple, jež dostal darem provinciál řádu OO.
kapucínů P. Hubert Ettel a věnoval konventu.

Roku 1898 byla zřízena nad kaplí sv. Maří Magdaleny oratoř.

Dne 4. července t. r. se konala se svolením provinciála P. Fabiana
Bruckera slavnost kladení základního kamene pro novou nemocnici. Po
slavné mši svaté vyšel na stavební místo průvod s křížem v čele, za nímž
kráčeli řádové bratří s převorem, primář Dr. Josef Stefanides a konečně
množství lidu. Řádový kněz P. Valfrid Ulrich posvětil základní kámen
za přítomnosti všech politických, městských a venkovských úřadů. Do
základního kamene byl vložen pamětní spis. Od 5. května 1900 do konce
června 1901 obstarávalo se vnitřní zařízení v nové nemocnici a v jejích
vedlejších světnicích. V největší místnosti byl postaven oltář, jehož ká-

men posvětil biskup Eduard Jan Nepomuk Brynych z Hradce Králové. Kámen jest z mramoru a jsou v něm uloženy ostatky sv. mučedníků Be-nigna a Purpurata. Nad oltář bylo zasazeno okno s obrazem Nej-světějšího Srdce v životní velikosti od firmy Škarda v Brně. Na stranách oltáře stojí na zdi sošky Panny Marie Lurdské a sv. Jana z Boha. Nová nemocnice byla posvěcena a otevřena 4. října po slavných službách Bo-žích. Provádění díla trvalo značně dlouho, poněvadž konvent podnikal vše svým nákladem.

Sotva byla zařízena nemocnice, obrátila se pozornost představených k rádovému chrámu.

7. srpna 1904 zesnul v Pánu Fr. Gracián Toman, rodák z Bílovic u Prostějova. Před smrtí nakázal své sestře Věře Zikešové z Prostějova, vdově po úředníku, aby vydala jeho dědictví převoru Fr. Borgiáši Ptačov-skému (1902—1905) na zakoupení nového hlavního oltáře, který později postavil Antonín Sucharda z Nové Paky a 12. března 1905 posvětil děkan novoměstský Jan Novotný. Roku 1907 byly pořízeny nové vězní hodiny za převorátu P. Ladislava Moresa (1905—1908). P. Sebald Bartoň zavedl v chrámě (i v domě) elektrické osvětlení, věže dal pokrýt dvojnásobným šindelem a červeně natřít. Po celé délce kostela pořídil nové žlaby.

Stejně čile v tomto období byl zvelebován konvent a zvláště jeho léká-rna, která nevyhovovala zákonitým předpisům. Byla přestěhována do sta-rého špitálu, jenž byl k tomu účelu tak upraven, aby se vyhovělo všem po-žadavkům. Tam byl zřízen též inspekční pokoj, materiálka, laboratoř, sklep a skladiště. Dům uvnitř zdokonalen tím, že se provedla jeho ka-nalisace, zvláště sklepů. Kamennými trubkami voda se svádí do studny, odkud čerpadlem se rozvádí buď do nově pořízených konventních a nemocničních lázní, buď do kuchyně, v níž jest pro lázně zahřívána, anebo po zahradě. Zvenku konvent byl okrášlen přispěním města aká-tovou alejí. Do konventu i do chrámu pořízeno nové schodiště.

Světová válka rozvoj konventu na několik let zabrzdila. V té době řídil jej P. Navigij Handlar (1914—1920). Sám byl povolán k službě vojenské, ale po dvou měsících propuštěn. S ním narukovali i jiní dva bratří. Kon-vent byl tak zbaven nejlepších sil, a proto do nemocnice nebyli dávaní vojáci. Teprve od 2. srpna 1916 byla nemocnice obsazena raněnými a nemocnými vojíny, z největší části z okolí. Poněvadž této výhody více méně zneužívali, po druhé dáni sem Uhři a Rumuni. Bylo tu ošetřováno celkem 339 vojnů, z nichž zemřeli čtyři.

Začátkem r. 1915 spisoval stát zásoby potravin. Dne 28. února oznámil konvent: 2.600 kg žita míchaného s ječmenem, 1.420 kg žitné mouky, 140 kg pšeničné mouky a 100 kg ječných krup. Denní porce, povolená stá-

tém pro osobu na chlebě nebo moučném jídle, dělala 240 gr. Dne 5. VIII. 1915 byly zavedeny chlebenky: na týden a na osobu 1.40 kg, na den 20 dkg. V roce 1916 dne 4. března byl nařízen soupis zvonů. V konventě byl největší zvon s nápisem: Sancta Maria, mater misericordiae. Fusa a Zacharia Dietrich, Vetero-Pragae. Druhý s nápisem: Sanctus Joannes de Deo a s. Venceslaus, litý týmž zvonařem. Nejmenší zvon A-dur, 42 cm široký a 32 cm vysoký, měl gotické minuscule. Dne 28. února 1917 byly dva větší zvony zrekvírovány. Sta Maria vážila 159 kg a S. Joannes de Deo 90 kg. Za zvony erár platil po 4 K za 1 kg. Konvent tedy dostal 996 K.

Dne 15. června 1918 byly zabráný pro válečné účely cínové píšťaly varhan a poslány do Vídně-Matzleinsdorfu. Za cín platil erár 15 K za 1 kg; při váze 23 $\frac{1}{2}$ kg konvent dostal 352.50 K a za dovoz na dráhu 94 K.

V nedostatku drobných kovových peněz trhaly se korunové bankovky na části, jichž se užívalo místo drobných peněz. Každý člověk totiž kovové peníze ukrýval.

Dne 28. října 1918 byla prohlášena samostatnost našeho státu, která byla s nadšením přijata. Dne 10. listopadu po slavných službách duchovenstvo skládalo slib oddanosti republice do rukou Dr. Jana Vostřebala. Dne 28. října roku 1919 bylo oslaveno výročí naší samostatnosti slavnými službami Božími v kostele. Slavnosti se zúčastnilo mnoho obecnstva a starosta pan Dr. Václav Svoboda. Dne 6. listopadu přesídlil do provincialátu úřad „Evidence katastru daně pozemkové“; tato místnost byla k tomuto účelu městem rekvírována.

Při sčítání lidu dne 15. února roku 1921 po velkých agitacích přistoupilo k církvi československé 1000 osob, které přišly k převorovi s žádostí, aby k jejich náboženským účelům byl postoupen konventní chrám, což bylo s největší rozhodností odmítnuto. Když potom byl čechoslováky zabrán kostel hřbitovní, vycházely všechny pohřby z řádového kostela. Dne 23. června 1923 konala se provinciální kanonická visitace. Při té příležitosti žádala deputace lidové strany (křesť. sociálové), aby byl přeložen P. Isidor Bouška, poněvadž opustiv dřívější svou statečnost, projevoval lásku k těm, které přede dvěma roky nechtěl přepustiti přes práh kostela. Byl tedy přesazen do Letovic a do Nového Města byl ustanoven z Letovic

P. Nikodém Lukáš (dne 25. září 1923). První jeho péče platila nemocnici. Mělt nový převor dvě rigorosa medicíny. K úhradě provedených různých oprav poskytl ministerstvo zdravotnictví 30.000 Kč subvence. Jeho nástupce

P. Jonáš Calotka (1925—1928) od měsíce března do června opravil

dvůr, střechy na celém domě a kostele, všecko za 50.000 Kč. Dne 23. srpna objednal 3 zvony od firmy Buřil a Riss v Kuklenách u Hradce Králové. Byly posvěceny 1. listopadu 1926 kanovníkem Janem Černým z Hradce Králové. Stály 11.000 Kč. V měsíci srpnu 1927 zřídil 3 nové hromosvody za 4.500 Kč. Po P. Caletkovi převzal správu

P. Kašpar Bureš (1928—1931). Na žádost města i okresu zahájil akci pro stavbu nové nemocnice. Obě instance slibovaly vydatnou pomoc, ale povážlivost podniku — nedaleko v Náchodě a v Opočně jsou moderní nemocnice — akci ochromovala. Roku 1929 postavil nový skleník za 21.800 Kč.

Dne 4. července 1929 o 5. hod. odpol. překvapila Nové Město nad Met. ohromná bouře, která zuřila na Moravě a v Čechách. Spousta prachu způsobila tmu jako v noci. Vichr lámal stromy a odnášel střechy a krytí. Klášter měl poměrně největší škodu. Plechová střecha na nemocnici, která byla teprve před měsícem opravena nákladem 7.122 Kč, byla celá ve výměře 240 m² smetena do zahrady, všechny komíny byly rozbity a mnoho oken bylo roztlučeno. Též na střechách konventu způsobila vichřice velké škody. Opravy stály 43.336 Kč.

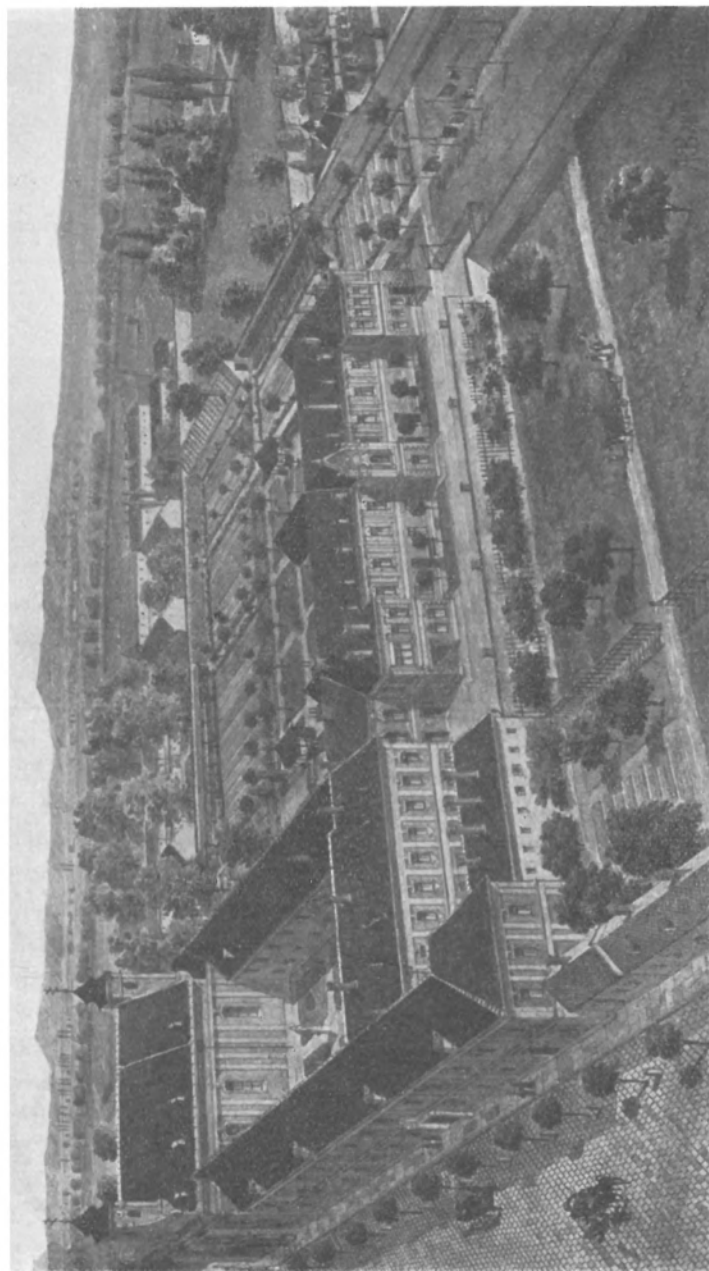
Na provinční kapitole, která se konala 7. května 1931 v Praze, byl zvolen převorem pro Nové Město P. Turibius Veselý, který za krátký čas své správy provedl několik praktických oprav v domě. Dne 6. července 1931 zemřel náhle P. Longin Horák, velezasloužilý převor a definitor v Brně. Na jeho místo v Brně byl povolán P. Turibius Veselý a do Nového Města dosazen jako převor

P. Bertin Ellner, konventuál v Bratislavě. Změna se stala 1. VIII. 1931. P. Ellner v prosinci 1931 koupil pro nemocnici umělé horské slunce fy Waldek & Wagner z Prahy za Kč 4.229.95. V roce 1932 dal obnoviti refektář, opraviti kvadraturu a na všech hromosvodech pozlatiti hroty. Dne 1. prosince pořídil deputátní smlouvu s panem velkostatkářem Josefem Bartoněm na 5 dalších roků. Pan velkostatkář se zavázal na ten čas, že podle smlouvy bude dodávati 140 m tvrdého a měkkého dřeva a 12.000 Kč jako relutum za pivo.

Prostějovský konvent sv. Jana Nepomuckého (1733).

V době, kdy oko zbožné zakladatelky obrátilo pozornost k Moravě, mělo již mnoho krajů rozsáhlé říše rakouské hospitální konventy Milosrdných bratří, ale Morava mezi nimi chyběla. V Dolních Rakousích honosily se bratrským špitálem Valtice a Vídeň, ve Štyrsku Štyrský Hradec, v Čechách Praha a Nové Město nad Metují, ve Slezsku Těšín a Vratislav, v Istrii Terst, v Uhrách Spišské Podhradí, Bratislava a Jager. V Bavorsku byl řád usedlý v Neuburku nad Dunajem a poslední dobou zarážel sídla v krajích porýnských. Bylo spravedливо, že knížecí rod liechtenšteinský, dávný příznivec řádu, chtěje ještě více pro něj učiniti, všiml si Moravy, kdyžtž za války třicetileté získal na ní nemálo statků.

Podnět k založení konventu v Prostějově zavdala nebezpečná nemoc mladičkého knížete Jana Nepomuka z Liechtenšteina. Zakládací listina píše o tom takto: „Marie Anna svatě říše římské kněžna z Liechtenšteina, rozená říšská hraběnka z Oettingu: Jelikož všemohoucí Bůh podle své nevyzpytatelné vůle ráčil nedávno navštívit našeho vroucně milovaného jediného synáčka knížete Jana Nepomuka těžkou nemocí, jež se utvářila tak, že lékaři si s ní nevěděli rady a všichni pochybovali o jeho uzdravení, ano částečně i jej považovali za zcela ztraceného, a poněvadž v tomto zármutku srdce našeho žádná lidská pomoc a žádné léky nic neprospívaly a nám nezbývalo jiné útočiště leč u Boha, tedy my k dosažení pomoci Boží pro našeho zmíněného jediného synáčka a k útěše našeho knížecího pana manžela i ke své (leč, že by se Božské Velebnosti jinak zalíbilo), zaslíbili jsme se v přítomnosti velmi ctihodného bratra Lazara Nöbela, nynějšího převora Milosrdných bratří ve Valticích, při čemž skýtá se nám vhodná příležitost vysloviti se o pečlivém jeho ošetřování a o jeho vzácné zkušenosti, a slavnostně jsme se rozhodli, že dáme 4.000 rýnských zlatých na zbudování nového kláštera řádu sv. Jana z Boha na Moravě. Jakmile jsme v důvěře ve všemohoucího Boha učinili tento slib, zřetelně jsme pozorovali, kterak několikrát zmíněný náš syn se pozdravoval od hodiny k hodině . . . Tak chtěli jsme na důkaz své vděčnosti k Nejvyššímu jakož i z uznalosti k svatému řádu Milosrdných bratří a na splnění svého slibu tímto dlužným úpisem učiniti dar pro živé, jakož se i tímto děje, a to veškerému řádu Milosrdných bratří, zvláště však zdejšímu



Konvent prostějovský.

klášteru Milosrdných u sv. Augustina, majíce svrchu uvedený úmysl, aby totiž byl vyplacen k založení nového kláštera na Moravě... A v uzdraveného syna svého máme pevnou důvěru a prosíme jej co nejsrdečněji, aby jednou, až dospěje let, také on sám vzal do ochrany řád Milosrdných bratří, zvláště však klášter zdejší i nově založený klášter, jenž má býti zbudován, a aby jim k větší cti a slávě Boží, z lásky k bližnímu a z křesťanského soucitu vůči ubohým, nuzným a nemocným sám pomáhal a nedával jim v ničem trpěti nedostatkem... Ve Valticích dne 16. září 1727.“ Následují podpisy.

Pro slíbený konvent bylo vyvoleno město Prostějov, patrně proto, že knížecí rodina měla blízko něho rozsáhlé panství plumlovské, jemuž uloženo přispívati k výstavbě konventu. Dne 4. června 1731 odešli valtický převor P. Bohumír Goiginger a kněz P. Konstantin Busch do řečeného města, aby vyhledali pro klášter vhodné místo. Vybrali k tomu účelu jednopatrový, dobře stavěný dům rodiny Schellenbergerovy, který byl obehnan zdí a měl při sobě rozsáhlou zahradu. Když kněžna přidala 2.000 zl., byl po delším vyjednávání koupen knížecím tajemníkem Wagnerem za 6.000 zl. Koupě dosáhla 13. února 1733 císařského i církevního schválení a kupní smlouva, zprostředkovaná P. Lazarem Nöbelem, jenž za tím účelem byl poslán do Prostějova, byla odeslána 13. června 1733 na provinciální úřad.

Prvním představeným konventu se stal kněz P. Václav Rozvoda. Již na mezikapitole, jež se konala ve Valticích dne 10. května 1733, bylo stanoveno, že jakmile kupní formality budou vyřízeny, odejde za představeného do Prostějova. Jelikož P. Lazar Nöbel brzy přivedl zmíněnou záležitost k zdárnému konci, jmenován byl 25. července P. Rozvoda vikářem. Ujal se sice svého úřadu, ale bez spolubratří. Koupený dům sloužil totiž dosud za jízdecké kasárny a byl ve stavu tak zpustlém, že vyžadoval velikých úprav a přestaveb, nežli mohl poskytnouti přístřeší bratřím a nemocným. Uprava k účelům klášterním a nemocničním potřebovala dohledu zkušených bratří. Ti mohli do Prostějova zavítati, až když P. Rozvoda našel pro ně přiměřený byt v městě. Příhodný dům byl nalezen v krátké době, takže „brzy“ mohli být posláni dva druhové z valtického konventu. Podle Sobela dospělo do 22. listopadu 1733 již 5 bratří a konvent byl ustaven. Zanedlouho byla zřízena nemocnice na 18 lůžek a sháněly se peníze na koupi pozemku pro hřbitov a na stavbu kaple. Provinciálové Matouš Mayer, Bohumír Alt a zvláště od r. 1736 Michal Švanda usilovně pracovali pro výstavbu. O totéž stejně se přičiňovali místní představení. Za P. Rozvody udělalo se z hlíny zahradní a hřbitovní v r. 1734 více než 26.000 cihel. Zemské místodržitelství poskytlo poukázky na jiné



Strop v chrámě prostějovském.

stavební hmoty. Po P. Rozvodovi pokračoval tím směrem P. Pius Schirer 1736 až 1738, před tím podpřevor v Praze, a po něm P. Narcis Schön, jenž si získal o Prostějov podobné zásluhy jako P. Švanda o Prahu. Po šest období byl volen v čelo prostějovského konventu: 1739—1743, 1751 až 1757 a 1766—1772. Mezitím spravoval konventy v Kuksu, Praze, Těšíně a Vratislavi. Každé období jeho převorátu znamenalo požehnanou činnost. V prvním dal klášteru podobu, v jaké jej spatřujeme až dosud. V třetím a čtvrtém období, jsa roznícen krásou Kuksu, budoval rozsáhlý chrám, neboť bohaté dary, zvláště kněžny Alžběty z Liechtenšteina (10.000 zl.), dovolily podejmouti se stavby větší, nežli jáká se původně zamýšlela. V r. 1751 položen k ní základní kámen. Stavbu kostela i vnitřní jeho řezbářskou výzdobu prováděli pravděpodobně italští mistři, zaměstnaní ve službách umění milovných Liechtensteinů. Roku 1753 byl budován strop a 5. října 1755 byl vysvěcen chrám a hlavní oltář světicím biskupem olomouckým Janem Karlem Leopoldem hrabětem ze Scherffenbergu. Roku 1756 byly postaveny varhany, oratoř, oltář sv. Jana z Boha a zhotovena ohromná skříň v sakristii. K malířské výzdobě chrámu, sakristie a jídelny byl povolán Fr. As. Sebastiny, t. j. Frant. Šebesta, moravský malíř z Kojetínska, který malířského vzdělání nabyt v Itálii, kdež prožil drahně let a poitalstil si jméno. Nejprve v r. 1755 vyzdobil

sákristii nádherným freskovým obrazem, jenž představuje, kterak jménu Ježíšovu se klanějí nebešťané, pozemšťané i pekelní duchové. Velkolepější ještě malbami vykrášlil chrámový strop, na němž předvedl několik výjevů z pozemského života sv. Jana Nepomuckého a jeho oslavu v nebesích.

Po skončení druhého převorátu Schönova (1757) výzdoba chrámu pokračovala pozvolna, což zavinila válka s Prusy. Inter arma silent musae, v třeskotu zbraní mlčí bohyňě uměn.

Výbojný pruský král Bedřich II. již po druhé zasáhl rušivě do vývoje prostějovského konventu. Po prvé řádl v kraji olomouckém a prostějovském r. 1742, kdy obsadil Olomouc a jiná města severní Moravy. Po druhé sužoval tamější obyvatelstvo roku 1758. Nejbližší sousedství Prostějova, Smržice, obšťastnil tím, že v nich rozbil svůj hlavní stan. Dne 5. května v poledne došlo mezi Prostějovem a Držovicemi k prudké srážce mezi jeho a rakouskou jízdou. Do večera následujícího dne usadilo se v konventě, na dvoře a na zahradě veliké množství raněných i zdravých vojáků pruských. Stravy klášterní požívalo 878 mužů pěchoty, 26 důstojníků a 30 žen, čímž konvent velmi trpěl. Dne 24. května navštívil klášter král, pečlivě si prohlížel klášter i chrám a neskrlbil chválou. Prusové se chlubili, že do 24 hodin dobudou olomoucké pevnosti, zatím však po 36denním obléhání nevěděli si rady ani pomoci, a když zjistili, že se blíží císařský vojevůdce Laudon se značnou vojenskou silou, dali se na málo čestný ústup. Nástupce Schönův P. Josef Widemann (1757—1760), pečlivý kronikář, zaznamenal podle tehdejší vojenské statistiky, že z pevnosti olomoucké bylo vystřeleno na nepřítele 6.100 bomb a ran z kusů, 2.700 kulí kamenných, 18.300 ručních granátů, 538 ohnivých kulí, 51.064 dvoulotových ran z pušek a 472.467 obyčejných výstřelů. Do pevnosti pak vpadlo 25.624 bomb a střel z kusů a 700 kamenných kulí.

Teprve když se zahojily rány, zasazené kraji pruskými vojsky, mohlo se pokračovati ve výdobě chrámu. Protus Schmid (1760—1763) a zvláště Alan Lesnitzer (1763—1766) starali se o sochařskou a řezbářskou výpravu bočních oltářů a kůru. Mezitím spravoval P. Schön konvent těšínský (1760—1763) a vratislavský (1763—1766) a zhostiv se tam úspěšně svého úkolu, s radostí se vracel na nové šestiletí do nejmilejšího svého konventu, aby dokonat krásné dílo, jež započal před 16 lety. Prvou péčí věnoval hlavnímu oltáři a kazatelně, jež dal r. 1766 sochařsky a řezbářsky bohatě vyzdobiti a pak dokončoval malbu některých oltářů. Opět povolal Sebastinyho, jemuž svěřil vypracování obrazů pro oltář sv. Rodiny (1770), sv. Jiří a sv. Kříže. Po dvacetiletých pracích stál chrám prostějovský v plnosti své nádhery a překonával všechny svatyně řádu Milosrdných



bratří v germánské provincii. Převor Narcis mohl odpočinout od díla svého. Ale duch jeho, zanícený pro krásu, nedopřál si ještě klidu, čímž snad klesl do tragického omylu.

Ukončiv výzdobu chrámovou, dal krášlití freskovými obrazy vchod do kláštera, vrátnici a klášterní jídelnu. Zvláště jídelně dopřál, aby se zaskvěla uměním Sebastinyho. Na strop dal znázorniti vhodné události biblické: anděl zázračným chlebem sytí proroka Eliáše, anděl ukazuje Agaře a synovi, který umírá žízní, pramen vody v poušti, anděl nese Habakuka a posílá po něm oběd proroku Danielovi, jenž sedí hladov mezi lvy. Na průčelí dal umístiti rozsáhlý obraz svatby v Káně Galilejské a nade dveřmi Pannu Marii s korunou na hlavě.

Roku 1772 ukončil P. Schön deváté období celkem a šesté období převorátu v Prostějově a jeho úřad zde převzal (1772—1775) Sabinian Wessenberg, který byl 30. dubna 1775 opět zvolen, ale 23. listopadu téhož roku zemřel. Po něm prozatímně byl postaven v čelo konventu Bootus a po

tom se stal převorem na 16 let Oldřich Eilenhauser (1778—1794). V této době nádherné malby v jídelně byly zabíleny vápnem. Kdo tak učinil a proč, těžko vysvětliti. Zápis v pamětní knize zaznamenává, že se to stalo v červnu 1777. Sobel tvrdí, že to provedl převor Oldřich Eilenhauser, což však jest v rozporu se záznamy. Stalo-li se to v uvedeném čase, provedl to Bootus, jenž po smrti Wessenbergově přejal prozatímně správu. Pakli se toho skutku dopustil P. Eilenhauser, událo se to až po roku 1777. Lze těžko věřiti, že ránu tak krutou zasadil někdo P. Schönovi za jeho života. Zemřelť zasloužilý tento převor 15. dubna 1781 a byl pochován, jak si zasloužil, ve svém životním díle, v chrámě, a to v kapli sv. Kříže. (Bratří se



*Hlavní oltář
v chrámě
prostějovském.*



Malby v jídelně konventu prostějovského.

pohřbívali do krypty pod chrámem, kam jich od r. 1739—1799 bylo uloženo třicet.) Ať již se onoho úžas budícího skutku dopustil ten či onen převor, lze přijmouti domněnku, že se toho mohl opovážiti jen z rozkazu vyššího představeného, kterému se snad zdálo, že nádhera klášterní jídelny odporuje duchu řeholní chudoby. Jak by se tu špatně pochopený duch řeholní chudoby sešel s hrubostí vandalskou na stejném poli činnosti! Teprve r. 1890 byly nástropní fresky náhodou odkryty a bohužel přemalovány olejem. Obraz svatby v Káně byl objeven později a r. 1908 i on podobně přemalován. Smutnou zásluhu si o to získal prostějovský malíř Taschner. Škody na obrazech napáchané podle možnosti napraveny r. 1932 zásluhou P. Homobona Kyovského.

Již v letech 1828—1834 byl chrám i konvent důkladně obnoven za převorů Jindřicha Lochera a Vendelína Faltise, ale od té doby nic pronikavého se nestalo, zvláště ne v kostele. Čeho se v jídelně dosáhlo zabílením, to v chrámě provedl prach, kouř ze svíček, vodní páry a všelijaká špína. Již nebylo ani znáti, co bylo na stropě vymalováno. Prevor Homobon Kyovský vytkl si za úkol, že současníkům odhalí vznešené umění prostějovského malíře Sebastinyho. Věda, že podjímá se velikého úkolu, zahájil vyjednáváním se státním památkovým úřadem v Brně a s diecéšní památkovou radou v Olomouci, které mu doporučily osvědčené odborníky. Prá-

ce malířské zadány akademickému malíři Janu Janšovi z Prahy, který obnovil řádový chrám v Praze a poutní kostel na Sv. Kopečku u Olomouce, práce řezbářské a pozlacovačské firmě A. Ponížil v Prostějově, práce zednické a tesařské jakož i technický dozor architektu Gutheilovi v Prostějově. Odbornou a svědomitou prací se podařilo skvělý pomník svaté vzdělanosti Narcisa Schöna představit po půldruhém století v původní kráse. Práce vyžádaly si nákladu 30.000 Kč, nač dobrodinci přispěli pouze 20.295 Kč. Současné byly provedeny opravy v sálkristii, fortně a lékárně.

Je přirozeno, že chrám po opravě vyhledávají milovníci umění. V srpnu 1933 bylo lze se dočísti v novinách této zprávy: „Vznešená návštěva v konventu Milosrdných bratří v Prostějově. J. Exc. nejdp. Dr. Leopold Prečan, arcibiskup olomoucký, a pan ministr Msgre Dr. Jan Šrámek potili návštěvou v pondělí 7. srpna o 15. hod. konvent Milosrdných bratří v Prostějově. Vzácná návštěva s velikou pozorností si prohlédla klášter a nemocnici a vyslovila se s velikou chválou, obdivem a uznáním zejména o nádheře barokového umění kostela, které tak pečlivě a výtečně bylo zrestaurováno, dále i o konventu a nemocnici.“ Jmenovaný nejdp. arcibiskup vyznamenal pro tyto zásluhy převora Homobona Kyovského titulem konsistorního rady.

Vydávají-li pozdější doby správám konventu dobré vysvědčení za to, že dovedly své chrámy udržeti v původní kráse, odepřely by jim je, kdyby i v nemocnicích přestávaly na tom, co zavedla prvotní doba. Na tomto poli vyžaduje se stálý rozvoj a pokrok podle vymoženosti lékařské vědy. I v tomto ohledu se dosti učinilo, ač bylo nutno zmáhati nemalé obtíže.

Veliké výdaje z dob budování konventu a jeho chrámu (1733—1770) ležely na ústavu jako těžký balvan a tisíc zl., jež mu byly na rozkaz Marie Terezie 1777 přiděleny ze zrušené provinční pokladny, skytly slabou úlevu.

Války s Napoleonem a jejich neblahé následky těžce dolehly též na konvent prostějovský. Roku 1809 byli posláni čtyři bratři do polních nemocnic v Uničově a Vyškově, aby ošetřovali vojáky, zraněné v krutých bitvách u Aspern (21. a 22. května) a u Wagramu (5. a 6. července) v D. Rakousích. V r. 1811 následoval státní krach, jenž znehodnotil nadace. Konvent se povážlivě zadlužil, neboť léta předcházející kladla na nemocnici veliké požadavky. V této těžké době přispěl na pomoc arcibiskup olomoucký Jan z Liechtenšteina a zemský fond.

Za války s Prusy r. 1866 opakovalo se totéž, co v r. 1758. Bratr Jan z Boha Sobel, jenž tehdy působil v Prostějově jako lékař, zaznamenal: „Dne 14. července o 9. hod. dopol. vtáhli Prusové přes Konici do Prostě-

jova a dne 15. mezi 10. a 11. hod. počala u Tovačova prudká palba z děl, jež trvala až do večera. Dne 16. se objevil v městě korunní princ a potomní císař německý Bedřich, jenž se ubytoval na zámku hraběte Kálnokyho v Brodku, aby tu přehlížel vojíny, Rakušany, Prusy a Sasy všech druhů zbraně, kteří byli v nemocnici uloženi. Jmenovaný korunní princ ve svém zápisníku si zaznamenal: „V nemocnici Milosrdných bratří byli naši důstojníci a mužstvo velmi dobře ošetřováni. Nejvíce měli sečné rány, z nichž bylo patrné, že šlo do tuhého. Z našich důstojníků leželi tu mezi jinými poručíci von Estorff a von Blumenthal od druhého pluku osobních husarů, dále von Rotkirch od zeměbrany, jenž dostal 6 sečných ran do temene a dvě do týla, aniž byl poraněn nebezpečně.



*Schodiště
v nemocnici
prostějovské.*

Také několik důstojníků od prvního pluku osobních husarů bylo zde ošetřováno a mnoho jiných.“

„Nejtíže byl poraněn rakouský setník generálního štábu Dillmann z Dillmontu, jemuž bylo viděti lebku, dvakrát rozpoltněnou, tep mozkou. Korunní princ doporučil jej zvláštní péči jediného lékaře lazaretu, bratra Jana z Boha Sobela, a dával si o něm častěji podávati zprávy. Konvent neutrpěl škody, neboť se mu dostalo od Prusů náhrady.“⁸⁸

„Za cholery, potom vzniklé, ušetřena byla naše nemocnice příliš velkého návalu, neboť tu pořád ještě byla důstojnická nemocnice; avšak dnem i nocí Milosrdní se svým převorem v čele (P. Avertanem Kolářem) byli hotovi vypomáhat v těžkostech a řádový lékař byl neustále činný a namáhal se ve všech chatrčích ve městě i v okolí.“

Co se za dlouhé doby od založení konventu roku 1733 a od otevření nemocnice 1739 téměř až do konce 19. století stalo pro zlepšení špitálu, nepadalo na váhu. Teprve když nutnost vybudovati novou nemocnici víc a více naléhala na správu řádu, dály se k tomu přípravy, jež lze právem nazvati pronikavými. V r. 1890 byly zaváženy doly v zahradě a na ústavním hřbitově, které byly vyhloubeny vzpomenuť výrobu cihel. Velikost této práce vystihuje číslice 1200 vozů hlíny, které byly dovezeny k vyrovnání území. Tak připravena pro budoucí nemocnici zahrada a pro zemřelé, jak v klášteře, tak v nemocnici, zlepšený hřbitov. P. Caesarij Vévoda si dal na díle tom záležeti. Od r. 1799, kdy přestalo se pochovávat v kryptě pod kostelem, uloženo zde k věčnému klidu 7 převorů. Jakmile r. 1900 byl zřízen městský hřbitov, zaniklo poslední místo odpočinku mezi zdmi klášterními. Od té doby jsou bratři pohřbíváni na městském hřbitově, jenž se podobá rozkošným sadům a dochází obdivu cizinců.

Teprve když bylo upraveno místo, mohlo se započítati se stavbou nové nemocnice o 60 lůžkách, jež byla vybudována za P. Heriberta Kalmého (1895—1898). Vysvětlil ji 12. listopadu 1898 místní farář Ludvík Hoffmann v zastoupení arcibiskupa olomouckého Dra. Theodora Kohna, jenž navštívil nemocnici až 24. června 1899 u příležitosti generální visitace.

Světová válka 1914—1918 zastihla prostějovský konvent nejinak než konventy jiné. Za vojenskou nemocnici sloužil řádový ústav od začátku války až do 24. srpna 1917. V r. 1914 bylo ošetřováno 252, v r. 1915 277, v r. 1916 154 a v r. 1917 574 vojáků. V roce 1916 zemřeli z nich 4 a v r. 1917 20.

K podobným revoltám, o kterých se mluvilo při konventě pražském, došlo i v Prostějově ve dnech 25. a 26. dubna roku 1917. Pamětní kniha

⁸⁸ P. Jan z Boha Sobel dostal za to vyznamenání pruského řádu korunového IV. třídy.

prostějovská podává o nich tuto zprávu: „Dne 25. a 26. dubna pro znepokojující pověsti a částečně z hladu a vykořisťování shlukl se na ulicích zástup asi 600 žen. Pod heslem: „Nikdo nám nepomůže, pomozme si samy!“ daly se na cestu k továrnám, aby tam získaly posilu, což se jim skutečně všude podařilo. Nato se vypravily před budovu c. k. okres. hejtmanství, aby promluvily s jeho náčelníkem. Dav vzrostl na několik tisíc osob. Deputace se odebrala k c. k. hejtmanovi a lid stál od 5. až do 9. hodiny večer před budovou. Nic nepořídív, vytloukl v budově c. k. okresního hejtmanství všechna okna a pak táhl do města. Když se blížil konventu, byl dán povel: „Kláštera šetřit!“, sotva však zástup zašel za řádový kostel, opět vytloukal okna. Celkem bylo rozbito asi 1000 tabulí. Demon-



*Okno v kapli
nemocnice
prostějovské.*

strace trvala až do 11. hodiny noční. V noci přijelo 100 a druhý den opět 100 mužů pěchoty, 30 vojinů jízdy a 100 četníků.

Dne 28. dubna zahájily továrny práci jak obyčejně. Kolem 8. hodiny shromáždily se však ženy opět a žádaly, aby se nepracovalo, čemuž bylo vyhověno. Dělnictvo opustilo továrny, ale nepřipojilo se k zástupu žen, nýbrž chtělo jít domů. Vojenský kordon však, jenž byl zřízen kolem c. k. okres. hejtmanství, zastavil všechny cesty do města, čímž dělnictvu zne-možněno dostat se domů. Všechno se dalo takřka před branou kláštera. Ženy se domlouvaly s vojáky, stojíce na krok od nich. Jednání zástupu naprosto nebylo násilné. Pojednou, bylo asi 11 hodin dopoledne, začal kordon beze vší příčiny do lidu střílet. Vražedné projektily vykonaly pří-šerné dílo. Několik osob zůstalo na místě mrtvo. Celkem bylo 24 zabitých a 70 raněných. Deputace dělnictva hned po výstřelu přiběhla do konven-tu. Bratří okamžitě se odebrali na místo neštěstí. V zápětí do řádové ne-mocnice přineseno 50 raněných mužů a žen a jeden 13letý školák, který byl sestřelen se stromu, na nějž se vyšplhal z dětské zvědavosti. Bez od-kladu se začalo s obvazováním a zaopatřováním sv. svátostmi umírajících. Odpoledne byly ženy převezeny do veřejné nemocnice a v klášteře zůstali pouze postřelení muži, pokud se pro ně dostalo místa. Rány byly způsobe-ny ze starých pušek olovenými střelami bez ocelových plášťů. Všechno kolem ran bylo hrozně rozmačkáno. Do lidu stříleli 18letí rekruti, kteří neukončili ještě vojenský výcvik. Výstřely byly úplně zbytečné, po-něvadž ani jediný voják nebyl udeřen ani nijak ohrožen. Odpoledne se do Prostějova dostavil c. k. místodržitel a první jeho otázka zněla: „Kolik bylo zraněných vojinů a četníků?“ Na odpověď, že žádný, ptal se: „Proč tedy se střílelo?“

Jinak bylo totéž zabírání zvonů, cínových píšťal ve varhanách, mědě-ného, cínového a mosazného nádobí, tatáž drahota, hlad atd. jako jinde. Bylo-li něco v prostějovském konventě lepšího nežli v některých jiných, byla to trpělivost jeho převora P. Jonáše Caletky, kotvící v jeho hlu-boké zbožnosti, a bylo to pak po válce jeho nadšené vítání svobody, jež opětně bylo posvěceno vroucími a nadšenými díky Pánu Bohu.

Rány, válkou konventu zasazené, léčil pak P. Agapit Příbyl 1920—1925. Za něho zakoupeny přičiněním Dra Jana Michalského, profesora nábo-ženství na čes. gymnasiu a konventního kněze, tři zvony, jež 8. pro-since 1921 posvětil svaté paměti Dr. Antonín Stojan, arcibiskup olo-moucký. V opravách pokračoval P. Nikodem Lukáš (1925—1930) a zvlá-ště Homobon Kyovský, jenž stejně jako kostel zvelebil nemocnici, an do ní zavedl ústřední topení, vodovod, roentgen, horské slunce, pantostat, diathermický přístroj atd., vše v ceně 35.000 Kč.

Kukský konvent Nejsvětější Trojice (1743).

a) *Doba od r. 1743—1914.*

Dne 30. března 1738 zemřel hrabě František Antonín Špork, svatě římské říše hrabě, pán na Lysé, Konojedech, Hradišti a Heřmanicích, muž velmi bohatý, veliký lidumil a přítel umění. Po jeho smrti našly se dvě nadační listiny, z roku 1696 a 1711, podle nichž mělo sto chudých a churavých mužů z vesnic kukského okolí býti udržováno na jeho zámku v Kuksu. Když zámek tento stavěl od r. 1700—1717 a když jej později s velikou nádhrou zařizoval, volaje přední umělce, jako malíře Petra Brandla, sochaře Matěje Brauna, mědirytce Michala Renze a jiné, veden byl myšlenkou, že připravuje hospital pro sto chudých a neduživých mužů. Dva-

Průčelí kukského kostela.

náct Milosrdných bratří mínil povolati, aby ošetřovali jejich těla a jejich duše. Pro ně vše účelně a promyšleně zařizoval. Nádherné sochy, malby a mědirytiny měly ducha obyvatel povznášeti od hmoty k nejvyššímu Duchu, k Bohu, a od země k nebi. Mimo místa pro různé služby nadal tento vznešený mecenáš (jejž mnozí „okrašlují“ tituly svobodný zednář, stoupenec jansenistů, paskalovec, odpůrce jesuitů, předchůdce osvícenců) též místa pro dva dozorce, kteří by staré chovance přidržovali ke každodenní účasti na mši svaté, při níž by se modlili za



celý hraběcí rod. „Poněvadž pak mnozí z těchto starců, zvláště ti, kteří byli vojáky, v mládí žili nepořádně a pustě a nemyslili na svou věčnou spásu,“ učinil nadace nejen pro dvanácte Milosrdných bratří, nýbrž i pro dva kněze, kteří by každou neděli a svátek lámali chovancům chléb slova Božího a sloužili jim svatými svátostmi a vedli je k poznání Božích pravd.

Právo obsazovati místa a vésti hospodářský ústav mělo patřiti hraběcí rodině a jejím nástupcům. Nejvyšší dohled ke správě nadace svěřen však biskupu královéhradeckému.

Poněvadž nedalo se snadno rozpoznati, která nadace byla by vhodnější, dohodla se Kateřina hraběnka Sweerts-Šporková, dcera zesnulého, s řádovým provinciálem P. Michalem Švandou, že požádají císaře Karla VI. o komisi, jež by to rozhodla. Přání bylo vyhověno. Komise dala přednost zakládací listině z r. 1711, kteroužto císař po nějakém doplňku 28. dubna 1739 nejen schválil, nýbrž i doprovodil rozkazem, aby hned vešla v život. Pro nastávající konvent již 19. dubna 1739 zvolen ve Valticích převor Amadeus Fuchs. Zatím však povstala překážka, jež zdržela provedení záměrů zakladatelových.

Po smrti hraběte Šporka vystoupila jeho příbuzná, jakási Obernicová, rozená z Felsu, proti tomu, aby odkaz byl uskutečněn. Vytasila se s dlužním úpisem na panství hradčitské, který byl vydán na 300.000 zl. Tento dluh byl ještě zvýšen úroky, jež nebyly placeny. Z toho vznikl právní spor, který trval čtyři léta a ukončen byl teprve r. 1743. Již se zdálo, že bude vyřízen k prospěchu žalobkyně, když náhodou zástupce nadačního ústavu, obrátiv dlužní úpis proti světlu, spatřil, že vodní značka papíru je pozdějšího data, než byl na listině naznačen den, kterého byla sepsána. Tím bylo prokázáno, že dlužní úpis je padělán. Podvodnice byla pak náležitě potrestána. Právní při vedla vysokomyslná dědička svým nákladem, aby šlechtný odkaz jejího otce neutrpěl újmy, a též se uvolila, že bude-li pře prohrána, zaplatí spornou sumu ze svého majetku. Tím všechny překážky byly odstraněny a zakládací listina mohla vejíti v život.

Dne 27. srpna roku 1743 přišel z Prostějova do Kuksu první převor P. Narcis Schön s několika členy. Sotva však se zkušený a osvědčený řeholník uvázal v úřad, poznala hraběnka Kateřina, že ústavu to jen prospěje, svěří-li se správa nadace řádu. Za tím účelem podala žádost k císařovně Marii Terezii, jež ji příznivě vyřídila reskriptem ze 7. listopadu 1743, v němž ponechává se však hraběnce Kateřině a všem jejím nástupcům na vůli, vykonávati spoludohled na novou hospodářskou správu. Milosrdným bratřím přepouští se sice správa, ale jen na tak dlouho, dokud ji povedou dobře, neboť je prý na pováženou, svěřovati slo-



Terasa před kostelem kuuským.

žitou správu řeholníkům, kteří jsou vázáni ke konání modliteb a k ošetřování nemocných a kteří jedno anebo druhé budou zanedbávati. Mimo to správa převorova byla podřízena dohledu vrchní nadační komise v Praze. Té měl převor každoročně předkládati účty a bez jejího schválení nesměl dělati mimořádné výdaje. Dne 26. března r. 1744 za přítomnosti c. k. komořího, krajského hejtmána, dvou komisařů a všech rychtářů celého okolí postoupena správa nadace provinciálu P. Michalu Švandovi a v jeho osobě řádu. Teprve nato 31. března 1744 uvedl biskup královéhradecký Vratislav z Mitrovic kánonicky Milosrdné bratry do Kuksu a odevzdal klíče od kostela a konventu P. Michalu Švandovi.

Po prvním skutečném převoru Patriku Wasserburgerovi (1745—1754) následovalo dalších pět, z nichž P. Benignus Roth udržel se v úřadě 40 let (1765—1805). Ačkoliv za válek s pruským králem Bedřichem Velikým nadace utrpěla mnoho škod (správa musila Prušákům vyplatiti 4.633 zl. a zadarmo vydati jim dobytka za 20.000 zl. a dvory mimo to byly vypáleny) a třebaže na základě zákona o dlouholetých nájemnících přišla o více než polovici polí a luk a o třetinu pastvin a zahrad, přece správcové těšili se přízni královéhradeckých biskupů. Zvláště obezřelost P. Rotha, jenž vymohl konventu i lékárnu, povolenou výnosem c. k. zemského gubernia z 25. července 1800 č. 19.825, byla uznávána, což dokazuje i jeho dlouholeté úřadování.

Teprve nástupce Rothův P. Adaukt Paul, jenž byl lékařem a lékárníkem a velikým pěstitelem zahrad, nevěnoval správě dostatečné píle. Chrysogon Fisch, jenž jej ve správě vystřídal, snažil se sice jeho chyby

napravit, ale P. Vilém Vinařický, jemuž roku 1819 postoupil správu, nestačil ani na správu ani na kázeň. Královéhradecká konsistoř podala tedy provinční kapitole r. 1822 rozklad, aby neposílala již P. Vinařického jako převora do Kuksu, čemuž však se nevyhovělo z důvodu, že jmenovaný byl dobrého srdce. Konsistoř činila tedy další kroky k nápravě, ale když nemohla uplatnit svůj názor, udala prostřednictvím biskupa hr. Jos. Krakovského z Kolovrat nepořádky nejvyšší dvorské kanceláři, která výnosem z 8. července 1824 zbavila řád správy nadace.

V pozdějších letech bylo učiněno několik pokusů, aby správa přešla opět na řád, ale všechny snahy v tom směru vyšly nazmar. Jelikož ústav proto více a více zakrňoval, neskýtá konventní pamětní kniha látky, jež by ducha řádových bratří mohla povznášeti. Nanejvýš snad mohla by výjimku tvořiti horečná činnost, jež naplnila síně hospitálu za prusko-rakouské války v r. 1866, jak ji popsal řádový bratr Kalist Wolf, provisor lékárny. Konvent kukský byl takřka ve středu bojiště, a proto útrap válečných zažil měrou přehojnou.

Za jedenáct dní po vypuknutí války, 27. června, bylo dopraveno s bojiště trutnovského do kukského kláštera 192 rakouských mužů a 10 důstojníků. Ježto však byla obava, že nepřítel vtrhne záhy do Kuksu a zajme raněné, byli rychle obvázáni a schopní přepravy odvezeni. Následujícího dne se všech stran doléhala do kláštera hrozná dělostřelba a všude bylo viděti požáry. Ranění, mezi nimiž bylo i několik Prusů, byli stále donášeni. Válečná litice se blížila Kuksu. Dne 29. června zřídil plukovník Festetič nedaleko kláštera zákopy, za něž postavil čtyři těžká děla, opevnil klášterní vrátnici a zvonici, kolem Braunových soch rozestavil vojáky, most přes Labe dal strhnouti, vše připravil proti pruskému útoku a myslivce pluku rozkázal, aby hájil klášter za každou cenu. Nemocní byli přeloženi z poschodí do sklepních místností. Všechny přípravy vyšly však nadarmo. Opevněné místo nemělo dostatek vody; brzy byly vyčerpány všechny studny. V noci dorazily pruské hlídky k mostu kukskému a zahájily palbu na klášter. Myslivci střelbu opětovali. Dne 29. června zastavily se v klášterním chrámě bohoslužby, což trvalo až do 14. srpna včetně. Dne 30. června od pěti hodin ráno až do poledne pálila IV. baterie děl za klášterem na Prušáky a jí odpovídaly dvě baterie pruských děl od Hradiště. Do hukotu děl mísil se rachot pušek. Pohled na bitvu z oken kláštera skýtal úchvatné divadlo. Odpoledne pluk myslivců byl vystřídán 57. plukem pěchoty. V noci uprchlo rakouské vojsko i s děly v největším spěchu. Dne 1. července nebylo již v kukském okolí rakouského vojáka, kromě těžce zraněných v hospitále. Památku na boj hlásala rozbořená klášterní střecha, poškozené zdi, zpusťšený dvůr, rozrytá zahrada a dělové koule

uvážnuvší ve zdích. Prusové sbírali své mrtvé a raněné, z nichž přinesli do hospitálu 20 mužů a 2 důstojníky. Odpoledne pruská rekvišiční četa prohledala klášter, a když nenalezla potraviny, pobrala víno ve sklepě. Večer přitáhl pruský pluk, vedený generálem hr. Brandýsem, a ubytoval se v klášteře. Celý dům, světničky bratří, chodby, zahrada i hřbitov obsazeny, pod nebem rozbity stany. Dobytek, pobraný po okolí, byl na klášterním dvoře zabíjen a zpracováván. Prusové znova zřídili most přes Labe a nastavěli ještě nových, aby jejich vojsko mohlo přecházet rychle a pohodlně. Pluk Brandýsův brzy opustil klášter.



Sochy ctností před hospitálem kukským.

Dne 3. července zuřila rozhodná a pro Rakousko nešťastná bitva u Chlumu (u Hradce Králové). V klášteře se střelbou děl celý den trásla země. Ranění prušští vojáci byli dováženi stále k převazu, aby byli schopni dalšího transportu. Večer přišel celý šestý pluk pruský a zabral kdejakou místnost. Sotva odtáhl, vtrhlo do konventu mužstvo obrsta Šteina, prohlásilo všechny těžce raněné rakouské důstojníky i muže za pruské zajatce a vyžádalo si od nich přísahu, že neutekou. Usadilo se ve všech místnostech, i v jídelně, takže řádoví bratří musili své chudé obědy jísti v kuchyňském pokojíku. Použilo pro sebe klášterního prádla a veškerého nábytku. Řádový lékař bratr Hubert Bořinský musil postoupiti vedení nemocnice pruskému lékaři Dru Wildemu.

Dne 5. července byli převáženi prušští i rakouští ranění, uloženi v Kuksu a jinde, pokud byli schopni převozu, do Pruska. Na cestě z Dvora Králové do Hradiště, k Vlkovicím sunuly se dlouhé řady povozů s raněnými. Při tom od Josefova zaznívala silná střelba. K večeru přibýlo do konventu mnoho pruských raněných, mezi nimi jeden major. Den nato přišel větší počet rakouských důstojníků. Hukot děl ozýval se mocněji. Pojednou

rozlehla se děsná rána: to rakouské vojsko vyhodilo do povětří josefovské nádraží. Celý cíp severovýchodních Čech byl obsazen Prusáky.

Dne 7. července přijela do kláštera pruská štafeta a odvolala všechny raněné, kteří byli schopni převozu. Transport za transportem odvážen do Pruska. Řádový vrchní lékař Hubert Bořinský se ujal opět vedení nemocnice. Následujícího dne přijeli členové Maltéžského rytířského řádu z Pruska. Prohlíželi nemocnici a celý klášter a zvláště se zajímali o pruské těžce raněné. Odpoledne byla dodána nová četa raněných, která musila býti uložena na chodbách na zemi. Členové jmenovaného řádu, kteří toho byli svědky, vidouce vyčerpanost kláštera, darovali mu ze svého skladiště ve Dvoře Králové prádlo, živobytí, různé jiné potřeby a něco peněz a vůči převorovi Dekorosu Suefovi a bratřím nešetřili chválou.

Po 9. červenci se bouře uklidňovala. Den nato bylo dopraveno do hospitální nemocnice 23 těžce raněných a nemocných rakouských vojáků, kteří byli nalezeni v kůlnách, houštinách a v jiných úkrytech. Obyvatelé, kteří prchli před Prusy, vraceli se do svých domovů. Škody, jež napáchala válečná litice, se napravovaly. Těžce zranění zvolna se hojili. Na svátek Nanebevzetí Panny Marie, 15. srpna, zahájily se opět služby Boží v klášterním chrámě.

Po válce klášter byl hojně odškodněn potravinami, léčebnými prostředky, prádlem, nádobím a vínem. Zvláštních děků se mu dostalo za to, že při tolika tisících nemocných, kteří došli v kláštere ošetření, bylo jen 13 mrtvých, z nichž dva zemřeli na tyfus. V protokolu nemocničním jsou uvedeni jen ti ošetřovaní, kteří se drželi v nemocnici delší dobu, neboť zaznamenati všechny při tak rychlém střídání nebylo možno. Poslední těžce ranění opustili nemocnici až v listopadu.

Převoru a vrchnímu lékaři a celému konventu dostalo se hojných vyznamenání z nejvyšších míst. Převor Dekoros Suef obdržel záslužný kříž s korunou a vrchní lékař Hubert Bořinský tentýž kříž, řád Marie Terezie a několik pruských řádů. Konvent dostal pochvalné uznání od komendátora Maltéžského řádu hraběte Stollberga, profesora Mitteldorfa z Berlína a jiné pochvalné dekrety jak z Rakouska, tak Pruska. Všech řádových členů v konventě bylo 11.

Mimochodem budiž podotčeno, že P. Otakar Smola, starší kněz a podpřevor, vyšel za války do sousední obce Zalonova, aby tam sloužil mši sv. Na zpáteční cestě byl Prusy chycen a jako vyzvědač měl býti zastřelen. Ač jistá žena, vyžínající na mezi trávu, souhlasně s jeho výpověďmi tvrdila, že je to kněz z kukského kláštera, jenž v Zalonově sloužil mši sv., přece byl odveden do Hradce Králové, kdež byl 14 dní vězněn a teprve po dalších důkazech totožnosti propuštěn.

Souvislost dějinná ukazuje, že z války v r. 1866 vyvinula se válka francouzsko-pruská v r. 1870–71, z této pak že povstala válka Světová.

b) *Ústav od Světové války r. 1914.*

V r. 1913 se stal hrabě Gustav Adolf Sweerts-Špork, roz. 10. dubna 1853 v Hamburku, potomek zakladatele kukské nadace, administrátorem hospitální nemocnice Milosrdných bratří, který již dříve zastával místo spoluinspektora nadace. Pln nadšení ujal se správy ústavu, zavedl mnoho novot a staral se o rozkvět svěřeného ústavu. Měl v úmyslu nemocnici, jež byla v chatrném stavu, nově zařídit. Plány k tomu účelu měl již připraveny. Po dlouhých úradách s P. Kassianem Hekem, převorem konventu, chtěl již začít. Leč bohužel přišel rok 1914 a s ním válka. Hned v měsíci říjnu 1914 byly z Josefovské pevnosti, ležící asi 1 hodinu od Kuksu, dopraveni četní ranění do ústavu. Po celý čas doby válečné byli dováženi ranění, choří a rekonvalescenti, takže během války se jich vystříдалo asi 5 tisíc. Domácí almužníci, kteří byli toho času v ošetřování, byli dáni k příbuzným a známým v okolí. Všechny pokoje a chodby byly upraveny pro vojíny. K pomoci bratřím byli povoláni civilní ošetřovatelé. Vrchní dozor měl spoluinspektor a administrátor hra-

Sochy nectností před hospitálem kukským.



bě Sweerts-Špork, který byl vyznamenán hodností majora. V nemocnici bylo umístěno celkem 108 těžce nemocných a raněných, různých národností a vyznání, z nichž 9 zemřelo a bylo pohřbeno na hospit. hřbitově, mezi nimi i jeden mohamedán. Nadace i nemocnice utrpěly velkou škodu.

V roce 1920, v měsíci únoru, byl zvolen při kapitole v Praze převorem kukského konventu P. Kassian Hek, který úřad ten

zastával již po dobu války. Měl dosti bojů s administrací pro řádovou nadaci a nutnou úpravu nemocnice. Ježto administrace po zničení nejkrásnějších lesů mniškou, velkých úpisech na válečné půjčky a při špatném placení nájemného zápasila s nepředvídanými těžkostmi, nemohla jeho žádosti vyhověti.

P. Kassian Hek zemřel 12. března 1922 a vikářem konventu ustanoven byl P. Herrman Macháček, mag. pharm. a provisor lékárny, který do příchodu nového převora zastával úřad ten svědomitě a k veliké spokojenosti nemocných i bratří.

Dne 3. dubna na visitační cestě po vikariátu jaroměřském poctil ústav návštěvou Jeho Excel. biskup královéhradecký Dr. Karel Kašpar, který byl 8 dní v konventě hostem.

V r. 1922 byl zvolen za převora P. Kašpar Bureš, jenž velmi zvelebil hospodářství a staral se všemožně, aby uhájil živobytí jak nemocným, tak i bratřím za tehdejší vzrůstající drahoty. Úloha ta nebyla malá, neboť i ty skrovné důchody, jichž konvent požíval, byly částečně zastaveny. Měl proto dosti nepříjemností s administrací. Výnos lékárny se též ztenčil jednak konkurencí okolních lékáren, jednak nedostatkem peněz domácích obyvatel.

Dne 2. června 1925 poctila kukský konvent svou návštěvou P. T. doktorka Alice Masaryková, dcera pana presidenta republiky, v doprovodu ředitele Červeného kříže p. Groha, by shlédla krásu Kuksu a jeho okolí. Byla slavnostně uvítána p. administrátorem, řádovými členy, kazatelem řádové nemocnice a jejími chovanci. Prohlídce se věnovala s velkým zájmem.

Při volbách v r. 1928 byl ustanoven kněz P. Cyril Vrána převorem v Kuksu. Staral se svědomitě o správu konventu, zařídil mnoho důležitých věcí v nemocnici a zavedl kněžské konference vikariátní, kteréž se pak konaly každý měsíc v klášteře.

V červnu roku 1929 zavítal do Kuksu opět při visitaci vikariátu jaroměřského Jeho Excel. p. biskup Dr. Karel Kašpar. Byl slavnostně přivítán a uveden do kostela, kde měl hned promluvu a slavné pozhnání. Udílel sv. biřmování a byl zase celý týden hostem konventu. P. Cyrilla Vrána jmenoval za uvedené zásluhy notářem diecése královéhradecké.

V r. 1931 při volbách v Praze byl zvolen P. Klement Masopust, kněz a lékárník, převorem pro Kuks. Za jeho energické správy dala administrace konventu znovu vystavěti hospodářské budovy a vzorně upravití všechny pokoje bratří a jiné místnosti, čehož bylo nejvš potřeby, neb po delší dobu se na to nehledělo. Jelikož ze sto nadačních míst udrželo se jich pouze deset, byla opuštěna bývalá nemocnice (veliký sál s krásně řezaným oltářem).

řem a obrazem Ukřižovaného od Brandla) a chovanci byli umístěni v menších světnicích, jež byly k tomu účelu moderněji zařízeny. Přes neblahé hmotné poměry bývá v nich až osmnáct nemocných, ale jen domácích, poněvadž administrátor nedovoluje přijímati lidi přesporní.

Po dohodě s p. vikářem z Dvora Králové byly zavedeny v konventě exercicie kněží a laiků, takže krásných místností v ústavě a zahradě lze vydatněji použítí.

Dne 22. března 1932 zavítal na rekolekci kněží, jichž se dostavilo 34, Jeho Excel. nově jmenovaný p. biskup Dr. Mořic Pícha z Hradce Králové, jenž chtěl poznati památný a proslulý Kuks a také proto, že je inspektorem jeho nadace. P. Klementa Masopusta pro zásluhy, jež si získal o ústav tím, že zavedl duchovní exercicie, jmenoval biskupským notářem.

Dne 10. dubna 1933 slavil zdejší administrátor hrabě Sweerts-Špork své osmdesáté narozeniny. Protože byl nemocen, upustilo se ode všech slavností. Zemřel 18. července téhož roku.



*Socha náboženství před kostelem
kukským.*

Brněnský konvent sv. Leopolda (1747).

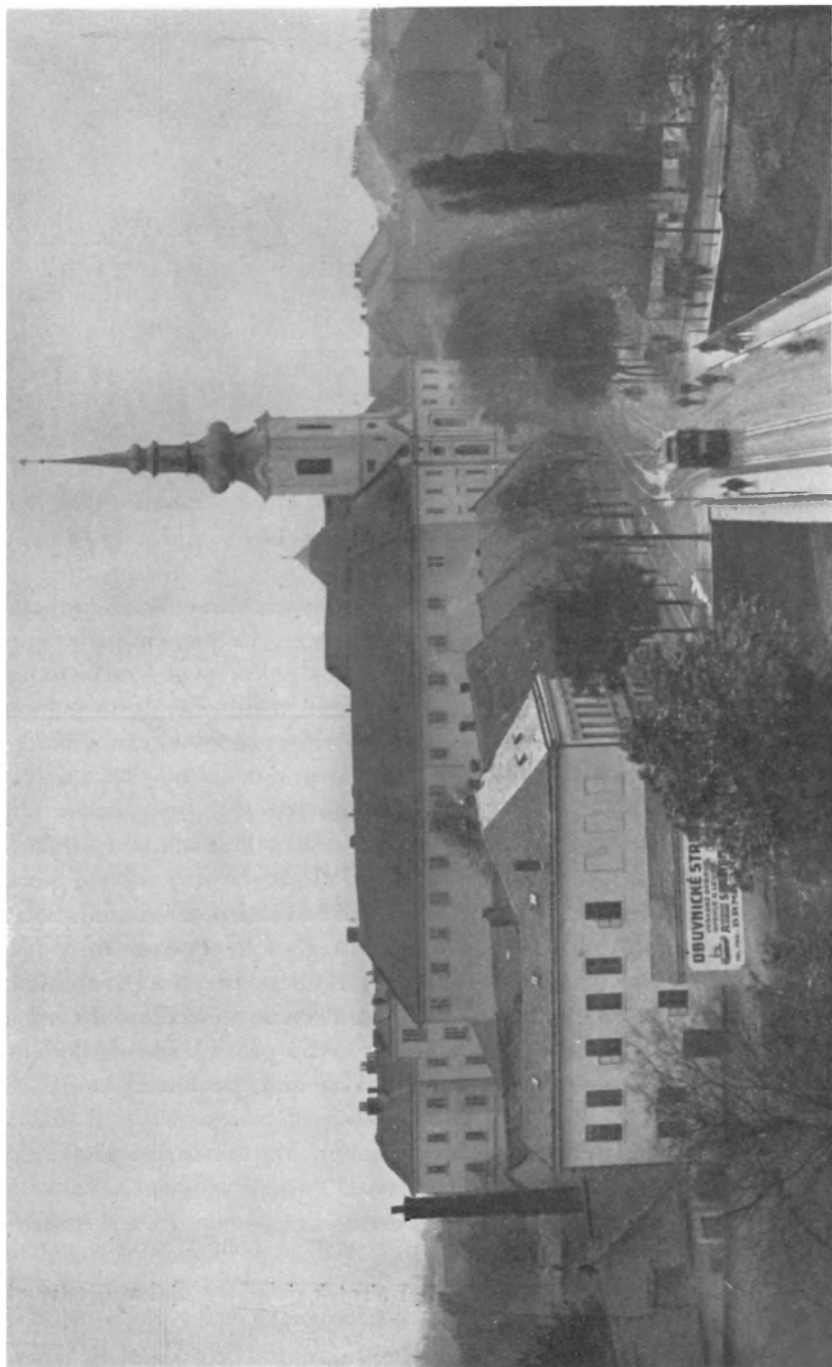
Mezi nejvýznamnější dobrodince řádu Milosrdných bratří patří vznešený rod knížat z Liechtenšteina a s ním pokrevně zpřízněný rod knížat z Dietrichšteina. Skutečnost, že kníže Karel Eusebius z Liechtenšteina (1627—1684) měl za manželku dceru sestry, která byla provdána za mikulovského hraběte Maximiliána z Dietrichšteina, a že hraběnka Frant. Leslieová byla rozená Dietrichsteinová,⁸⁹ osvětluje vznik konventu valtického, novoměstského, prostějovského i brněnského.

Zakladatelem posledně jmenovaného konventu je Leopold hrabě z Dietrichšteina, majitel několika panství na Moravě, z nichž některá takřka sousedila s Brnem (Želčice, Sokolnice). Chtěje mít řád Milosrdných bratří také v hlavním městě Moravy, zakoupil pro něj na nynější Vídeňské (tehdy Václavské) ulici usedlost winkelberskou (Winkler-Bergův dům) a 15. listopadu 1747 (na svátek svého křestního patrona) učinil nadaci 4.000 zl. na 4 lůžka. Provinciál P. Michal Svanda, jenž 5. května 1748 byl zvolen v Římě po třetí provinciálem, poslal do Brna kněze P. Leodegarda Fuchse, pražského rodáka, a Kolomana Kockela, aby darovaný dům převzali a aby činili přípravy k vybudování důstojného konventu. Stavební plány pracoval podle pokynů bratra Kockela František Grim, syn slavného architekta brněnského Mořice Grima, jehož ruka šťastně zasáhla do stavby několika brněnských klášterů. Jelikož staveniště k provedení plánu nestačilo, koupil šlechtný zakladatel ještě sousedící Tallamakrův hostinec, jenž patřil Otcům jesuitům.⁹⁰ Po nedlouhé době přípravných prací byl položen 3. května 1749 po slavné mši svaté, kterou sloužil první představený konventu, základní kámen k nové budově řádové. Stará usedlost, v níž zatím bratři bydleli, část po části bourána. Nejdříve bylo stavěno křídlo v nynější Polní ulici, jehož provedení umožnili moravští stavové, kteří k účelu tomu darovali 100.000 cihel, a magistrát, jenž věnoval 40.000 cihel. V roce 1751 přišel jako představený Caesarij Kolíček, Med. Dr., jenž r. 1753 zahájil stavbu nynější přízemní nemocnice.

Vchod do ní s ozdobným portálem (jaký se nyní spatřuje při vchodu do konventu), vedl z ulice. Po levé straně krátké chodby byla vrátnice (nynější větší světnice vlevo od oltáře), načež se vcházelo do vysoké, široké a dlouhé místnosti pro nemocné, jež mohla pojímti 70 lůžek. V předu,

⁸⁹ Eugen Dostál: Umělecké památky Brna, str. 98.

⁹⁰ Výčepní právo přešlo na konvent, jenž ho též značně dlouho používal.



Konvent brněnský.

směrem k ulici, postaven v ní oltář a vpravo menší světnička pro druhou třídu.⁹¹ Lze se domnívati, že pražská nemocnice byla brněnské vzorem, ale tato překonala onu rozsáhlostí prostor a úpravou. Tehdejší doba skýtalasť stěží co lepšího. V té době Brno stále drželo s Prahou stejný krok. Výstavbu umožnila šlechta a zámožní měšťané, kteří jednak zakládali nadace na lůžka, jednak přispívali dary.

Půdorys budov představoval obdélník s přední strany otevřený a uprostřed do hloubky prázdný. Pravé křídlo podél nynější Polní ulice zabrala v přízemí vpředu lékárna, kterou krásnými malbami vyzdobil Jan Cymbal,⁹² vzadu rozbila stánek vinárna. První a druhé patro zaujal konvent. Levé křídlo bylo vystavěno zpředu na dvě poschodí, ale vzadu (souběžně se Svatkou), pouze na přízemí, jehož výška však sahala až do stropu prvního patra. Zde byla nemocnice. Zadní spojující trakt tvořily budovy staré usedlosti, do nichž byla dána klášterní jídelna, vedle ní kuchyně a špižírna. Volný prostor mezi třemi křídly byl vyhrazen ke stavbě kostela, jenž měl navázati na přední průčelí obou křídel a vytvořiti s nimi nynější frontu do Vídeňské ulice.

Léta 1754–1757 byla věnována vnitřnímu zařizování konventu, jež prováděl nástupce Kolíčkův P. Paulin Effenberger. Ale po něm přišel opět na dvě období 1757–1763 jeho předchůdce, aby pokračoval v zařízení nemocnice, do níž 7. října 1759 mohl uložit první nemocné. Ještě jednou, a to naposled, zavítal do Brna, aby vedl vnitřní výzdobu chrámu 1772–1775. Mimo Brno řídil po dvě období konvent pražský 1766–1772 a zvolen byv konečně v r. 1775 za převora pro konvent těšínský, zemřel tam 14. září téhož roku. Muž podobných zásluh jako P. Švanda v Praze a P. Schön v Prostějově.

Prázdný prostor mezi výše popsanými křídly volal po zastavení. Sotva tíha břemen z předešlých staveb poněkud spadla s beder konventu, přikročil převor k stavbě kostela. Dne 12. září 1768 za převora P. Sabiniana Wessenberga, světil brněnský farář Jan Brum slavnostně základní kámen, jenž položen vlevo od vchodu do chrámu. Stavbu prováděl brněnský stavitel Bartoloměj Zindtner podle plánů, jak se zdá, již Františkem Grimem vypracovaných.

Dne 15. července 1771 mohl světití biskup Matyáš hrabě Chorinský posvětit věžní kříž a jeden zvon. Déle trvala vnitřní výzdoba nevelikého

⁹¹ V této světnici zemřel r. 1829 učený slavista a buditel českého národa Dobrovský.

⁹² Jan Cymbal podle ústního podání byl sirotek, jehož se ujal v dětství vídeňský konvent. Hošík sloužil řádu jako poslíček a ve volné chvíli nejraději kreslival. Řádovi představení, pozorující jeho zálibu i nadání, dali jej vycvičiti v malířství. Dovedný mistr z vděčnosti postavil své umění do služeb řádu.



Nemocniční síň v Brně z r. 1753.

siče chrámu, jenž však může býti oválným půdorysem i výpravou vzorem barokového kostela, mírného a elegantního moravského směru. Malba oltářů a stropu byla svěřena brněnskému malíři Jos. Šternovi, jenž vytvořil na oltářích díla mistrná a na stropě (oslava sv. Jana z Boha v nebi), vzhledem na skoupě vyměřený prostor, práci pozoruhodnou. Chrám, na jehož stavbu přispěl největším darem (2.000 zl.) hrabě Karel Herzan, byl vysvěcen již jmenovaným prvním biskupem brněnským na druhou neděli po velikonocích (3. května) 1777 za převora Verekunda Faltise (1775–1784).

Po klidných dobách převorů Serviliána Rabentische (1784–1790) a Kosmy Weisse (1794–1797) na delší dobu nastoupil v čelo konventu P. Alfons Pfannkuchen (1797–1809), za kterého došel ústav dalšího rozkvětu. R. 1804 postavil nad nemocnicí poschodí a zřídil v něm 11 světnic. Tento vrchní trakt, jakož i druhé poschodí bývalého křídla kuchyňského, zbudovaného Narcisem Nietschem (1809–1831), má svou zvláštní historii, neboť byl od r. 1865 jakoby ústavem v ústavě. V tomto roce, když se začala přestavovati nemocnice u sv. Anny, uzavřel moravský zemský výbor s konventem smlouvu, podle níž se konvent stal filiálkou zemské nemocnice a zavázal se k tomu účelu věnovati 160 lůžek. Po 11 letech za převora Klaudia Budila byla smlouva změněna tak, že místo ne-

mocných budou se přijímati choromyslní muži, nejprve v počtu 50, později až 160. Část choromyslných musela být umístěna v paviloně, jenž stával tam, kde začíná přístavba do Polní ulice. Tento řádivý ústav byl zrušen, když byl zbudován zemský ústav pro choromyslné v Černovicích u Brna. V roce 1898 změnily se uvedené místnosti na zemský chorobinec.

Za Narcisa Nietsche příční winkelberský trakt vzadu, stará to klášterní jídelna a kuchyně, jenž snad původně sloužil hospodářským účelům, hrozil sesutím. P. Nietsche jej zbořil a na jeho místě postavil nynější dvoupatrové křídlo, čelící do dvora (nynější refektář). Do nemocnice zjednal přístup chodbou, takže vchod z Vídeňské ulice mohl se později zastavěti. Škoda jen, že neponechal se k vůli souměrnosti průčelí starý portál. Mimo toto křídlo vybudoval nově většinu hospodářských stavení. Když se již těšil na odpočinek, byl přinucen k další stavbě. Dne 26. května roku 1830 o 6. hodině večer prudký víchř srazil střechu věže a P. Nietsch se musil postarat o novou. Po druhé tutéž práci bylo třeba vykonati r. 1883 převoru Michalu Černému, když trámy zatékáním uhnily a vrch se naklonil. Jmenovaný převor věž zvýšil o 3 m. Na dílo značně přispěly Náboženská matice a Moravská spořitelna.

Mimo tyto obtíže měl konvent v 19. století ještě jiné svízele. Přechod z 18. do 19. věku byl velmi bouřlivý. Litice válečná honila se Evropou, zvláště Rakouskem, a zastihla též Moravu. Napoleon vtáhl s vojskem do Brna a usadil se v budovách nynějšího zemského politického úřadu. Mužstvo jeho zcela naplnilo konvent, nešetřilo však jeho místností a nemírnilo se v požadavcích. Po bitvě u Slavkova 5. prosince kdejaký kout zaplněn raněnými. Město, stížené kontribucemi, trpělo velmi, ale ještě hůř pochodil konvent. A po bitvě u Aspern a Wagramu r. 1809 bylo jen málo lépe. V r. 1811 dolehl na dům státní krach.

Válka v r. 1866 zachovala se ke konventu milosrdněji. Mimo to, že vyživoval 26 důstojníků a 241 mužů rakouských a 42 důstojníků a 38 mužů pruských, nebyl krutěji postižen. Cholera, jež po válce následovala, uložila sice bratřím mnoho práce, ale zahнала rychle Prusy.

Hůře však nežli všechny tyto zevnější útrapy sužovaly klášter svízele vnitřní, uvolněná kázeň a ochablý duchovní život. P. Kancián Mauroner (1831—1841) dovedl ještě vnitřní i zevní hospodářské poměry ovládnouti, ale jeho nástupcové Sofron Sonnawent, Sergij Böhm a Pankrác Polívka nestali se pány situace. Za nich nejen nelze mluvit o dalším rozvoji ústavu, nýbrž nutno přiznati úpadek, jenž takřka sahal domů na kořen bytí. I v Brně neslo josefinské „osvícenství“ ovoce. Na štěstí našel se muž, jenž dovedl zavčas zavést pořádek; byl jím P. Filibert Janěček. Předně zrušil v domě výčep vína, jenž byl pařeníštěm zla v domě



Jedna z místností chovanců chorobince brněnského.

a příčinou špatné pověsti v městě a v okolí. Pak zavedl spoření a povolna splácel dluhy, jež za předchůdců dosáhly výše 10.000 zl. Bratry nadchl svým příkladem k věrnému plnění řádových povinností. Do roku 1862 obnovil dobrou pověst konventu a důvěru v něj, o čemž svědčí výše zmíněné smlouvy se zemským výborem. Chvalná pověst již konvent neopustila, což dokazuje zvláště nabídka, kterou dostal od jmenovaného úřadu r. 1895.

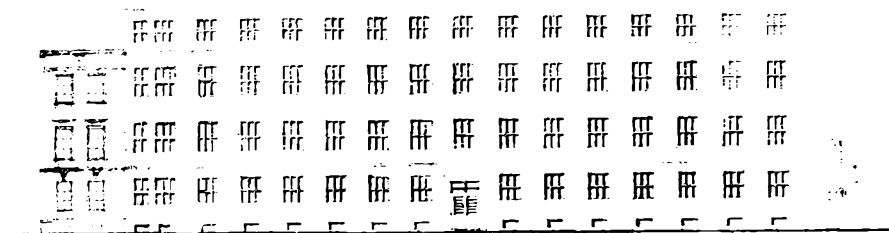
Blahé následky obnoveného pořádku ukázaly se též na zevnějším vzrůstu konventního majetku. Na jaře r. 1867 koupil klášter sousední domy v Polní ulici č. 61a a 61b s jejich zahradami, jež byly připojeny k zahradě konventní. R. 1868 bylo koupeno sousední pole, z něhož byla vzata parcela k stavbě činžovního domu, který byl dobudován r. 1869; zřízeno v něm 41 malých bytů. Asi o 30—40 let později zakupoval konvent domy ve Vídeňské ulici směrem k mostu. R. 1900 byl koupen dům č. 5 za 31.000 zl., r. 1908 č. 3 za 94.000 K a konečně r. 1931 část domů č. 1 za 110.000 Kč, čímž se územní plochy a stavební místa sjednotila a zaokrouhlila a dosáhlo se dosti volného místa k budoucímu rozšiřování ústavu i nabylo se zahrad k zotavení nemocných. Zvýšené možnosti rozvoje přinesly co nejdříve konventu novou nabídku.

Roku 1895 rozhodl se totiž zemský výbor moravský, že zřídí na počest

50letého jubilea panování rakouského císaře Františka Josefa I. zaopatřovací ústav (chorobinec), prozatím pro 120 starých neb z jiné příčiny k práci neschopných mužů, jehož správa byla by svěřena některému duchovnímu řádu. Z té příčiny obrátil se zemský výbor moravský dne 21. prosince 1895 na konvent s dotazem, zda by převzal správu a službu v novém ústavu. Po delším jednání došlo v té věci k dohodě. Zemský výbor se zavázal, že udělí konventu subvenci v částce 50.000 zl. r. m. a na zbytek nákladu že poskytne bezúročnou půjčku. Za to měl konvent povinnost vybudovati a zařídití ústav. K původní budově konventní v ulici Polní byl kdysi přistavěn výše zmíněný pavilon, který byl nyní zbořen a na jeho místě vybudována dvoupatrová moderní budova. V ní a v druhém patře staré konventní budovy bylo získáno místo pro 120 chovanců. Se stavbou nového ústavu se započalo dne 10. srpna roku 1896 za převorátu P. Michala Černého. Dne 10. srpna 1898 přijati první chovanci v počtu 21 osob. Slavnostní posvěcení ústavu vykonal však teprve 17. listopadu 1899 brněnský biskup František Sal. Bauer. Výstavbou nové budovy chorobince ukázala se potřeba přeložití hospodářská stavení, jež stála v přímé blízkosti nově pořízeného křídla v Polní ulici. Staré místnosti byly tedy zbořeny a asi ve vzdálenosti 150 m na zahradním pozemku vystavěny nové. Místo, získané odstraněním starého hospodářství, bylo proměněno v park k zotavení nemocných a chovanců.

Po výstavbě chorobince nastala doba klidu, jíž bylo třeba k umořování vzniklého dluhu. Mimo potřebné opravy nedálo se nic pozoruhodného. Vtom byl klid přerušen výstřely v Sarajevě 28. června 1914. Po měsíci vypukla válka. Převoru P. Homobonu Kyovskému nastal úkol vésti ústav v nejtěžší době válečné a poválečné. Nemocnici a část chorobince hned od srpna zabral stát za vojenský lazaret, jenž v něm zůstal až do června 1920. Pochvalné uznání, jehož se dostalo konventu od generála Podhajského, svědčí, že správa se starala o vojáky pečlivě a že bratří ošetřovatelé plnili své povinnosti co nejsvědomitěji. Sama dlouhá doba, po kterou vojáci byli ponecháni v řádové nemocnici, mluví pro bratry co nejpříznivěji. Jinak trápily konvent svízele známé z popisů předěšlých. Zvony, píšaly varhan, kovové nádoby pobrány. Nové zvony pořídil r. 1924 převor Josue Šalamoun: Sancta Maria ve váze 510 kg, S. Joannes de Deo 243 kg a S. Joseph 170 kg. Posvětil je 12. října nejd. P. František Bařina, starobrněnský opat. Lila je firma Manoušek v Brně.

Ale sotva zavítaly doby míru, hned se pracovalo na dalším rozmachu ústavu, jenž postupoval s prudkostí prvotních dob. Jakmile P. Jonáš Caletka ujal se správy, zahájil široko založenou činnost k výstavbě nové operační síně. Sbírky za tím účelem konané i ofěrami ve chrámech nevy-



Náčrtek průčelí nové nemocnice v Brně.

nesly sice ani poloviny potřebné sumy, to však provedení jen o nějakou dobu oddálilo. Zatím roku 1920 v celém domě a kostele zavedeno elektrické osvětlení (dosud se svítilo petrolejem a plynem) a opraveny budovy konventu, nemocnice, chrámu a činžovního domu, což si vyžádalo nákladu 150.000 Kč. Teprve r. 1923 za převora P. Josue Šalamouna byla přistavěna k chirurgickému oddělení operační síň o čtyřech místnostech (předsíň, umývárna, roentgenologická laboratoř a operační síň). V téže době úplně na jiné stroje převedeno ústřední topení v nemocnici, jež zavedeno i do starých místností chorobince nad nemocnicí. Práce si vyžádaly nákladu čtvrt milionu Kč. Místnosti vysvěceny 18. listopadu za přčetné účasti lidu opatem Františkem Bařinou O. S. A. Nedlouho před započatím práce v nové operační síni náhle 16. září zemřel nezapomenutelný primář chirurgie Dr. Bohdan Vašek, jenž za skrovných poměrů úspěšně pracoval a těšil se na práci v moderním prostředí.

S novou operační síní a s nástupci jmenovaného nebožtíka, universitním docentem Dr. Janem Zahradníčkem, slavným ortopedistou,⁹³ a s jeho výtečným pomocníkem Dr. Janem Trnkou jako by zavál čerstvý obživující duch celým chirurgickým oddělením. Slavná pověst Dra Zahradníčka přesahovala hranice Moravy. Internu pak docent Dr. Josef Mendl vždy udržoval v nejlepší pověsti. Nával nemocných, zvláště druhé třídy, nutně žádal rozšíření nemocnice. Zemský výbor ochotně přenechal k tomu účelu polovici prvního patra nového chorobince, jež byla vkusně přizpůsobena r. 1924. Ale i s tím se vystačilo pouze na krátkou dobu. Roku 1928 vedl chirurgické oddělení pozdější univ. prof. Dr. Karel Neuwirth, specialista urologických nemocí. Tehdy musilo se přibrati celé jmeno-

⁹³ Roku 1933 byl zvolen a jmenován řádným profesorem Karlovy university v Praze.

vané patro, čímž se celkem získalo 10 pokojů o dvou lůžkách a dvě světnice s 12 lůžky třetí třídy pro nemocné ženy. Chovanci chorobince, kteří byli v těch místnostech ubytováni, byli přestěhováni do konventu letovického, jenž byl za tím účelem rozšířen. Ošetřování řádové nemocnici svěřovaly se teď významné osoby, jako: Dr. Jan Sedlák, prof. theologie a slavný dějepisec († 8. V. 1924), Dr. Václav Vondrák, universitní profesor a slovatný slavista († 13. VIII. 1925) a Dr. Alois Kolísek, profesor theologie a národní pracovník, zasloužilý zvláště o Slováky a Hlinku († 25. VIII. 1931). O těch, kteří se v nemocnici uzdravili, se nemluví.

Rozmach nemocnice vyžadoval lepšího vybavení operační síně, zvláště dokonalého roentgenů. O to se zasloužila r. 1930 Ústřední soc. pojišťovna v Praze, která nejen darovala moderní roentgenův přístroj, nýbrž i svým nákladem dala provést adaptační a instalační práce, jež samy si vyžádaly nákladu 120.000 Kč.

Práce ty prováděl nástupce P. Agapita Příbyla (1925—1928) P. Longin Horák, bývalý převor v Těšíně a Gorici, generální tajemník a generální definitor (1919—1928). Výtečný tento muž a vzorný řeholník, jenž prohlížel do budoucnosti, věděl, že všechno, co se dosud v Brně stalo pro rozkvet ústavu, je práce prozatímní a že doba nutně vyžaduje pronikavého rozšíření nemocnice. Činil tedy (i P. Příbyl) přípravy, jež záležely v tom, co jest nejnutnější, ve shromažďování peněžitých prostředků. Provedení díla svého se bohužel nedočkal; zemřel 6. července 1931. On postaral se roku 1930 též o důkladnou opravu kostela za 28.000 Kč.

Za něho byla odhalena 6. ledna 1929 na průčelí konventu pamětní deska učenci a národnímu buditeli, knězi Josefu Dobrovskému, jenž toho dne před sto lety zemřel ve světničce, jež jest za deskou.

Po smrti P. L. Horáka převzal správu konventu P. Turibius Veselý, dosavadní převor v Novém Městě nad Metují a před tím převor v Letovicích, jenž plány a úmysly, pojaté jeho předchůdci, provedl. Podle nich měla se v Polní ulici zbořit stará prádelna (domek nízký, ale dlouhý), vedle ní výkrovní kaple, na dvoře márnice a veranda před stolárnou a na jejích místě měla se postavit nová nemocnice s průčelní stranou 57 m dlouhou.

Když byly plány schváleny nadřízenými úřady, byla vybudována v létě 1932 na zahradním pozemku nová výkrovní kaple s márnicí. Na podzim téhož roku postavena v zahradě ze stavebního materiálu, získaného rozbouráním staré výkrovní kaple, prozatímní prádelna, ve které se později umístila stolárna. S vlastními stavebními pracemi (bouráním domu č. 3. v Polní ulici a kopáním základů) začalo se v polovině měsíce března. Základní kámen byl posvěcen dne 30. dubna r. 1933 vzác-



Konvent letovický s nastavbou z r. 1932.

ným příznivcem a dobrodincem konventu J. M. nejd. p. opatem Frant. Bařinou za účasti veled. P. provinciála, OO. definitorů a převorů řádové provincie, četných přátel a příznivců konventu. Plány a stavbu provedli brněnští stavitelé Pisinger a Zeman za 3,500.000 Kč. Vnitřní zařízení si ovšem vyžádá dalšího milionového nákladu.

9.

Letovický konvent sv. Václava (1750).

Jedeme-li drahou z Brna k České Třebové, s radostí spočívá oko naše na čistých vesničkách a městech, ale nejvíce se pokochá pohledem na městys Letovice, jemuž vévodí dva pahorky s význačnými stavbami: vyšší a srážnější je korunován starobylým zámekem, nižší a pozvolnější kostelem a klášterem Milosrdných bratří. Původcem kláštera je majitel zámku

baron Jindřich Kajetán z Blümegen, pán na Letovicích a Slatince, Jeho Veličenstva řím. císaře, uherského a českého krále skutečný tajný rada, president cís. král. representace a komory a nejvyšší zemský komoří markrabství moravského.

Rídě se slovy Kristovými „Cožkoli jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili...“⁹⁴ položil základ k ústavu, v němž by došlo ošetření 6 chudých nemocných z jeho panství. Služby ošetřovatelské měli jim prokazovati Milosrdní bratří. K tomu účelu věnoval svah proti zámku na straně severní, kdež si řád měl vystavěti potřebné budovy a založiti zahrady. Panství se zavázalo, že dá všechno potřebné stavivo, řád si měl zaplatiti pouze jeho dovoz a stavební mzdy. Aby práce uspěl, zakladatel se zavázal, že po výstavbě budov učiní ještě na udržování nemocných nadaci v částce 20.000 zl. Zatím kapitál uložil na 5—6% a Milosrdní bratří měli používatí jeho úroků ke stavbě. Počet řeholníků určen na šest. Byli to převor, kněz, lékař, lékárník, ošetřovatel a hospodář. Tak bylo ujednáno mezi zakladatelem a tehdejším provinciálem Michalem Švandou.

Za budovatele konventu určil jmenovaný provinciál bratra Longina Trauba, dovedného stolaře, jenž se r. 1703 narodil ve Svábsku a r. 1730 složil ve Vídni řádové sliby. K němu přidružil bratra Bernarda Hölzla a později jednoho bratra z Brna. Dne 9. května 1751 zvolen bratr Bernard při mezikapitole v Praze za prvního vikáře konventu letovického, jímž zůstal až do r. 1757. Teprve po tomto roce v čelo konventu s titulem vikáře nastupuje P. Longin Traub, aby podržel nad ním vládu až do své smrti 30. května 1781. Třeba v první době P. Traub konvent nespravoval, přece vždycky byl jeho duší, jež jej oživovala, osou, kolem níž se všechno točilo. Byl nejen jeho spolutvůrcem, jako bratr Koloman Kockel kláštera brněnského, nýbrž i jeho dějepiscem. Nikdo z prvních převorů nevyličil s takovou přesností a zajímavostí vznik svého konventu jako P. Longin Traub.

S Božím požehnáním a s třemi zlatými v kapse vydal se 20. ledna 1750 z Vídně do Letovic. „Měl jsem,“ — vypravuje — „velikou skříň s truhlářským náčiním, kterou mi jakýsi slezský vozka dovezl za 1 zlatý 8 kr. až do Valtic a kterou mi pak tamější převor P. Jeremiáš Ditsche klášterními koňmi dal dopravit do Brna. Z Brna do Letovic cestoval jsem pěšky a dorazil jsem tam 1. února o 2. hod. odpoledne.“

„Představil jsem se J. Excel. milostivému fundatorovi. Když on zcela schválil moje návrhy, odeslal mne k panu vrchnímu Janu Geringovi. Pro-

⁹⁴ Matouš 25, 40.



tože nebylo v zámku prázdného pokoje, ujednal jsem s ním, že mne vezme k sobě za 1 zl. 30 kr. týdenního platu.“

„Mezitím prohlédl jsem si místo pro konvent a, ve jménu Božím počínaje, zhotovil jsem přiměřený půdorys a průčelí, jež J. Excel. pan fundátor a vysocedůst. P. provinciál schválili a podepsali.“

„Velikou nesnáz působilo, jak zjednatí dostatečné množství vody. Umínil jsem si, že vykopu studnu; je v křížové zahradě. Při hloubce jednoho sáhu narazilo se na skálu a mnoho jsme se natrápili, nežli jsme se dokopali 11 sáhů. Teprve při 15 sázích ukázala se voda a 24. prosince 1750 byla studna pohotově.“

„Dne 26. dubna 1751 začali jsme (Fr. Bernard Hölzel, lékárník a potom převor v Těšíně a Linci) se spolubratrem, jenž byl sem poslán z Brna, když jsme se napřed zúčastnili mše sv., stavěti ve jménu nejsv. Trojice, a to na rohu vlevo od kostelních dveří, načež jsme budovali základy.“

„Dne 1. června nastěhovali jsme se s bratrem Bernardem do svého zatímního bytu u punčocháře Kocourka.“

„Dne 14. července vykonal veled. místní pan farář slavnost svěcení základního kamene za přítomnosti J. Excel. fundátora, jeho manželky a jeho švagra barona Chorinského. Základní kámen leží uprostřed za oltářem, na kterémžto místě je v kameni vytesán kříž.“

Podobně důkladně i poutavě popisuje bratr Longin Traub historii staveb a konventu dále. Začali tím, čím v Brně končili, kostelem. Roku 1753 dodělali kostelní střechy a pak teprve přikročili k stavbě konventu, již r. 1754 dovedli až ke vchodu. Učinivše něco pro sebe, pokračovali v dostavbě kostela. Roku 1755 dali slavnostně posvětit a nasadit kříž na věž, r. 1756 dokončili své pokoje a nastěhovali se do nich, r. 1757 sklenuli kostelní strop. To již spravoval konvent P. Longin Traub, byv při generální kapitole v Římě 29. dubna zvolen vikářem pro Letovice. V roce následujícím stal se známý pruský vpád na Moravu, jenž čilou stavební činnost v Letovicích poněkud zabrzdl.

V této první době též vzrostl konventní majetek. Na podzim r. 1751 byla koupena sousední usedlost a její zahrada připojena k zahradě konventní. Celou rozsáhlou zahradu obehnal P. Traub důkladnou zdí, takže, když se po válce sedmileté vrátil zakladatel domů, podivil se velikosti vykonaného díla. Mimo to bystrý převor a dobrý stolař pracoval o vnitřní výpravě kostela. Dne 11. září 1774 bratr manželky zakladatelovy Matyáš hrabě Chorinský, biskup samařský a infulovaný prelát brněnský, mohl přikročiti k jeho vysvěcení. Dne 26. října vysvětil Jan Brait-schopf, děkan boskovický, nemocniční hřbitůvek, jenž se rozkládal na svahu pod klášterem. Roku 1835 byl zrušen.

P. Longin Traub vykonav obrovský úkol, o němž pracoval 31 let nejen důmyslem, nýbrž i pilnou rukou, zesnul po čtyřdenní nemoci na „vnitřní zánět“ 30. května 1781 v 78 roce věku svého a po 52 letech služby řádové a byl pochován děkanem boskovickým Vavřincem Mertou za veliké účasti duchovenstva a lidu v hrobce pod chrámem. Od té doby byli tam ukládáni — mimo hraběcí rodinu — všichni řádoví členové, zemřelí v Letovicích. P. Longin Traub dočkal se ještě té radosti, že dne 2. ledna 1780 viděl uskutečněnu nadaci 20.000 zl., jež slíbena před 30 lety, jako důkaz, že dílo, jak si je kdysi představoval zakladatel, bylo skončeno. Po uskutečnění nadace přestala doba vikářů a nastala doba převorů.

Nicméně nutno přiznati, že ještě dosti práce čekalo na nástupce Traubovy, Bonaventuru Rabatsche, Aurela Richtera, Karla Petermanna, Trankvila Müncha, Pacifika Lieba, Theofila Šrámka a Landulfa Tschoppa. Teprve kolem roku 1802 dostal konvent podobu, již podržel déle než 120 let. Z té doby pocházejí plány, kreslené Františkem Bauerem, jedním z oněch tří bratrů, jež dal P. Norbert Boccus vyučiti malířství.

*Domek, v němž
bratři
v Letovicích
původně bydlili.*



Rozumí se, že svízele doby dopadaly též na konvent letovický. O pruské válce 1758 již se stala zmínka. Běd napoleonského vpádu na Moravu z r. 1805 zůstaly sice Letovice ušetřeny, ale zato kruté bitvy z r. 1809 těžce konvent pocítil. V měsíci květnu po bitvě u Aspernu byli dodáni na ošetření 202 ranění a nemocní vojíní a po bitvě u Wagramu dosáhl do října jejich počet číslice 710. Čtyři členové konventu musili se činiti, aby se k spokojenosti zhostili svého úkolu; za to se jim sice dostalo „nejvyššího uznání“ prostřednictvím moravského zemského presidia, nikoli však hmotné náhrady. Podobně tomu bylo r. 1812 a 1813, kdy po bitvě u Lipska dosáhl počet ošetřovaných vojnů čísla 500. V dobách těch řídil konvent P. Gordián Jaeckel, lékař. Za válek italských r. 1859 došlo ošetření 53 a r. 1866 „mnoho“ vojnů.

Z převorů, kteří během 19. století stáli v čele konventu, nutno jmenovati zvláště P. Paschala barona z Hochbergu (1841—1844), jenž otcovský svůj podíl 24.000 zl. věnoval konventu a tak se stal takřka jeho druhým zakladatelem.

Význačných změn se za celou uvedenou dobu v klášteře neudálo. Zmínky zasluhuje pouze, že r. 1811 byl rozšířen zámecký vodovod štedrostí rodiny zakladatelovy do konventu, kteréžto přízni se ústav těší až dosud z milosti nynějších majitelů zámku, kteří r. 1820, po vymření rodiny pánů z Blümegen, převzali letovické panství. Hraběcí rodina Kálnokyů z Kőröspataku celý vodovod nákladem 30.000 K roku 1911 předělala a vždy dávala laskavý souhlas s jeho stále stoupajícím rozváděním v konventě. Podpor, jichž se dostalo konventu od této vpravdě šlechtické rodiny, je tolik zaznamenáno v pamětní knize, že by výpočet sám vyplnil celé stránky.

Ale při všech podporách, jichž nabýval ústav též z jiných stran, zvláště od zemského moravského výboru, konvent nevycházel z úzkých, poněvadž nevyvíjel pozoruhodné činnosti, a této zase vyvinouti nemohl, poněvadž hmotné prostředky to nedovolovaly. Ještě r. 1898 letovická nemocnice měla pouze 16 lůžek a v r. 1900 se jich čítalo 20. Na větší činnost nebylo lze se zmoci, protože zakládací nadace zakazovala konventu sbírky peněz a potravin. Domyslíme-li si nákladné udržování kostela a budovy, pochopíme, proč jiné konventy musily letovickému přispívat ku pomoci, zvláště když jej stihlo nějaké neštěstí.

Tak v r. 1907 za P. Aurela Papouška, známého z Prahy, zaznamenává pamětní kniha: „Dne 14. května snesla se nad Letovicemi neobyčejně prudká bouřka s krupobitím. Z mraků lila se voda proudem. V krátkosti zalila a odplavila úrodná pole a slibnou úrodu a nenacházejíc odpadu, hromadila se u zdi klášterní zahrady, až ji v délce 30 m prolomila a ze zahrady vytvořila jezero. Tomuto neodolala dolní zeď, byla též prolomena a proudy vod se valily dolů do městečka, kdež vracejícího se dělníka Sychru porazily. Tento dříve, než mohla přijíti pomoc, utonul. Škoda klášteru způsobena veliká a postavení zdi stálo 1742 K 30 h.“

A přece chrám a konvent i při nouzi byl udržován ve vzorném pořádku a nezůstával za vymoženostmi doby. Elektrické světlo, jež bylo zavedeno v brněnském klášteře až v r. 1920, osvětlovalo dům a chrám letovický již o hromnicích r. 1909 za převora Anastase Zelenky. Roku následujícího obnoven celý kostel, pořízen nový stůl a svatostánek hlavního oltáře, jež vysvěceny biskupem Huynem 3. dubna.

Žilo-li se v letovickém konventu těžko v dobách míru, přitížilo se mu povážlivě za světové války, kdy v jeho čele stál P. Josue Šalamoun. Ještě štěstí, že řeholník tak čilý a podnikavý vedl jeho správu. Také jeho záznamy v pamětní knize jsou svérázné a pozoruhodné. Hned začátkem války byli dáni do konventní nemocnice ranění vojáci, kteří až do konce r. 1914 byli ošetřováni v tomto chudém špitále zdarma. Ošetřování raněných dobrovolně převzaly některé slečny, zvláště komtesa Eliška Kálno-kyová. Hrabě a hraběnka darovali každý po 1.000 K. Roku 1915 dostoupla drahota té výše, že se pomýšlelo na zrušení vojenského lazaretu, ale díky Bohu nedošlo k tomu. Ředitel textilní továrny a jeho choť darovali na raněné každý po 1.000 K, mlýn ve Skalici mouku a továrna 500 K. Roku 1916 čteme v pamětní knize: „Třetí rok již tomu, co litice válečná zuří a běsní. Stále nám sem dovážejí raněné a rekonvalescenty, které jsme na tu drahotu a nedostatek potravin přece uspokojili a uzdravené propustili z lazaretu. V tomto roce vojenská správa zbudovala velké nemocniční baráky a začala stahovat všechny nemocné a raněné do těchto

středisk. Náš lazaret byl též zrušen a poslední transport vojáků odcházel 10. listopadu do Brna. Vystřídalo se u nás přes 500 vojáků rozmanitých národností a náboženství.“ V r. 1917 zaznamenána pozoruhodná věta: „Byla ještě větší drahota a lichva, kterou jsme od křesťanského lidu nemohli očekávat.“ A v roce 1918: „Zdálo se, že nebe se zavřelo a nechťelo slyšeti prosby těch tisíců ubohých, které vysílali za celý křesťanský svět k Všemohoucímu.“ A po válce roku 1919 převor mezi jiným píše (co se současníkům jeví všedním, ale budoucí čtenáře bude zajímati): „Peníze se okolkovaly, a kdo měl více jak 500 K, byla mu polovice vrácena a druhá polovice vzata na úhradu státní půjčky.“ Rok 1920 zahajuje slovy: „Drahota všeobecná, nespokojenost dány opět novému roku do vínku.“ A končí o něm svůj úsudek: „Leč ještě osudnější měl pro nás býti bojem náboženským, který přinesl a jenž v Letovicích značně rozbouřil hlavu občanského míru.“

Poslední řádky věnuje drahotě, vypisuje ceny poživatin, látek a obuvi a zaznamenává: „Látka dobrá není téměř ani k dostání a žádáno za ni 500—800 K za jeden metr. Jinak vyráběny látky papírové nebo poloplátěné a polopapírové.“ Ze konvent letovický drahotou velmi trpěl, netřeba zdůrazňovati. Pojednou však nastal pro něj v tomto směru utěšený obrat.

Roku 1923 začal zemský výbor pro péči o válečné poškozence umísťovati v letovickém domě nemocné invalidy, za něž platil po 20—25 Kč denně. Jelikož těchto (kromě 18 občanských nemocných) bylo stále 15 až 20, poměry peněžní se zlepšily, což umožňovalo různá zdokonalení a přípravy na budoucí rozvoj, který již klepal na brány konventu. Duchovním původcem nastalého rozmachu byl bratr Kleofáš Macháně, inspektor zemského chorobince v Brně. Tento řádový člen, jenž vynikal



*Kříž v jídelně letovické.
(Nizozemská malířská škola.)*

stejně neobyčejnou rázností, bystrou prozíravostí a houževnatou vytrvalostí jako vrozenou láskou k pořádku a čistotě, pozvedl a zvelebil brněnský chorobinec neočekávaně. Není divu, že zemský výbor moravský koncem r. 1926 učinil brněnskému konventu nabídku na zvýšení počtu chovanců o dvacet. Jelikož však zde nejen nebylo místa, nýbrž rozmach nemocnice, jenž nastal s příchodem Dra Zahradníčka, Dra Trnky a později Dra Neuwirtha, vyžadoval si nových a nových místností, učinil jmenovaný bratr u zemského výboru dotaz, zdali by nebyl ochoten část chorobince brněnského přeložit do konventu letovického. Návrh byl přijat s ochotou. Když bratru Kleofáši podařilo se pro něj získati též letovického převora Turibia Veselého (1925—1931) a když se úřední vyjednávání se zemským výborem úspěšně skončilo, bylo odesláno do konce ledna 1927 z Brna do Letovic 18 starců, kteří částečně musili býti umístěni v prvním patře. Na 50—60 ošetřovanců dům však nebyl stavěn. A když vzpomenuť bratr zdůraznil nutnost jeho přístaveb, poněvadž počet chovanců, posílaných z Brna do Letovic, ročně poroste, odhodlal se převor Turibius, ježž zdobí stejné vlastnosti jako bratra Kleofáše, k naznačenému kroku.

Rok 1928 začal tedy ve znamení příprav ke stavbě druhého patra nade dvorní frontou a nad nemocničním křídlem. Letovický stavitel Biegner zhotovil plány, jež byly úřady schváleny. Podána žádost o dovolení stavby, již komise vyhověla 24. března. Památkový úřad činil sice potíže, boje se, aby zevnějšek pěkné budovy neutrpěl, ale když se přesvědčil, že obavy jsou zbytečné, nečinil dalších námitek. Dne 4. května přišli první dělníci. Převoru nastaly práce a starosti, jež jakožto výborný organizátor úspěšně zdolal. Dovedl získati pro dílo křesťanské lásky okolí, obce i jednotlivce, kteří je vydatně podporovali. Každý uznával, že chudý klášter, jenž pořizuje ústav se stavebním rozpočtem 500.000 Kč, bez vnitřního zařízení, nezbytně potřebuje podpory. Z dobrodinců na předním místě stůž obec letovická, pak místní panstvo Kálnokyů, Jan Skoupil, starosta Petr, obec Vísky, hrabě Fries z Černé Hory, Pospíšil z Třebětína, obec Třebětín, inženýr Dvořáček, konvent valtický a prostějovský. Pan Winter a Sirůček a stavitel Biegner zdarma dovezli materiál. Dne 25. listopadu pan děkan Mazal z Bořitova vysvětil slavně budovu a 27. t. m. komise ji schválila a dovolila ji obydleti. Stavba stála 500.000 Kč, vnitřní zařízení 43.557 Kč a rozšíření vodovodu (1930) 18.000 Kč. — Začátkem prosince bylo dopraveno z Brna dalších 25 chovanců.

Stejnou péči jako nemocnici a chorobinci P. Turibius Veselý věnoval řádovému chrámu. Chtěje oslaviti tisícileté úmrtí sv. Václava († 929), ochránce země české a patrona chrámového, objednal tři nové zvony (sta-

rý prodal) od brněnské firmy Manoušek, jež dal 28. září slavně posvětit. Výdej s tím spojený činil 25.000 Kč. Roku následujícího dal za 20.000 Kč vymalovat kostel malířem Daňkem a za 19.000 Kč položit v něm novou šamotovou dlažbu.

P. Turibius Veselý, vykonav veliké dílo v Letovicích, odešel v dosavadní hodnosti do Nov. Města nad Metují, odkudž po krátké době byl poslán do Brna, aby tam uplatnil své zkušenosti v rozsahu ještě větším. V Letovicích vystřídal jej

P. Kašpar Bureš. Osvědčený tento převor, jenž spravoval konvent kukský v letech 1922—1928 a novoměstský 1928—1931, měl v práci předchůdcově pokračovati. Ustavu, jenž poslední dobou velmi vzrostl, neboť v r. 1930 bylo zabezpečeno na žádost Zemského výboru pro péči o váleč. invalidy ještě 20 lůžek pro plicně choré, nedostávalo se místností pro ubytování zvýšeného počtu ošetřovatelů. Nastavby byly nezbytné. Stavitel Biegner opět vypracoval plány na zvýšení průčelí nákladem 150.000 Kč. Památkový úřad dělal ještě větší obtíže nežli předešle. Musilo se upustiti od zvýšení celé fronty. Dne 18. června 1932 obětována mše sv. na úmysl, aby Bůh žehnal dílu a dopřál jeho šťastného ukončení. 20. června práce zahájeny. Jako před čtyřmi roky ani nyní nechybělo dobrodinců. Buďtež zvláště jmenováni: hrabě Alexander Kálnoky, hraběnka Coudenhovová-Honrichsová, obec Visky a pan Toul. Pan Winter a pan Schwarz opět dováželi zadarmo potřebný materiál. Dne 24. července zemřel stavitel Biegner ve věku 37 let a dílo dokončil jeho asistent Rehoř. Stavba, již komise schválila 4. září, vyžádala si nákladu 180.975 Kč, mimo ústřední topení, jež stálo 28.000 Kč.

Zdolav velikou práci, uzavírá převor poslední den toho roku slovy: „Končíce rok 1932, děkujeme Pánu Bohu a svatému Václavu, patronu našeho kostela, za veškerá prokázaná dobrodiní.“

Při slově „dobrodiní“ tanulo P. Kašparu Burešovi na mysl neštěstí, jež stihlo konvent 29. srpna t. r. a které na štěstí neskončilo zcela nešťastně. Toho dne o 7. hod. večerní snesla se nad Letovicemi nadmíru prudká bouře, jež chrlila proudy vod a blesky. Z těchto dva zasáhly klášter: jeden sjel komínem do kuchyně, vyrazil ze sporáku oheň, při čemž kuchařce vypadla leknutím 25litrová konev mléka, jež se vylilo, — a druhý uhodil do věže, roztříštil její vrch, smekl se trámovým, dostal se do hodín, jež škaredě pošramotil, prorazil pod nimi podlahu, pronikl klenutím na chór, svezl se po varhanách, na nichž zničil ozdoby a roztavil velikou kovovou píšťalu g, přeskočil na elektrickou lampu a po jejím drátě octl se v elektroměru v lékárně, jež zničil. Ač všichni v domě úhozy blesku byli zděšení, přece si radostně oddechli, když nezpozorovali dalších zlých

následků. Teprve druhého dne v poledne zjevilo se hrozící neštěstí. Klášterní sluha, jenž vystoupil na věž, aby natáhl hodiny, zahalen byl dýmem, jenž vyrazil, když nadzvedl padací dveře. Rychle sběhl dolů, zbouril celý dům a již každý „kdo měl ruce a nohy“, chápal se nějaké nádoby a s vodou chvátal na věž a lil na trámoví. Večerní proudy lijavce rozraženým vrchem zalévaly trámy a nedopustily, aby vzplanuly ohněm hned po úderu blesku; zatím jen doutnaly, a když měly již již chytnouti plamenem — neštěstí se zpozorovalo a — zažehnilo. „Díky Pánu Bohu,“ — píše převor — „že se zavčas na to přišlo, nežli se mohl rozpoutati požár na celé věži, kde mohly zvony spadnouti a pádem prorazití klenutí. Požár byl by asi zachvátil kostelní i klášterní střechu a tím bychom mohli slaviti smutné hody svatováclavské pod troskami zničeného kostela a kláštera.“

Začátkem jara 1933 nastaly převorovi starosti s opravou věže. Trámoví, částečně protlélé anebo zchátralé, bylo nutno nahraditi novým. Věž se doporučovalo pokrýti měděným plechem. Hodiny a varhany vyžadovaly správy. Ale nade všecko věž a konvent volaly po hromosvodech, jichž jediný tento konvent dosud neměl. To všechno vyžádalo si nákladu 33.931 Kč.

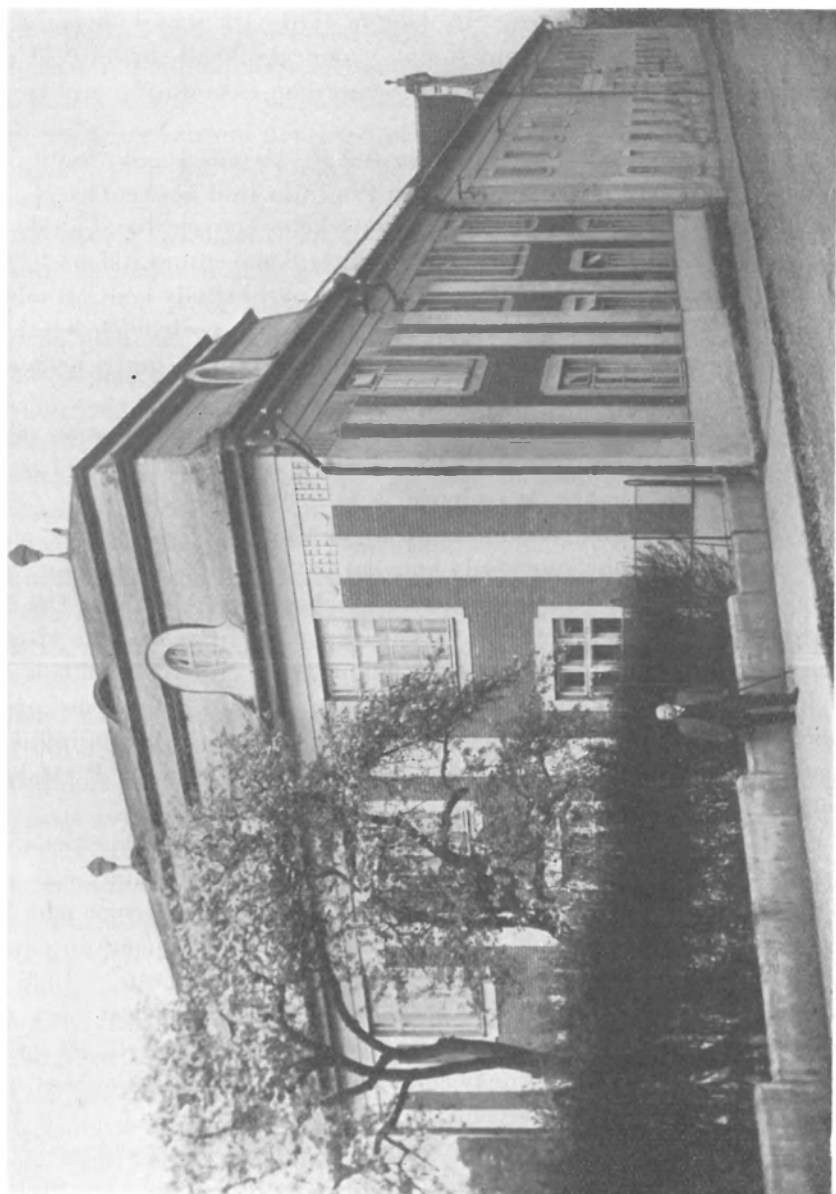
Při všech těch výdajích koupil převor t. r. na náměstí dům čís. 208 za 165.000 Kč. V sákrstii dal akademickému malíři Janu Daňkovi vytvořiti umělecký freskový obraz, představující klanění Tří králů novorozenému Spasiteli, jež P. Maria drží na klíně a v jehož pozadí stojí sv. Josef, a obnoviti skříň, dílo P. Longina Trauba; ono nákladem 1800 Kč, toto částkou 2.400 Kč.

Požehnaná činnost P. převora Kašpara Bureše vykonala v Letovicích již nemalé dílo, ale ještě větší by ráda provedla v budoucnosti.

10.

Vizovický konvent Panny Marie, matky dobré rady (1781).

Rodinná tradice, jež se udržovala v pokrevně zpřízněných rodinách Liechtenšteinů, Dietrichšteinů a Leslieů, působila na rodinu pánů z Blümegen a jí dala vznik nejen konventu letovickému, nýbrž i vizovickému. Heřman Hannibal hrabě z Blümegen, později biskup královéhradecký



Nemocnice a konvent ve Vizovicích.

(1764—1774), koupil již r. 1746 panství vizovické a před svou smrtí, jež jej stihla v Brně r. 1774, odkázal je svému bratru Křištofovi. Manželka tohoto Marie Antonie založila 16. května 1781 vizovický konvent a zavázala čtyři řádové bratry, aby konali v zámecké kapli služby Boží, aby udržovali konvent v dobrém stavu a nemocným i chudším poskytovali pomoci.

Prvním představeným konventu se stal P. Alypius Hanik, kněz, jenž 15. srpna 1781 nastoupil na své místo. Před tím řídil konvent sv. Rodiny v Praze II. v Bredovské ulici. V čele vizovického konventu stál až do své smrti 8. září 1799. Po něm ujal se správy kněz Bonaventura Rabatsch, jenž ji vedl několik období. Státní krach z r. 1811 uvrhl chudý konvent takřka na mizinu. Jen zámožnějším řádovým domům a v posledních letech života zakladatelčina jejím podporám nutno děkovati, že bratří neopustili nehostinného místa.

Roku 1813 zemřel Petr, syn zakladatelčin, a r. 1838 zesnula sama zakladatelka, čímž vymřela vizovická linie pánů z Blümegen. Panství po ní, jako po své tetě, zdědil c. k. nadporučík Filip baron ze Stillfriedu. Za nového majitele vznikaly četné neshody, ať již vinou té či oné strany, a dokonce vyvstaly dlouhé spory, zda konvent patří řádu či panskému rodu. Příležitost k nim zavládl odkaz profesora náboženství Alexandra Drexela, jímž odkázal konventu 4.000 zl. se závazkem, aby jeho hrob na vizovickém hřbitově udržoval v dobrém pořádku. Baron Stillfried, pokládaje se mylně za majitele konventních budov, dal vyplatiti jmenované peníze sobě. Řád cestou právní hájil nárok na odkaz, jenž mu, jako majiteli konventních budov, byl také přiznán. Rozhodnuto za převora P. Makaria Ruthy r. 1887.

Lze pochopiti, že neutěšené poměry nejen nepřispívaly k zdárné činnosti řádových bratří, nýbrž ji podlamovaly, ano ničily. Dům proto také nebyl až do r. 1850 jako konvent církevně zřízen, správcové jeho byli pouze vikáři a teprve v tom roce Pankrác Polívka byl jmenován prvním převorem. O pronikavější působnosti nebylo ani řeči a ještě r. 1898 pokládalo se převoru Homobonu Kyovskému za zásluhu, že počet lůžek zvýšil ze 7 na 11 a ke konci své správy na 20. Pomocí sbírek, jež zavedl teprve tento představený, nemocnice se vzmáhala i za jeho nástupců, takže staré místnosti již nestačily.

Roku 1908 při řádové mezikapitole ve Vídni bylo usneseno vystavěti ve Vizovicích novou nemocnici. Plány na ni vypracoval architekt Osterberger z Vídně. Se stavbou, již provedl vizovický stavitel Novák, začalo se 9. června 1909. Dokončenou budovu, jež stála 48.922 K, vysvětil 23. března 1911 místní děkan P. Havelka. Zemský výbor na ni věnoval 15.000 K.

Kapli a umrlčí komoru, nový železný plot a něco z nemocničního zařízení zbudoval vídeňský konvent svým nákladem. P. Kasian Hek (1908—1911), jenž v té době vedl správu konventu, vyjednával s moravským zemským výborem, aby udělil chystané nemocnici právo veřejnosti pro okres. Návrh setkal se v Brně s ochotou, ale nemohl být proveden, poněvadž řádoví vyšší představení nepřistoupili na podmínku, aby do nemocnice se přijímaly také ženy. Veřejná okresní nemocnice vybudována pak na Vsetíně.

Nástupce P. Kasiána Heka, P. Veremund Tvrďý (1911—1914), záhy pochopil, že budoucnost konventu vizovického kyne na jiném poli činnosti. Dne 14. října 1911 nabídl České zemské péči pro ochranu dětí v Brně přijímání epileptických a slabomyslných hochů od šesti let za denní poplatek 1.50 K na jednoho a za 400 K ročně na lékaře. Vyjednávání, jež přeneseno na zemský výbor, úspěšně pokračovalo a 11. listopadu 1912 bylo ústavu přivezeno po 10 hoších ze zemského ústavu brněnského a kroměřížského, jež brzy následovalo více jejich druhů. Dne 23. listopadu 1920 za převorátu P. Petrona Válka (1914 až 1922) bylo při inspekci vrchního zemského rady Frant. Schipka ujednáno, že ústav bude přijímati též starší epileptiky až do stáří 35 let a že mu bude přiděleno 35 chovanců. V létě 1924 za správy P. Valentina Lepíka (1922—1928) byla na žádost zemského výboru útulna pro epileptiky upravena na 50 míst, pro něž zároveň na dvoře postavena vzdušná veranda za 16.000 Kč. Náklad na jmenované úpravy byl téměř úplně hrazen podporou ministerstva soc. péče 19.000 Kč a zemského výboru 14.000 Kč.

Podobně tou dobou vzrůstala nemocnice. V r. 1924 počet postelí pro nemocné zvýšen ze 16 na 19, v roce pak 1929, kdy opět P. Petron Válek vedl správu (1928—1934), stoupl počet lůžek na 40.

Stejně utěšeně vzrůstal se konvent, a to po stránce duchovní i hmotné. Již v r. 1901 za P. Homobona Kyovského pořízena pro chodbu křížová cesta s velkými olejovými obrazy, již daroval František Kubín, konventní kněz, který zemřel ve Svaté zemi. Vysvětil ji Jan Vychodil, farář v Zelechovicích, slavný a horlivý pěstitel ideje cyrilometodějské. P. Veremund Tvrďý vymohl, že podle výnosu svaté Kongregace ze 14. listopadu 1911 č. 5621 mohla se až do odvolání v domácí kapli chovati nejsv. Svátost. Tehdy radoval se celý dům: řeholní bratří i služebníci mohli doma přistupovati k sv. přijímání. Milost ona udělena však s podmínkou, že se musí v domácí kapli třikrát týdně sloužiti mše sv. Proti tomu ohradil se baron Štillfried, který nechtěl povolit úbytek mší sv. v zámecké kapli, ač tam ve všední dny na bohoslužby nechodil nikdo a v neděli jen málokdo. Po dlouhém vyjednávání mezi zámkem, arcib. konsistoří a provinciálním

úřadem ve Vídni usneseno, že mše sv. bude se sloužiti v konventní kapli jen dvakrát týdně, v pondělí a ve čtvrtek, místo v kapli zámecké. Konventní kaple strojila se pak sochami sv. Josefa, sv. Jana z Boha a jinými, jež světil místní děkan P. Havelka. V červenci 1931 byla péčí P. Petrona Válka opatřena dubovými parketami, zdokonaleným a rozmnoženým elektrickým světlem, četnými bohoslužebnými rouchy a novou malbou za celkový peníz 30.000 Kč. Malbu pořídil osvědčený akademický malíř z Letovic Jan Daněk.

Vymoženosti, jež přinášela doba, zaváděly se též v nemocnici a konventě, ač ve Vizovicích naráželo se při tom na větší překážky než v jiných řádových domech. Největší obtíž působil vždy nedostatek vody. Dokud ústav nenabyl větších rozměrů, vyšlo se s menším množstvím, ale s jeho vzrůstem pociťoval se její nedostatek stále hůř. Zvláště užitkové vody je třeba velmi mnoho, aby mohli býti čištění slabomyslní a epileptičtí chovanci, kteří téměř stále znečišťují sebe, lůžka i místnosti. Za suchých roků musil konvent až patnáctkrát za den jet s bečkou do potoka pro vodu. Mohlo se sice tomuto svízeli odpomoci, kdyby byl baron prodal konventu sousední domek se zahrádkou, jíž protéká potok, na to však on nechtěl přistoupiti, ač mnohokrát byl za to prošen a ač zahrádka patřila až do r. 1844 konventu. Bylo nutno vypomáhati si rozmanitým způsobem. V měsíci srpnu 1928 dal převor Petron Válek vykopati studnu 13 $\frac{1}{2}$ m hlubokou a 3 m širokou a k čerpání pořídil elektrický motor s pumpou. Když pumpu uvedl v činnost, pochlubil se v pamětní knize „nyní máme vody dost“, ale jeho radost netrvala dlouho. Jízda s bečkou do potoka nepřestala. Teprve rok 1933 přinesl snad rozhodné zlepšení. Dědička panství vizovického baronesa Marie, provdaná za hraběte Boos-Waldeka, uznávajíc bídu konventu, prodala mu zmíněný domek se zahrádkou za 15.500 Kč, jak odhadl stavitel, a za závazek, že konvent převezme úřad a práce kostelníka a ministranta v zámecké zahradě a že svým nákladem bude udržovati tehdy vystavěnou zeď mezi dvorkem a zámeckou zahradou.⁹⁵

Jak přibývalo v domě zásob vody, tak se rozšiřoval domácí vodovod do všech místností a zdokonalovaly se lázně. Krutá zima v r. 1928—1929 řádila ve Vizovicích hůř nežli kde jinde. Teploměr ukazoval až 41° C. V konventě všechna vodní potrubí zamrzla. Netekla ani pitná ani užitková voda. Všichni v domě onemocněli.

Projevila se nezbytná potřeba ústředního topení teplou vodou, jež bylo

⁹⁵ Baron Rudolf Stillfried, poslední mužský potomek rodu, zemřel 9. dubna 1921 v zemské nemocnici v Brně.

také zavedeno nákladem 232.966 Kč. V červnu 1931 zařízeno nové otápění pro koupele s bouillierem a kotlem Streblova systému, což si vyžádalo nákladu 11.000 Kč.

V měsíci únoru 1926 zavedlo se do města Vizovic elektrické osvětlení ze Středomoravské elektrárny v Přerově, na kteroužto síť připojil se též konvent. Instalace stála 25.176 Kč.

Jako v jiných řákových domech, tak i ve vizovickém vzrůst ústavu vyžádal si zvýšeného počtu bratří a služebnictva. Nastala nouze o obytné místnosti, jíž konvent odpomáhal různým způsobem. Roku 1923 koupen dům po dlouholetém primáři Dru Frantovi (s pěti mírami pole a s lesním podílem) za 80.000 Kč. Byl v něm upraven byt pro ústavního lékaře a pro ženské služebnictvo. Roku 1928 byl získán protějšší domek od pekaře Ladislava Macalíka za 42.000 Kč, aby se na jeho místě v případě nutnosti mohla rozšířit nemocnice. Konečně v r. 1931 bylo nastaveno na konventní průčelí osm podkrovních pokojů za 143.451 Kč.

Vnitřní život, jako všude, nebyl bez svízělů a nepříjemností, ale též ne bez radostí. S válkou přišli nemocní a ranění vojáci, kteří přinesli s sebou černé neštovice. Mnoho chovanců na ně onemocnělo a jeden zemřel. Rozličné útrapy válečné dolehly stejně na konvent vizovický jako na jiné. R. 1919 byly celé Vizovice zamořeny neštovicemi. Zdravotní úřady nakázaly, aby dosavadní nemocní místnosti opustili a tyto aby se vyhradily mužům i ženám, stíženým jmenovanou nemocí. Nemocné ženy ošetřovaly sestry sv. Kříže.

Něco mrzutostí způsobily také mylné domněnky domácího duchovenstva, jako i na mnohých jiných místech, že Milosrdní nemají práva pochovávat ty, kdož zemřeli u nich. To zavdávalo příčinu ke sporům. Dne 4. listopadu roku 1916 obdržel tedy konvent od arcib. konsistoře v Olomouci výnos, podle něhož mu přísluší vésti matriky zemřelých v nemocnici, je pohřbívati a vystavovati jejich úmrtní listy.

K radostným událostem patří zvláště 150. výročí založení konventu, jež připadlo na 16. květen roku 1931. Konvent spojil tuto slavnost s poutí svátku Panny Marie, matky dobré rady (26. dubna). Před svátkem konala se třídní pobožnost v domácí kapli, denně růženec, kázání a sv. požehnání. Ve svátek v zámecké i domácí kapli sloužila se slavná mše sv. s kázáním a požehnáním. Slavnosti i obědu zúčastnili se vdp. provinciál Veremund Tvrdý, převorové nebo zástupcové všech konventů, vrchní ředitel velkostatku, místostarosta, vrchní zem. soudní rada, okolní duchovenstvo a rozliční úředníci. V předvečer svátku přišel hrabě Boos-Waldek s chotí Marií a s dvěma synky Rudolfem a Františkem, kteří přednesli blahopřejné básně P. provinciálovi a převorovi a všichni v doprovodu

představených prohlédli si celý dům. Na oslavu přinesl ředitel Fr. Škrabal 1.000 Kč. Spory, mnohdykráté malicherné, pominuly a byly vystřídány vzájemností a dobrou vůlí.

Konečně budiž s povděkem zaznamenáno, že výše jmenovaný Dr. Jan Kaucký ozdobil v březnu r. 1933 umrlčí kapli dvěma nástěnnými obrazy.

11.

Skalický konvent Nejsvětější Trojice (1796).

Na chodbě prvního poschodí konventu skalického visí tři obrazy, jež představují církevní hodnostáře, zakladatele konventu. První hodnostář ukazuje na listinu, opatřenou visící pečeti. Nápis na obraze poučí čtenáře, kdo jest ten hodnostář a jaký je smysl té listiny. V záhlaví listiny se totiž čte: „Fundatio conventus Szokolczensis Carmelitarum — t. j. Založení skalického konventu karmelitů“. Dole pak na obraze spatřujeme podpis: „Georgius Szeleptsenyi, archiepiscopus Strigoniensis atd., t. j. Jiří Szeleptsenyi, arcibiskup ostrihomský, zvláštní příznivec Bosých karmelitů a ideový zakladatel tohoto konventu 1689.“

Na druhém obraze vysoký církevní hodnostář drží ruku na půdoryse konventního kostela, jenž je rozložen na stolku. Nad půdorysem spatřujeme chrám s jednou věží vysokou a s dvěma nižšími, nad chrámem pak obraz nejsvětější Trojice, k jejíž cti kostel byl posvěcen. Dole čte se v latině tento nápis: „Leopold I., hrabě z Kollonicz, Eminence sv. římské církve kardinál ostrihomský, jenž fundaci našeho skalického konventu, začatou arcibiskupem ostrihomským Jiřím Szeleptsenyim, po jeho smrti dále sledoval a provedl dne 15. října r. 1699. Zemřel ve Vídni v Rakousku dne 20. ledna 1707.“

Tyto dva obrazy vrhají sporé světlo na původ konventu skalických karmelitů.

Třetí malba předvádí příznivce Milosrdných bratří z r. 1796, kteří byli přivedeni do konventu skalických karmelitů, když tito zákonem Josefa II. byli vypuzeni. Nápis ohlašuje jeho jméno a hodnost: „Eminentissimus Reverendissimus Pán, Pan Josef z Bathyanyi, kněz-kardinál sv. římské církve, kníže arcibiskup ostrihomský, primas království a přestědrý spoluzakladatel tohoto konventu.“

Více světla do příchodu Milosrdných bratří vnáší fundační listina, chovaná v konventním archivu, jež se skládá ze dvou částí. První část tvoří



Konvent skalický.

pergamenový arch velikosti 50×30 cm. Její stručný obsah: „Josef Vild, kanovník arcijáhen kapituly ostríhomské a gen. vikář ostríhomského kardinála Josefa Bathyanyiho, a František Valovič, kancléř, uskutečňují na žádost města Skalice nadaci Bathyanyiho na 12.000 zl. pro Milosrdné bratry ve Skalici.

Druhou část fundačního záznamu tvoří kniha o 12 pergamenových stránkách, z nichž 8 stránek obsahuje žádost městské rady skalické k císaři Františku II. (v Rakousku Františku I.) o uvedení Milosrdných bratrů do bývalého karmelitského konventu ve Skalici, a čtyři stránky vyplňuje kladná odpověď jmenovaného císaře a jiných úřadů, jimiž žádost musela projít. První díl, opatřený vlastnoručními podpisy městských zástupců, má datum 30. září 1796, druhý díl s vlastnoručním podpisem císařovým a císařských a zemských úředníků poznačen datem 20. července 1797.

Uvedenou fundaci odevzdává se Milosrdným bratrům do vlastnictví kostel, klášterní a nemocniční budova a tak zv. Karmelitská budova, k níž patřilo asi 60 měr polí.

Městská rada i široká veřejnost dne 10. listopadu 1797 vzala fundaci na vědomí a po dvou letech, 8. listopadu 1799, ji schválili též krajinští stavové shromáždění v Nitře.

Podrobnější vyličení osudů konventu skalického vymyká se možnosti, poněvadž prozatím nelze se dopátrati jiných dějinných dokladů. Nelze ani zjistiti, kam dokumenty zmizely. Snad je odnesli karmelitáni, když opouštěli Skalici, snad shořely při požáru r. 1831, jemuž padl za oběť nejen kostel a klášter Milosrdných bratří, nýbrž i město Skalice a její archiv. Stejně ani po Milosrdných bratřích z dob provincie uherské 1856—1919 nezbyl listinný materiál.

O tom, jak se vyvíjela činnost uherských bratří ve Skalici, není rovněž písemných dokladů, a byl-li by někde nějaký, pak by svědčil o odprodeji konventního majetku, zvláště oněch 60 měr polí. Nemajíce výživy z nepatrného ošetřování nemocných, hledali ji v odprodeji klášterní půdy. Teprve za československé správy byla zahájena větší působnost na poli hospitality.

Čeští bratři přišli do domu zpusťového, v němž po čas války nic se neopravovalo. Ústav sloužil za vojenskou rezervní nemocnici, čímž vnitřní úprava a zařízení velmi utrpělo. P. Thasilo Kroutil, první český převor, nejprve uvnitř opravil zanedbaný chrám, pak pokrýval střechy, jež byly téměř bez břídlíce, a potom zařizoval lékárnu, za války vybrakovanou. Velmi mu v tom pomohl lékař, rodák skalický, poslanec a vládní referent, prezident zemské zemědělské rady na Slovensku Dr. Pavel Blaho, který vymohl konventu právo sbíratí almužny po celém Slovensku. — Tím bylo v r. 1920 umožněno otevření nemocnice s 10 lůžky.

R. 1922 za P. Petrona Válka byla opravena kaple loretánská, v kostele a v předsíni loretánské kaple zasazena nová železná okna, předsíň kaple vydlážděna, opraveny všechny lavice v chrámové lodi, zavedeno elektrické osvětlení do kostela, kaple, částečně do konventu a nemocnice, pořízen automatický domácí vodovod, upraveny dva nemocniční sály a k budoucí potřebě zakoupeno 20 železných postelí, čímž zvýšen počet lůžek na 30.

V r. 1924 vypukla v nedalekém státním dvoře „Bresty“ u Holíče paratyfová epidemie. Na žádost skalického okresního úřadu nemocní, muži i ženy, byli přiděleni do ošetřování Milosrdným bratřím skalickým. Byla pro ně s pomocí obce zařízena budova, patřící konventu, v tak zvané Karmelitské zahradě za městem. Okolo 56 nemocných bylo ošetřováno po tři měsíce; jen jediný zemřel. Téhož roku byla uzavřena s městem Skalicí smlouva na 15 let, že konvent převezme 28 městských chudobných z bývalého Slobodovského chudobince a bude je ošetřovati na náklad města po 5 Kč za osobu denně; léky, prádlo, šatstvo a ložní potřeby obstará město.

Výše uvedená budova v Karmelitské zahradě byla ponechána městu na 15 let za 200 Kč ročně pro infekční nemocnici.

V r. 1925, dne 16. června převzal správu Kristin Šanda, kterému nastal úkol přivést nemocnici k plné činnosti. K tomu účelu musil vnitřek konventu i nemocnice, z větší části ještě neopravený a svému úkolu nevyhovující, uvést do plného pořádku. Na chodbách celé budovy během jednoho roku opatřil nová vnitřní okna, částečně též ve světnicích, jež vybavil novým nábytkem. V mnohých pořídil nové dveře, do všech zavedl elektrické osvětlení, opatřil nemocnici i dům novým prádlem. — Pro nemocnici zjednal dalších 30 nových lůžek železných, čímž počet postelí zvýšil na 80: 50 pro nemocné a 30 pro městské chudobné, kteří byli uloženi ve zvláštním oddělení chorobince.

Téhož roku uzavřel smlouvu se Zemským úřadem v Bratislavě pro válečné poškozence na Slovensku, podle níž bylo umístěno v řádové nemocnici 40 invalidů, nevyлéčitelně chorých. Dne 17. října přišel první transport.

V r. 1926 zakoupil sousední ovocnářskou a zelinářskou zahradu od městského notáře Mandelíka a 2 kusy pole od pí. Schöplínové-Králové. Postavil novou domácí kanalisaci, již připojil na kanalisaci městskou, zřízenou na podnět okresního úřadu starostou Karlem Marešem. JUDr. Miloslav Kořínek, okresní náčelník, ThDr. Tomáš Caban, městský farář, a klášter Františkánů vydatně v tom klášter podporovali.

Zemský úřad žádal r. 1928 o provedení postranní verandy (lehárny) pro tuberkulosní invalidy, jež začátkem července byla odevzdána svému účelu.

V r. 1928 převor opatřil věž novým vrchem. Ministerstvo školství a národní osvěty dalo na opravu 35.000 Kč, městská rada 20.000 Kč, konvent pražský 20.000 Kč a konvent skalický 25.000 Kč. Dne 30. srpna 1928 provedena kolaudace.

Byv r. 1928 po druhé a r. 1931 po třetí ustanoven za převora pro Skalici, P. Kristin podjal se veliké práce, příprav na stavbu nové nemocnice, jež by požívala práva veřejnosti. Za tím účelem vykupoval menší usedlosti kolem konventu, aby zaokrouhlil stavební pozemek. Mocným podněcovatelem byl mu výše jmenovaný starosta Karel Mareš, pražský rodák, jenž po státním převratě byl ustanoven profesorem na skalickém gymnasiu.

Přehled činnosti československé provincie řádu Milosrdných bratří za rok 1932.

Nemocnice Milosrdných bratří	Počet lůžek		Zbylo z r. 1931		Přijato v r. 1932		římsko- katolíků	řeckokatolíků	starokatol.	pravosl.	českoslov.	evangel.	česko- bratr.	israel.	advent.	method.	bez vyznání	Propuštěno v r. 1932		Zemřelo v r. 1932		Zůstalo v ošetřování v r. 1933		Ošetrovacích dnů bylo v r. 1932
	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen												mužů	žen	mužů	žen			
Praha I., 847.....	300	250	22	3899	488	3287	24	—	30	410	80	77	108	—	3	368	3651	452	308	38	190	20	92.031	
Valtice*.....	230	60	2	1591	1992	2492	—	1	2	41	47	—	27	1	—	72	1481	985	43	23	132	86	58.841	
Spisské Podhradie.....	34	34	—	122	—	91	8	—	—	—	12	—	11	—	—	—	123	—	3	—	30	—	8.396	
Bratislava.....	85	65	—	981	—	862	6	—	12	3	59	—	38	—	—	1	882	—	82	—	82	—	34.514	
Nové Město nad Metují.....	50	49	—	350	—	272	1	—	—	25	10	—	4	—	1	37	330	—	13	—	56	—	18.149	
Prosejov.....	68	66	—	716	2	639	4	—	5	42	6	—	6	—	—	16	684	2	24	—	74	—	20.338	
Kuku.....	22	7	—	79	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	1	1	—	7	—	3.457	
Brno: { nemocnice.....	110	80	25	1633	374	1782	3	1	8	77	36	18	29	—	—	53	1514	375	109	13	85	11	42.343	
{ chorobnice.....	130	129	—	27	—	27	—	—	—	—	—	20	6	—	—	—	7	—	18	—	131	—	47.468	
Letovice: { nemocnice.....	50	51	—	296	—	246	—	—	1	6	—	—	—	—	—	17	288	—	5	—	54	—	19.752	
{ chorobnice.....	50	54	—	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	6	—	50	—	18.685	
Vizovice: { nemocnice.....	50	44	5	796	33	767	—	9	1	7	33	6	5	—	—	1	786	35	9	—	45	3	21.169	
{ ošetrovna.....	50	50	—	11	—	8	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	2	—	9	—	50	—	18.126	
Uh. Skalce: { nemocnice.....	60	60	5	379	81	452	4	—	2	2	59	—	—	—	—	—	385	84	4	—	50	2	22.349	
{ chorobnice.....	30	14	13	28	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	28	2	2	15	14	9.805	
	1319	1013	72	10914	2102	11011	50	11	61	614	343	121	235	1	4	565	10240	1962	636	76	1051	136	435.423	
	*	14.101		13.016		14.101												14.101						

* Se stálými nouzovými lůžky 230.

Posloupnost papežů za doby řádu.

226. Pius V.	1566—1572
227. Řehoř XIII.	1572—1585
228. Sixtus V.	1585—1590
229. Urban VII.	1590
230. Řehoř XIV.	1590—1591
231. Innocenc IX.	1591
232. Klement VIII	1592—1605
233. Lev XI.	1605
234. Pavel V.	1605—1621
235. Řehoř XV.	1621—1623
236. Urban VIII.	1623—1644
237. Innocenc X.	1644—1655
238. Alexander VII.	1655—1667
239. Klement IX.	1667—1669
240. Klement X.	1670—1676
241. Innocenc XI.	1676—1689
242. Alexander VIII.	1689—1691
243. Innocenc XII.	1691—1700
244. Klement XI.	1700—1721
245. Innocenc XIII.	1721—1724
246. Benedikt XIII.	1724—1730
247. Klement XII.	1730—1740
248. Benedikt XIV.	1740—1758
249. Klement XIII.	1758—1769
250. Klement XIV.	1769—1774
251. Pius VI.	1775—1799
252. Pius VII.	1800—1823
253. Lev XII.	1823—1829
254. Pius VIII.	1829—1830
255. Řehoř XVI.	1830—1846
256. Pius IX.	1846—1878
257. Lev XIII.	1878—1903
258. Pius X.	1903—1914
259. Benedikt XV.	1914—1922
260. Pius XI.	1922 ...

Posloupnost kardinálů, protektorů řádu sv. Jana z Boha.

1. Jeronym Rusticucci, byl vikářem pod Sixtem V. od r. 1588—1603. Protektorem řádu byl za Řehoře XIV., jenž jej týměž brevem jmenoval papežským kardinálem-vikářem a dočasným protektorem řádu.
2. Kamil Borghese, jmenován římským vikářem r. 1603 papežem Klementem VIII. a k pontifikátu povolán 12. května 1605 pod jménem Pavel V.
3. Jeronym Panfili, jmenován vikářem papežem Pavlem V. roku 1605; byl jím až do 10. srpna 1610.
4. Jan Garzia Mellini, jmenován vikářem Pavlem V. 14. srpna 1610. Zemřel 1629.
5. Marzio Ginetti, vikářem učiněn papežem Urbanem VIII. 3. října 1629, zemřel 1. března 1671.
6. Paluzzo Altieri, stal se vikářem pod Klementem X. dne 1. března 1671 a svého úřadu se vzdal po svém srpnovém jmenování komořím svaté římské církve.
7. Kašpar Di Carpegna, stal se vikářem za Klementa X. 12. srpna 1671. Zemřel 6. dubna 1714.
8. Mikuláš Caracciolo, rodák neapolský, přišel jako prelát do Říma po úmrtí J. E. Carpegna a vybaven byl od Klementa XII. plnou pravomocí, jež se uděluje kardinálu vikáři definitivním kardinálem a místovikářem římským dne 7. listopadu r. 1717.
9. Jan Dominik Paracciani, jmenován vikářem pod Klementem XI. 7. listopadu 1717; zemřel 8. května 1721.
10. Fabricius Paolucci, biskup albánský, jmenován vikářem za Innocence XIII. 11. května 1721. Zemřel 11. června 1726.
11. Prosper Maresfoschi, zvolen vikářem od Benedikta XIII. dne 13. června 1726. Zesnul 24. února 1732.
12. Jan Antonín Guadagni, stal se vikářem za Klementa XII. dne 29. února 1732; zemřel 15. ledna 1759.
13. Antonín Maria Erba Odescalchi, jmenován vikářem Klementem XIII. dne 28. září 1759. Zemřel 18. března 1762.
14. Marek Antonín Colonna, jmenován vikářem Klementem XIII. dne 20. září 1762. Umřel 4. prosince 1793.
15. Ondřej Corsini, biskup sabinský, zvolen vikářem za Pia VI. dne 8. prosince 1793. Umřel 19. ledna 1795.

16. Julius Maria della Somaglia, od titulárního kostela sv. Sabiny, zvolen Piem VII. 22. září 1795. Vzdal se úřadu 22. září 1818.
17. Vavřinec Litta, biskup sabinský, jmenován vikářem za Pia VII. dne 28. září 1818; zemřel 1. května 1820.
18. Hannibal Della Genga, s titulem sv. Marie za Tiberou, ustanoven za vikáře Piem VII. 6. května 1820. Přijal pontifikát 29. září 1821 pode jménem Lva XII.
19. Placid Zurla, s titulem od sv. Kříže v Jerusalemě, stal se vikářem pod papežem Lvem XII. dne 7. ledna 1824. Zemřel 29. října r. 1834.
20. Karel Odescalchi, sabinský biskup, byl vikářem za Řehoře XVI. od 21. listopadu 1834. Purpuru a úřadu vikářského se zřekl 30. září 1838.
21. Josef Della Porta-Rodiani, s titulem kostela sv. Zuzany, jmenován Řehořem XVI. dne 1. prosince 1838 a zemřel 18. prosince 1841.
22. Konstantin Patrizi, s titulem kostela sv. Silvestra in Capite, zvolen za Řehoře XVI. 22. prosince 1841 a zemřel 17. prosince 1876.
23. Rafael Monaco La-Valletta, biskup z Ostie a Velletri, stal se vikářem za Pia IX. 21. prosince 1876. Úřad opustil v lednu r. 1884, byv jmenován vrchním poenitenciářem dne 14. února 1884.
24. Lucid Maria Parocchi, biskup z Portu a S. Rufiny, vikářem se stal za Lva XIII. dne 15. února 1884. 14. prosince 1899 byl jmenován vicekancléřem sv. římské církve.
25. Dominik Maria Jakobini, s titulem sv. Marcellina a Petra, byl vikářem za Lva XIII. od 14. prosince 1899. Zemřel 1. února 1900.
26. Petr Respighi, s titulem kostela sv. Guatro Coronati, zvolen vikářem za Lva XIII. dne 9. dubna 1900 a zemřel r. 1911.
27. Basil Pompili, biskup z Veletri, jenž se stal r. 1911 kardinálem-diákonem a byl od r. 1913 protektorem řádu. Zemřel 5. května 1931.
28. František Marchetti-Selvaggiani, narozen v Římě 1. října 1871, zvolen za kardinála 30. června 1930 za Pia XI.

Posloupnost řádových generálů (neb jejich zástupců) kongregace italské.

Číslo, jméno a příjmení	Zvolen dne	Narozen v
1. Petrus Sorianus	22. června 1587	Bujalance 1515
Jakob de la Croce	18. srpna 1558	Veles de Malaga
2. Joannes Mendez	8. března 1589	Španělsko 1552
3. Paulus Gallo	25. list. 1596	Lucca
4. Augustin Kyrieleison	25. list. 1602	Naso
5. Michael de Vecchi	10. října 1605	Milán
Michael de Vecchi	27. dubna 1608	Milán
Ambrosius Pac. Perego	4. srpna 1608	Milán
6. Gabriel Longo	2. května 1610	Milán
7. Ambrosius Pac. Perego	24. dubna 1616	Milán
Petrus Zucchinelli	19. října 1619	Milán
Andreas Chareri	v list. 1620	Reggio v Kalabrii
8. Raphael Bonaventura	2. května 1621	Benátky
9. Nuntius Spera	25. dubna 1627	Neapol
10. Nicolaus Avagnale	17. dubna 1633	Neapol 1580
11. Angelicus Rampolla	8. května 1639	Polizzi 1586
Nuntius Spera	14. května 1645	Neapol
Josephus Partiale	4. září 1646	Neapol
12. Spiritus Scottino	12. května 1647	Piacenza
Nicolaus Avagnale	4. května 1653	Neapol 1580

Číslo, jméno a příjmení	Zvolen dne	Narozen v
13. Ambrosius Gallego	breve 24. ledna 1659	Siracusy 1599
Angelicus Rampolla	breve 4. ledna 1665	Polizzi 1586.
Angelicus Rampolla	breve 19. dubna 1671	Polizzi
Joannes Bapt. Catalano	12. ledna 1675	Polizzi 1620
14. Josephus Fogliano	9. května 1677	Melegnano 1614
15. Joannes Bapt. Catalano	9. května 1683	Polizzi 1620
Joannes Bapt. de Rossi	17. června 1684	Lecce 1640
16. Thomas Bonelli	13. května 1685	Benátky 1639
Thomas Bonelli	breve 30. ledna 1691	Benátky
17. Joannes Bapt. Fazio	27. dubna 1692	Palermo 1640
Thomas Bonelli	20. dubna 1698	Benátky 1639
Thomas Bonelli	breve 20. prosince 1700	Benátky 1639
Josephus Ant. Benedetto	19. listop. 1706	Milán 1654
18. Josephus Ant. Benedetto	14. května 1707	Milán
Ambrosius Quarneri	2. března 1711	Kremona 1667
19. Josephus Maria Trinchese	breve 7. května 1713	Neapol 1659
Josephus Maria Trinchese	— list. 1718	Neapol
Alexander M. Martinetti	4. února 1720	Řím 1668
20. Bernhardus Banfi	breve 4. května 1727	Rho (Milán) 1657
Bernhardus Banfi	4. května 1727	Rho (Milán)
21. Joachimus Maria Maggi	30. dubna 1730	Pietrasanta 1659
22. Antonius Cozza	22. dubna 1736	Polizzi 1692

Číslo, jméno a příjmení	Zvolen dne	Narozen v
Leopoldus Pius Sormani	26. pros. 1740	Milán 1687
23. Leopoldus Pius Sormani	15. dubna 1742	Milán 1687
24. Joannes Bapt. Zafarana	5. května 1748	Kaltagirone
25. Andreas Riccioni	5. května 1754	Pietrasanta 1684
26. Leopoldus Felix Banfi	27. dubna 1760	Milán 1711
27. Julius Franc. Banfi	20. dubna 1766	Milán 1708
Augustinus de Cardenas	16. března 1770	Barcelona
28. Augustinus de Cardenas	10. května 1772	Barcelona
Filipus Magnani	12. února 1776	Rím 1711
Leopoldus Felix Banfi	10. května 1778	Milán 1711
Vincentius Maria Salerno	— 1781	Palermo 1717
29. Vincentius Maria Salerno	2. května 1784	Palermo 1717
30. Joannes Bapt. Porena	24. dubna 1790	Rím 1729
31. Benedictus M. Romolini	17. dubna 1796	Rím 1749
Benedictus M. Romolini	9. května 1802	Rím
Benedictus M. Romolini	breve 4. května 1808	Rím
Aloisius Maria Marucucci	31. ledna 1810	Rím 1733
Joachimus Maria Gualdi	18. listopadu 1812	Rím 1753
32. Franc. Ant. Pellegrini	16. dubna 1815	Neapol 1753
Frant. Ant. Pellegrini	breve 24. února 1821	Neapol
Joachimus Maria Gualdi	12. listop. 1823	Rím 1753
33. Joachimus Maria Gualdi	breve 24. září 1824	Rím 1753

Číslo, jméno a příjmení	Zvolen dne	Narozen v
Aloisius Maria Margani	26. září 1826	Siculo
34. Aloisius M. Carmignani	27. dubna 1828	Řím 1770
Aloisius M. Carmignani	20. dubna 1834	Řím 1770
35. Benedictus Vernò	16. dubna 1837	Řím 1784
Benedictus Vernò	7. května 1843	Řím 1784
Benedictus Vernò	breve —. 1849	Řím 1784
36. Petrus Paulus Deidda	9. června 1850	Gergei 1802
Petrus Paulus Deidda	13. dubna 1856	Gergei 1802
37. Joannes Maria Alfieri	breve 19. května 1862	Milán 1807
Joannes Maria Alfieri	breve —. 1868	Milán 1807
Joannes Maria Alfieri	breve 20. června 1872	Milán 1807
Cassianus Maria Gasser	17. června 1887	Vals (Tirol) 1837
38. Cassianus Maria Gasser	23. dubna 1893	Vals (Tirol) 1837
Cassianus Maria Gasser	23. dubna 1899	Vals (Tirol) 1837
Cassianus Maria Gasser	14. května 1905	Vals (Tirol) 1837
Petrus M. de Giovanni	17. dubna 1910	Benevent 1842
39. Benedictus Menni	breve 21. dubna 1911	Milán 1841
Augustinus Koch	21. června 1912	Weilheim 1866
40. Coelestinus Castelletti	9. listop. 1919	Erba 1855
Raphael Mayer	22. července 1921	Sermersheim 1864
41. Raphael Mayer	7. května 1922	Sermersheim 1864
42. Faustinus Calvo	29. dubna 1928	Castromocho 1864

Posloupnost generálů kongregace španělské.

1.—4. jako při kongregaci italské.	
5. Petr Egyptiacus	1608—1620.
6. František Fidelis	1620—1626.
7. Jan di S. Martino	1626—1632.
8. Ferdinand de Montaos	1632—1638.
9. Justinian Sanchez de Alberola	1638—1644.
10. Ondřej Ordonnez	1644—1650.
11. Bartoloměj Carrillo	1650—1656.
12. Matěj di Quintaniglia	1656—1662.
13. Ferdinand de Estrella: za něho přeneseny ostatky sv. Jana z Boha z chrámu mino- ritského do hospitálního 28. list. 1664.	1662—1668.
14. Jeronym di Luzena	1668—1669.
15. František di S. Antonio	1671—1677.
16. Jan Sanchez di S. Maria	1677—1679.
František di S. Antonio	1680—1686.
17. Jan di Cobaleta	1686—1692.
František di S. Antonio	1692—1698.
18. Emanuel de Anguita	1698—1700.
19. Jakub Bermudez	1701—1703.
20. Jan de Pineda	1704—1732.
21. Rodrigo Jeronym Venegas	1732—1738.
22. Alfons di Jesu y Ortega: postavil nynější řádový chrám v Granadě a dal do něho přenéstí ostatky sv. Jana z Boha 1757.	1738—1771.
23. Jakub Navarro y Aguirre, generál. vik.	1775—1781.
24. Sebastian Fuentes	1781—1787.
25. František Liminiana	1787—1809.
26. Augustin Perez Valadolid	
27. Josef di S. Michael Lopez Barajas, generál. vikář	1809—1811.
28. Jan Linares Perez, gen. vikář	1813—
29. Michal Fernandez, gen. vikář	1813—1815.
30. Jan Roso, gen. vikář	1819
31. Alois Ximenes	1824—1830.
32. Josef Buenos	1830—1849.

Po spojení:

Cassian Maria Gasser, dále jako při provincii italské.	17. červen	1887...
---	------------	---------

Prameny:

Pamětní knihy všech československých konventů.

Archivy konventů.

Risy: Bullarium ordinis.

Jan z Boha Sobel: Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných bratří ke slavnosti ve dnech 28., 29. a 30. srpna roku 1892 konaného vysvěcení nemocnice mateřského domu ve Valticích v Dolních Rakousích Jeho Jasností knížetem Janem II. z Liechtenšteina a na Liechtenšteině nově vystavené. Vídeň 1892.

Raf. Meyer: Cenni biografici dei Superiori generali. Roma 1925.

Fr. Antonius Govea: Vita, mors et miracula B. Joannis de Deo, fundatoris Ordinis Fratrum Misericordiae, primum hispano idiomate conscripta ab Illmo Rmoque Domino F. de Govea, episcopo cyrenensi, deinde in Italicum traducta a R. P. Bernardo Pandulpho, sacerdote eiusdem ordinis, tum ex hoc et aliis in celebrata beatificatione noviter relatis, eodem vero italo sermone comprehensis a Nicolao Avagnale, nominatae Religionis Religioso, demum latine redita Graeciis in Styris anno 1636.

F. Antonio de Govea: Historia de la vida y muerte glorioso patriarcho s. Juan de Dios, fundador del Orden de la Hospitalidad, en esta quinta impresion por un Religioso de la misma Orden en Madrid 1669.

P. F. Augustin de Victoria: Dějiny kongregace španělské jako přídavek k pátému vydání díla Goveova z r. 1669.

Constitutioni della Religione del Divoto Giovanni di Dio — Roma 1617.

Ludvik Pastor: Geschichte der Päpste.

Fr. Chr. Schlosser: Weltgeschichte.

Dr. Alois Knöpfer: Lehrbuch der Kirchengeschichte. Freiburg 1898.

Fr. Lucian de Pozo: Život sv. Jana z Boha.

Dr. A. O. Kovanic: Staré špitály pražské — Lékařské rozpravy r. 1932.

Rudolf Secký: Staropražské špitály. Praha r. 1928.

Fridrich Läufer: Die Barmherzigen Brüder, Wien 1932.

Der Hospitalorden des heiligen Johannes von Gott — München 1931.
Redigiert durch P. Georg Schwab.

P. Georg Schwab: Kurze Lebensgeschichten heiliger und verdienstvoller Männer aus dem Hospitalorden des heiligen Johannes von Gott. Altötting 1927.

Jan Foldyna: Dopis o rodinných datech vdp. P. Ver. Tvrdého.

- P. Phillipp Bonanni S. J.: Verzeichniss der geistlichen Ordenspersonen, 2. vyd. r. 1724, původně latinsky a italsky.
- Pamätný spis zostavený z príležitosti postavenia novej vežovej bane kostola najsvätejšej Trojice konventu hospitálskeho rádu sv. Jana z Boha, Milosrdných bratrov ve Skalici na Slovensku, anno Domini 1928.
- V. Šebor a V. Boháček: Levoča a okolie.
- Ján Vencko: Studie podle řádové kroniky a podle Wagnerova Analecta, Szepusii, p. III., pag. 139.
- Časopis Misericordia 1929—1933.
- Ottův slovník naučný.
- Kočího Malý slovník naučný.
- Český slovník bohovědný.
- Mayer: Conversationslexikon.
- Josef Pekař: Dějiny československé pro nejvyšší třídy škol středních. Praha 1921.
- Blázej Ráček: Československé dějiny, Praha 1933.

REJSTŘÍK

b. = bratr, B. = Bavyry, br. = breve, cis. = císař, císařovna, Č. = Čechy, d. = děkan, def. = definitor, f. = farář, g. = generál, hr. = hrabě, k. = konvent, kard. = kardinál, králhr. = královéhradecký, kn. = kněz, kr. = kraj, m. = město, muč. = mučedník, M. = Morava, n. M. = na Moravě, n. = následující, p. = převor, pr. = provinciál, prov. = provincie, prus. = pruský, ř. = řádový, S. = Slovensko, v. = vojenský, vik. = vikář, z. = země.

A

Abendblatt, noviny 216
 Adradas Jan de Jesu, pr. 150
 Agrární banka v Břeclavi, 172 a n.
 Agueda Santa, k. 108
 Alanové, němec. kmen; vnikl do Afr. 32
 Albaicin, předměstí granadské 22
 Alexander VIII., p. 92
 Alfieri Jan Mar., ř. g. 76, 95, 99
 Algasing, k. 104
 Almazan Antonín, b. muč. 90
 Almejda, šlechtic portugalský 19
 Almužny: právo je sbírat: 32, 46, 182
 Alpujarras, hornatina v již. Španělsku 22
 Alt Bohumír, pr. a p. 254
 Alžběta Kristina, cis. 167
 Alypius, přítel sv. Augustina 30
 Alžbětinky, Praha 200, 203
 Alžírsko, kr. severoafrický 32
 Ambrož sv., arcib. mil. 30, 101

Andalusie, kr. 85
 Anděl, malíř 224
 Andrassy Julius, hr. 121, 124
 Anežka Čes. bl. (klášter) 202, 210, 216
 Angra, k. 110
 Anselm, b. muč. 67, 89
 Antonín de Santiago, b. muč. 90
 Apoštolská Nunciatura 124, 126, 146, 157, 230
 Arana Jesus, b. muč. 89
 Archivy řádové 9, 10, 300
 Archivy města Prahy 178, 183
 Archivy ministerstva vnitra 184
 Arias Sebastian, p. 20, 23, 28, 33, 60, 88
 z Arnoldů Karel MUDr. 197
 Arata Antonín Msgr. 230
 Ascher Hugo MUDr., docent, 231
 Aspern, m. v Dol. Rak. 260, 278, 287
 Astfeld, baron 203
 Attl, k. 104

Augustin sv.: 30, 32, 97, 104, 111,
166, 192, 230, 254
Avagnale Mikuláš, ř. g. 33, 60,
188
Avila Jan, bl. 19
Avila Šimon, druh sv. Jana z B.
20, 87
Ayamonte, m. ve Španělsku 16,
19
Ayucar Ondřej, gen. def. 148

B

Baia, m. v Brasilii, k. 62
Barbavara Frant., gen. vik. pol-
ský 55, 66
Barcelona, k. 76, 79, 80, 108
Barcelos, k. 110
Barletta, k. 55
Bartoň Josef, velkostatkář 251
Bartoň Sebald, p. 249
Barvin Park, k. 111
Bařina Frant., O. S. A., opat, 218,
280, 281, 283
Basil sv. 32
Bathyaný Josef, arcib. ostríhom-
ský 298, 299
Baudilio San., k. 108
Bauer Ferdinand, malíř 168
Bauer Frant., malíř 168, 286
Bauer Frant., ThDr., bisk. brněn-
ský 280
Bauer Josef, malíř 168
Bavorsko, z. 16, 75, 82, 252
Bayer Karel MUDr., primář 230,
231, 234
Bébr JUDr. 220, 241
Bedřich Veliký, král pruský 245,
256, 267
Bedřich, princ, později císař ně-
mec. 261
Belgie (hospitály) 16, 60, 75, 102
Benátky, k. 101
Benátky Nové, m. v Č. 204
Benátská republika 26
Beneš Eduard, min. zahr. 118
Benevento, k. 54, 100
Beran J. ThDr. 231

Beránek Constabilis, ř. kn. MgPh.
167
Bernard sv. 4, 64, 104
Bernatzik Raimund b. 135
Betlem, kaple v Praze 178
Biegner, stavitel 290, 291
Bílá hora, bitva 178, 208
Bilbao, k. 80
Bílovice u Prostějova, v. 249
Bílý Theobald, ř. kn., p. 209, 210,
211
Biskupové řídí Bratrstvo (řád):
32, 37, 40, 44, 46, 47, 52, 56,
57
Biskupové zbavení práva řídit
řád: 42, 46, 57, 58
Blackrock, k. 111
Blaho Pavel Dr. 142, 300
Blodek, hud. skladatel 231
Blumenthal, prus. důstojník 261
Blümegen, hr. Heřman Hannibal,
biskup králhr. 292
Blümegen, hr. Jindřich Kajetán
284
Blümegen, hr. Křištof 294
Blümegen, hr. Marie Antonie 294
Blümegen, hr. Petr 294
Boccius Norbert, pr. 168, 234,
238, 286
Boček, stav. a inž. 220
Bogotá, k. 77, 90, 108
Bogučice, k. 79, 110
Boháček V., historik 312
Bohuslavův špitál 176, 178, 183,
185
Boleslav I., kníže čes. 176
Bologna, k. 55
Bonanni Filip S. J., historik 312
Bonelli Jan, ř. kn., p. 65
Bonelli Michal, kard., odpůrce řá-
du 41, 42
Boos-Waldek, hr. František 297
Boos-Waldek, hr. Josef 297
Boos-Waldek, hraběnka Marie
296, 297
Boos-Waldek, hr. Rudolf 297
Bootus, p. 257, 258
Borghese Kamil, ř. prot. 48, 304

Borghetti Jan Kassián, pr. 54
 Boromejský Karel sv. 33, 97, 101,
 104, 105, 106
 Boršice, v. u Velehradu 151
 Bořinský Hubert, b. podlékař 269,
 270
 Bosí karmeliti, řád 184, 186
 Bottini Tomáš, pr. 55
 Bouška Isidor, p. 250
 Bovino, k. 55
 Božské Srdce 146, 151
 Böhm Sergij, p. 278
 Brahms J., hud. skladatel 232
 Braitschopf Jan, děkan boskovic-
 ký 286
 Brandl Petr, malíř 233, 234, 265,
 273
 Brandýs, v. g. pruský 269
 Bratislava, m. a k. 78, 109, 123 a
 n., 125 a n., 128, 133 a n., 136,
 140, 142, 143, 146, 151, 152,
 154 a n., 156 a n., 164 a n., 220,
 237, 238—242, 302
 Bratrstvo Jana z Boha: vznik 20,
 24, 27
 První papežské vyznamenání
 24, 25, 26
 Papežské schválení 26, 29 a
 násl.
 Rozšíří se do Itálie, Nizozem-
 ska a Ameriky 33, 36, 60
 Rozšíří se do různých dílů
 světa 61, 62
 Skládá sliby 34
 Povýšeno na řád 34—37
 Hodnosti řádu zbaveno 44
 Jeho mravní úpadek 46, 49
 Do práv opět dosazováno 46
 a n.
 Opět povýšeno na řád ve
 Španělsku 51 a n.
 Opět povýšeno na řád v Ita-
 lii 54—56
 Bratrstvo sv. Lazara 22
 Braun Matěj, sochař 265, 268
 Brazílie, z. 33, 62, 89
 Breda, hr. 198
 Brescia, k. 88, 101

Breve a bully:
 Mikuláše V. z 1. února 1455:
 42
 Lubricum vitae genus ze 17.
 list. 1568: 34, 51
 Salvatoris nostri z 8. srpna
 1571: 24 a n., 32, 50, 92
 Licet ex debito z 1. ledna
 1572: 28 a n., 32
 In supereminenti z 28. dub-
 na 1576: 33, 61, 92
 Etsi pro debito z 1. října
 1586: 34 a n., 37
 Cum nos cuncta z 20. června
 1587: 37
 Cum Romanum z 19. dubna
 1591: 39, 42, 46
 Cupientes z 8. května 1591:
 39, 42
 Ex omnibus z 13. února 1592:
 44, 45, 48, 49, 50, 59
 Romani Pontificis z 9. září
 1596: 46
 Inter cetera z 15. října 1600:
 40, 48
 Romanus Pontifex z 23. květ-
 na 1606: 95, 96, 98
 Cum certas z 19. února 1607:
 96, 97
 Piorum virorum z 12. dubna
 1608: 48, 53
 Cum sicut accepimus z 12.
 dubna 1608: 50
 Inter alias z 1. července 1609:
 50, 92
 Romanus Pontifex ze 7. čer-
 vence 1611: 51, 84
 Ineffabilis ze 6. srpna 1611:
 53
 Romanus Pontifex ze 13. ú-
 nora 1617: 56, 57
 Ea quae z 15. dub. 1617: 57
 Romanus Pontifex z 16. břez-
 na 1619: 57
 Exponi nobis z 11. dubna
 1624: 58
 Exponi nobis ze 14. dub-
 na 1624: 58

Sacrosanctum ze 20. června
1624: 59
Ad augendam z 26. ledna
1681: 96
Creditae nobis z 5. října
1745: 92
Inter varia z 19. ledna 1749:
94, 98
Inter varia z 19. ledna 1749:
94, 98
Etsi cuncta z 11. ledna 1758:
92
Ex rescripto ze 17. června
1903: 96
Brno, m. a k. 78, 109, 116, 124,
128, 147, 164, 171, 197, 274—
283, 284, 286, 289, 290, 291,
295, 302
Brod Český, m. v Č. 187
Brodek u Přerova, v. 88, 261
Broumov, m. v Č. 245
Brosius Simon z Horšteina 188
Bruck Elemer MUDr. 231
Brucker Fabian, p. 248
Bruchsal, k. 71
Brum Jan, farář 276
Brynych Eduard Jan Nep., bisk.
králhr. 249
Budapešť, m. a k. 66, 76, 106, 122,
157, 158, 202
Budil Klaudius, p. 277
Bulacán, m. a k. 90
Bullarium Ordinis 51, 72, 98
Bureš Kašpar, p. 78, 164, 272,
291, 292
Burgenland, kr. 78
Buřil & Riss, zvonář. firma 251
Busch Konstantin, ř. kn. 254
Byss Jan Rudolf, malíř 233 a n.
Bzová, v. n. M. 220

C

Caban Tomáš ThDr., farář 301
Cabrera Jan Frant., farář v Ma-
dridě 40
Cabrese, k. 37
Calafell, k. 108

Caletka Jonáš, p., 78, 128, 129,
136, 139 a n., 141, 146, 228,
250, 251, 264, 280
Calvo Faustin, ř. g. 17, 80, 81, 84,
228, 240
Camácho Frant., b. ctihodný 80,
86, 89
Capata Petr, tajemník krále Fili-
pa II. 42
Carabanchel, k. 108
„Caridad y ciencia“, časopis, 80
Cassar Aegidius, b. muč. 60, 87
Cassinetti Jan Kř. Savonantius 45,
56, 66, 178, 180, 183—185, 187
Castelain de Montigni Petr Vilém,
tit. biskup 236
Castelletti Coelestinus, ř. g. 134,
136, 139, 140, 143, 159
Castro Frant., vyslanec španěl. u
papež. dvora 57
Castromocho, m. ve Španělsku 79
Cece Januar, expr. 54
Cenni bioxfaci 9, 54, 72
Cernoniál řádový, čes. překlad 9
Cesena, k. 55
Ceuta, m. ve španělském Maroku
19
Cicero, starověký filosof 30
Cienpozuolos, k. 77, 108, 150
Citov, obec n. M. 88
Ciudad Jan 15
Clam-Gallas Kristian hr. 200
Colonna, kníže, velitel loďstva pa-
pežského 27, 28, 31, 38
Columbano, k. 101
Corpas Petr de Costenz, gen. ko-
misar peru-chilský 61
Coruña, příst. m. španělské 16
Costenz, k. 104
Coudenhovová-Honrichsová, hra-
běnka 291
Cozza Antonín, ř. g. 95
Craemer Konstantin, b. 89
Cruchten de Cruce Josef, p. 186
Csakyové, hraběcí rodina 236 a n.
Csaky Klára, hr. 236
Csaky Josefine, hr. 237
Csaky Štěpán, hr. 236

Cymbal Jan, malíř 166, 242, 276
Cyprian de la Nada, ř. kn. 62, 63,
87

Czajkowská Marie 179

Č

Čapek Vendelín, p. 237
Čermák Julius, b. 228
Černín Humprecht Jan, hr. 189,
190
Černín Heřman, hr. 233
Černovice, v. u Brna 278
Černý Jan, kanovník 251
Černý Michal, p. 278, 280
Červený kříž, 212, 220, 272
Česká družina vojenská 118
Česká Skalice, m. v Č. 247
Česká zemská péče pro ochranu
dítěk v Brně 295
České Budějovice, m. v Č. 147
České komitě zahraniční 118
Českomoravská Kolben & Daněk
A. S. 219
Československá Tabáková Režie
219

D

Daecapauli, zed. mistr 190
Daněk Jan, malíř 291, 292, 296
Deidda Petr, ř. g. 95
Deidesheim, k. 71
deismus 69
Delgado Petr, představený k. ma-
dridského 40
Demba, m. v Haliči 130
Deutschel Thimotheus pr. 116,
122, 125, 127, 134, 136, 139,
140 a n., 142, 148, 149, 163,
210
Diderot, filosof franc. 69
Diepenbrock Melichar, bisk. 75
Dietrichštejn, hr. Leopold 274
Dietrichštejn, hr. Maximilian 274
Dietrichštejn, hraběnka Jana Be-
atrix 166
Dietrichštejn-ové, 292

Dihl Quido, p. 196, 198
Dillmann z Dillmontu, rak. důst.
262

Dinan, k. 102
Ditsche Jeremiáš, p. 284
Dobenínská branka 244
Dobrá, v. na Těšínsku 138
Dobratice, v. na Těšínsku 10, 137
138
Dobrovský Josef, slavista 197,
276, 282
Dobruška, m. v Č. 245, 246
Dohalský Bořek, ThDr., kancléř
231
Dohoda 118, 120 a n., 124 a n.,
130 a n., 162
Domkov, v. v Č. 295
Dostál Eugen Dr., prof. 274
Dostál Hynek, red. 151
Drahoželice, dvorec 177
Drexel Alexander, katech. 294
Držovice, v. u Prostějova 256
Ducha sv. hospitál v Římě 42,
46
Durchschein Narcis, ř. kn., gen.
prok. 82, 83
Dvořáček, inž., dobrodinec 920
Dvořák Ant., hud. skladatel 231,
232
Dvořák Germán, p. 248
Dvůr Králové, m. v Č. 269, 270,
273
Dürich, bojovník za čs. samostat-
nost 118

E

Effenberger Paulin, p. 276
Eger, k. 106
Eggenberg, k. 107
Egling-Haar, k. 104
Eilenhauser Oldřich, p. 258
Eisenstadt, k. 78, 103
Ekert Frant., kn., historik 178,
179, 184
Ellner Bertin, p. 68, 130, 154,
162, 169, 170, 251
Emerich sv. 106

empirismus 69

Esforcia Frant., b. muč. 89

Estorff, pruský důst. 261

Estremiano Frant., ř. g. šp. 62

Ettel Hubert, pr. kapuc. 248

Eustach, b. muč. 67, 89

F

Fabricius Filip 182

Faidutti Alois ThDr., prelát 157

Faltis Vendelín, p. 259

Faltis Verekund, p. 277

Feldsberg viz Valtice

Ferdinand I., král. čes. 16

Ferdinand II., král. čes. 179 a n.,
182, 183

Ferdinand d'Este 211

Ferdinand Dobrotivý, císař 201

Ferrara Gabriel, gen. vik. 45, 56,
66, 87, 136, 179, 186, 187

Festetič, pluk. rak. 268

Fiedler Archangelus, ř. kn. 141

Fiedler B., hud. skladatel 231

Fiegenschuh Stanisl., b. malíř 168

Filip II., král španělský, odpůr-
ce řádu 21, 22, 39, 40, 41 a n.

Filip III., král španělský 48, 62

Filip Neri sv. 101

Filipiny, ostrovy, prov. 62

Fink Karel, prof. 10

Fischer Hugo MUDr., primář 220,
231

Florencie, m. a k. 55, 65

Florián sv. 110

Foldyna Jan, f. 311

Forstner Vincenc, p. 185, 186 a
n., 189, 191 a n., 220

Foyt, p. 189

Franke Kastulus, ř. kn. MUDr.
167

Frankenstein, k. 105

Franta MUDr., primář 297

František Assiský sv. 32

František I., císař rak. 200, 201,
244, 299

František I., král franc. 15

František Salvator, arcivév. 212

Na Františku, čtvrt pražská 207
Frascati 100

Frélichov, v. n. M. 170, 172 a n.

„Frères de la Charité“ 65

Frey z Freyenfeldu Bedřich 218

Fries z Cerné Hory, hr. 290

Frind M., Dr., světitel biskup 218

Fructuosus od sv. Petra, b. 20, 45

Fuentes Bartoloměj, pr. 55

Fuchs, stavitel 239

Fuchs Leodegarius, ř. kn., p. 274

Fuchs Amadeus, p. 266

Funchal, k. 110

Fürstenberg, princ Max E. 218

G

Galanus z Alexandrie, b. 60, 87

Gallego Ambrož, ř. g. 84

Gallo Pavel, ř. g. 45, 48, 54, 65

Garcia Jan, druh sv. Jana z B. 20,
87

Garcia Ondřej, p. 45

Gasser Kassian, ř. g. 76, 79, 206

Gdansk, k. 72

Generál řádový ustanoven: 36

pravomoc 37, 42

hodnota jeho zrušena 44

hodnota jeho obnovena (ital-
ský) 46, 47, 50

hodnota jeho obnovena (špa-
nělský) 49

Generální kapitola první svolána
36, 44

první v Římě 37 a n.

druhá 38

předseda 43, 48

první v Madridě 50

v Madridě r. 1620: 60

v Madridě r. 1633: 61

v Madridě r. 1738: 60

v Madridě r. 1671: 62

v Madridě r. 1772: 168

v Madridě r. 1919: 132, 214

v Římě r. 1616: 54, 55

Genserich, král vandalský, dobyl
sev. Afriky 32

Gering Jan 284

Germain en Laye, m. ve Francii 132, 154
 Germanie, uvedení řádu 54
 Gibraltar, k. a m. 19, 20, 108
 Goa, m. v Přední Indii, k. 62
 Goisinger Bohumír, p. 254
 Golzová Terezie, hr. 197
 Gomez Vavřinec, b. muč. 90
 Gorice, k. 89, 101, 116, 120, 135, 137, 141, 163, 220, 282
 Gorrizetti, v. gr. 245, 246
 Govea Antonín, biskup v Persii 188, 311
 Gösinger Pongrácz, b. 159
 Granada, k. 9, 19, 20, 23, 24, 25, 27, 28, 33, 36, 44, 85, 87, 108
 Granada, m. ve Španělsku 19, 20, 21, 22, 24, 28, 36
 Gremium nemoc. pojišť. Praha 218
 Gremium pražského obchodnictva 218
 Gremsdorf, m. 104
 Grim František, architekt v Brně 274, 276
 Grim Mořic, architekt v Brně 274
 Groh, řed. Červ. kříže 272
 Grodno, k. 72
 Groš, starosta praž. 208
 Guadalajara, k. 77, 87
 Guemez Antonín, b. muč. 90
 Gübert, notář 169
 Gutheil, architekt v Prostějově 260

H

Haager Jos., malíř 232
 Hainn Jeronym, p., pr. 191, 192, 220
 Hake Eberhardus, b. 75
 Halla MUDr., prof. 202
 Hammerschmid, historik 176, 179, 191
 Haná, kr. 144
 Handlar Navigius 146, 249
 Hanik Alypius, ř. kn., p. 198, 294
 Hasan, vladař alžírský 22

Havelka Ambrož, prov. sekr. 173
 Havelka P., děkan 294, 296
 Hayden, komp. 213
 Hecht Viktorián, p. 244
 Heilinger Sales, p. a pr. def. 116
 Hek Kasián, ř. kn. p. 134, 186, 206, 207, 208 a n., 271, 272, 295
 Hekrdla Theofil, podp. 228
 Held Jan Theobald MUDr., prim. 179, 197, 199, 200, 230, 234
 Hellich Emanuel, malíř 247
 Herbert z Cherbury 69
 Hernandez Frant., p. 61, 62
 Herrera Baltazar, p. 45
 Herzan Karel, hr. 277
 Heřmánkovice, v. v Č. 202, 209
 Heřmanice, v. v Č. 265
 Heslo řádové 5, 19
 Heslo pražské 174
 Hinterhofer Martin, ř. kn., p. 242
 Hippo, m. v sev. Africe 30, 32
 Hippolit, b. muč. 67, 89
 „Hlas“, americké noviny 151
 Hlaváček František 207
 Hlaváček Stanislav 207
 Hlaváčková Milada 207
 Hlinka Andrej, vůdce slov. „ludovců“ 282
 Hoeff-Huerta Martin 188
 Hoffmann Ludvík, f. 262
 Hoffmeister MUDr., prim. 202, 230
 Hochberg, Paschal baron, p. 244, 287
 Hohenberg-ová Žofie, hr. 211
 Hold Florus, b. podl. 196
 Holoubek, radní pražský 220
 Hölzel Bernard, b. lékárník 285
 Horák Longinus, p. a gener. def. 78, 134, 147, 157, 239, 282
 Horštein Brosius Simon, bisk. 188
 Houska Jan, řed. banky 172
 Hrabal Apolinář, ř. kn., p. 78, 125, 146, 149, 159, 162, 164, 205, 211, 225, 239, 240, 241
 Hradec Králové, m. v Č. 147, 249, 251, 269, 270

Hrádek, v. v Č. 246
 Hradiště, v. u Kuksu 268, 269
 Hradiště Mnichovo, m. v Č. 245
 Hradiště Uher., m. n. M. 170, 220
 Hrachovina Josef, typograf 342
 Hronov, m. v Č. 245
 Hubený Frant., výměnkář 170
 Hudeček J., novinář 216
 Hůlka Vít, P., bibliotekář strahovský 10
 Humanismus proti řádu 69
 Huněk Sabián, ř. kn., p. 244
 Huyn Pavel, ThDr., JUDr. a Ph. Dr., bisk. brn. a arc. praž. 288
 Hýsek Josef MUDr., primář 170

Ch

Chalířové granadští 22
 Charerí Ondřej, pr. 67
 Checherí Ondřej, gen. prok. 54
 Chichimeci, indián. kmen 62, 63
 Chile — Peru, prov. a k. 61, 72, 89, 108
 Chlum, bojiště z r. 1866 269
 Chlumčanský Václav, arcib. pražský 202
 Cholula, k. 80, 108
 Chorinský Matyáš, hr., bisk. brn. 276, 286
 Choryně, v. n. M. 170
 Chotěboř, m. v Č. 230

I

Iberer Ant., p., pr. 190, 192, 220
 Incino — Erba, k. 101
 Iliocos, k. 90
 Indie Přední 62
 Innocenc XI., pap. 96
 Innocenc XII., pap. 92, 94, 97
 Innocenc XIII., pap. 51, 94
 Ivonice, k. 78, 110

J

Jablunkov, m. na Těšínsku 132
 Jackson MUDr. 202

Jaecel Gordián, p. 287
 Jager, k. 252
 Jahůdka & Turner, firma 224
 Jakub de la Groce, gen. vik. 38
 Jakub de San Juan, b. muč. 90
 Jakub sv. z Kompostelly 16
 Jan z Avily 19
 Jan z Boha sv. 9, 15, 16, 19, 20, 24, 28, 64, 83, 87, 88, 92, 94, 102, 103, 105, 108, 109, 110, 188, 192, 230
 Jan Grande 80, 85, 94, 97, 108
 Jan „Hříšník menší“ 89
 Jan z Jenšteina, arcib. praž. 177
 Jan Kalybita, k. 34, 36, 37, 42, 47, 48, 54, 73, 77, 80, 81, 100
 Jan Nepomucký 109
 Jančařík Irenej, ř. kn., def. pr., p. 116, 140, 146, 149, 157, 164, 203, 220 a n.
 Janda Václav, hud. sklad. 231
 Jandík Ant. 197
 Janeček Filibert, p. 278
 Janša Jan, malíř, 213, 222, 260
 Jašek Alois, katech. 10, 173
 Jedlička Vladimír MUDr., docent primář 231
 Jerez de la Frontera, k. 20, 79, 80, 85, 86, 108
 Jerez de la Frontera, bitva r. 711 : 21
 Jessup, m. v U. S. A. 151
 Jesuité 178, 179, 180, 190, 197, 274
 Jindřich IV., král. franc. 65
 Johannesbrunn, k. 104
 Josef II. 68, 70, 152, 197, 201, 203, 234, 298
 Josefov, m. v Č. 269, 270, 271
 Juan d'Austria 22, 23, 24, 27, 28, 33
 Julius, bisk. místovikář 38, 43

K

z Kácova Jan 242
 Kádiz, m. ve Španělsku 26
 Kainbach, h. 88, 107

Kaisheim, k. 104
 Kálnoky Alex., hr. z Köröspataku 261, 287, 290, 291
 Kálnokyová Eliška, komtessa 288
 Kalný Heribert, p. 262
 Kamenné náměstí v Římě 34
 Kamník, k. 111
 Kandia, k. 111
 Kant, filosof 69
 Kara Mustafa, velkovezír 238
 Karel V., král. špan. 15, 16
 Karel VI., cí. 266
 Karel Boromejský sv. 33
 Karel I. Habsburk, cí. 120, 121, 124
 Karel Norbert, továrník 218
 Karmona, m. ve Španělsku 85
 Károlyi, ministr 122, 124
 Kartagena Nová, k. 61, 86
 Karthagina, m. v sev. Africe 30
 Kastner Godhard, pr. 160, 161, 162
 Kastner Jan, sochař 211
 Kašpar Karel, ThDr., PhDr., biskup králhr. a arcib. pražský 231, 272
 Katowice-Bogučice, k. 78, 79, 110
 Kaucký Jan JUDr., prof. nábož. 224, 237, 298
 Kaunic, kancléř 70
 Keihs Jiří, setník 233
 Kellner, v. g. 245
 Khevehüller, v. g. 245
 Khun Bella 124, 125
 Kinzel Ignác 201
 Klamovka 206 a n., 215
 Klann, v. g. 245
 Klement VIII., pap. 39, 43, 45, 46, 48, 50, 51 a n., 56 a n., 59, 65
 Klement XI., pap. 92
 Klement XII., pap. 94, 97, 193
 Klení, v. v Č. 245
 Klicman Ladislav Dr., státní archivář 10
 Kloboušický Frant., tit. bisk. 236
 Klub za Starou Prahu 210, 211
 Kneer Vincenc, p. 197

Kněz řádový:
 jeho práva a povinnosti: 25, 26, 30, 31, 40, 50, 52
 jeho hodnost členům zakázána: 44, 46
 jeho hodnost členům opět dovolena: 50, 52
 Knöpfer Alois, Dr., historik 71, 311
 Kockel Koloman, b. 274
 Kocourek, punčochář 285
 Kaczur Bertalan, b. 159
 Kočemice, dvorec 177
 Kohn Theodor ThDr., arcibisk. olom. 262
 Koch Augustin, gen. vik. 122, 125, 132, 134, 163
 Köcher Pavel, p. 242
 Kolář Avertan, p. 262
 Kolíček Caesarij MUDr. a p. 274
 Kolísek Alois ThDr. 282
 Kollonitz Leopold, kard. ostrř. 298
 Kolovrat Frant., hr. Liebšteinský 191
 Kolumbie, prov. (Terra ferma) 61, 64, 72, 89, 90
 Kolumbus Kristof 61
 komunismus klášterní 75 a n.
 Konečný Matouš, senior čsbr. 178
 Kongregace biskupů a řeholníků 58, 84, 97, 129, 155, 157, 162
 Kongregace obřadů 34
 Kongregace odpustků 96, 98, 99
 Kongregace pro círk. nápravu 42
 Konice, m. n. M. 260
 Konojedy, v. v Č. 265
 Konstancie, dcera kr. Přem. Ot. I. 202
 Konstantin, velkokníže 245
 Kopytář, měšťan praž. 192
 Kordač Frant., ThDr., arcib. praž. 220
 Kordóba, k. 20, 28
 Korintský záliv 28
 Korling, měšťan 237
 Kořínek Miloslav JUDr. 301
 Kovanic A. O. Dr. 311
 Kožíšek J., stav. rada 211

Krakov, k. 54, 66, 73, 78, 110,
116, 163, 170, 183
Krakovský Josef z Kolovrat, bisk.
králhr. 268
Krátký Jan MUDr. 231
Krautvogel Gabriel, pr. a p. 185,
186, 188, 220
Kreckelmoos, k. 107
Kreisinger Vlad., MUDr. primář
227, 230
Krejčířík Methoděj, b. 88
Kremona, m. 55
Kritzendorf, k. 78, 103, 117
Krnov, m. 241
Krocín z Drahobejla, Fr. Bernard
204
Kroutil Thassilo, p. 128, 159, 237,
300
Křídlová Miloslava 218
Křikava Vít, podpr. 135
Křižovníci s červ. hvězdou 176
Křižovníci sv. Františka 176
Kříže sv. Sestry 170
Kubelík Jan, virt. 232
Kubín Frant., kn. 295
Kuks, k. 78, 109, 116, 165, 265 a
násl.
Kupka Jos., ThDr. a PhDr., bisk.
brn. 170
Kurie generální 128, 134, 136,
140, 141, 146, 154, 156 a n.,
159 a n., 163
Kurz Leo pr., p. 192
Kvatlinger, dvorec 177
Kyjev, m. v Rus., „Česká druž-
ina“ 118
Kyovský Homobon, p. 152, 238,
250, 264, 280, 294, 295
Kyrieleison Augustin, ř. g. 54, 65

L

Laudon, v. g. 256
Läufer Fridrich, f., historik 311
Léčebný fond pošt. zaměstnanců,
Praha 218
Leibnitz, filosof 69
Lellis Kamil sv. 94, 104

Lentini, k. 55
Leopold I., cí. 237
Lepanto, m. v Řecku, bitva r.
1571: 28
Lepík Valentin, p. 295
Lerida, m. ve Španělsku 86
Leslie, rod 292
Leslie, hr. Jakub 242
Leslieová, hr. Františka 274
Lesnitzer Alan, p. 256
Letovice, k. 78, 109, 116, 164 a
n., 282, 283—292, 302
Leuze, k. 102
Lev XIII., pap. 84, 86, 92, 94, 96,
97 a n.
Levin v Kladsku, v. 245
Lewandovski Bogumil, ř. kn., p.
162
Lhota JUDr. s chotí 218
„Liber regni vegetabilis“ (Boc-
cius) 168
Lieb Pacifik MUDr., p. 196, 286
Liebich Karel 200
Liechtenstein, rod 292
Liechtenstein, kníže Alois 167
Liechtenstein, kněžna Alžběta 255
Liechtenstein, kněžna Anna Ma-
rie 167, 168, 252
Liechtenstein, kníže Frant. I. 174
Liechtenstein Jan, bisk. olom. 260
Liechtenstein, kníže Jan II. 144,
147, 156, 166, 168, 173 a n.
Liechtenstein, kníže Jan Nepo-
muk 168, 252
Liechtenstein, kníže Josef Adam
167, 180
Liechtenstein, kníže Karel I. 65,
156, 166, 180, 183
Liechtenstein, kníže Karel Euse-
bius 166, 274
Liechtenstein, kníže Václav 167
Liga sv., spolek křesťanských vla-
dařů 26
Lichtblau Anselm, p. 203
Lilienthal, k. 105
Lima, m. a k. v Peru 61, 80, 86
Linec, k. 78, 103, 116, 138, 141,
163, 220, 240, 285

Lisabon, m. a k. 62, 79
 Litoměřice, m. v Č. 147
 Litomyšl, m. v Č. 89
 Lobkowitz Zdeněk Poppel, kanc-
 lér 182
 Lobkowitz 233
 Lobkowitzová Ida, kněžna 212
 Lodi, k. 101
 Lodž-Chojny, k. 78, 110
 Locher Jindřich, p. 259
 Londýn, k. 111
 Longo Gabriel, ř. g. 54
 Lopez Frant., p. 40
 Lopez Frant., gen. komisař 61
 Lorenzo Frant., pr. 67
 Lowicz, k. 67, 72
 Loy Jeronym, p. 189, 233
 Lublaň, m. 135
 Lublin, k. 67, 72
 Lubomirski Heraklius 236
 Lubomirski Jiří 236
 Lubomirski Stanislav 236
 Lubomirski Theodor 236
 Lucas de Barrameda, k. 37
 Lucéna, k. 20, 28
 Luck, k. 72
 Ludvík I., král. bav. 75
 Ludvík XVI., král fr. 71
 Lugonez Bernard, b. muč. 89
 Lukáš Nikodém, p. 250, 264
 Lvov, k. 72
 Lyon, k. 74, 75, 102
 Lysá, m. v Č. 265

M

Macalík Ladislav, pekař 297
 Madaura, m. v sev. Africe 30
 Madrid, k. 20, 28, 40, 50, 60, 77,
 79, 80, 87, 108, 150
 Magallon Jan z B., pr. 74
 Maggi Joachim, ř. g. 236
 Macháček Herrmann, b. lékárník
 272
 Macháčková Anna 218
 Macháně Kleofáš, b. 289, 290
 Malaga, k. 108
 Maltežští rytíři 176, 270

Mandelík, notář 301
 Manheim, k. 71
 Manichejci, sekta 30
 Manilla, hl. m. na Filipínách, k.
 62
 Manoušek, zvon. firma v Brně
 280, 291
 Manresa, k. 108
 Marcucci Alois, gen. vik. 72
 Mareš Karel, starosta 301
 Marchena, m. ve Španělsku 85
 Marchetti Selvaggiani, kard. prot.
 11, 305
 Marie Antonie, kr. fr. 71, 72
 Marie Terezie, cí. 195, 198, 211,
 260, 266
 Marišín-Piaski, k. 78, 110
 Markmüller Frant., ř. kn., pr. 75
 Maroko, kr. 32
 Marseille, m. 74, 102
 Martin Antonín, druh sv. Jana
 z B. 19, 20, 60, 89
 Martin, k. 38
 Martinez Filip, expr. 54
 Martini Jan, děk. 192
 Martinovský Chrysanth, p. 201
 Masaryk Tomáš G., Dr., pres. rep.
 čsl. 118, 121, 123, 218
 Masaryková Alice Dr. 272
 Masopust Klement, p. 128, 272,
 273
 Mathrides Jiří, bisk. gen. vik.
 242
 Matice náboženská 71
 Matoušek, mal. firma 224
 Matyáš, cí. 179, 183
 Maurové 20, 21—24, 28
 Mauroner Kancian, p. 278
 Maxmilian Arnošt, arcivévoda 179
 Maxmilian, král bavorský 180,
 183
 Mayer Matouš, pr. 194, 236, 254
 Mayern Daniel Jos., bisk. 193
 Mayoral Frant., vychovatel sv. J.
 z B. 15, 16
 Mazal, děkan z Bořitova 290
 Medina Sidonia, k. 37
 Medici-ové, rod 65

- Medici Marie 65
 Medina Petr, MUDr. b. 87
 Medrano Jos., gen. komisař 61
 Medvecký Karel, kn., sekč. šéf 124, 125
 Mejija Rehoř, b. muč. 89
 Meleschwitz, m. v Bav. 105
 Melchior de Regibus, p. 20, 23
 Melichar z Diepenbrocku, bisk. vrat. 75
 Melithová Klára 236
 Memmingen, k. 89
 Mendez Jan, první gen. prokur. 38
 Mendez Jan, druhý ř. g. 38, 45
 Mendl Dr., prof. architekt 224
 Mendl Jos., MUDr., doc., primář 281
 Mendoza Eleonora 22
 Mendoza Don Inigo 22
 Mendoza Marie, matka 22
 Mendoza Marie, dcera 22
 Menhartovec Bohuslav 176, 177, 183
 Menhartovec Mikuláš 178
 Menhartovec Perlinus 177, 180, 183
 Menhartovec Prokop 177
 Menhartovec Šimon Miles 177
 Menni Benedikt, ř. g. 76, 77
 Merta Vavřinec, děk. 286
 Messinská užina 27, 28
 Městská spořitelna na Král. Vinohradech 219
 Mexiko, prov., m. a k. 61, 64, 72, 77, 79, 80, 108
 Meyer Rafael, ř. g. 9, 34, 83, 84, 157, 158, 159, 239, 311
 Mezzane di Sotto, viz Verona
 Michálka, ThDr., prelát 241
 Michalský Jan, ThDr., prof. náb. 264
 Mikan Jan Kristián 200
 Mikulov, m. n. M. 170
 Milán, m. a k. 30, 33, 34, 55, 76, 77, 88, 101, 136
 Ministerstva čsl. 123
 Ministerstvo financí 123, 172
 Ministerstvo národní obrany 123
 Ministerstvo obchodu 123
 Ministerstvo pošt a telegrafů 123, 218
 Ministerstvo sociální péče 123, 295
 Ministerstvo s plnou mocou pre Slovensko 123 a n.
 Ministerstvo spravedlnosti 123
 Ministerstvo školství a nár. osvěty 123, 301
 Ministerstvo unifikací 123
 Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy 123, 172, 218, 220, 250
 Ministerstvo veřejných prací 123, 218
 Ministerstvo vnitra 123, 172, 184
 Ministerstvo zahraničí 123
 Ministerstvo zásobování 123
 Ministerstvo zemědělství 123
 Ministerstvo železnic 123
 Minsk, k. 72
 „Misericordia“, časopis 80
 Misiak Hyacinth, gen. kom. 161 a n.
 Miškovce, m. v Uhrách 125
 z Mitrovic Jan Vojtěch Vratislav, bisk. králhr. 189, 267
 Mitteldorf MUDr. 270
 Mnichov, k. 71, 104
 Moderní galerie 208, 209
 Modlitební kniha řádová 9
 Mohamed IV., sultán tur. 238
 Moholányi Jan, hr. 237
 Monika sv. 30
 Montaos Ferdinand, ř. g. šp. 61
 Montbrisson, k. 74
 Montelupi Valerián 66
 Monte Moro Nuevo, m. v Portug. 15
 Monte Rey, k. 62
 Montero Emanuel, pr. 60
 Montesquieu, filosof 69
 Montreal, k. 102
 Mor 1680 — zázvětný obraz 194
 Mor r. 1713: 167, 234
 Moravetz JUDr. 239

Moravská spořitelna 278
 Moravská Třebová, m. n. M. 130
 Moravsko-slezský zem. výbor 170
 a n.
 Moravský výbor 280 a n., 290,
 291, 294, 295
 Mores Lad., ř. kn., p. 249
 Morimondo, m. v It. 88
 Morten MUDr. 202
 Motal Bohumír, p. 116, 134, 205
 a n.
 Mozambik, vých. pobřeží afr. 62
 Mozart, hudeb. sklad. 213
 Mučedníci řádoví 60, 61, 89
 Mulei Don Ferdinand, maurský
 vůdce 22
 Mura Filip, p. 125 a n.
 Musejník, časopis 180
 Muslimové 19, 21 a n.
 Münch Trankvil, p. 286
 Münster, k. 71
 Mýto Vysoké, m. v Č. 220

N

Nachlowski Ezechiel, ř. kn.,
 MUDr. et PhDr., b. 167
 Náchod, m. v Č. 244, 245, 246,
 251
 Namslau, k. 105
 Napoleon 72, 73, 74, 198, 260,
 278, 287
 Národní listy, noviny 218
 Národní politika, noviny 216, 218
 Národní rada 118, 120, 121, 123,
 124
 Národní rada slovenská 121
 Národní shromáždění 123, 124
 Národní výbor 121, 123
 Nazaret, k. 76, 79, 107
 Neapol, k. 33
 Neapolské království 33, 72
 Nedvědová Marie 218
 Neehr Petr, p. 242
 Nemocenská pojišťovna:
 host. a výčepníků — Praha
 218
 pomocníků host. 219

soukr. úřed. a zřiz. — Pra-
 ha 218
 úřed. a zřiz. města Prahy
 218
 živn. cukrářů b. t. c. 218
 při společ. pekařů v Praze
 218
 Neračovice, dvorec 177
 Neruda Jan, básník 174, 209
 Neuburg n. Dunajem, k. 66, 71,
 75, 89, 104, 252
 Neustadt, k. 105
 Neuwirth Karel, MUDr., prof.,
 prim. 281, 290
 Nietsch Narcis, p. 277, 278
 Nitra, m. na S. 299
 Nizozemsko, konventy 33, 60
 Nöbel Lazar, p. 167, 252, 254
 Norbert, b. muč. 67
 Norbert Karel, maj. realit 218
 Nostitz Ervín, hr. 212
 Novák, stavitel 294
 Nové Město, pr. slez., k. 71
 Nové Město n. Metují, k. 78, 109,
 116, 165, 242, 243, 244, 245 až
 252, 282, 291, 302
 Noviciát ve Valticích 168
 Noviciát v Praze 194, 204
 Noviciát v Bratislavě 238
 Novogrodek, k. 72
 Novotný Jan, děk. 249
 Novotný Martinián, ř. kn. 248
 Nový Adolf, inž. 225
 Nový Hrádek v Č. 246

O

Občanská záložna na Smíchově
 215, 218
 Obernicová z Felsu 266
 Obchodní a živn. komora v Pra-
 ze 218
 Obchodní a úředn. pojišťovna —
 Praha 218
 Oděv řádový 30, 32, 36, 44, 47
 Odpustky řádové 26, 94, 95 až
 99
 Odstrčil Reginald, p. 169

Okánik Ludvík, ThDr., 140
 Okresní nemocenská pojišťovna v
 Praze 218
 Oktaviano, k. 55
 Olbramovici-Menhartovici 176 a
 násl.
 Olešnice, v. v Č. 246
 Olivares, vysl. šp. u pap. dvora
 40, 41
 Olomouc, m. n. M. 10, 130, 138,
 147, 156, 186, 256, 259, 260,
 297
 Olša, řeka na Těšínsku 130, 161,
 162
 Olšanské hřbitovy 216
 Opatrný Theofil, ThDr., 231
 Opitz Celestin MUDr. a pr. 202,
 203, 205, 209, 234
 Opočno, m. v Č. 251
 Orava, kraj na Slov. 154
 Orebský Jan = Held Jan 200
 Oropeza, m. ve Šp. 15
 Osman Kasián, pr. 162
 Osterberger, archit. 294
 Ostia, m. v Itálii 30
 Ostrava Slezská, m. 130
 osvěcenství 70, 75, 76, 278

P

Paganini N., hud. sklad. 232
 Pachomius sv., poustevník 32
 Paka Nová, m. v Č. 249
 Palencia, k. 79, 108
 Panna Maria Výkupná 102
 Pandulpho Bernard, ř. kn. 188
 Panfil Jeronym, kard. prot. 50
 Pápa, k. 106
 papežský stát 72 a n.
 Papoušek Aurel, p. 203 a n., 288
 Paříž, k. 54, 65
 Paříž Oudinot, k. 102
 Paříž Vaugirard 102
 Pasto, k. 108
 Pastor Ludvík Dr., historik 34,
 311
Patronové provincií a konventů:
 sv. Alžběta: k. Iwonicz 110

sv. Ambrož: prov. lombardsko-
 benátská 101
 sv. Andělé strážci: k. Velký Va-
 radín 106, k. Straubing I. 104,
 k. Katovice-Bogučice 110
 sv. Anna: k. Le Croisic 102, k.
 Pilchowitz 105
 sv. Antonín Pad.: k. Eisenstadt
 103, k. Kamník 111, k. Lodi
 101
 sv. Augustin: k. Valtice 109, k.
 Blackrok 111, k. Neuburg II.
 104
 sv. Bartoloměj: k. Schweinspoint
 104
 sv. Bernard: k. Kaisheim 104
 sv. Cyrill a Metoděj del. jugosl.
 111
 sv. Emerich: k. Pápa 106
 sv. Filip Neri: k. Varese 101
 sv. Florián: k. Zebřidovice 110
 sv. Jan z Boha: prov. andaluzská
 64, prov. brazilsko-indická 64,
 prov. kastilská 64, prov. portu-
 galská 64, prov. španělsko-ame-
 rická 108; k. Bancelos 110, k.
 Barcelona 108, k. Calafell 108,
 k. Funchal (Trapiche) 110, k.
 Gibraltar 108, k. Granada II.
 108, k. Manresa (Barcelona)
 108, k. Mexico 108, k. Mnichov
 I. 104, k. Montreal II. 102, k.
 Namslau 105, k. Palencia 108,
 k. Santurce 108, k. Scortón
 102, k. Spišské Podhradí 109,
 k. Straubing 104, k. Valencia
 108, k. Vídeň II.-Hütteldorf
 103, k. Vina del Mar (Chile)
 108, k. Zizers 104
 sv. Jan Evangelista: k. Kreckel-
 moos 107, k. Johannesbrunn
 104
 bl. Jan Grande: k. Jerez 108
 sv. Jan Kalybita: k. Řím. 100
 sv. Jan Křtitel: prov. franc. 102,
 k. Paříž (Oudinot) 102, k. Ví-
 deň I.-Leopoldov 103, k. Zi-
 zers 104

sv. Jan Nep.: k. Prostějov 109
 sv. Josef: k. Frankenstein 105, k.
 Eger I. 106, k. Milán 101, k.
 Marseille I. 102, k. Algasing
 104, k. Temešvár 106, k. St.
 Veit 107, k. Ciemposuellos 108,
 k. Malaga 108, k. Carabanchell
 108
 sv. Justin: k. Gorice III. 101
 sv. Kamil z Lellis: k. Mnichov II.
 104
 sv. Karel Boromejský: prov. ba-
 vorská 104, prov. prusko-slez-
 ská 105, k. Solbiate 101, k. Vá-
 cov 106
 sv. Kříž, k. Vilno 110
 sv. Lazar: k. Vratislav II. 105
 sv. Leopold: k. Brno 109
 P. Maria: k. Dinan 102, k. Paříž
 (Oudinot) 102
 P. Maria Bolestná: k. Eggenberg
 107, San Baudilio 108
 P. Maria Dobré Rady: k. Vizovice
 109, k. Gorice II. 101, k. Eg-
 gelfing-Haar 104
 P. Maria Karmelská: k. Santiago
 108
 P. Maria Matka lásky: k. Paříž
 102
 P. Maria Míru: k. Sevilla 108
 P. Marie Nanebevzetí: k. La Cel-
 lette 102, k. Těšín 110
 P. Marie Narození: k. Nové Měs-
 to n. Met. 109
 P. Marie Navštívení: k. Bratisla-
 va 109, k. Szatmár 106
 P. Marie Početí Neposkv.: prov.
 uherská 106, k. Lille 102, k. Li-
 nec 103
 P. Maria Pomocná: k. Steinau n.
 D. 105
 P. Maria Quadal: k. Cholula 108
 P. Maria Růžencová: k. Kandia
 111, k. Reichenbach 104
 P. Maria Sedmíbolestná: k. Co-
 stenz 104
 P. Maria Výkupná: k. Bogotá 108,
 k. Montreal I. 102

P. Marie Zvěstování: prov. polská
 110, k. Štyrský Hradec 107
 sv. Maxmilián: k. La Vilettertre
 102, k. Solnohrad 103
 sv. Michael, arch.: prov. rak. 103,
 k. Attel 104, k. Vrbje-Zalec 111
 sv. Mikuláš: k. Peruggia 100, k.
 Londýn 111
 sv. Patrik: k. Stillorgan 111
 sv. Petr, ap.: prov. římská 100
 sv. Petr a Pavel: k. Lyon 102, k.
 Neustadt 105
 sv. Pius: k. Řezno 104
 sv. Rafael: prov. československá
 109, k. Angra 110, k. Barvin-
 Park 111, k. Benátky 101, k.
 Bogotá 108, k. Gorice I. 101,
 k. Granada I. 108, k. Madrid
 108, k. Meleschwitz 105, k.
 Leuze 102, k. Lodž - Chojny
 110, k. Ponta Delgada 110, k.
 Quillota 108, k. Wörishofen 104
 sv. Rodina: k. Incino-Erba 101, k.
 Gremsdorf 104, k. Lilienthal-
 (Vratislav) 105, k. Marseille
 102, k. Nazaret v Palestině 107
 sv. Rozálie: k. Jerez 108
 Spasitel Nejsv.: k. Kainbach 107
 Srdce Ježíšovo: provinc. štyrská
 107, k. Sta Agueda 108, k. Be-
 nevento 100, k. Brescia II. 111,
 k. S. Columbano 101, k. Dinan
 102, k. Kritzensdorf 103, k.
 Mezzane di Sotto (Verona) 101,
 k. Ratiboř 105, k. Maryšín 110,
 k. Telhal (Sintra) 110
 Svátost Nejsv.: k. Schärding 103
 sv. Šebestián: k. Frascati 100, k.
 Pětikostelí 106
 sv. Šimon a Juda: k. Praha 109
 sv. Štěpán, král: k. Budapešť 106
 sv. Trojice: k. Krakov 110, k.
 Kuks nad Lab. 109, k. Uher.
 Skalice 109, k. Vratislav I. 105
 sv. Václav: k. Letovice 109
 sv. Voršila: k. Brescia 101
 sv. Wolfgang: k. Neuburg n. D.
 104

- Pavel V., pap. 48, 50, 54, 56, 92, 95, 97, 98
 Pavel sv., listy 30
 Pavel Thébský, poust. sv. 32
 Patricius, otec sv. Augustina 30
 Paul Adaukt, p. 244, 267
 Pavie, m. 32
 Payl Adolf, b. podl. 196
 Peccador Baltazar, pr. 38
 Pekař Jos., Dr. prof., hist. 312
 Pelc Jan, bisk. 236
 Pellegrini Frant., ř. g. 74, 308
 Peralta Suarez Jeronym, f. v Madridě 40
 Perego Ambrož, ř. g. 54
 Pernambuko, k. 62
 Peru, prov. 61
 Perugia, k. 38, 77, 100
 Petr „Hříšník Menší“ 87
 Petr „Hříšník Větší“ 87
 Petr, starosta v Letovicích 290
 Petermann Karel, p. 286
 Petschek & spol. 218
 Pětikostelí, k. 106
 Pfannkuchen Alfons, p. 277
 Piava, řeka 120
 Picka Frant., hud. sklad. 231
 Pietra Persica Don, velitel loďstva španělského 27, 28
 Pigler Pavel, b. 237
 Picha Mořic ThDr., bisk. králhr. 273
 Pilchovitz, k. 105
 Piola Dominik, druh sv. J. z B. 20, 87
 Pisch Chrysogon, p. 267
 Pisano Rafael, pr. 55
 Pisinger Fr., stavitel v Brně 283
 Pitha Karel MUDr., primář 229, 230, 231
 Pius V., pap. 24, 26, 28, 33, 34, 36, 38, 42, 44, 46, 51, 52, 56, 59, 65, 83, 92, 104
 Pius VI., pap. 94
 Pius VII., pap. 96
 Pius IX., pap. 73, 76, 84, 86, 92, 94, 96, 97, 98, 99
 Pius X., pap. 94, 96, 99
 Pius XI., pap. 7, 34, 37, 57, 82, 83, 84, 94, 218, 220
 Plato, starověký řecký filosof 30
 Plenciz MUDr., univ. prof. 196
 Plotinus, starov. fil. 30
 Počernice H., v. u Prahy 178, 180
 Podhajský Alois, g. insp. arm. 280
 Pochvalná uznání řádu 77
 Pokorný Ant. Dr., hist. 10
 Police, m. v Č. 245
 Polívka Pankrác, p. 278, 294
 Polsko, uvedení řádu 54
 Ponížil A., řezbář 260
 Ponta Delgada, k. 110
 Pontianus, přítel sv. Augustina 30
 Popper Dr. 220
 Poreny Jan, ř. g. 70
 Porubský Jan, f. 151
 Porýní, kr. 16, 75
 Pospíšil z Třebětína 290
 Posvátná místa Prahy (Er. Eckert) 179, 184
 Povero Jan, gen. kom. 61
 povstání maurské 22
 Požehnání apoštolské 94
 Prager Tagblatt, nov. 216
 Praha, m. a k. 4, 66, 78, 89, 109, 116, 118, 120, 121, 124, 127, 129, 135, 140, 141, 144, 146, 147 a n., 151, 157, 159, 162 a n., 165, 168, 174—234, 239, 260, 267, 271, 272, 276, 288, 294, 302
 Pravidla sv. Augustina 9, 30, 36, 44, 52, 56, 83
 Pražská městská pojišťovna 218
 Prečan Leopold Th. Dr., arcib. olom. 218, 260
 Prodromus gloriae Pragenae (Hammerschmid) 176, 179, 191
 Prostějov, m. a k. 10, 78, 109, 116, 141, 144, 165, 173, 252 až 264, 266, 276, 303
 Protektor řádu 11, 33, 42, 43, 50, 57
 Protestantství proti řádu 69
 Provincál (visitátor), jeho pravomoc 37

Provinciál (visitátor), jeho hod-
nost zrušena 44

Provinciál (visitátor), jeho hod-
nost obnovena 47

Provincie řádové: 37, 44, 47

andaluzská (zašlá) 60, 64

bariská (zašlá) 68

bavorská 68, 71, 75, 104, 112

brazílsko-indická (zašlá) 64

československá 9, 78, 109,

113 a n., 303

filipinská (zašlá) 64

francouzská 55, 65, 67, 71,

76, 102, 112

germánská 9, 55, 66, 67 a n.,

87, 116, 193, 194, 236,

257

irsko - anglická (delegatura)

79, 111, 112

jugoslávská (delegatura) 79,

111, 112, 163

kastilská (zašlá) 60, 64

kolumbijská (zašlá) 61, 64

lombardská 54, 67, 68, 71

lombardsko - benátská 77,

101, 112

mexická (zašlá) 61, 62, 64

peru-chilská (zašlá) 61, 64

polská 71, 75, 78, 110, 112,

122, 160, 163

polsko-litevská (zašlá) 66 a

n., 72 a n., 236

portugalská 64, 79, 110, 112

prusko-slezská 75, 105, 112,

160, 162

rakouská 70, 73, 75, 78, 103,

112, 116, 148, 156, 163,

164, 238

rakousko-česká 9, 76, 116,

117, 127, 129, 132, 134,

143, 144, 146, 148, 155,

157, 160, 204

rumunská (delegatura) 79,

106

římská 54, 67, 68, 77, 100,

112

sardinská (zašlá) 68, 73

sevílská (zašlá) 60

sicilská (zašlá) 54, 67, 68, 71,
73

španělská (zašlá) 38, 84, 89

španělsko-americká 77, 80,

108, 112

štyrská 76, 79, 107, 112, 122

toskánská (zašlá) 71, 73

uherská 76, 106, 112, 124,

155, 158, 159, 237, 238,

300

Provodov, v. v Č. 245

Pruské Slezsko 71, 78

Prusové, války 244—247, 256,

260, 267—269, 270, 278

První česká vzájemná pojišťovna

v Praze z r. 1827: 219

Přemysl Otakar I., král. čes. 202

Přemysl, k. 72

Přerov, m. na M. 88

Příbyl Agapit p., 228, 264, 282

Příchovský, arcib. praž. 197

Ptačovský Borgiáš, p. 249

Puebla Alfons, f. v Madridě 40

Půjčky válečné 164

Q

Quido Filip, p. 188, 189

Quillota, k. 108

R

Rabatsch Bonaventura, ř. kn., p.

286, 294

Rabentisch Servilián p. 277

Ráček Blažej S. J., historik 10,

71, 183, 189, 237

Rafael Archanděl sv. 64, 79, 94,

97, 99, 101, 102, 104, 105, 108

až 111, 136, 148, 155

Rainer Václ. Vavřinec, malíř 193,

232, 234

Rakousko 54, 71, 73, 78, 118, 120

až 122, 127, 132, 156, 179, 202,

209, 244, 269, 299

Rakow, k. 72

Ramíreza Šebestián, bisk. 20

Ramming, v. g. 245, 247

Ratiboř, k. 105
 Reboglio Ondřej, zástupce pr. na
 Filipínách 62
 de Regibus Melchior, p. 20, 23
 de Regibus Michal 45
 Reichenbach, k. 104
 Reinerz, v. v Kladsku 245
 Reinová Žany 218
 Renz Michal, mědirytec 265
 revoluce francouz. 71, 72, 74, 120
 Ridiger Matouš, pr. 238
 Rieger, varh. firma v Krnově 241
 Richter Aurelius, p. 286
 Rindl Jos. MUDr., primář 170
 Río d'Almanzora, divoká část po-
 hoří jižního Španělska 23
 Río de Janeiro, k. 62
 Ritter Fr. Msgre 220
 Rodrigo de Siguença 20, 23, 24,
 27, 30, 88
 Romanus, kněz, předst. muslim.
 šp. v Granadě 22
 Romero Michal, b. muč. 89
 Roth Benignus, p. 267
 Rotkirch, prus. důst. 261
 Roupovec Václav Vilém 178, 180
 Rousseau, filosof 69
 Rozvoda Václav, ř. kn., p. 254,
 255
 Rudolf II., cis. 65
 „rušící“ breve 44, 45, 48
 Rusticucci Jeronym, kard. pro-
 tek. 42, 45, 304
 Rutha Makar, ř. kn., p. 294
 Ryba, hud. sklad. 230
 Rýn, řeka 75

Ř

Řád: jeho zakladatel 9, 15, 16, 17
 ustaven 37, 38, 44
 rozdělen na provincie 38
 jeho odpůrci 39, 40
 snížen na bratrstvo 44
 opět zřízen ve Španělsku 52
 opět zřízen v Itálii 54, 56
 obdařen odpustky a výsada-
 mi 26, 92—99

vyňat z pravomoci farářů 26
 řízen biskupy 42, 46
 vyňat z pravomoci biskupů 57
 rozdělen na dvě kongregace
 48, 49
 první doba rozkvětu 46—68
 v Americe 61
 v Africe 62
 v Brasílii 62, 64
 v Československu 9, 54, 109,
 113 a n.
 v Číně 62
 na Filipínách 62, 64
 ve Francii 54, 56, 65, 71, 74
 v Germanii 54, 56, 66, 67, 72
 v Chile 61, 64, 72
 v Indii 62
 v Itálii 33, 46, 54, 55, 56, 65,
 68, 71, 72
 v Kolumbii 61, 64, 72
 v Mexiku 61, 64, 72
 v Nizozemsku 33, 60
 v Peru 61, 64, 72
 v Polsku 54, 56, 66, 67, 72
 v Portugalsku 62, 71, 72
 v Rakousku 9, 54, 71 a n.
 ve Španělsku 60, 64, 72
 doba úpadku 69—72
 reforma 76
 druhá doba rozkvětu 74 a n.
 sjednocen 84
 po válce světové 77 a n.
 Řehoř Lukáš, b. malíř 228
 Řehoř XIII., pap. 33, 42, 46, 56
 Řehoř XIV., pap. 39, 42, 43, 56,
 59
 Řehoř XVI., pap. 94
 Řezno, k. 104
 Řím, k. 4, 30, 34, 36, 37, 42, 47,
 67, 73, 77, 82, 100

S

Saint Germain en Laye, mírov.
 smlouva 132, 140
 Salcburk, k. 78
 Salerno, k. 55
 Salon, k. 74

- Santiago, k. 108
 Santurce, k. 80, 108
 Saraceni 32
 Sarajevo, m. v Bosně 118, 211, 280
 Sardinie, ostrov náležející k Itálii 32, 33
 Saucedo Rafael, ř. kn. a architekt 10
 Savonantius (Cassinetti) Jan Kř. 45, 56, 66, 178, 180, 183—185, 187
 Sebald Ant. MUDr., prof. 196
 Sebastiny Frant., malíř 255 a n.
 Secký Rudolf, historik 311
 Sedlák Jan ThDr., prof., svět. biskup 218
 Sedlák Jan ThDr., prof., historik 282
 Seifert J., nám. pražs. star. 185
 Selím II., sultán tur. 22, 26
 Serenyi Luis, velkostatkář 218
 de Sessy, vévoda 22, 24
 Sestry sv. Kříže 152
 Sevilla, k. 20, 108
 Schärding, k. 78, 103
 Schellenberger, měšťan prostějov. 254
 Scherffenberg Jan Karel Leopold, hr., svět. bisk. 255
 Schipek Frant., vrch. zem. rada 295
 Schirer Pius, p. 255
 Schlaffer a Nový, archit., inž. 211, 213, 226
 Schlosser Fr. Chr. 311
 Schmid Jan, censor deputatus 4
 Schmid Protus, p. 256
 Schmidl S. J., historik 191
 Schmied Zikmund, kněz novicmistr 76
 Scholz Konstantin, ř. kn. MUDr., p. 166, 167, 242
 Schön Narcis, p. 255, 257, 266, 276
 Schönkirchová Kar., hr. 198
 Schöplínová-Králová 301
 Schrott Roman, p. 167
 Schwab Řehoř, ř. kn., spis. 311
 Schwarz, dobrodinec 291
 Schwarzenberg, kardinál 76, 202
 Schweinspoint, k. 104
 Schuster Bertin, b. 88
 Sierra Nevada, horstvo v již. Španělsku 22
 Silva Štěpán, pr. 62
 Simplicianus, kn. přítel sv. Aug. 30
 Sirůček, rolník, dobrodinec 290
 Sisanter, b. 237
 Sittich MUDr., prof. 231
 Sixtus V., pap. 34 a n., 37 a n., 41—44, 46, 52, 56 a n.
 Skalice Česká, m. v Č. 247
 Skalice Uherská, k. 78, 109, 124, 125, 128, 136, 146, 151 a n., 154—157, 164, 165, 298—301
 Skalice u Letovic, mlýn 288
 Skoupil Jan, dobrodinec 290
 Skrbenský Leo, kard. pražský 207
 Skuteč, m. v Č. 89
 Slavkov, m. n. M., bitva 278
 Sliby řeholní od r. 1568: 34
 výslovně dovoleny: 34, 36
 zapovězeny: 44
 opět dovoleny: 52, 56
 Slunský Šimon, advokát 170—172
 Smíchov (Praha) 207
 Smržice, v. u Prostějova 256
 Smola Otakar, ř. kn. 270
 Sobel Jan z B., pr. 9, 76, 179, 186, 194, 204, 258, 260, 262
 Sokolnice, v. u Brna 274
 Solbiate, k. 101
 Soldatti Tomáš, štukatér 191
 Solnohrad, k. 103
 Sonnawent Sofron, p. 278
 Sorianus Petr, ř. g. 20, 24, 28, 33, 37, 38, 39, 89
 Soukup Eusebius, ř. kn. a novicm. 194
 Spera Nuncius, pr. 55
 Spišská kapitola 236
 Spišská města 129
 Spišské Podhradí, k. 129, 146, 154 až 158, 165, 234, 236, 252, 302

Spišsko, kr. 128, 154
 Spolek pro zpeněžení lihu, Praha 218
 Srdce Ježíšovo 100 až 103, 105, 107, 108, 110, 146, 151
 Srdce Panny Marie 102
 Staněk Vilibald, p. 236
Stanovy řádové:
 papežské bully jejich podkladem 30, 32, 36, 44, 46, 47, 49, 56
 jejich hlavní obsah 32
 první jejich obrys, schválený ústně 38
 první jejich výtisk (neschválený) 39
 schváleny písemně 48
 Stanovy španělské schváleny 53
 Stanovy italské vypracovány 54
 Stanovy italské schváleny 57
 Stanovy italské vytisknuty 57 a n.
 Stanovy italské přeloženy do češ. 9, 57
 Státy proti řádu 70
 Statistika španěl. z r. 1685: 64
 Statistika španěl. z r. 1800: 64
 Statistika ital. z r. 1685: 68
 Statistika celého řádu z r. 1933: 100—112
 Statistika čsl. pr. z r. 1920—1933: 165
 Statistika činnosti čsl. konv. 302
 Stefanides Josef MUDr., primář 248
 Steibl Burghard, p. 242
 Steinau, k. 105
 Stillorgan, k. 111
 Stojan Ant., ThDr., arcib. olom. 264
 Strachwitz-Taxis Karolina 218
 Straubing, k. 104
 St. Louis, Nebraska, m. 151
 Sub tuum praesidium 95
 Suda & Kotěšovec, firma 211
 Suef Decorosus, p. 270
 Sucharda Ant., řezbář 249
 Suparitschová Kateřina 170
 Svoboda, stav. 206, 207

Svoboda Václav, Dr., starosta 250
 Sweerts-Špork, hr. Gustav 271 a n.
 Sweerts-Šporková Kateřina, hr. 197, 266
 Sychra, dělník 288
 Szatmár, k. 106
 Szelepcsényi Jiří, arcib. ostráhomský 237, 298, 299
 SzepeSSI Lajos, p. 159

Š

Šalamoun Josue, p. 78, 170, 173, 280, 281, 288
 Šanda Kristin, p. 301
 Šebesta Fr. viz Sebastiny 255 a n.
 Šebora V., historik 312
 Šedé sestry, Praha 200
 Ševčík Petr, p. 128, 237
 Šerec, v. v Č. 245
 Šimon Jos., prokurista 172
 Šípek Balthasar, p. 203
 Škarda, firma v Brně 249
 Škoda, závody 218
 Škrabal Fr., správce statků 298
 Šmigmator Gunter, b. 228
 Šnejdárek, v. g. 130, 131
 Šonov, v. v Č. 245
 Španělská akce 148—150
 Španělsko 19, 33, 64, 72, 76
 Španělsko, boje za svobodu 21 a n.
 Špork, hr. Frant. Ant. 265
 Šporková, hr. Kateřina 197, 266
 Špork, hr. Rudolf, biskup 192
 Šrámek Jan Dr., ministr 260
 Šrámek Theofil, MUDr., b. 196, 286
 Štefánik Rostislav 118
 Stein, prus. důst. 269
 Steinmetz, v. g. 245
 Štern Josef, malíř 234, 277
 Štillfried Filip, bar. 294
 Štillfried Rudolf 296
 Štěpánek Jan Nepomuk 199
 Štollberg, komendator ř. malt. 270

Štur Eduard, pr. 206, 208, 209
 Štyrský Hradec, k. 54, 55, 66, 76,
 88, 107, 179
 Šulc Celestin, b. 230
 Švanda Michal, p. a pr. 192, 194,
 195 a n., 198, 220, 234, 266,
 267, 274, 276
 Švédští protestanti proti řádu 67

T

Tagasta, m. v sev. Africe 30
 Tantur, k. 88
 Tarik, vojevůdce maurský 21
 Taschner, malíř 259
 Telegina Alžběta MUDr. 231
 Telhall Sintra, k. 79, 110
 Temešvár, k. 106, 168
 Templářský řád 44
 Terst, k. 66
 Těšín, k. 78, 110, 116, 131, 152,
 160, 162, 163
 Těšínsko, kr. 154
 Thum Benedikt, p. 242
 Thun Frant., kníže 212
 Tilli, vojevůdce 180
 Tlachata, setník 246
 Toledo, m. a k. 20, 22
 Toul, dobrodinec 291
 Tovačov, m. n. M. 261
 Traub Longin, p. 284 a n.
 Trianon (mír) 154, 155
 Trinchese Josef, ř. g. 84
 Trivolzio, m. v Itálii 88
 Trnka Jan, MUDr. 281, 290
 Trnožkovi V. a R., dobrodinci 218
 Troja, zámek u Prahy 203
 Třebachovice, v. v Č. 200
 Třebětín, v. n. M. 290
 Třebíčský Cyril, senior Čes. br.:
 178, 180
 Tschopp Landulf, p. 286
 Tunja, k. v Kolumbii, k. 89
 Turcanský sv. Martin, m. na Slo-
 vensku 121
 Turková Dorota 189
 Turoczy, pr. 158 a n.
 Tvojerad, dvorec 177

Tvrď Jan, kn. 138
 Tvrď Josef 137 a n.
 Tvrď Veremund, pr. 78, 115 a
 n., 136, 146, 149, 151, 163, 169,
 173, 224, 295, 297

U

Uhři protest. proti řádu 67
 Ulrich Mikuláš, b. podl. 196
 Ulrich Valfrid, ř. kn. a p. 248
 Uničov, m. n. M. 260
 Universita pražská 178, 180
 Úpadek řádu, duchovní příčiny 69
 a n.
 Urban VIII., pap. 57, 58, 92
 Urban Jan O. S. F., ThDr., 231
 Úřední list RČS 172
 Ústřední jednota hospodář. druž-
 stev, Praha 218
 Ústřední sociální pojišťovna 218,
 282
 Ústřední spol. čsl. prům. cukro-
 var., Praha 218
 Utrera, k. 20

V

Václav IV., král. čes. 234
 Václavice, v. v Č. 245
 Václavský vrch 244, 245
 Vácov, k. 106
 Valadolid, m. ve Šp. 22
 Válečné půjčky 164
 Válek Petronius, p. 165, 295 a n.,
 300
 Valencia, k. 108
 Válka s Bedřichem Vel. 194 a n.,
 244, 256, 260, 267, 270, 286,
 287
 Válka francouzsko-německá roku
 1870: 271
 Válka francouzsko-rakouská ro-
 ku 1741: 194
 Válka s Maury 21 a n.
 Války napoleonské 198, 260, 287
 Válka prusko-rakouská v r. 1866:
 244, 246, 248

- Válka světová 74, 77, 116, 117, 118, 129, 134, 212, 214, 249, 262, 271, 288
- Válka turecká v r. 1529: 16, v r. 1571: 24, 26—28, v r. 1683: 238
- Valovič Frant., kancléř arcib. 299
- Valtice, m. a k. 9, 54, 55, 65, 78, 89, 109, 116, 119, 130, 146, 156, 157, 163, 164, 165, 166 a n., 194, 238, 252, 254
- Valticko, kr. 132, 154, 156, 157
- Vandalové, něm. kmen, jenž vnikl do Afriky 32
- Varadín Velký, k. 106
- Varese, k. 101
- Varšava, k. 67, 72
- Vašek Bohdan MUDr., primář 281
- Vatikánská lékárna 82, 165
- Velasko Petr, druh sv. J. z B. 19, 88
- Velehrad, v. n. M. 151
- Vencel Jiří, f. 189
- Vencko Ján, f. 312
- Vernó Benedikt, ř. g. 72, 76
- Veselý Turibius, p. 78, 251, 282, 290, 291
- Vestfálský mír 60
- Vévoda Caesarij, p. 262
- Vídeň, m. a k. 16, 54, 66, 75, 78, 87, 89, 103, 116 a n., 120, 126, 136, 138, 140, 141, 148, 149, 156, 157, 160, 163 a n., 166, 168, 173, 179, 182 a n., 188, 210, 220, 236, 238, 240, 244, 252, 284, 296
- Vídeň-Hütteldorf 103, 138, 163, 204
- Vild Josef 299
- Vilém II., císař něm. 121 a n.
- Vilno, k. 72, 78, 110
- Vina del Mar, k. 108
- Vinařický Vilém, p. 268
- Vinohradská spořitelna 172, 216, 219
- Visky, v. n. M. 290, 291
- Vítek Eusebius, ř. kn. 89
- Vitorazsko, kr. 132, 154
- Vizovice, k. 78, 109, 116, 138, 165, 294—297, 302
- Vladislav, král. čes. 176, 242
- Vlasák, firma 211
- Vlasák Jos., velmistr ř. křiž. 218, 231
- Vlkoš, v. u Přerova n. M. 240
- Vlkovice, v. v Č. 269
- Vojtíšek Václav, Dr., prof., archivář města Prahy 10, 178
- Volnost, rovnost, bratrství 71
- Volný Frant., arch. 203
- Voltaire, filosof 69
- Voltner Michal, b. 159
- Vondrák Václav Dr., prof. 282
- Vosmík Čeněk, sochař 213, 225
- Vostřebal Jan, JUDr., okr. nác. 250
- Vrabec Joachim, b. MUDr., 196
- Vrána Cyril, ř. kn., p. 238, 272
- Vraštil Jos. Dr. S. J. 231
- Vratislav, k. 71, 75
- Vratislav, král. čes. 244
- Vrbje-Zalec, k. 111
- Vrchoviny, v. v Č. 245, 246
- Vychodil Jan, f. 295
- Vykoukal A., opat O. S. B. 231
- Výnosy generálů 95
- Výsady rádové 26, 40, 42, 44, 46, 52
- Vysoké Mýto, m. v Č. 10, 89
- Vysokov, v. v Č. 245
- Vysoký Litevsk, k. 72
- Vyškov, m. n. M. 260

W

- Wagner, liecht. tajemník 254
- Wagram, m. v Dol. Rak. (bitva) 260, 278, 287
- Waldek & Wagner, firma 251
- Walter Jakub, malíř 168
- Wasserburger Patricius, p. 167, 267
- Wawerda Norbert, ř. kn., p. 141, 228
- Wegerer, major 248
- Weiss Kosmas, p. 277

Weissenhorn, v. v Bavor. 82
 Wells, MUDr. 202
 Wessenberg Sabinian, p. 257 a n.,
 276
 Widemann Jos., p. 256
 Wilde MUDr. 269
 Wilson, president U. S. A., 120,
 121, 124
 Winkler-Berg, měšťan v Brně 274
 Winter, statkář 290 a n.
 Wolf Kalist, b. 268
 Wolf Odilo, p. 244
 Wolfgang sv. 104
 Wolkensteinová, hr. 212
 Wolný Frant., MUDr. 226, 231
 Wörishofen, k. 104

X

Ximenes Jakub, první pr. it. 38

Z

Zahradníček Jan MUDr., prof.,
 primař 281, 290
 Zajíček, něm. posl. 171
 Zalonov, v. u Kuksu 270
 Zamošć, k. 72
 Zapopan, k. 79, 108
 Zavoral Method, opat 218, 231
 Zebřidovice (Zebrzydowice), k.
 54, 66, 78, 89, 110, 116, 131,
 160, 163

Zebrzydowski Mikuláš, hr. 66
 Zednáři 69
 Zéla Stan., Th. Dr., arcib. sekr.
 186
 Zelenka Anastas, p. 288
 Zelinka Otakar, hud. sklad. 231
 Zeman Jan, stavitel 283
 Zemská banka 218
 Zemský výbor čes. a morav. 218,
 279 a n., 281, 294, 295
 Zichyová Josefina, hr. 237
 Zikešová Věra 249
 Zikmund, král. uh. 129, 234
 Zindtner Bartoloměj, architekt
 276
 Zintl Beatus, ř. kn., MUDr. a Ph.
 Dr., P. 167
 Zizzers, k. 104, 125 a n.
 Znak (erb) řádový 90
 Zuchinello Petr, gen. def. 54
 Zukowski David Křištof, novic
 179, 183, 185
 Zukowski Matouš 179
 Zuna Milan, dirigent 232

Ž

Želčice, v. u Brna 274
 Zelechovice, v. n. M. 295
 Želnický Jan, tes. mistr 203
 Ženeva, m. (mírová konference)
 121, 123
 Živnostenská banka 218

Opravy důležitějších chyb.

- Str. 10. řádek 16 shora má býti Finkovi místo Tinkovi.
Str. 32. řádek 21 shora má býti: jež později sepsal sv. Augustin.
Str. 188. řádek 18 shora má býti vidouce místo vida.
Str. 220. řádek 4 shora má býti mramorová deska místo bronzový relief.
Str. 234. Jelikož písmena na kameni jsou vyšlapaná, lze čísti místo „Til, zahradník“, též „Fil, zahradník“ nebo i „Filgartner“.
Str. 244. řádek 25 shora má býti Huněk místo Hunek.
Str. 266. řádek 7 shora má býti hospodářsky místo hospodářský.
Str. 285. řádek 11 shora má býti: Hötzel místo Hölzel.
Str. 321. řádek 19 shora vpravo: Kolíček (Rohlíček?)

P o z n á m k a. K poznámce 30. na str. 95. se připojuje, že podle rozhodnutí Sacra Paenitentiaria Apostolica z 20. září 1933 stačí k dosažení plnomocných odpustků, jež jsou podmíněny návštěvou kostela nebo kaple, pomodliti se na úmysl sv. Otce 1 Otč., 1 Zdr. a 1 Sláva Otci.

Rádové heslo	5
Úvod	9

A. NÁRYS DĚJIN CELÉHO ŘÁDU 13

I. Vznik řádu 1537—1624 15

1. Zakladatel řádu	15
2. První bratrské hospitály	20
3. Válka s Maury	21
4. První vyznamenání Bratrstva Janova	24
5. Papežské Schválení Bratrstva Janova	26
6. Rozšíření Bratrstva do Italie, Nizozemska a Ameriky r. 1572—86	33
7. Povýšení Bratrstva Janova na náboženský řád	34
8. První generální kapitola — první řádový generál	37
9. První těžké doby řádu	38
10. Řád Bratří Jana z Boha „zrušen“	43
11. První obrat k lepšímu	45
12. Osamostatnění kongregace španělské a další celkové zlepšení	48
13. Španělské Bratrstvo Jana z Boha opět povýšeno na řeholní společnost. Jeho stanovy schváleny	51
14. Italské Bratrstvo Jana z Boha opět povýšeno na řeholní společnost. Jeho stanovy schváleny	54
15. Milosti, udělené řádu, vyvrcholují vynětím z pravomoci biskupské	57

II. První doba rozkvětu 1624—1790 60

16. Rozkvět kongregace španělské	60
Přehled kongregace španělské z r. 1685 a 1800	64

17. Rozkvět kongregace italské	65
Přehled kongregace italské z r. 1685	68

III. Doba úpadku řádu 1790—1884 69

18. Duchovní příčiny úpadku	69
19. Státy proti řádu	70

IV. Druhá doba rozkvětu 74

20. Do Světové války 1914	74
21. Po Světové válce 1918	77
22. Nejd. P. Faustin Calvo, řádový generál	79
23. Vdp. P. Narcis Durchschein	82
24. Řádové stanovy	83
25. Bl. Jan Grande a jiní bratři, zemřelí v pověsti svatosti	85
26. Řádový znak (erb)	90
27. Některé výsady papežské a výnosy generálů	92
28. Souhrn odpustků, udělených Hospitál. řádu sv. Jana z Boha	95
29. Řádová statistika z r. 1933	100

B. PROVINCE ČESKOSLOVENSKÁ 113

I. Vznik provincie československé 1918—1922 116

1. Stav provincie rakousko-české před Světovou válkou	116
2. Světová válka	118
3. První kroky za řádovou provincií československou	122
4. Provinciální komisař pro československé konventy	127
5. Otázka příslušnosti konventů těšínského a valtického	130
6. Ustavení československé provincie	132
7. Vsd. P. Veremund Tvrdý, první provinciál čsl.	137
8. Další snahy o připojení slovenských konventů	139
9. První zákroky čsl. provinciála ve Vídni a na Slovensku. Jeho příjezd do Prahy	140
10. Hmotné nesnáze mladé provincie	144
11. První kapitola československé provincie	146
12. První slavné sliby	147
13. První dobrodinci československé provincie	147
14. První kánonická visitace	151

15. Závěrečné rozhodnutí o konventech slovenských a valtickém	154
16. Odluka těšínského konventu od čl. provincie	160
17. Přeskupení bratří a konventního majetku	163
18. Stav československé provincie v r. 1920 a 1933	164

II. Dějiny československých konventů 166

1. Valtický konvent sv. Augustina (1605)	166
2. Pražský konvent sv. Šimona a Judy (1620)	174
Jan Neruda: Před fortanou Milosrdných, básně	174
a) První špitály pražské	176
b) Špitál Bohuslavův	176
c) Přechod špitálu Bohuslavova do majetku řádu Milosrdných bratří	178
d) První představení pražského konventu	183
e) První doba rozkvětu 1679—1753	190
f) Doba těžkých zápasů 1753—1820	197
g) Doba 1820—1907	202
h) Velké čtvrtstoletí dvacátého věku	205
3. Spišsko-podhradský konvent sv. Jana z Boha (1650)	234
4. Bratislavský konvent Neposkvrněného Početí (1669)	237
5. Novoměstský konvent Narození P. Marie (1696)	242
6. Prostějovský konvent sv. Jana Nepomuckého (1733)	252
7. Kukský konvent Nejsvětější Trojice (1743)	265
a) Doba od r. 1743—1914	265
b) Ústav od Světové války r. 1914	271
8. Brněnský konvent sv. Leopolda (1747)	274
9. Letovický konvent sv. Václava (1750)	283
10. Vizovický konvent P. Marie, matky dobré rady	292
11. Skalický konvent nejsv. Trojice	298
Posloupnost papežů	303
Posloupnost kardinálů-protektorů	304
Posloupnost generálů kongregace italské	306
Posloupnost generálů kongregace španělské	310
Seznam pramenů	311
Rejstřík	313

Obrazy.

Titulní obraz sv. Jana z Boha	
Sv. Otec Pius XI., papež	7
Kardinál-protektor František Marchetti Selvaggiani	11
Dům, v němž sv. Jan z Boha zemřel	16
Nejdůst. řádový generál P. Faustin Calvo	17
Nádvoří domu, v němž sv. Jan z Boha zemřel	21
Portál první řádové nemocnice v Granadě z r. 1537	23
Portál hospitálu granadského	25
Nádvoří granadského konventu	27
Granada mezi rokem 1551—1580	29
Papež Pius V. odevzdává Colonnovi lepantskou korouhev	31
Papež Sixtus V.	35
Petr Sorianus, první řádový generál	39
Konvent římský z první doby r. 1584	41
Konvent římský až do roku 1932	47
Korunovace papeže Pavla V.	49
Řádový generál Augustin Kyrieleison	55
Řádový chrám v Granadě	61
Fr. Cyprian de la Nada káže Chichimekům	63
Pražský konvent, zadní strana z r. 1635	65
Gabriel Ferrara	66
Ctih. br. Norbert, Hippolit, Anselm a Eustach povraždění	67
Ctih. br. František Camácho	80
Římský konvent, přestavěný P. Faustinem Calvo	81
Sv. Otec Pius XI. rozmlouvá s vsdp. Narcisem Durchscheinem	82
Bl. Jan Grande	87
Řádový znak (erb)	90
Alexander VIII. přijímá dary při svatořečení Jana z Boha	93
Vsdp. P. Veremund Tvrdý	115
Valtický konvent	117
Valtický konvent směrem k zahradě	119
Pražský konvent z roku 1753	123
Pražský konvent: chodba (nejstarší část)	126
Pražský konvent: kvadratura	127
Pražská nemocnice s nebesovými lůžky	129
Bratislavský konvent	133
P. Longin Horák, generál. exdefinitor	135

Gorický dům rekonvalescentů, rozbitý střelbou	137
Celestin Castelletti, řád. gen.	139
Pražský chrám: starý obraz Vykupitele	141
Pražský chrám: Sedmibol. P. Maria ze 16. století	143
Pražský konvent: socha sv. Jana z Boha na schodišti	145
Prostějovský konvent: průčelí	149
Prostějovský konvent: portál	153
Kukský hospital	155
Rafael Meyer, řád. gen.	158
Valtická nemocnice: výkrovní kaple	167
Valtická nemocnice: nová	171
Cyriacký klášter v Praze (bývalý)	175
Pražská nová nemocnice	177
Pražská nová nemocnice. Pohled na Prahu	181
Kříž s popraviště staroměstského z r. 1621	184
Podpis Fra. Gabriela Ferrary	187
Pražská nemocnice: kaple a příční křídlo	189
Pražská nemocnice: dvorní strana	191
Michal Švanda, pražský převor	193
Pražský chrám: sákristie	195
Pražský konvent: kašna v zahradě	196
Theobald Held, primář	199
Úbor Milosrdných bratří r. 1850 (Jánské náměstí)	201
Celestin Opitz, řádový lékař	205
Kastnerův oltář v nové nemocnici	207
Řádová hrobka na Olšanech	211
Mramorové desky se jmény dobrodinců	217
P. Irenej Jančařík, pražský převor	221
Pražský chrám: kazatelna	223
Loučení s primářem Drem Karlem Piňhou	229
Pražský konvent: staré hodiny	233
Spišsko-podhradský konvent	235
Bratislavský chrám: vnitřek	239
P. Apolinář Hrabal, tvůrce nové nemocnice pražské	241
Novoměstský konvent	243
Novoměstská nemocnice: vnitřek	247
Prostějovský konvent a špitál (celkový pohled)	253
Prostějovský chrám: strop	255
Prostějovský chrám: hlavní chór	257
Prostějovský chrám: hlavní oltář	258

Prostějovský konvent: jídelna	259
Prostějovská nemocnice: schodiště	261
Prostějovská nemocnice: okno v kapli	263
Kukský chrám: průčelí	265
Kukský chrám: terasa před chrámem	267
Kukský hospital: sochy ctností	269
Kukský hospital: sochy nectností	271
Kukský chrám: socha náboženství před chrámem	273
Brněnský konvent	275
Brněnská nemocnice: vnitřek	277
Brněnský chorobinec (starý): vnitřek	279
Brněnská nemocnice, nová	281
Letovický konvent s nastavbou z r. 1932	283
Longin Traub	285
Letovický domek, první bydlíště bratří	287
Letovický konvent: kříž v jídelně	289
Vizovický konvent	293
Skalický konvent	298

Tuto knihu pro řád Milosrdných bratří v Praze vy-
tiskla knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II-570
v úpravě a péči svého faktora Josefa Hrachoviny
l. P. 1934.